Collection de Alchimiste

Publiée sous le

Par Marcellin Berthelot

Sénateur, Membre de l'Institut, Profe

Avec la Collaboration de

M. Ch.-Em. Ruelle,

Bibliothécaire a la Bibliothèque Sainte-Geneviève

Seconde Livraison

Paris 1888

George

2, Rue Casimir-Delavigne, 2

Solar Anamne

Table de

1 Texte Grec.

1.1 Troisième Partie. — Zo

1.1.1 3. — 1. ΖΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ.[1]

< ΠΡΑΞΙΣ Α >

Transcrit sur M, f. 92 v. — Collationné (le 1, seul existant) sur M, f. 115 r. (M²) ;— sur A, f. 85 r. ;— sur K, f. 1 r. ;— sur Lc, page 265. — Nous noterons ici, une fois pour toute leçons de M différente A K ont été re le manuscrit K, soit en marge, soit sur la ligne par une main élégante (K mg.), contemporaine du ms. Il en e de M. omise A K.

1. Θέσις ὑδάτων, καὶ κίνησις, καὶ αὔξησις, καὶ ἀποσωμάτωσις, καὶ ἐπισωμάτωσις, καὶ ἀποσπασμὸς πνεύματος ἀπὸ σώματος, καὶ σύνδεσμος πνεύματος μετὰ σώματος, οὐ ξένων ἢ ἐπεισάκτων φύσεων,[2] ἀλλ᾽ αὐτὴ καὶ μόνη εἰς ἑαυτὴν (f. 93 r.) ἡ μονοειδὴς φύσις[3] κέκτηται τά τε στερεόστρακα τῶν μετάλλων καὶ τὰ ὑγρόδρυα τῶν[4] βοτανῶν · καὶ ἐν τούτῳ τῷ μονοειδῆ καὶ πολυχρώμῳ σχήματι[5] σώζεται ἡ τῶν πάντων πολύλεκτος καὶ

---

1. Titre dans AK : Ζωσίμου ἀρετῆς περὶ συνθέσεως ὑδάτων α΄. — Dans M² (Ζωσίμου ἀρετῆς omis) : περὶ συνθέσεως ὑδάτων.

2. μετὰ] ἐπὶ AKLc. — ού ξένων — φύσεων] Réd. de Lc : οὐ ξένον ἢ ἐπείσακτον πρᾶγμά ἐστι τῶν φύσεων. — φύσεως M².

3. μόνη] μόνον M².

4. τὰ στερέα ὄστρακα M² AK Lc.

5. τῷ] τῶ et au-de καὶ K. — καὶ πολυχρ]. τῶ πολυχρ. M² A. — σχήματι σώζεται] σχηματίζεται M² A ; σχηματισώ ζεται K ; πολυχρ. πράγματι σχηματίζεται Lc. f. mel.

παμποίκιλος ζήτησις[6] · ὅθεν καὶ σεληνιαζομένης τῆς φύσεως τῷ μέτρῳ τῷ χρονικῷ ὑποβάλλεται, καὶ τὴν λῆξιν καὶ τὴν αὔξησιν δι᾽ ἧς ὑποφεύγει ἡ φύσις.[7]

2. Καὶ ταῦτα λαλῶν ἀπεκοιμήθην, καὶ ὅρω ἱερουργόν τινα ἑστῶτα ἔμπροσθέν μου ἐπάνω βωμοῦ φιαλοειδοῦς. Ἔνθα δεκαπέντε[8] κλίμακας πρὸς ἀνάβασιν εἶχεν ὁ αὐτὸς βωμός. Ἔνθα ὁ ἱερεὺς ἵστατο, καὶ φωνῆς ἄνωθεν ἤκουσα λεγούσης μοι · « Πεπλήρωκα τοῦ[9] κατιέναι με ταύτας τὰς δεκαπέντε σκοτοφεγγεῖς κλίμακας, καὶ ἀνιέναι με τὰς φωτολαμπεῖς κλίμακας. Καὶ ἔστιν καὶ ὁ ἱερουργῶν καινουργῶν με, ἀποβαλλόμενος τὴν τοῦ σώματος παχύτητα, καὶ[10] ἐξ ἀνάγκης ἱερατευόμενος πνεῦμα τελοῦμαι. Καὶ ἀκούσας τῆς[11] φωνῆς αὐτοῦ ἐν τῷ φιαλοβωμῷ ἑστῶτος, ἠρώτων βουλόμενος[12] μαθεῖν παρ᾽ αὐτοῦ τίς ὑπάρχει. Ὁ δὲ ἰσχνοφώνως ἀπεκρίνατό μοι[13] λέγων · « Ἐγώ εἰμι ὁ Ἴ ω ν ὁ ἱερεὺς τῶν ἀδύτων, καὶ βίαν[14] ἀφόρητον ὑπομένω. Ἦλθεν γάρ τις περὶ τὸν ὄρθρον δρομαίως, καὶ[15] ἐχειρώσατό με μαχαίρῃ διελών με, καὶ

---

6. ἡ τῶν πάντων — τὴν λῆξιν] Réd. de M² A : ἡ τοῦ παντὸς πολυτύλικτος (πολυτύληκτος M²) παμποικιλία καὶ ζήτησις · ὅθεν ... ὑποβάλλει τὴν λῆξιν. Réd. de K : ἡ τοῦ παντός πολυτύλικτος (en marge : πολυλεκτὸς) παμποικιλία καὶ ζητ. · ὅθεν κ. τ. λ. (comme dans M).

7. δι᾽ ἧς ὑποφεύγει ἡ φύσις] Leçon de M² ALc ; δὶς ἱπεύει ἡ φ. M.

8. μου] τοῦ AKLc. — φιαλ.] τοῦ φιαλ. Lc. — δεκαπέντε] αἱ AK ; τὰς Lc.

9. ἄνωθεν ἤκ. λεγ. μοι] ἤκ. λεγ. μοι ἄνωθεν Lc. — πεπληρώκαται A ; πεπληρώκατε K.

10. καὶ καινουργῶν Lc. — ἀποβαλλόμενος] ὃς ἀποβάλλει Lc. — A παχύτητα] ἀπ᾽ ἐμοῦ add. Lc, f. mel.

11. καὶ ἐξ ἀνάγκης — ἀκούσας] Réd. de Lc : ἐγὼ δὲ ἐξ ἀν. ἱερατεύομαι καὶ πνευματοτελειοῦμαι · ἐγὼ δὲ ἀκούσας. — τελοῦμαι] τελειούμενοι AK (biffé dans K) et K mg. : τελοῦμαι.

12. αὐτοῦ τοῦ Lc. — ἑστῶτι MK. — ἠρωτοῦν M ; ἠρώτονμαι μαθεῖν A ; ἠρώτουν με μαθεῖν K (με sous-pointillé). — A βουλόμενος d'aprè

13. ὁ δὲ — ἀπεκρίν.] οὗτος ὁ ἰσχνόφωνος · αὐτὸς δὲ ἀπεκρίν Lc. — ἰσχνοφώνος A ; ἰσχνόφωνος K.

14. ὁ Ἴων] οἴων A ; ὁ ὢν Lc.

15. A καὶ d'aprè

διασπάσας κατὰ σύστασιν ἁρμονίας. Καὶ ἀποδερματώσας τὴν κεφαλήν μου τῷ ξίφει τῷ[16] ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένῳ, τὰ ὀστέα ταῖς σαρξὶ συνέπλεξεν, καὶ τῷ πυρὶ τῷ διαχείρως κατέκαιεν, ἕως ἂν ἔμαθον μετασωματούμενος πνεῦμα γενέσθαι. Καὶ αὕτη μου ἐστὶν ἡ ἀφόρητος βία. » Καὶ ὡς ἔτι ταῦτά μοι διελέγετο, καὶ ἐξεβιαζόμην αὐτὸν εἰς τὸ λέγειν, ὥσπερ[17] αἷμα γεγόνασιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤμεσεν πάσας τὰς σάρκας[18] αὐτοῦ. Καὶ (f. 93 v.) εἶδον αὐτὸν ὡς τοὐναντίον ἀνθρωπάριον[19] κολοβόν · καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἑαυτοῦ ἑαυτὸν μασσώμενον, καὶ συμπίπτοντα.[20]

3. Καὶ φοβηθεὶς διυπνίσθην καὶ ἐνεθυμήθην ; « Μὴ οὕτως ἄρα[21] ἐστὶν ἡ τῶν ὑδάτων θέσις ; » Ἔδοξα πείθειν ἑαυτὸν νενοηκέναι καλῶς. Καὶ πάλιν ἀπεκοιμήθην. Καὶ εἶδον τὸν αὐτὸν φιαλοβωμὸν, καὶ ἐπάνω ὕδωρ καχλάζον, καὶ πολὺν λαὸν εἰς αὐτὸν ἄπειρον ὄντα. Καὶ οὐκ ἦν[22] τις ἵνα ἐρωτήσω αὐτὸν ἔξω τοῦ βωμοῦ. Καὶ ἀνέρχομαι ἐπὶ τὸ ἰδέσθαι[23] τὴν θέαν εἰς τὸν βωμόν. Καὶ ὁρῶ πεπολιωμένον ξηρουργὸν ἀνθρωπάριον[24] λέγοντά μοι. « Τί σκοπεῖς. » Ἀπεκρινάμην αὐτῷ ὅτι θαυμάζω[25] τοῦ ὕδατος τὸν βρασμὸν καὶ τῶν ἀνθρώπων συγκαιομένων καὶ ζώντων.[26] Καὶ ἀπεκρίνατο μοι λέγων. « Αὕτη ἡ θέα ἣν ὁρᾷς εἴσοδός ἐστι καὶ ἔξοδος καὶ μεταβολή. Ἐπηρώτησα οὖν αὐτὸν πάλιν. « Ποία μεταβολή[27] ; » Καὶ ἀπεκρίνατο λέγων. « Τόπος

---

16. *Avant* τὴν κεφαλήν] πᾶσαν *add.* *A*.

17. διελέγετο] ἔλεγε *Lc*. — ὥσπερ] *F. l.* ὅπως.

18. γεγόνασιν οἱ ὀφθ. αὐτοῦ ὥσπερ αἷμα *Lc*.

19. αὐτοῦ] *F. l.* αὐτοῦ. — τοὐναντίον *om.* *Lc*, *f. mel.*

20. ἑαυτοῦ] αὐτοῦ *Lc* ; *om.* *A*. — μασσῶντα *Lc*.

21. διυπνίσθην] δὲ ὑπνίσθην *MAK*.

22. κοχλάζον *MAK* *ici et plus loin (p. suiv., l. 8).*

23. *Lc place* ἔξω τοῦ βωμοῦ *aussitôt après* τις. — ἀνέρχομαι ἐπὶ τὸ ἰδέσθαι] ἀνερχόμενος ἐπιτηδεύεσθαι *AK* ; ἀνερχόμενος δὲ πρὸς τὸ ἐπιτηδεύεσθαι *Lc*.

24. εἰς τὸν βωμὸν] τοῦ βωμοῦ *K*. — Καὶ ἰδοὺ ὁρῶ *Lc*. — ξηρουργὸν] υ *au-dessus de* η *dans* *M*.

25. λέγοντά μοι] καὶ λέγει μοι *AKLc*. — Καὶ ἀπέκριν. *ALc*.

26. καὶ τῶν ἀνθρ. συγκ. καὶ ζ.] καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ζῶντας (τοὺς ζ. *Lc*) συγκαιομένους *AKLc*.

27. μεταβολῆ *M*. — καὶ ἐπηρ. αὐτὸν πάλιν *Lc*. — ποῖα μέταβολῆ *M*.

ἀσκήσεως τῆς λεγομένης[28] ταριχείας. Οἱ γὰρ θέλοντες ἄνθρωποι ἀρετῆς τυχεῖν ὧδε εἰσέρχονται, καὶ γίνονται πνεύματα, φυγόντες τὸ σῶμα. » Ἔλεγον οὖν αὐτῷ. « Καὶ σὺ πνεῦμα εἶ ; » Καὶ ἀπεκρίνατο λέγων. « Καὶ πνεῦμα καὶ[29] φύλαξ πνευμάτων. » Καὶ ἐν τῷ ὁμιλεῖν ἡμᾶς ταῦτα, καὶ προστιθεμένου τοῦ βρασμοῦ καὶ τοῦ λαοῦ ὀλολύζοντος, εἶδον ἄνθρωπον χαλκοῦν δέλτον μολυβδίνην κατέχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐξεῖπεν[30] τῇ φωνῇ βλέπων τὴν δέλτον. « Τοῖς ἐν ταῖς κολάσεσι πᾶσιν ἐπιτρέπω[31] καθευθῆναι καὶ ἕκαστον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ λαβεῖν δέλτον μολυβδίνην, καὶ[32] χειρὶ γράφειν, καὶ τὰς ὄψεις < ἔχειν > ἄνω καὶ τὰ στόματα ὑμῶν ἀνεωγμένα,[33] ἕως ἂν αὐξήσῃ ἡ σταφυλὴ ὑμῶν. Καὶ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἠκολούθει, καὶ λέγει μοι ὁ οἰκοδεσπότης. « Ἐθεώρησας · ἐξέτεινας τὸν αὐχένα σου ἄνω, καὶ εἶδες τὸ πραχθέν ; » Καὶ εἶπον ὅτι εἶδον, καὶ λέγει μοι ὅτι « Τοῦτον ὃν εἶδες χαλκάνθρωπον (f. 94 r.),[34] οὗτός ἐστιν ὁ ἱερουργῶν καὶ ἱερουργούμενος, καὶ τὰς ἰδίας σάρκας ἐξεμοῦντα.[35] Καὶ αὐτῶ ἐδόθη ἡ ἐξουσία τοῦ ὕδατος τούτου καὶ τῶν τιμωρουμένων.[36]

4. Καὶ ταῦτα ἐμφαντασθεὶς διυπνίσθην πάλιν. Καὶ εἶπον πρὸς[37] ἑαυτόν · « Τίς ἡ αἰτία τῆς ὀπτασίας ταύτης ; Μὴ ἄρα τοῦτό ἐστιν[38] τὸ ὕδωρ τὸ

---

28. μοὶ λέγων AKLc. — τόπος] F. l. τρόπος. — τόπος ἀσκ. οὗτος τῆς λεγ. ταρ. ἐστίν Lc.

29. μοι λέγων AKLc.

30. αὐτοῦ] F. l. αὐτοῦ. — Réd. de Lc : καὶ ἐξεῖπέ μοι τῇ φωνῇ · ὅρα ταύτῃ τῇ δέλτῳ ἐν ταῖς κ. π. ἐπιτρ. καθεσθῆναι, κελεύω δὲ ἕκαστον.

31. ἐπιτρέπων AK.

32. καθευθῆναι] AK. F. l. καθαρθῆναι, avoir été purifié (αρ diffère peu de ευ dans le e siècle).

33. Réd. de Lc : ... γράφειν ἕως ἄν αὐξ. ἡ σταφ. αὐτῶν καὶ τὰ στόμ. αὐτῶν ἀνεωγ. καὶ τὰς ὄψ. ἄνω ἔχειν. A ἔχειν d'aprè

34. Lc place le καὶ τὰς ἰδίας σάρκας ἐξιοῦντα (sic) aprè χαλκάνθρωπον, ce qui vaut mieux.

35. ἐξεμοῦντα] ἐξιοῦντα AK.

36. τούτου — τιμωρουμένων] τούτου καὶ ἔστιν ὁ τιμωρούμενος Lc, f. mel.

37. Réd. de Lc : Καὶ ταῦτα ἐφαντάσθην καὶ πάλιν διυπνίσθην.

38. ἑαυτὸν] ἐμαῦτὸν Lc. — A ταύτης] τί τοῦτο εἶναι AK (sous-pointillé dans

λευκόν τε καὶ ξανθὸν τὸ καχλάζον, τὸ θείον ; » Καὶ ηὗρον ὅτι μᾶλλον καλῶς ἐνόησα. Καὶ εἶπον ὅτι καλὸν τὸ λέγειν, καὶ καλὸν τὸ ἀκούειν, καὶ καλὸν τὸ διδόναι, καὶ καλὸν τὸ λαμβάνειν, καὶ καλὸν τὸ πενητεύειν, καὶ καλὸν τὸ πλουτεῖν. Καὶ πῶς ἡ φύσις μανθάνει διδόναι καὶ λαμβάνειν ; Δίδωσιν ὁ χαλκάνθρωπος, καὶ λαμβάνει ὁ ὑγρόλιθος · δίδωσι τὸ μέταλλον, καὶ λαμβάνει ἡ βοτάνη · δίδουσιν οἱ ἄστερες, καὶ λαμβάνει τὰ ἄνθη · δίδωσιν ὁ οὐρανὸς,[39] καὶ λαμβάνει ἡ γῆ δίδουσιν αἱ βρονταὶ τοῦ ἐκτροχίζοντος πυρός.[40] Καὶ συμπλέκονται τὰ πάντα, καὶ ἀποπλέκονται τὰ πάντα, καὶ μίσγονται[41] τὰ πάντα, καὶ συντίθενται τὰ πάντα, καὶ κίρναται τὰ πάντα,[42] καὶ ἀποκίρναται τὰ πάντα, καὶ βρέξει τὰ πάντα, καὶ ἀποβρέξει τὰ πάντα,[43] καὶ ἀνθεῖ τὰ πάντα, καὶ ἐξανθεῖ τὰ πάντα ἐν τῷ φιαλοβωμῷ. Ἕκαστον[44] γὰρ μεθόδῳ καὶ σηκώματι καὶ οὐγγιασμῶ τετραστοίχῳ, ἡ τῶν ὅλων συμπλοκὴ, καὶ ἀποπλοκὴ, καὶ, ὁ πᾶς σύνδεσμος ἄνευ μεθόδου[45] οὐ γίνεται. Ἡ μέθοδος φυσική ἐστιν, καὶ φυσῶσα καὶ ἐκφυσῶσα, καὶ τὰς τάξεις τηροῦσα τῆς μεθόδου, αὔξουσα καὶ λήγουσα.[46] Καὶ τὰ πάντα ὡς ἐν συντόμῳ σύμφωνα τῇ διαιρέσει καὶ τῇ ἑνώσει,[47] τῆς μεθόδου μηδὲν ὑπολειφθείσης, ἐκστρέφει τὴν φύσιν. Ἡ

K) ; τί τοῦτό ἐστι ; *Lc*.

39. λαμβάνουσιν *AK*.

40. ἐκτροχίζοντος] ἐκ τοῦ τροχίζοντος *AKLc* (ἐκ *sous-pointillé dans K*). *F. l.* ἐκτροχάζοντος.

41. καὶ μίσγονται — φιαλοβωμῷ] *Réd. de Lc* : καὶ συντίθενται τὰ π., καὶ μιγνύονται τ. π. καὶ ἀποκίρνανται τ. π., καὶ κυβερνᾶται τ. π. καὶ ἀποβρέχονται τὰ πάντα, κ. τ. λ.

42. κιρνᾶται *M*, κυβέρνατε *A* ; κυβερνᾶται *KLc*.

43. βρέχει *A*, *f. mel.* — ἀποβρέχονται *Lc*.

44. ἕκαστον — Καὶ τὰ πάντα] *Réd. de A*K : ἔκκοπον ἄριστον μεθόδῳ καὶ συγκόματι καὶ συνκεράσματι τετραστίχω, ἡ (εἰ *A*) τῶν ὅλ. συμπλ. ἐστιν καὶ φυσήματι καὶ τὰς τάξεις τηροῦσα τῆς μεθ. αὔξ. καὶ ὀλιγοῦσα, καὶ πάντα. — *Réd. de Lc* : ἀρίστῳ μεθόδῳ καὶ συγκόμματι καὶ οὐγγιασμῷ, καὶ συγκεράσματι τετραστοίχῳ · ἡ δὲ τῶν ὅλ. πραγματεία συμπλ. ἐστι καὶ ἀποπλ. καὶ ὁ π. σ. οὐκ ἀ. μεθ. γίν · ἡ μέθ. φυσ. ἐ. καὶ φυσ. κ. ἐκφυσ. κ. τὰς τ. τηρ. τῆς μεθ., αὐξάνουσα καὶ ἐλαττοῦοα. κ. τὰ πάντα ...

45. καὶ ἀποπλοκὴ *re*

46. τηροῦσα] στηροῦσα *M*.

47. ἐν συντόμῳ] συντόμως *Lc*. — *A*   ἑνώσει] *Réd. de Lc* : ποιοῦσα τῇ μεθόδῳ

γὰρ φύσις στρεφομένη εἰς ἑαυτὴν στρέφεται · καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ παντὸς κόσμου τῆς ἀρετῆς φύσις καὶ σύνδεσμος.[48]

5. Καὶ ἵνα μὴ διὰ πολλῶν σοι γράφω, φίλτατε, κτῖσαι ναὸν[49] μονόλιθον ψιμυθοειδῆ, ἀ- (f. 94 v.) λαβαστροειδῆ, προκοννήσιον,[50] μήτε ἀρχὴν ἔχοντα, μήτε τέλος ἐν τῇ οἰκοδομῇ · πηγὴν δὲ ἔσωθεν ἔχουσαν ὕδατος καθαρωτάτου, καὶ φῶς ἐξαστράπτον ἡλιακόν. Περιέργασαι[51] δὲ πόθεν ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ, καὶ λάβε ἐπὶ χεῖράς σου ξίφος, καὶ οὕτως[52] ζήτει τὴν εἴσοδον. Στενόστομος γάρ ἐστιν ὁ τόπος ὅθεν ἐστὶν ἡ ἄνοιξις[53] τῆς εἰσόδου · καὶ δράκων παράκειται τῇ εἰσόδῳ, φυλάττων τὸν ναόν.[54] Καὶ τοῦτον χειρωσάμενος, πρῶτον θῦσον · καὶ ἀποδερματώσας αὐτὸν,[55] καὶ λαβὼν τὰς σάρκας αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστέων, διέλης μέλη [μέλη],[56] καὶ συνθεὶς μέλος [μέλος] μετὰ τῶν ὀστέων πρὸς τὸ στόμιον τοῦ ναοῦ[57] ποίησον ἑαυτῷ βάσιν, καὶ ἀνάβηθι, καὶ εἴσελθε, καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ τὸ ζητούμενον χρῆμα. Τὸν γὰρ ἱερέα τὸν χαλκάνθρωπον ὃν ὁρᾷς ἐν τῇ[58] πηγῇ καθήμενον καὶ τὸ χρῆμα συνάγοντα · ἐκεῖνον δὲ οὐχ

μηδενὸς ὑποληφθέντος · ἡ γὰρ μέθοδος ἐκστρέφει τὴν φύσιν, καὶ ἡ φύσις στρεφ. κ. τ. λ.

48. A mg. : σῆ.

49. Ἵνα δὲ μή σοι δ. π. γρ. ὦ φιλτ. κτίσον ν. μ. ψιμμυθ. κ. τ. λ. Lc. — γράφω] λέγω ἢ γρ. AK.

50. Προικοννήσιον Lc.

51. καὶ περιεργάζου ποῦ ἐστιν ἡ εἴσ. Lc.

52. λαβὼν AKLc.

53. στενόστομος γὰρ] στενὸς γάρ μοι AK ; στενὸς γάρ Lc. — ὅθεν] ἔνθα AK ; ὅπου Lc.

54. καὶ δράκων] δράκων δέ τις Lc. — Lc mg. : *Ligne verticale, en guise de guillemet jusqu'à la fin du paragraphe.*

55. ἀποδερμάτωσον AKLc. — αὐτὸν *om.* AKLc.

56. καὶ λαβὼν τὰς σάρκας αὐτοῦ — καὶ ἀνάβηθι] Réd. de Lc : καὶ λαβὼν τ. σ. αὐτοῦ, δίελε εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ καὶ σύνθες πάντα τὰ μέλη τοῖς μέλεσι μ. τ. ὀστέων · καὶ ποίησον σεαυτῷ βάσιν πρὸς τὸ στ. καὶ ἀνάβηθι. — μέλη μέλη] F. l. μέλη μεληδὸν.

57. μέλος μέλος] F. l. μέλος μέλει.

58. τὸν γὰρ ἱερέα τὸν χαλκ.] ὁ γὰρ ἱερεὺς ὁ ὢν χαλκάνθρωπος Lc. — *Rapprocher de ce passage le morceau 3, 35.*

ὡς χαλκάνθρωπον[59] · μετέβη γὰρ τοῦ χρώματος τῆς φύσεως, καί γέγονεν ἀργυράνθρωπος,[60] ὅν μετ᾽ ὀλίγον ἐὰν θελήσῃς ἕξεις χρυσάνθρωπον.[61]

6. Τοῦτο τὸ προοίμιόν ἐστιν εἴσοδος τοῦ ἀνοίγεσθαί σοι τὰ παρακάτω[62] ἄνθη λόγων, καὶ ζητήσεις ἀρετῶν, καὶ σοφίας, καὶ φρονήσεως, καὶ νοῦ δόγματα, καὶ μέθοδοι δραστικαὶ, καὶ ἀποκαλύψεις κεκρυμμένων ῥήσεων εἰς φανερὸν γινομένων · καὶ τὸ πᾶν ὁ τῆς ἀρετῆς μεθοδεύει ὁ χρόνος.[63]

7. Καὶ τί ἐστιν « νικῶσα φύσις τὰς φύσεις, » καὶ « ἀποτελεῖται καὶ γίνεται ἰλιγγιῶσα, » καὶ « ἐκθλιβομένη πρὸς τὴν ζήτησιν, κοινὸν πρόσωπον τοῦ παντὸς τῆς ἐργασίας ὁρωμένης, ἀναλαμβάνει[64] καὶ τὴν οἰκείαν ὕλην τοῦ εἴδους κατεσθίει ; » Καὶ « εἴθ᾽ οὕτως πεσοῦσα[65] τοῦ προτέρου σχήματος θνήσκειν οἴεται ; » Καὶ « ὅταν βαρβαρίζουσα[66] μιμεῖται οἷον ἰουδαϊκὴν ἔχοντος, τότε διεκδικήσασα ἑαυτὴν ἡ τάλαινα[67] κουφοτέρα ἑαυτῆς γίνεται, μίξιν ἔχουσα τῶν ἰδίων (f. 95 r.) μελῶν ; » Καὶ « τὸ ὑγρὸν ἅμα πυρὶ καὶ τελεσφορεῖται ; »

8. Ἐν τούτοις τοῖς νοήμασι τοῦ νοῦ σαφῶς ἐκστρέψας τὴν[68] φύσιν ἐπίστηθι, καὶ τὴν πολύϋλον ὡς μονόϋλον λογίζου, μηδενὶ σαφῶς καταλέγων

59. τὸ χρῆμα] F. l. τὸ χρῶμα (M. B.). — οὐχ ὁρᾶς AK qui omettent ὡς. — Réd. de Lc : Οὐχ ὁρᾷς δὲ αὐτὸν εἶναι χαλκ.

60. μετέθη τὰ τοῦ χρώματος A ; μετέχθη γὰρ (ajouté) τὰ τ. χρ. K ; μεταβάλλεται ἐκ τοῦ χρ. Lc.

61. ἕξεις] εὑρήσεις AKLc.

62. τοῦτο — γινομένων] Réd. de Lc : Καὶ τοῦτο ἔστω σοι τὸ πρ. Ἀνοίγονται δέ σοι μετέπειτα τὰ ἄνθη τῶν λόγ. καὶ αἱ ζητ. τῆς ἀρετῆς κ. τ. σ. κ. τῆς φύσεως, κ. τῆς φρ. καὶ τὰ δ. τοῦ νοῦ καὶ αἱ μεθ. αἱ δρ. καὶ αἱ ἀπ. τῶν κεκρ. ῥ. φανερῶν γενομένων.

63. καὶ τὰ πάντα τῆς ἀρ. AK. — Réd. de Lc : τὰ δὲ πάντα τ. ἀρ. μεθοδεύσει σοι χρόνος · καὶ ἡ φύσις ἡ νικ. τὰς φ., ἀποτ. τελεία φύσις.

64. κοινὸν πρόσωπον ...] κοινοῦ προσώπου τ. π. τ. ἐ. ὁρᾶται Lc.

65. καὶ τὴν οἰκ.] καὶ om. AK. — Réd. de Lc : καὶ ἀναλαμβ. τὴν οἰκ. ὕλην καὶ τὸν ἰὸν κατεστίει · εἶθ οὕτως ... — Τοῦ ἰοῦ δὲ κατεσθίον AK.

66. θνήσκειν οἴεται] θνήσκει Lc. — ὅτε βαρβαρίζειν AK : ἢ καὶ ὅτε βαρβαρίζει Lc.

67. ἐκδικήσαντα AK. — Réd. de Lc : μιμεῖται τὸν τὴν ἰουδ. γλῶσσαν λαλοῦντα, ποτὲ δὲ ἐκδικήσαντα.

68. Ἐν τούτοις οὖν Lc.

τὴν τοιαύτην ἀρετὴν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρκέσθητι, μή πως καὶ λέγων ἑαυτὸν ἀνέλῃς. Ἡ γὰρ σιωπὴ διδάσκει τὴν ἀρετήν. Καλὸν ἰδεῖν τῶν τεσσάρων μετάλλων τὰς μεταβολάς,[69] μολύβδου, χαλκοῦ, ἀσήμου, ἀργύρου, κασσιτέρου εἰς τὸ γενέσθαι[70] τέλειον χρυσόν. Λαβὼν ἅλας νότισον τὸ θεῖον τὸ ἀγλαΐζον τὸ κηρομελές[71] · δῆσον ὁποτέρων τὴν ἰσχὺν, καὶ χάλκανθον μεσίτευε,[72] καὶ ποίησον ὄξος ἐξ αὐτῶν πρωτοζύμιον ἀργοὺς καὶ χαλκάνθου · κατὰ[73] βαθμὸν δὲ καὶ ἐν τούτοις τὸν λευκοειδῆ δαμάσεις χαλκὸν ἀνάγκῃ,[74] καὶ εὑρήσεις μετὰ πέμπτην μέθοδον ὑπὸ τὰς γ᾽ αἰθάλας, ἑξῆς γίνεται[75] ὁ λεγόμενος χρυσός. Ἰδοὺ καὶ τὴν ὕλην ἀπέχεις δαμάζων τὸ μονόειδον[76] ὡς πολύειδον.

✳✳

69. κάλλιστον δὲ ἔστιν ἰδεῖν Lc.

70. μολύβδου ...] ἤγουν τοῦ μολ., τοῦ χ., τοῦ κασ., τοῦ ἀργ., ἵνα γένωνται τέλειος χρυσός Lc ; même leçon dans AK jusqu'à ἀργ., moins le mot ἤγουν, — Le ἀσήμου et ἀργύρου sont la traduction du signe lunaire ; l'un de Lc écrit ἀργύρου en toute

71. νότισον] πότησον AK ; πότισον Lc. — Le π et le ν diffère peu dans la cursive du 4e au 7e siècle.

72. δῆσον ὅτι τὴν ἰ. ἔχων καὶ χαλκ. AK ; καὶ δῆσον ὅτι τὴν ἰ. ἔχει, καὶ μεσ. χαλκ. Lc. F. l. νόησον.

73. αὐτῶν] αὐτοῦ Lc. — πρωτοζώμιον AKLc. — ἀργοῦς Lc. — καὶ χαλκάνθου ·] Réd. de Lc : τὸν δὲ χάλκανθον ποίει κ. β., καὶ ἐν τούτοις. — χάλκανθον AK, — καταβαθμὸν M ; καταβαθμῶν AK.

74. ἀνάγκῃ] ἀνάγαγε AK ; καὶ ἀνάγαγε αὐτὸν καὶ εὑρ. Lc.

75. μέθοδον, ὑπὸ δὲ τὰς τρεῖς αἰθ. Lc.

76. Ἰδοὺ καὶ] εἰ δὲ καὶ AKLc. — δάμαζε Lc. — τὸ μον. ὡς πολ.] τὸ μον. τὸ ἐκ πολλῶν εἰδῶν AK ; τὸ μον. ὡς πολ., ἤγουν τὸ ἐκ πολλῶν εἰδῶν κατασκευαζόμενον Lc, qui poursuit avec la πρᾶξις β᾽.

1.1.2 3. — 2. ΖΩΣΙΜΟΣ ΛΕΓΕΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΒΕΣΤΟΥ.[77]

Transcrit (1 et 2) sur M, f. 95 r., et (3) sur A, f. 8 v. — Collationné la co M sur A, f. 8 r.

1. Δῆλα ὑμῖν ποιοῦμαι · γινώσκεται γὰρ ὅτι ὁ λίθος ὁ ἀλαβαστρίτης[78] ἐγκέφαλος κέκληται διὰ τὸ κάτοχον αὐτὸν εἶναι πάσης βαφῆς φευκτῆς. Λαβὼν οὖν τὸν ἀλαβάστρινον λίθον, ὄπτα νυχθήμερον, καὶ ἔχε ἄσβεστον, καὶ λάβε ὄξος δριμύτατον καὶ κατάσβεσον · καὶ θαυμάσεις · θείαν γὰρ ποίησιν τὴν ἐπιφάνειαν λευκοτάτην ποιεῖ. Καὶ ἔα καταστῆναι, καὶ ἐπίβαλλε αὐτῷ ὄξους δριμυτάτου οὐκ ἐμφίμῳ ἀλλ᾽ ἀπώμῳ,[79] ἵνα τὴν ἐπιτρέχουσαν αἰθάλην καθ᾽ ἑκάστην ἐπαίρῃς · ἔτι λαβὼν ὄξος δριμὺ δι᾽ ἑπτὰ ἡμερῶν τὴν αἰθάλην ἐπαίρῃς, οὕτως ποίει[80] ἄχρις ἂν ἡ αἰθάλη μὴ ἀναπέμπηται. Καὶ ἔασον ἡμέρας τεσσαράκοντα[81] ἐν ἡλίῳ καὶ δρόσῳ τῇ ἐμπροθέσμῳ, γλύκανον ὕδατι ὑετίῳ.[82] Καὶ ξηράνας ἐν ἡλίῳ ἔχε τὸ μυστή- (f. 95 v.) ριον ἀμετάδοτον, ὃ οὐδεὶς τῶν προφητῶν ἐτόλμησεν μυσταγωγῆσαι τῷ λόγῳ, ἀλλὰ μόνον τοῖς νοήμοσιν αὐτῶν ἐμυσταγώγουν. Τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον[83] ἐκάλεσαν ἐν ταῖς λοξαῖς γραφαῖς λίθον τὸν οὐ λίθον, τὸν ἄγνωστον καὶ πᾶσι γνωστὸν, τὸν ἄτιμον καὶ πολύτιμον, τὸν ἀδώρητον καὶ θεοδώρητον. Κἀγὼ δὲ αὐτὸν ἐγκωμιάσω τὸν ἀδώρητον καὶ θεοδώρητον, τὸν μόνον ἐν ταῖς ἡμῶν ἐργασίαις κρείττω τοῦ ὑλαίου.[84] Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ φάρμακον τὸ τὴν δύναμιν ἔχον,

77. Titre dans A : Ὁ Ζώσ. ἔφη περὶ τῆς ἀσβ.

78. γινώσκεται] F. l. γινώσκετε.

79. αὐτῷ] αὐστιῶ (ρ au-de ι) A.

80. οὕτως] τοῦτο A, f. mel.

81. αἱ αἰθάλαι μὴ ἀναπέμπονται (sic) A.

82. γλύκασον M.

83. νοήμοσιν] νεύμασιν mss. Corr. conj. Même variante et même correction, ci-aprè αὐτῶν] αὐστιῶ (ρ au-de ι) A. F. l. αὐτοὶ. — Τοῦτο — οὐ λίθον] Réd. de A : Τοῦτον δὲ ἐκάλ. λίθον οὐ λίθον.

84. τὸν μόνον — μυστήριον] Réd. de A : τὸν μόνον ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐργ. κρύπτον, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μιθρ. μυστ. — A

de notre 2 et continue ainsi : Στέφανος δέ φησιν ·Λάβε ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων

τὸ μιθριακὸν μυστήριον.

2. Τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦ πυρὸς ἑνοῦται τῷ λίθῳ, καὶ γίνεται πνεῦμα μονογενές. Τὰς δὲ ἐργασίας τοῦ λίθου ἑρμηνεύσω ὑμῖν. Κώμαρι συμμεμιγμένῳ μαργάρους ἀποτελεῖ · ἐπεί τοι γε αὐτὸν χρυσόλιθον ἐκάλεσαν · πάντα δὲ πνεῦμα σεύει τῇ δυνάμει τοῦ ξηρίου. Κἀγὼ κώμαριν[85] μέλλω ἑρμηνεύειν ὑμῖν, ὃ οὐδεὶς ἐτόλμησεν μυσταγωγῆσαι · ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοῖς νοήμοσι παρέδωκαν. Ἀπέχεται τὴν θηλυκὴν δύναμιν προτιμωτέραν αὐτήν. Αὕτη γὰρ καὶ μόνη ἡ λεύκωσις σεβασμία γέγονε παντὸς προφήτου. Ἑρμηνεύσω ὑμῖν καὶ τοῦ μαργάρου τὴν δύναμιν.[86] Ἐργασίαν ἔχει τῷ ἐλαίῳ ἑψόμενον ὅ ἐστιν θηλυκὴ δύναμις. Λαβὼν μαργάρου τὸ ἀσιτικῶ ἔψη ἐλαίῳ οὐκ ὑποφίμῳ ἀλλ᾽ ἀπώμῳ ἐπὶ ὥρας τρεῖς,[87] μέσοις φωσίν · καὶ λαβὼν ῥάκος ἐρίου, ἔκθλιβε ἐν τῷ μαργάρῳ, ἵνα ἀποβάλῃ τὸ ἔλαιον, καὶ ἔχε εἰς τὰς χρείας τῶν καταβαφῶν · ἡ γὰρ τελείωσις τοῦ ὑλαίου διὰ τοῦ μαργάρου ἐστίν.

3. Ἄρσις δὲ ἑρμηνεύεται ὁ κουφισμός · ἀνθ᾽ ὧν αἴρεται καὶ κουφίζεται[88] ἡ τοῦ ὕδατος ἐπίχυσις, ἐκ τῆς τοῦ σώματος συμπλοκῆς ἀνεμποδίστως τὸ μολύβδου πήσηται ὑπόμονος τούτῳ ποιῆσαι.[89] Ἀρκεστῶμεν τῇ θυείᾳ καὶ τῷ δοίδυκι ἐπὶ τῶν δύο βαφῶν · ἐπὶ δὲ τοῦ χαλκοῦ, ἐπεὶ περὶ τούτου Ζώσιμος καὶ ὑπὸ πλήθους ὑδάτων σηπόμενον διὰ τῆς τοῦ ἀέρος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος αὐξανόμενον ἄνθη φορεῖ κατὰ πολὺ γλυκύτητα, καὶ τῇ ποιότητι τῆς φύσεως καρποφορεῖ[90] :

ἀρσενικοῦ κ. τ. λ. *jusqu'à* μὴ ἀποκαλύψαι καὶ δημοσιεῦσαι (*voir ci-aprè*

85. σεύει] σέβη *M. Corr. conj.*

86. *M mg* : ὡς ἡμάρτηκε. (*Main du 15e siècle, peut-être celle de Be*

87. ασιτικῶ (*sans e* τοῦ ἀσιατικοῦ.

88. ἀνθῶν *ms. Corr. conj.*

89. ἐμποδίστως τὸ *signe du soufre et* πέσηται *biffé* ὑπόμονος τούτο ποιῆσαι *seulement à sa marge, aprè*

90. φορᾶ *A.* — *F. l.* κατὰ πολλὴν γλυκύτητα.

1.1.3 3. — 3. ΑΓΑΘΟΔΑΙΜΟΝΟΣ.

Transcrit sur M, f. 95 v., ainsi que l'article suivant.

Μετὰ τὴν τοῦ χαλκοῦ ἐξίωσιν καὶ μέλανσιν καὶ ἐς ὕστερον[91] λεύκωσιν, τότε ἔσται βεβαία ξάνθωσις.

*
**

1.1.4 3. — 4. ΕΡΜΟΥ.

Ἐὰν μὴ τὰ σώματα ἀσωματώσῃς καὶ τὰ ἀσώματα σωματώσῃς,[92] οὐδὲν τὸ προσδοκώμενον ἔσται.

*
**

1.1.5 3. — 5. ΖΩΣΙΜΟΥ ΠΡΑΞΙΣ Β.[93]

Transcrit sur A, f. 87 v. — Collationné sur K, f. 2 v. — sur Lc, p. 289.

1. Μόλις ποτὲ εἰς ἐπιθυμίαν ἐλθὼν τοῦ ἀναβῆναι τὰς ἑπτὰ κλίμακας καὶ θεάσασθαι τὰς ἑπτὰ κολάσεις, καὶ δὴ ὡς ἔχει ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἤνυσα τὴν ὁδὸν τοῦ ἀναβῆναι. Διελθὼν δὲ πολλάκις ἀνῆλθον[94] ἔπειτα εἰς τὴν ὁδόν. Καὶ δὴ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀπέτυχον πάσης ὁδοῦ,[95] καὶ ἐν ἀθυμίᾳ

---

91. Cette phrase e
92. C
93. Titre dans Lc : Τοῦ αὐτοῦ Ζωσίμου πρᾶξις δευτέρα.
94. διελθὼν δὲ π. ἀν.] καὶ διελθὼν π. ἀνοδίᾳ. ἀνῆλθον Lc.
95. καὶ δὴ ἐν τῷ ἐπ.] καὶ δι ἐν A ; κ. διεν K ; ἐν δὲ τῷ ἐπ. Lc. Corr. conj.

πολλῇ γενόμενον, μὴ ἰδόντος μου πόθεν ἀπελθεῖν,[96] ἐτράπην εἰς ὕπνον. Καὶ θεωρῶ κατὰ τὸν ὕπνον μου ξυρουργόν τινα ἀνθρωπάριον ἠμφιεσμένον στολὴν ἐρυθρὰν, καὶ βασιλικὴν ἐσθῆτα, κα ἱστάμενον ἔξω τῶν κολάσεων, καὶ λέγει μοι · « Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε ; » Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφην · « Ἵσταμαι ὧδε ὅτι πάσης ὁδοῦ ἀστοχήσας[97] ὑπάρχω πλανώμενος. » Ὁ δὲ λέγει μοι · « Ἀκολούθει μοι. » Ἐγὼ δὲ[98] ἐξελθὼν ἠκολούθουν αὐτῷ · πλησίον δὲ γενομένων τῶν κολάσεων,[99] θεωρῶ τὸν ὁδηγοῦντα με, ἐκεῖνον ξυρουργὸν ἀνθρωπάριον · καὶ ἰδοὺ ἐνεβλήθη ἐν τῇ κολάσει, καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα ἐδαπανήθη ὑπὸ τοῦ πυρός.[100]

2. Ἰδὼν ἐγὼ ἐξέστην καὶ ἐτρόμαξα ἀπὸ τοῦ φόβου, καὶ διυπνίσθην,[101] καὶ λέγω ἐν ἑαυτῷ · « Ἄρα τί ἐστι τὸ ὁρώμενον ; » καὶ πάλιν διεσάφησα[102] τὸν λόγον, καὶ διακρίνων ὅτι ὁ ξυρουργὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος[103] ὁ χαλκάνθρωπός ἐστιν, [ἔχων] ἐσθῆτα ἐρυθράν ἐνδεδυμένος, καὶ εἶπον[104] · « Καλῶς ἐπενόησα, οὗτος ἐστιν ὁ χαλκάνθρωπος · δεῖ δὲ πρῶτον ἐμβάλεῖν[105] αὐτὸν εἰς τὰς κολάσεις. » Πάλιν ἐπεθύμησεν ἡ ψυχή μου τοῦ[106] ἀναβῆναι καὶ τὴν τρίτην

96. γενόμενον] γέγονα Lc. — μὴ ἰδόντος μου — ἠμφιεσμένον (p. suiv., l. 2)] Réd. de Lc : μὴ εἰδὼς ποῦ ἀπελθεῖν δυνηθῶ, ἐν τούτοις δὲ ὢν, καὶ σφόδρα ἀθυμῶν ἐτράπην εἰς ὕπνον, καὶ ὅρω κατ᾽ ὄναρ τι ἀνθρ. ξυρ. ἠμφ.

97. πρὸς αὐτὸν] αὐτῷ Lc.

98. ὁ δὲ] ἐκεῖνο δὲ Lc. — Ἐγὼ δὲ ἐξελθὼν] ὁ δὲ ἐξῆλθον AK. Réd. de Lc : ἐγὼ δὲ ἐξῆλθον καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ.

99. γενόμενος Lc, f. mel. — θεωρῶ — ἀνθρωπάριον] Réd. de Lc : Ὅρω τὸ ὁδηγοῦν με ἐκενο τὸ ξ. ἀνθρ.

100. ἐν τῇ κολάσει] εἰς τὴν κόλασιν Lc. — ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐδαπ. Lc. — ἐδαπανίσθην A ; ἐδαπανήθην K.

101. Ἰδὼν] Τοῦτο ἰδὼν Lc, f. mel. — ἐτρόμαξα] F. l. ἐτρόμησα.

102. ἐμαυτῷ Lc.

103. διακρίνων] εὗρον Lc. — ξυρουργοῦντος AK. — Lc mg. : barre verticale se rapportant aux ligne ὁ ξυρ. — ἄνθρωπος] τὸ ξυρουργὸν ἐκεῖνο ἀνθρωπάριον Lc.

104. A ἐστιν] ὁ ἐσθ. ἐρ. ἐνδ. Lc. — καὶ εἶπον ἐν ἐμαυτῷ Lc.

105. δεῖ δὲ] ἀλλὰ δεῖ Lc.

106. καὶ πάλιν Lc.

κλίμακα. Καὶ πάλιν μόνος τὴν ὁδὸν ἐπορευόμην, καὶ ὡς ἐγενόμην τῶν κολάσεων πλησίον, πάλιν ἐπλα- (f. 88 r.)[107] νήθην, μὴ εἰδὼς τὴν ὁδὸν, ἱστάμενος, ἀπονενοημένος.[108]

3. Καὶ πάλιν τῷ ὁμοίῳ τρόπῳ θεωρῶ πεπολιωμένον γηραιὸν λευκὸν πάνυ, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς λευκότητος αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ[109] ἀπεμαυρώθησαν. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Ἀγαθοδαίμων. Καὶ στραφεὶς ὁ πεπολιωμένος ἐκεῖνος θεωρεῖ με ἐπὶ πλείστην ὥραν. Ἐγὼ δὲ τοῦτον ἐπεμελούμην · « Δεῖξόν μοι εὐθεῖαν ὁδόν. » Ὁ δὲ πρὸς[110] μὲ οὐκ ἀνεστράφη, ἀλλ᾽ ἤνυσεν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ σπουδαίως · καὶ[111] διερχόμενος δὲ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἤνυον σπουδαίως τὸν βωμόν. Ὡς οὖν[112] ἤνυσα ἄνω ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, θεωρῶ τὸν πεπολιωμένον γηραιὸν,[113] καὶ ἐνεβλήθη ἐν τῇ κολάσει. Ὦ οὐρανίων φύσεων δημιουργοὶ,[114] εὐθὺς ὅλος ὑπὸ τῆς φλογὸς πυρίφλεκτος γέγονεν · ὃν καὶ τὸ διήγημα,[115] ἀδελφοὶ, φρικτόν · ἐκ γὰρ τῆς πολλῆς βίας τῆς κολάσεως οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ πλήρεις αἵματος γεγόνασιν. Ἐπηρώτησα δὲ λέγων[116] αὐτὸν · « Τί ἐνταῦθα κατάκεισαι ; » Ὁ δὲ μόλις ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἔφη μοι · « Ἐγώ εἰμι ὁ μολυβδάνθρωπος καὶ βίαν ὑπομένω ἀφόρητον. » Καὶ οὕτως ἐκ τοῦ πολλοῦ φόβου διυπνίσθην, καὶ ἐν ἐμοὶ τὴν αἰτίαν[117] ἠρεύνων τοῦ πράγματος. Καὶ πάλιν διέκρινα καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ εἶπον[118] · « Καλῶς

107. πλησίον τῶν κολ. *Lc*.

108. *A* ὁδὸν] καὶ πάλιν ἐστάθην ἀπονενοημένος. *Lc*.

109. ὀφθαλμοὶ *en signe AK*.

110. ἐπεμελούμην] ἐπιμ. *AK* ; παρεκάλουν *Lc*, *mel*. — δεῖξαι *Lc*.

111. ἤνυσεν] ἤνεισεν *A* ; ἤνεισεν *K* — καὶ] ἐγὼ δὲ *Lc*. — αὐτοῦ] αὐτοῦ *mss. ici et dans tout le morceau*.

112. ἤνυον] ἠνείουν *AK*.

113. ἤνυσα] ἤν. καὶ ὑπῆρχον *Lc* ; ἤνεισα *A* ;— ἐκεῖνον γηραιὸν *Lc*. — καὶ] *F. l.* ὡς (*ou* ὃς ?).

114. ὦ φύσεις οὐρ. *Lc*. — εὐθὺς γὰρ *Lc*.

115. ὃν] οὗ *Lc*, *f. mel*.

116. αἱμάτων *mss. Corr. conj.* — ἐπηρώτησα δὲ λ. αὐτὸν] εἶτα ἐπηρ. αύτὸν, λέγων *Lc*, *f. mel*.

117. φόβου] ὕπνου *sous-pointillé. puis* φόβου *Lc*. — ἐν ἐμοὶ] ἐν ἐμαυτῷ *Lc*.

118. κατ᾽ ἐμαυτὸν *Lc*.

ἐπενόησα ὅτι οὕτως δὴ ἐκβαλεῖν τὸν μόλυβδον, καὶ ἀληθῶς[119] τὸ ὅραμά ἐστιν περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὑγρῶν.

1.1.6 3. — 5 *bis*. ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΖΩΣΙΜΟΥ. ΠΡΑΞΙΣ Γ.[120]

Καὶ πάλιν κατενόησα τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν φιαλοβωμόν,[121] καὶ εἶδόν τινα ἱεροπρεπῆ λευκοποδήρην ἐνδε- (f. 88 v.) δυμένον ἱερουργοῦντα τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα μυστήρια, καὶ εἶπον · « Ἆρα τίς ἐστιν οὗτος[122] ; » καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι · « Οὗτός ἐστιν ὁ ἱερεὺς τῶν ἀδύτων. Οὗτος βούλεται αἱματῶσαι τὰ σώματα, καὶ ὀμματῶσαι τὰ ὄμματα, καὶ τὰ νενεκρωμένα ἀναστῆσαι. Καὶ οὕτω πάλιν πεσὰν ἐκοιμήθην ἄλλον[123] ὀλίγον, καὶ αὐτὸ δὴ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἐπὶ τὴν τετάρτην κλιμακα,[124] εἶδον κατ᾽ ἀνατολὰς ἐρχόμενον, κατέχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ[125] μάχαιραν. Καὶ ἄλλος ὀπίσω αὐτοῦ φέρων περιηκονισμένον τινὰ λευκοφόρον[126] καὶ ὡραῖον τὴν ὄψιν, οὗ τὸ ὄνομα [αὐτοῦ] ἐκαλεῖτο μεσουράνισμα[127] ἡλίου, καὶ ὡς πλησίον ἦλθον τῶν κολάσεων, λέγων ὅτι[128] μάχαιραν κρατῶν, « Περιέτεμε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ κρέατα αὐτοῦ θήσων ἀνὰ μέρος, καὶ τὰς σάρκας αὐτοῦ ἀνὰ μέρος, ὅπως αἱ[129] σάρκες αὐτοῦ πρῶτον ἑψηθῶσιν ὀργανικῶς, καὶ τότε τῇ κολάσει παραπορευθῶσιν.[130] » Καὶ οὕτως πάλιν ἔξυπνος γενόμενος εἶπον · « Καλῶς ἐπενόησα καὶ ὅτι

119. δὴ] δεῖ *Lc*, *f mel*.
120. *Titre dans Lc* : τοῦ αὐτοῦ Ζωσ. πρᾶξις τρίτη.
121. Καὶ πάλιν κατεν.] πάλιν δὲ κατανοήσας *Lc*. *F. l.* κατήνυσα, *je gagnai*.
122. τὰ φοβερὰ] τὰ ἱερὰ *K et mg.* : φοβερὰ ; τὰ ἱερὰ καὶ φοβ. *Lc*.
123. ἄλλο *Lc*.
124. καὶ αὐτὸ δὴ] καὶ ἐν τῷ ἐπ. *Lc*. *F. l.* καὶ οὕτω *vel* καὶ αὐτὸς.
125. κατ᾽ ἀνατολὰς] ἐξ ἀνατολῶν *Lc*. — ἐρχόμενον ἄνθρωπον *Lc*.
126. ἄλλος ὀπίσω] ἄλλον ὄπισθεν *Lc*, *f. mel.* — φέρων] φέροντα *Lc*.
127. αὐτοῦ *om. Lc*, *mel.*
128. ἡλίου] *signe commun au soleil et au cinabre AK* ; κινναβάρεως (*en toute lettre*   λέγων ὅτι ...] λέγει μοι ὁ τὴν μαχ. κρ. *Lc*. *mel.*
129. θήσων] θὲς *Lc*. *F. l.* θύσων. — ὅπως] ὅπου *mss. Corr. conj.*
130. ἑψηθήτωσαν *Lc*. — παραπορευθήτωσαν *Lc*.

περὶ ταῦτά ἐστιν τὰ ὑγρὰ τῆς μεταλλικῆς. » Καὶ πάλιν[131] ὁ βαστάζων τὴν μάχαιραν ἔφη · « Πεπληρώκατε τὴν κάτω ἑπτὰ κλίμακας.[132] Ὁ δὲ ἕτερος ἔφη ἅμα τῷ ἐκβαλεῖν τοὺς κρουνοὺς δι᾽ ὑγρῶν[133] πάντων · « Ἡ τέχνη πεπλήρωται. »

1.1.7 3. — 6. ΖΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.[134]

Transcrit sur A, f. 168 v. — Collationné sur K, f. 47 v.;— sur une co , f. 253 r. (seulement de 3 du 4 jusqu'à la ligne 3 du 17);— sur E, première feuille de garde;— sur Lc, (co

1. Προσπαθείας < ἕνεκα > καὶ μεθερμηνείας τοῦ ἐνυπνιάζεσθαι[135] αὐτόν φησιν. Καὶ ἰδοὺ βωμὸς φιαλοειδὴς καὶ πνεῦμα πύρινον ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ διηκόνουν τοὺς τοῦ πυρὸς βρασμοὺς καὶ καχλασμοὺς [καὶ] καυσώδεις τῶν ἀνθρώπων ἀνερχομένων, καὶ ἠρώτησα, φησίν, καὶ εἶπον ἐπὶ τὸν ἑστῶτα λαόν. Θαυμάζομαι γὰρ τὸν τοῦ ὕδατος βρασμὸν καὶ καχλασμόν, καὶ πῶς οἱ ἄνθρωποι καιόμενοι ζῶσι. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει μοι · « Οὗτος ὃν ὁρᾷς βρασμὸς τόπος ἐστὶν[136] ἀσκήσεως τῆς λεγομένης ταριχείας · οἱ γὰρ

131. ὅτι] ὁ AK (om. Lc). Corr. conj. — τῆς μετ. τέχνης Lc.

132. τὴν κατὼ ἑ. κλ.] F. l. τὴν < τέχνην > κατὰ ἑ. κλ. — ἑπτὰ κλίμακα A; ἑπτὰ κλίματα K; ἑπτακλήματα Lc. Corr. conj.

133. κρούνους] χρόνους A.

134. Titre dans E Lc : Ἀνεπιγράφου φιλοσόφου εἰς τὸ περὶ ἀρ. καὶ ἑρμ. τοῦ θείου Ζωσ. τοῦ Πανοπολίτου (ἤ Θηβαίου add. F).

135. A ἕνεκα d'aprè

E Lc : Ὁ θεῖος Ζώσιμός φησιν ὅτι, ἕνεκα προσπαθείας καὶ μεθερμηνείας, τοῦτον τὸν τρόπον ἐνυπνιάσθη. Ἐδόκουν γάρ, φησὶ, καὶ ἰδοὺ βωμὸς φιαλοειδὴς ὑπῆρχε, καὶ πνεῦμα πύρινον ἵστατο ἐπάνω τοῦ βωμοῦ, καὶ διηκόνει τοῖς τοῦ πυρὸς βρασμοῖς καὶ καχλασμοῖς (κ. καχλ. om. E), καὶ καύσεσι τῶν ἀνθρώπων ἀνερχομένων. Καὶ ἠρώτησα τούτων τινα τίς ἂν εἴη οὗτος ὁ βρασμὸς καὶ ὁ καχλασμός, καὶ (page 303) πῶς κ. τ. λ.

136. ὁ βρ. οὗτός ἐστι τόπος τῆς ἀσκ. ELc. (C

βουλόμενοι ἄνθρωποι ἀρετῆς[137] τυχεῖν ὧδε εἰσέρχονται καὶ ἀποβάλλονται [διὰ τὸ εἶναι] σώματα[138] πνεύματα γίνονται. Καὶ γὰρ πάλιν ἄσκησις ἔνθεν ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ[139] ἀσκῆσαι · οἷον γὰρ ἀποβαλλόμενα τὴν παχύτητα τοῦ σώματος πνεύματα γίνονται. »

2. Καί τι τοιοῦτον Δημόκριτός φησιν · « Οἰκονόμει ἕως γένηται[140] ἰὸς ξανθὸς ὡς στίγμα χρυσοῦν διὰ τοῦ ἰοῦ τὸ πνεῦμα συμβαῖνον.[141] » Καὶ γὰρ ὁ ἰὸς διὰ τοῦ ἀσωμάτου κατὰ τὸν ὄφιν ἑρμηνεύεται πνεῦμα,[142] καὶ διὰ τὸ τέλειον τοῦ χρώματος ξανθὸν ὡς στίγμα χρυσοῦν προσαγορεύεται.[143] Καὶ οὕτω διὰ φωνῆς πρὸς φωνὴν συνάπτοντες τὴν ἔννοιαν, ὑπερφαίνουσιν ταύτην, ὅθεν καὶ δι᾽ ὁμοειδοῦς πάλιν ἤξεώς φησιν[144] · « Οἰκονόμει δὲ ἕως οὗ ῥεῦσαι δυνηθῇ, ῥεύσεις δὲ διὰ ῥύτεως, ἀντὶ τοῦ[145] εἰπεῖν διὰ ῥεύσεως · τρέπουσι γὰρ τὸ Σ στοιχεῖον εἰς Τ · χρησάμενος[146] (f. 169 r.) τῇ λέξει, φησὶν ῥεύσης, ῥεύσης δὲ διὰ ῥεύσεως, ὃ ἑρμηνεύεται διὰ ῥεύσεως, ὡς εἴπομεν. Τούτῳ δὲ ὃ λέγει · « Οἰκονόμει δὲ[147] ἕως < οὗ > ῥεῦσαι δυνηθῇ. » Ὅμως οἷόν ἐστιν τὸ ὁμορρευστῆσαι προκείμενον.[148]

137. Οἱ γὰρ ἄνθρ. βουλ. ELc.

138. ἀποβάλλουσι ELc. — διὰ τὸ εἶναι om. ELc, mel. — τὰ σώματα, καὶ γὶν. πν. ELc.

139. Καὶ γὰρ — γίνονται (l. 10)]. Réd. de ELc : Διὸ καὶ οὗτος ὁ τόπος ἀσκ. ἑρμην. ὅτι τὰ σώμ. ἀποβάλλουσι τὴν παχ. ἑαυτῶν καὶ γίν. πν.

140. καί τι] καί τοι (ι au-de τοι) K. — Corr. de 1re main. — Réd. de ELc : Διὰ τοῦτο φ. ὁ Δημ.

141. ὁ ἰὸς ELc. — ὡς στίγμα] F. l. ὡς τῆγμα (ici et l. 14). — ὅτι διὰ τοῦ ἰοῦ τὸ πν. συμβαίνει ELc.

142. Lc, mg., p. 303 du ms. : renvoi à la fig. de la p. 221. (Ci-aprè Introduction de M. Berthelot, p. 132, fig. 11, n° 1.) Réciproquement, p. 221 du ms. : renvoi à la p. 303.

143. χρώμ. προσαγ. ξ. ὡς στ. χρυσοῦ ELc.

144. ἤξεως] ἠξέσω K ; om. ELc. F. l. ἕξεως.

145. ῥεύσεις δὲ — ἐτήσιος λίθος (p. suiv., l. 3) om. ELc.

146. διαρεύσεως AK « Il y a ici un jeu de mot ῥυτός, ῥύτις, ῥύτεως, à ῥεῦσις, ῥεύσεως. Voir le morceau 3, 7, 5. » (M. B.)

147. τούτῳ] F. l. τοῦτο.

148. ἕως < οὗ >] ὡς AK. — ὅμως] F. l. ὁμοίως.

3. Καὶ νῦν δὲ πάλιν διὰ τοῦ λέγειν σιδηρίτην, ὃν καὶ σιδηρίτην καλοῦσιν οἱ κάτω ἐνσημαινόμενοι · διαγινώσκεται, ἀναφερόμενον ὡς ἔλεγεν · χαλκὸς μόλυβδος ἐτήσιος λίθος. Ὁ γὰρ πυρίτης διὰ περιουσίαν[149] χρώματος, ἤτοι τὸ περισσὸν ἐκκαιόμενον, ἤτοι πυρούμενον,[150] τὸν χαλκὸν ὑπαινίττεται · καὶ ὁμοίως τὸ ἀργυρίτης τὴν ἐξυδραργύρωσιν · ἐξυδραργυρούμενος γὰρ ὁ χαλκὸς ἀργυρίτης γίνεται,[151] κατ᾽ ἐναντίαν τοῦ ἐτησίου, ἥτις ἐστὶν ὑδράργυρος, κατ᾽ ἐτυμολογίαν τοῦ ὅλου, ἥτις ποιεῖ τὴν μέλλουσαν ἀναφαίνεσθαι χρύσοπτα προσυπακούειν, λέγων « σιδηρίτης » διὰ τὴν ἐκ μολύβδου σύγκρασιν.[152] Συγκρινόμεναι γὰρ αἱ οὐσίαι σιδηρίτην ποιοῦσιν.

4. Ὁμοίως τί τοῦ σιδήρου καρδίαν ; ὅτε δὲ μάλιστα μάζα κλασθῇ[153] ὡς ἐκ τῆς ῥεύσεως ταύτης, ῥῆσιν ποιοῦντες πρὸς τὰς ἀναλογίας [ῥήσεις], εὑρίσκομεν σαφῆ τὴν θεωρίαν, ὡς κατὰ τὸ κρυπτὸν τοῦτο ὑπεμφαίνει.[154] Καὶ ἐν ἄλλοις ὁ Δημόκριτος λέγει · « Οἰκονόμει δὲ ἅλμῃ, ἢ ὀξάλμῃ, ἢ οὔρῳ ἅλμης, ἢ ἐπ᾽ ἄμφω · τὸν σύλλογον ἐπάγω,[155] φάσκει, ἢ ὡς ἐπινοεῖς ἐν τῇ γραφῇ, ἢ ὡς ἐπινοεῖται ἡ γραφὴ δυνάμενα[156] καὶ διασκευαζόμενα ἐξ ἑτέρων ὑγρῶν, ἐπείπερ οὐδὲν τούτων διαμένει, ἀλλ᾽ ἀπόχυται πλύνον τὴν σύνθεσιν (f. 169 v.) κατ᾽ αὐτοῦ.[157] »

5. Ἕνεκεν ἐκείνων ὁ ἀρχαιότατος Ὀστάνης ὡς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ[158] κατα-

---

149. Ὁ γὰρ. πυρ.] πυρίτης δὲ λέγεται ELc.

150. ἤτοι — τὴν ἐξυδραργύρωσιν] Réd. de ELc : ἤγουν διὰ τὸ περισσῶς, ἐκκαίεσθαι καὶ πυροῦσθαι τὸν χαλκὸν (« Nota bene hic » ajouté par E.) Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὀργ. λέγεται διὰ τὴν ἐξυδραργύρωσιν. — τὸ] F. l. τὸν.

151. κατ᾽ ἐναντίαν — λέγων (l. 9) om. ELc.

152. λέγων] F. l. λέγει. — σιδερίτης jusqu'à ποιοῦσιν] Réd. de ELc : σιδερίτης δὲ λέγεται διὰ τὴν τοῦ σιδρου καὶ μολ. μέλανσιν · τοιοῦτος γὰρ γίνεται.

153. ELc omettent tout notre 4. — ὅτε δὲ] F. l. ὅτε δὴ. — κλαστῇ AK.

154. Avec le mot εὑρίσκομεν commence la co °), rapportée de Florence par M. André Berthelot, ms. dont nous donnons ici le principale σαφῆ] leçon de Laur.; σαφὴν AK.

155. οὔρῳ ἅλμης] F. l. οὔρου ἅλμη.

156. φάσκειν Laur.

157. πλύνον] πλύνοντας A ; πλυνομένουσα (sic) Laur.

158. ἕνεκεν — ἀετὸς χαλκοῦς (p. suiv., l. 2)] Réd. de ELc : Ὁ δὲ ἀρχ. Ὀστ. ἐν τοῖς

παραδείγμασιν · Ἕτερος περί τινος Σωφὰρ, κατὰ τὴν Περσίδα[159] προαναφανέντος ἱστορεῖ · λέγει οὗτος ὁ θεῖος Σωφάρ[160] · « Ἔστι μὲν οὖν ἐν κίονι ἀετὸς χαλκοῦς, κατερχόμενος ἐν πηγῇ καθαρᾷ[161] καὶ λουόμενος καθ᾽ ἡμέραν, ἐντεῦθεν ἀνανεούμενος, ἐπείπερ φησίν[162] · ὁ ἀετὸς ἐτυμολογούμενος καθ᾽ ἡμέραν λούεσθαι θέλει. » Ὡς οὖν καὶ δι᾽ ἑτέρων τὸ αὐτὸ αἰνιττόμενος τὴν καθ᾽ ἡμέραν ἀπόλουσιν καὶ ἀπόπλυσιν ἀποβάλλει · χρὴ γὰρ ἀκριβῶς ἐπὶ τὸν τῆς παρούσης[163] ἐργασίας ... · ἀμφιβαλλόμενος οὖν διὰ φιλοσοφίας, δι᾽ ὅλων τῶν τριάκοσίων[164] ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν λούειν τὸν χάλκεον ἀετὸν καὶ ἀνανεοῦν, ὡς δεῖ καὶ ἑξῆς δι᾽ ὅλης αὐτοῦ τῆς πραγματείας.[165] Οὗτος γὰρ ὁ Ὀστάνης φησίν · « Ἀπόθλιψον τὴν σταφυλὴν, ὑπογράφει,[166] ἤγουν ἡ τῆς ῥεύσεως πλύσις ἐστὶ τοῦ μυστηρίου τούτου · τὸν ἰὸν[167] δεῖ

αὐτοῦ συγγράμμασιν εἴρηκεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Περσίᾳ τις μέγας φιλόσοφος καλύμενος Σοφὰρ, ὅστις ἔγραψεν ὅτι ἔστι τις ἀετὸς χ. — Fin de la collation de E, manuscrit de tout point semblable à Lc. — ὡς om. Laur.

159. καταπαραδείγμασιν] κατὰπαραδ. AK ; παραδείγμασιν Laur. F. l. κάτω παραδ.

160. λέγει] λέγων Laur., f. mel. — λέγει οὗτος — ἀποβάλλει (l. 6)] Passage re dans le morceau 3, 29, 19, avec quelque Φησὶν ὁ θεῖος Σοφαρ · εἶδον ἀετὸν χαλκὸν (χάλκινον Lb, p. 339) κατερχόμενον ἐν π. κ. καὶ λουόμενον καθ᾽ ἡμ. καὶ ἐντ. ἀναπεμπόμενον (ἀναβεβώμενος A². f. 9 r.) τ᾽ ὑπερ φύσει (ὑπὲρ φύσιν Lb ; lire comme ici ἐπείπερ φησὶν) ὁ γὰρ ἀετὸς ἐτυμ. καθ᾽ ἡμ. λ. θ. ὡς καὶ δὴ ἕως (δι᾽ ἑαυτοῦ Lb) καὶ δι᾽ ἕτ. κ. τ. λ. — Le ² (f. 9 r.) sont pour la plupart conforme

161. κατερχύμενος — δι᾽ ὅλων (l. 7)] Réd. de Lc : Ὃς κατέρχεται εἰς τὸν κιόνα. Puis : Δεῖ οὖν δι᾽ ὅλων κ. τ. λ. — ἐν κιόνι — χαλκοῦς] Réd. de Laur. : ἐν κιονίῳ καὶ φησὶν ὅτι ἰδοὺ ἀετὸν χαλκοῦν.

162. ἐντεῦθεν] ἐνταύθου Laur. F. l. ἐνταῦθα — ἀνανευόμενος AK ; ἀνανεβώμενος Laur. (comme A² dans 3, 29, 19. Corr. conj.)

163. F. l. χρὴ γὰρ ἀκριβῶς εἰπεῖν ἐπὶ τῆς π. ἐ.

164. ἐργασίας ἀφικόμενος οὖν Laur ; ἀφηλώμενος (μα pour βα au-de φη) A ; ἀφιβαλλόμενος K. Corr. conj.

165. ἀνανεοῦν] ἀνανεὸν A ; ἀνανεῶν K Laur. — καὶ ἕξεις αὐτὸν δι᾽ ἕλ. Lc, mel. — οὗτος γὰρ ὁ Ὀστ. φησίν] καὶ πάλιν ὁ Ὀστ. φ. Lc.

166. ὑπογράφει om. Lc, f. mel.

167. ἤγουν — ἄπελθε] Réd. de Lc : ἤγουν πλύνε τὸν ἰὸν πολλάκις διὰ τῆς ῥεύσεως,

νοεῖν. » Καὶ νῦν ἐμφανέστατα ἐπάγει λέγων · « Ἄπελθε πρὸς τὰ ῥεύματα τοῦ Νείλου καὶ εὑρήσεις ἐνταῦθα λίθον ἔχοντα πνεῦμα. Τοῦτον λαβὼν διχοτόμησον, καὶ βάλλων τὴν χεῖρά σου εἰς τὰ[168] ἐντὸς αὐτοῦ, [καὶ] ἐξάγαγε τὴν καρδίαν αὐτοῦ · ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ[169] ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐστιν. » Διὰ τὸ λέγειν · « Πορεύου εἰς τὰ ῥεύματα τοῦ Νείλου καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ λίθον ἔχοντα πνεῦμα, » σαφῶς[170] δείκνυσι τὸν τοῖς ῥεύμασι πλυνόμενον κατὰ τὴν ταριχείαν τοῦ ἡμετέρου[171] λίθου, ἀνθ᾽ ὧν καὶ πᾶς ὁ χαλκὸς λίθος ἐστὶ κατὰ τὴν σὴν μετάλλων[172] γένησιν, καὶ πᾶς ὁ μολυβδόλιθος. Τοῦτον οὖν τὸν λίθον εὑρήσεις, φησίν,[173] (f. 170 r.) ἔχοντα πνεῦμα, ὅς ἐστι < τρόπος > τῆς ἐξυδραργυρώσεως.[174]

6. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Δημόκριτος ἐκεῖνος ὁ ἐμοὶ ἀγαθώτατος ἐδιακρίθη[175] καθ᾽ ἑαυτοῦ φησιν · « Δέξαι λίθον τὸν οὐ λίθον, τὸν ἄτιμον[176] καὶ πολύτιμον, τὸν πολύμορφον καὶ ἄμορφον, τὸν ἄγνωστον καὶ πᾶσι[177] γνωστὸν,

---

καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μυστήριον · καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ὀστ. φησίν · ἄπελθε ...

168. βαλὼν Lc.

169. καὶ om. Lc. mel. — A καρδίαν] αὐτοῦ om. Laur.

170. ἐκεῖ λίθον om. AK. — δείκνυσι σαφῶς Lc.

171. τὸν] τῶν AK Laur. — τοῦ om. Lc, qui lit : ἡμέτερον λίθον comme Laur. (f. mel.).

172. χαλκὸς λίθος] F. l. χαλκόλιθος (M. B.). — σὴν om. Lc. f. mel.

173. μόλυβδος λίθος Laur ; μολυβδόχαλκος Lc.

174. πνεύματα Laur. — ὅς] ὡς A ; ὅ Laur., f. mel.

175. ἐπειδὴ καὶ ὁ Δημ. — γάλακτι ὀνείῳ ἢ αἰγείῳ (l. 15)]. Passage re
texte 3, 29, 21, d'aprè
astérisque) avec quelque Ἐπειδὴ ὁ Δημ. ἐκ. ὁ ἐ. ἀγαθῶς λέγει · Δέξαι λίθον τὸν οὐ λ ... τὸν ὁμώνυμον (comme le τ. ἀ. λέγω (λέγει Lb, p. 339, A[3]) ... ὡς γὰρ ἐκ πᾶν (f. l. ἐπὰν ?) ... πάντα ἐ. ν. λέγω κ. τ. λ. Dans le texte 3. 29, le [2], de A[3] et de Lb sont généralement conforme ἐπειδὴ καὶ ὁ Δημ. — λίθον] Réd. de Laur. : ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Δημ. ἐκεῖνος δὲ μοι ἀγαθότητος καὶ φησὶν δέξε λίθον. — Réd. de Lc : Καὶ ὁ Δημ. δέ φησι · Δέξαι λίθον. — ἐδιακρίθην AK Laur.

176. F. l. καθ᾽ ἑαυτὸν. — Δέξαι λίθον] C

177. A πολύτιμον] καὶ τὰ ἑξῆς Lc, qui om. τὸν πολύμορφον jusqu'à αἰγείῳ (l. 15). — πᾶσιν γνωστὸν Laur.

τὸν πολυώνυμον, καὶ ἀνώνυμον, τὸν ἀφροσέληνον λέγω.[178] Οὗτος γὰρ ὁ λίθος [ὥστε γὰρ] οὐκ ἔστι λίθος, καὶ πολύτιμος ὢν,[179] οὐδενὸς πιπράσκεται, μίαν ἔχει φύσιν καὶ ἓν ὄνομα, καὶ ἐν πολλοῖς[180] ὀνόμασι κέκληται, οὐχ ἁπλῶς λέγω, ἀλλ᾽ ὡς ἔχει φύσεως, ὥστε ἐάν[181] τις εἴποι πυρίφευκτον, καὶ αἰθάλην λευκὴν < ἢ > λευκὸν χαλκὸν,[182] οὐ ψεύδεται. Πάντα ἐπὶ νεφέλην λέγει, ἐπειδὴ παρὰ πάντα τὰ ἄλλα[183] φεύγει τὸ πῦρ, καὶ ἡ αἰθάλη ἐστὶν τῆς κινναβάρεως, καὶ αὕτη μόνη λευκαίνει τὸν χαλκόν. Καῦσον οὖν αὐτὸν πραέως καὶ σβέσον ἐν[184] γάλακτι ὀνείῳ ἢ αἰγείῳ. Ἀποδίδου τοίνυν καὶ ἐπισυγγενάμενος ὅτι[185] παρὰ πάντα τὰ ἄλλα φεύγει τὸ πῦρ, καὶ ἡ αἰθάλη ἐστὶ τῆς κινναβάρεως, καὶ αὕτη μόνη λευκαίνει τὸν χαλκόν.

7. Καὶ πῶς οἱ φιλόσοφοι σαφῶς παραδίδουσιν τὴν ἔννοιαν, ὅτι τὸν[186] ἐξυδραργυρωθέντα πυρίτην λίθον καλεῖ; Οὗτος οὖν ὁ ἀγαθώτατος φιλόσοφος[187] · « Τίς οὐκ οἶδεν ὅτι ἡ αἰθάλη τῆς κινναβάρεως, [ἤγουν] ὑδράργυρός[188] ἐστιν, δι᾽ ἧς καὶ συντίθεται; Διὸ καὶ εἴ τις ἐλλείωσας αὐτὴν[189] τὴν κιννάβαριν νιτρελαίω, ἀναφυράσας καὶ περικλείσας ἐν ἄγγε- (f. 170 v.) σιν διπλοῖς, ὑποκαύσας φωσὶν ἀλήκτοις πᾶσαν αἰθάλην λήψεται,[190] ἐγκεκαυ-

---

178. ἀνώνυμον] ὁμώνυμον mss. Corr. conj.

179. ὥστε γὰρ] γὰρ om. Laur. — πολυτίμιτος (pour πολυτίμητος) Laur.

180. ἐπιπράσκεται AK Laur. F. l. ἐμπιπράσκεται. — ἔχων ⋆ dans Lb (p. 339).

181. ἐὰν γάρ τις εἴπη ⋆ Lb. — ὡς γὰρ AK Laur.

182. καὶ om ⋆ (dans Lb). ἢ re ⋆.

183. λέγει] λέγων Laur ; λέγω ⋆ dans Lb.

184. καῦσον — τὸν χαλκόν (l. 17) om. Laur ; hab. K. — πραέως om. ⋆ (Lb).

185. ἀποδίδου — ἡ αἰθάλη] Réd. de Lc : ἀποδίδωσι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ φιλόσοφος ὅτι ἡ αἰθ.

186. καὶ πῶς — οὐκ οἶδεν (l. 3)] om. Lc. — παραδίδωσι AK Laur.

187. ἀγαθότητος AK Laur. ici et partout. Corr. conj.

188. ἡ αἰθάλη — κατὰ φύσιν (p. suiv., l. 7)]. Barre verticale en marge de Lc. — κινναβ. ἐστὶν ἡ ὑδράργ. Lc. — ἤγουν om. Laur, f. mel. — ὁ ὑδράργ. αὐτός ἐστιν Laur.

189. ἐλειώσας AK Laur ; ἐλείωσεν Lc, f. mel.

190. καὶ ὑποκαύσας Lc. — αἰθ. λήψεται] τὴν αἰθ. ἔλαβεν Lc.

μένην εἰς τὰ σώματα. Οὐκοῦν ὁ λίθος ὢν δι᾽ οὗ ἔχει[191] σύμπηξιν ἐν τῷ σώματι τῆς μαγνησίας, οὐκ ἔστι λίθος · διὸ ἔχει φύσεις τῆς ῥεύσεως. Ἆρα οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ τοῦ Δημοκρίτου τί ἀνώτερον λέγει ; « Λαβὼν ὑδράργυρον, πῆξον τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας [ἥτις] τῷ μεμιγμένῳ, κατὰ μίαν τοῦ σώματος οὐσίαν, ἐν τῷ μολυβδοχάλκῳ. » Ἆρα οὐχὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀφροσέληνον ; πάντες γὰρ ἴσασιν ὅτι κατ᾽ ἀναφορὰν τὴν Ἀφροδίτην καὶ σελήνην ἐκ τῶν δύο ὀνομάτων[192] σύνθετον ὄνομα ἡμῖν μεθερμηνευόμενον ἀφροσέληνον · πάντες γὰρ ἴσασιν ὅτι κατ᾽ ἀναφορὰν τῆς Ἀφροδίτης ἀστρολόγον τὸν χαλκὸν[193] ἀνατίθεται. Οἱ μὲν ταχύτερον τὴν ὑδράργυρον λέγουσιν, εἰ δὲ πνευματικώτερον[194] τὴν ὑδράργυρον, ἐπείπερ ἐν σελήνῃ ἐνρωηκὰ ἀπορία[195] ἐστὶν τοῦ φωτὸς, καὶ αὕτη ἡ ῥεῦσίς ἐστιν τῆς οἰκείας φύσεως ἐνδικαίως[196] τῶν ἄλλων πάντων τῶν ἄστρων · ὁ Ζεὺς μόνος προσηγορεύεται πρῶτον ἤλεκτρον, κατ᾽ ἀναφορὰν < ἣν > ἔχει ἐκ τριῶν τὸ ἐλάχιστον[197] παντὸς ἠλέκτρου συντιθεμένου.

8. Οὐκοῦν διὰ τὴν ἁπλῆν τῆς προσηγορίας < ὁ > μὲν ἄργυρος[198] κατ᾽ ἀναφορὰν τῆς σελήνης, ὡς ἐντεῦθεν ὁ ἀγαθώτατος φιλόσοφος, οἰκείοις τοῖς ὀνόμασι κεχρημένος, ἐν τοῖς τῶν δύο πρὸς ἀργυρίων ὡς ἔφρασεν,[199] τὸ

---

191. A σώματα] Lc. continue ainsi : Ἀφροσέληνον δὲ λέγεται ὅτι ὁ λίθος γίνεται ἐκ τῆς Ἀφροδίτης ἥ ἐστιν ὑδράργυρος, καὶ ἐκ τῆς σελήνης ἥ ἐστιν ἄργυρος · ὥσπερ γὰρ τὸ φῶς τῆς σελήνης κ. τ. λ. (p. suiv. l. 4).

192. F. l. τῆς Ἀφροδίτης καὶ σελήνης.

193. ἀστρολόγων Laur. — F. l. τῇ Ἀφροδίτῃ < οἱ > ἀστρολόγοι τὸν χ. ἀνατίθενται.

194. F. l. παχύτερον C E. R.) εἰ δὲ] F. l. οἱ δὲ (M. B.). — τὸν ὑδράργ. Laur. ici et partout.

195. ἐνροϊκα K. — ἀπορία AK Laur., ici et partout. F. l. ἐνροὴ καὶ ἀπύρροια. On connaît ἐνρέω et ῥοή (C. E. R.) ἀπορία, c'e
le mercure par le croissant retourné. (M. B.). C
réd. de Lc (C. E. R.).

196. ἐνδικαίως] εἴδη καὶ ὡς Laur.

197. πρῶτον μὲν Laur. — κατ᾽ ἀναφ. — ἠλέκτρου om. Laur.

198. ἁπλὴν mss. F. l. ἁπλόην.

199. κεχρημένοις AK Laur. Corr. conj. — ἐν τοῖς] ἐκ τοῖς AK Laur. F. l. ἐκ τῆς τ. δ. προσαργ. < μίξεως > ? ;— ὡς ἔφρασεν] κατὰ μίαν ἀναφορὰν ἔφρ. Laur.

ἀφροσέληνον ἐκάλεσεν. Καὶ ἐπείπερ τὸ (f. 171 r.) φῶς ἀντὶ τῆς σελήνης[200] πνευματικῶς ὁρᾶται (κατὰ γὰρ τὸ σῶμα γίνεται καὶ ἀπογίνεται), οὕτω καὶ αὕτη κατὰ τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας γίνεται καὶ ἀπογίνεται[201] · καὶ πνεῦμά ἐστιν κατὰ φύσιν. Ἀνθ᾽ ὧν καὶ πάλιν ὡς διαιρουμένης[202] ἐρωτῶμεν ἐν τῇ κατ᾽ ἐνέργειαν περὶ ἀρετῆς πραγματείᾳ διὰ Ζώσιμον,[203] ὡς δι᾽ αὐτοῦ ἐρωτῶντες · « Καὶ σὺ ἄρα πνεῦμα εἶ ; » Ὁ δὲ ἀποκρίνεται[204] καὶ φησί · « Καὶ πνεῦμά εἰμι, καὶ φύλαξ πνευμάτων, πνεῦμα οὖσα κατὰ[205] πνευματικὴν [τοῦ ἐρωτῶντος] ἐν τῇ σελήνῃ οὐσίαν, ἀναλαμβάνει τὸ σῶμα τῶν συγκραθέντων στερεῶν, καὶ ποιεῖ αὐτῷ πνεῦμα λογχευόμενον,[206] ὡς ἐν βάθει ἑαυτῆς, ὃ ἔχει ψυχὴν ἐκ τῆς καρδίας καὶ εἰς ὄρυγμα[207] ἐν στομάχῳ, κατὰ τὸ ὑέλιον τοῦ κινοῦντος τὴν δύναμιν ἑλκυούσασα[208] πρὸς ἑαυτὴν πρὸς ἀλειωτικὴν, ἐξαλλοιοῦσα τοῦτο εἰς αἷμα κατάγει τὸν χυμὸν,[209] καὶ κατὰ τὴν θελκτικὴν καὶ ἀποκριτικὴν, τὰ ἄλλα φυσικῶς[210] κατεργαζομένη. Ἦ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἤκουσας, ὥς φησιν, τὴν πολυθρύλλητον[211] φωνὴν ἀνακράζοντες. « Περιμάχου χαλκὸν, μάχου

---

200. Καὶ ἐπεί περ] ὥσπερ γὰρ Lc. — ἀντὶ om. Lc. f. mel.

201. αὕτη] αὐτοῖς Laur. — τὸ σῶμα αὐτῆς Lc. — οὕτω — κατὰ τὸ σῶμα] Réd. de Lc : οὕτω καὶ τὸ ζητούμενον ἡμῶν πνεῦμα κατὰ τ. σ.

202. A κατὰ φύσιν] Réd. de Lc : Διὸ καὶ ὁ Ζώσιμος ἠρώτησε τὸν ἑστῶτα ἐν τῷ φιαλοβωμῷ, οὕτω λέγων · καὶ σὺ (l. 9).

203. πράγματι A Laur. ; πράγμασι K. Corr. conj.

204. F. l. ὡς δὴ αὐτοῦ ἐρωτῶντος. — καὶ σὺ] καὶ λέγ. καὶ σὺ Laur. — ἀπεκρίνατο Lc. — καὶ φησὶ om. Lc.

205. πνεῦμα οὖσα — ἀναλαμβάνει] Réd. de Lc : τὸ πν. γὰρ τὸ ὂν κατὰ τὴν πν. τοῦ ἀργύρου οὐσίαν ἀναλ.

206. αὐτὸ Lc, f. mel. — λοχευόμενον Lc, f. mel.

207. ἑαυτοῦ, καὶ ἔχει Lc. — εἰς om. Lc.

208. κατὰ τὸ ὑέλιον] Il y a eu probablement dans un ms. oncial ΚΑΤΑΤΟΥΗΛΙΟΥ (κατὰ τοῦ ἡλίου). Réd. de Lc : κατὰ τὸν ἥλιον τὸν κινοῦντα τ. δ. ἕλκει πρὸς ἑαυτὸ ἀλλοιωτικὴν δύναμιν καὶ αὕτη εἰς αἷμα κ. τ. λ.

209. F. l. προσαλλοιωτικὴν. — ἐξαλλείουσα τούτω AK Laur. Corr. conj.

210. καὶ κατὰ τὴν θελκτικὴν (θελητικὴν A ; θερητικὴν Laur.) jusqu'à κατεργαζομένη] Réd. de Lc : καὶ ἔστι θελκτικὴ καὶ ἀποκριτικὴ ἅπαντα φυσ. κατεργ.

211. κατεργαζομένην AK Laur. — ἢ γὰρ — ἀνακράζοντες] Réd. de Lc : Διὸ φησὶν ὁ

ὑδράργυρον,[212] καὶ ἀσωμάτωσον τελείως εἰς φθορὰν τὴν τέχνην, καὶ ὡς οὐδὲν ἐπὶ[213] τούτου κέχρηται, πλὴν τῆς ὑδραργύρου καὶ τῆς μαγνησίας, καὶ εἰσὶν ἄμφω διὰ τὴν σύμπηξιν. « Λαβὼν, φησὶ, τὴν ὑδράργυρον < καὶ > τὸ[214] τῆς μαγνησίας σῶμα, καὶ πνεῦμα ἔχει διὰ τὴν ἐξυδραργύρωσιν[215] · » καὶ « εὑρίσκεται, φησὶν, πρὸς τοῦ Νείλου τὰ ῥεύματα, ἀνθ᾽ ὧν καὶ διὰ ῥεύσεως ὁμορρευστῆσαι, ὡς προγέγραπται · » καὶ, ὥς φησιν, « Οὐδὲν ὑπολέλειπται,[216] οὐδὲν ὑστερεῖ (f. 171 v.), πλὴν τῆς νεφέλης · ἤτοι[217] < διὰ > τοῦ διορατικοῦ καὶ τοῦ διανοητικοῦ δυνάμενος διορᾶν καὶ διανοεῖσθαι πρὸς τὰ προσφωνούμενα.

9. Τί γὰρ ὁ Ἑρμῆς καὶ αὖθις προστάττων διαλέγεται τὸ ἀπὸ[218] τῆς σεληνιακῆς ἀπορίας ἐκπίπτον, ποῦ εὑρίσκεται, καὶ ποῦ οἰκονομεῖται,[219] καὶ πῶς ἄκαυστον ἔχει τὴν φύσιν, παρ᾽ ἐμοὶ εὑρήσεις καὶ Ἀγαθοδαίμονος · διὰ γὰρ τοῦ λέγειν ἀπορίας πάλιν τῆς ῥεύσης[220] ἀνάπτησον, καὶ καταδηλότερον γίνεται διὰ τὸ ἐπαγαγεῖν τὸ ἀπὸ τῆς[221] σεληνιακῆς ἀπορίας ἐκπίπτῃ κατὰ

φιλόσοφος · περιμ. χ., περιμάχου ὑδρ ... (C

212. F. l. ἀνακράζοντος. — F. l. πυρὶ μάχου.

213. τῇ τέχνῃ Lc, qui continue ainsi : καὶ γὰρ τὸ τῆς μαγνησίας σῶμα (ci-aprè 4). — οὐδὲν] F. l. οὐδενὶ.

214. A mg. σῆ.

215. καὶ εὑρίσκεται — προγέγραπται om. Lc.

216. ὡς προγεγρ.] ὡς om. Laur., f. mel. — ὥς φησιν om. Laur. — καὶ πάλιν φησὶν Lc.

217. A νεφέλης] Réd. de Lc : καὶ τοῦ ὕδατος ἡ ἄρσις, ἤγουν πλὴν τοῦ διορατικοῦ καὶ διανοητικοῦ · διορῶμεν γὰρ τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας, διανοοῦμεν δὲ τὴν δύναμιν αὐτῆς ὡς πρὸς τὰ προσφωνούμενα.

218. Le rédige ainsi le début de notre 9 : Ὁ δὲ Ἑρμῆς φησι, τὸ ἀπὸ τῆς σελ. ἀπορροίας ἐκπίπτον, ἤγουν ὥσπερ τὸ τῆς σελήνης φῶς αὔξαίνει καὶ μειοῦται, οὕτω καὶ ὁ ἡμέτερος ἄργυρος μειοῦται μὲν διὰ τῆς ἀσωματώσεως, ἀντιστρόφως τῆς σελήνης. Ἡ δὲ ἀπόρροια καὶ ἡ εἴσροια διὰ μακρᾶς καὶ μετρίας ἐκπυρώσεως ὀφείλει (sur δεῖ, gratté) γίνεσθαι, ἵνα (page 319) φυλαχθῇ τὸ πνεῦμα κ. τ. λ. — Τί γὰρ ὁ Ἑρμῆς Laur. — τὸ ἀπὸ σελ. — τὴν φύσιν] Cette phrase se retrouve dans Ste

219. ἀπορίας] ἀπορροίας Ideler.

220. F. l. Ἀγαθοδαίμονι. — F. l. ῥευστῆς.

221. F. l. ἀνάπτυσον.

τὴν τῆς σελήνης οὐσίαν. Κατεχόμενον[222] γὰρ τὸ σῶμα ἐκπίπτη διὰ τῆς ἀπορίας, καὶ γὰρ σεληνιάζεται[223] ἡ φύσις τῆς μαγνησίας σεληνοειδὴς ὅλη γινομένη, καὶ κατὰ καιρὸν τῆς ἀπορίας ἐκφυσᾶται · ὡς ἰὸν ἐκπίπτει τῆς ἀπορίας καὶ ἐκστροφὴν[224] ὑπομένοντος ὢν (?) τοῦ σώματος. Καὶ νῦν ἀνάστρεψον πρὸς τὰς ἀπορίας καὶ διορατικὸν καὶ διαβλητικὸν δι᾽ ἀπορίας ῥεύματος καὶ ῥεύσεως[225] κατὰ τὴν κριτικὴν τῆς ῥεύσεως φύσιν λαμβάνει τὴν κατεργασθεῖσαν[226] διὰ τῆς φιλοσοφίας μαγνησίαν καίουν ἢ διὰ πυρὸς ἢ διὰ τῆς[227] ἑαυτοῦ ἐκπυρώσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπορίας, ἵνα φυλαχθῇ τὸ πνεῦμα, καὶ μὴ ἐκπνεύσῃ τῇ βίᾳ τῆς ἐκπυρώσεως.

10. Οὕτω νόησον, ὥς φησιν Ὀστάνης, βάλλων τὴν χεῖρά σου[228] εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ λίθου, καὶ ἔκβαλε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστίν. Οὐκοῦν διὰ τῆς τοιαύτης ἀπορίας, πάντα[229] τὰ ἐντὸς ἀποβάλλει (f. 172, r.) ὁ τοιοῦτος λίθος καὶ ἐξερεύγεται[230] τὰ βάθη τῆς καρδίας, καθὼς ἔστι τὸ πνεῦμα, ὅς ἐστιν ὁ ἰὸς ξανθὸς ὡς στίγμα χρυσοῦν δογματιζόμενον · περὶ τούτων γὰρ συναπτόμενα[231] < ἃ > πάλιν Δημόκριτός φησιν, « πυρίτην οἰκονόμει ἕως ξανθὸς γένηται ὡς στίγμα χρυσοῦν, καὶ δοκίμαζε εἰ γέγονεν ἄσκιον.[232] Ἐὰν μὴ γέγονεν ἄσκιον, τὸν χαλκὸν μὴ μέμψαι, ἀλλὰ σαυτὸν μέμψαι,[233] ἐπεὶ μὴ καλῶς ᾠκονόμησας. Οἰκονόμει οὖν ἕως ξανθὸς

222. F. l. ἐκπίπτει, ici et plus loin.
223. καὶ γὰρ — τῆς μαγνησίας om. Lc.
224. ἰὸν] οἵων Laur.
225. διορατικῆς Laur. — διαβλυτικὸν διαπορίας mss Corr. conj.
226. F. l. λάμβανε.
227. F. l. καὶ οὐκ (?). — ἢ διὰ τὰς mss.
228. Réd. de Lc : Οὕτω δέ φησι καὶ ὁ καίων. Ὀστ., βάλε.
229. ἀπορροίας Lc, f. mel.
230. ὁ τοιοῦτος ὁ λίθος] ὅτι οὗτος ὁ λ. Laur., f. mel.
231. ὡς στίγμα χρυσοῦν] F. l. ὡς τῆγμα χρυσοῦν *vel* χρυσοῦ (ici et plus loin). C p. 119, l. 12. — δογματιζόμενος Lc, f. mel., puis : Διὸ καὶ ὁ Δημ. — τούτων] τοῦτον AK.
232. ἐὰν δὲ μὴ Lc. — ἄσκιος Laur. Lc, ici et lig. suiv.
233. σεαυτὸν Lc. — μέμψαι om. Laur. ; ajouté sur la ligne dans A.

ἄσκιος ὁ[234] χαλκὸς γενόμενος πᾶν σῶμα βάπτῃ, χρυσὸς γίνεται ὡς στίγμα χρυσοῦν. » Καὶ χρὴ ἐντεῦθεν ἐπιθεωρεῖν καὶ διασκοπεῖν εἰ γέγονεν ἄσκιον[235] ξανθὸν ὡς στίγμα χρυσοῦν · εἰ γὰρ μὴ γέγονεν ἄσκιον,[236] οὔτε βάπτειν ξανθὸν ὡς στίγμα χρυσοῦν δύναται. Ἐὰν γὰρ μὴ ἔστι[237] χρυσοῦν κατὰ ποιότητα · ἐπειδὴ ποιαὶ αἱ ποιότητες ποιοῦσιν ξανθόν[238] · καὶ γὰρ ποιότης ἀπὸ τοῦ ποιεῖν ἐτυμολογεῖται [ποιεῖν.] Ποιεῖ[239] βάψιν κατὰ ποιότητα χρυσῆν · φανερὸν γὰρ ὅτι < αἱ > τῶν ποιοτήτων ἐνέργειαι ὡς ἀσώματοί εἰσιν · ὅθεν καὶ ἡ κατενέργεια χρυσοῦν · ἐπεὶ[240] μὴ [κατὰ] ποιότητα λευκὴν κατ' οὐσίαν ἔχει τὸ χρῶμα οὔτε ποιεῖν[241] δύναται, οὔτε βάπτειν χρυσόν. Ὁ δὲ ἡμέτερος χρυσὸς, ἐπεὶ κατὰ[242] ποιότητά ἐστιν, ποιεῖν καὶ βάπτειν δύναται, ὃ καὶ μυστήριον τοῦτο[243] μέγα ἐστὶν, ὅτι ποιότης γίνεται χρυσὸς, καὶ τότε ποιεῖ τὸν χρυσόν.[244]

11. Διὸ καὶ Στέφανος τῶν φιλοσόφων φησὶν ὅτι ποιότης μὲν διαβάσει[245] ἐποίησε τὸ ζητούμενον, καὶ πειθομένας καὶ διερωτᾶν αὐτὸν[246] ἐπάγει · καί

234. ἕως ἂν ξ. καὶ ἄσκ. γένηται Lc, puis : τότε γὰρ πᾶν σ. βάπτει εἰς χρυσὸν καὶ γίνεται ...

235. ἄσκιος καὶ ξανθὸς Lc.

236. χρυσοῦ Lc, f. mel. — γὰρ] δὲ Laur. Lc. — οὔτε] f. l. οὐδὲ.

237. βάπτει AK Laur.

238. ποιαὶ] ποίηαι A ; ποίειαι K. Réd. de Laur. : κατὰ πιότιταν. ἔπιδεί περ ποῖαι αἱ πιότιτες. A ποιότητα] Réd. de Lc. : Πῶς δύναται βάψαι εἰς χρυσόν ; πᾶσαι γὰρ αἱ ἐνέργειαί εἰσιν ἀσώματοι ποιότητες · ὅθεν καὶ ... (l. 22).

239. ποιῇ K.

240. Réd. de Lc : ἡ κατ' ἐνέργειαν ποιότης τοῦ χρυσοῦ ὅταν μὴ κατὰ π. λ.

241. ἔχει] ἔχοι Laur. : ἔχῃ Lc. — οὔτε ποιεῖν, ἢ ποιοῦν δύναται, οὔτε βάπτειν χρυσοῦν Lc.

242. ἐπεὶ] ἐπειδὴ Lc.

243. ποιεῖν καὶ βάπτειν] ποῖος χρυσὸς δύναται καὶ ποιοῦν καὶ βάπτειν Lc.

244. χρυσὸς] F. l. χρυσῆ.

245. Στέφανος τῶν φιλοσόφων] ὁ Στέφανος ὁ φιλόσοφος Lc. — ποιότης jusqu'à ἡ ποιότης] (l. 8) Réd. de Lc : ἡ ποιότης διαβάσα ἐποίησε τὸν χρυσὸν, ἤγουν τὸ ζητ. Puis : καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς · ἡ ποιότης ...

246. πειθομένας] F. l. πειθομένους.

φησιν · « Ποία (f. 172 v.) ἐστὶν ποίοτης ; » ἡ συγκρινόμενος[247] καὶ δίδωσιν λέγειν · « ἡ ποιότης τοῦ ξηρίου κατὰ ποιότητας χρυσᾶς ἐστιν. Καὶ ἡ μὲν οὐ κατὰ ποιότητα γίνεται χρυσῆν, τὸ χρῶμα[248] τέλειον χρυσός ἔχων, οὐ δύναται ποιεῖν χρυσόν. Οὐκοῦν, ὥς φησιν,[249] δοκίμαζε εἰ γέγονεν ἄσκιον ξανθὸν, ὅ ἐστιν ἀσώματον, ἰὸς ξανθὸς γινομενος[250] ὡς στίγμα χρυσοῦν · ὃ τοίνυν δοκιμαστέον οὖν εἰ γέγονεν ἄσκιον[251] ξανθὸν ὡς στίγμα χρυσοῦν βλεπόμενον.

12. Οὕτω μὲν οὖν αἰτούμενον ἐπικοπτόμενοι τὴν τοῦ λόγου ἔνταξιν,[252] καὶ μέλη ποιεῖν, καὶ εἰ περὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς κατ᾽ αὐτῆς οἰκονομίας[253] ἀποδόσεις, ὡς δεῖ ὑπερτίθεσθαι τὸν τρόπον τῆς δοκιμῆς καὶ[254] ἀναστρέφειν ὅθεν παρεξελεάσαμεν. Καὶ λογικώτερον δείκνυται, ὅτι καὶ[255] λευκὸς γενόμενος ξανθός ἐστιν εἰς ἄκραν προσφαινόμενον. Διασκοπητέον[256] τοίνυν καὶ σημειωτέον, διὸ αὐτόν φασι, μετὰ τὴν τοῦ χαλκοῦ ἐξίωσιν[257] καὶ μελάνωσιν, ἐς ὕστερον λεύκωσιν, τότε ἔσται βεβαία ξάνθωσις[258] · ὡς κἀντεῦθεν τρόπος τοῦ δοκιμάσαι εἰ γέγονεν ἄσκιον ξανθὸν ἀποδέδεικται[259] · τοιοῦ-

247. ἡ συγκρινόμενος] F. l. καὶ ἀποκρινόμενος.

248. καὶ ἡ μὲν] εἰ μὲν γὰρ Lc, mel. — χρυσῆν] signe de l'or A ; χρυσοῦν K ; χρυσὸς Lc. Corr. conj.

249. χρυσὸς] χρυσοῦ Lc. — οὐκοῦν ὥς φησι] Διὸ φ. Lc.

250. ἄσκιος ξανθὸς ὅ ἐστιν ἀσώματος Lc. — γενόμενος Lc.

251. ὃ τοίνυν — παρεξελεάσαμεν (l. 17) om. Lc.

252. ἐπικοπτόμενον K. F. l. ἐπισκεπτόμενοι.

253. μέλη] μέρη Laur. — εἰ περὶ] Leçon de Laur. ; ὑπερὶ A ; ὑπὲρ K. F. l. αἱ περὶ.

254. ἀποδώσεις A ; ἀπόδοσις K.

255. F. l. παρεξηλάσαμεν *vel* παρεξελεύσομεν.

256. πρὸς τὸ φαινόμενον Lc. — διασκοπ. τ. κ. σημ. om. Lc.

257. Διὸ καὶ φασὶ πάντες μετὰ ... Lc. — Μετὰ τὴν τ. χ. jusqu'à ξάνθωσις]. Cette phrase e   ἐξίωσιν jusqu'à τότε] Réd. de Lc : ἐξίσχνωσιν καὶ μελάνωσιν καὶ λεύκωσιν καὶ ἐξίωσιν, τότε ...

258. λεύκωσιν] λεύκοσης A ; λευκώσης Laur. ; λεύκωσις corrigé en λεύκωσης K. Corrigé d'aprè

259. ὡς κἀντεῦθεν τρ. τοῦ δοκ.] καὶ οὗτός ἐστιν ὁ τρ. τοῦ δοκ. Lc. — ἄσκιος ξανθὸς Lc.

τον γάρ ἐστιν, ὃ λέγειν μετὰ τήνδε τὴν ἴωσιν[260] συσταθῆναι τὸ σύστημα, ἤγουν τὸ σύνθημα, καὶ ταῦτα ἐκπλυνθῆναι καὶ ἐξισχνωσθῆναι τὸ σῶμα, καὶ λίαν λεπτότατον καὶ ἀερῶδες γενέσθαι,[261] καὶ πᾶσαν μελάνωσιν ἀποστῆσαι, καὶ ὕστερον τοῦ ταῦτα ἀποτελεσθῆναι, τότε βεβαία ξάνθωσις ἔσται, ἡ ἐν βάθει καθαιρουμένη καὶ ἐνκεκρυμμένη · ἅμα γὰρ, ὥς φησιν Ὀστάνης, ἐλεύκανας, ἐξάνθωσας[262] (f. 173 r.) καὶ πολὺ ἔσται διαμαρτυρούμενον καὶ διὰ Ζωσίμου[263] · « Βλέπε μὴ ἀκηδιάσῃς ἐν τῷ καιρῷ τῆς λευκώσεως, » ἀνθ᾽ ὧν[264] αἴτιον τοῦ ταύτην ταῦτα τὴν ξάνθωσιν γίνεσθαι, ἡ λεύκωσίς ἐστιν.[265] Καὶ εἰ μὲν πρῶτον λευκώσεις, τελεία γενήσεται ξάνθωσις · τελεία καὶ[266] βεβαία, καὶ ἀκριβὴς οὐκ ἔσται, καὶ μὴ διαγινώσκειν ὅτι πρὸς τὰ μέτρα[267] τῆς λευκώσεως, ἡ ξάνθωσις γίνεται, καθὰ ἐκλείπει ἡ λεύκωσις,[268] ἐκλείπει καὶ ἡ ξάνθωσις.

13. Καὶ χρεία ἔσται παρατηρεῖσθαι καὶ διασκοπεῖν πρὸς τὴν λεύκωσιν,[269] καὶ ταύτην ἐπιτείνειν · ὥσπερ γὰρ καὶ ὁ Ἑρμῆς ἀπὸ μηνὸς[270] μεχεὶρ συνάγει

---

260. ἀποδέδεικται *jusqu'à* Ὀστάνης (*l.* 7)] *Réd. de Lc* : ἡ γὰρ μέλανσίς ἐστιν αἰτία τῆς λευκώσεως, ἡ δὲ λεύκωσις τῆς ξανθώσεως τῆς ἐν βάθει ἐγκεκρυμμένης καὶ ἐγκαθαιρομένης. Διὸ καὶ ὁ Ὀστ. φησὶν.

261. ἐξιχνωσθῆναι *AK Laur. Corr. conj.*

262. Ὀστάνης *A* ; ὁ Οστ. *Laur. K Lc.* — ἐξανθώσας *jusqu'à* βλέπε] *Réd. de Lc* : ἐξανθώσας. Καὶ ὁ Ζώσιμος · Βλέπε.

263. *F. l.* καὶ < τοῦτο > πολὺ. — πολὺ] πολλὴ *A Laur. K.* — διὰ] λίαν *A Laur. K.* *Corrigé d'aprè* διὰ Ζώσιμον.

264. ἀνθ᾽ ὧν *jusqu'à* γίνεται (*l.* 13)] *om. Lc.*

265. ταύτην] ταύτης *A Laur. K.*

266. Καὶ εἰ μὲν] καὶ εἰ μὴ *Laur.* ; *avec cette leçon, il faudrait lire* < οὐ > τελεία γενήσεται.

267. οὐκ] *F. l.* οὖν. — μὴ] μὴν *Laur. F. l.* δεῖ.

268. καθὰ ἐκλ. *jusqu'à* ξάνθωσις] *Réd. de Lc* : ἐκλειπούσης γὰρ τῆς λευκώσεως, ἐκλ. κ. ἡ ξ.

269. Καὶ χρεία ἐ. παρ. κ. διασκ.] *Réd. de Lc* : χρὴ τοίνυν παρ. κ. διασκ. καλῶς.

270. ἐπιτείνειν] ἐπὶ τίνην *A* ; ἐπεὶ τοίνυν *K* ; ἐστι τίμον *Laur. Corr. conj.* — καὶ ταύτην *jusqu'à* Ὀστάνης] *Réd. de Lc* : Περὶ δὲ τοῦ χρόνου, ὁ μ. Ἑ. λέγει · μῆνας ἓξ δεῖ πλύνειν τὸ σύνθημα, ἀπὸ μ. μεχὶρ, ἤγουν φευρουαρίου, εἰκοστῇ πέμπτῃ, μέχρι μεσωρὶ,

μῆνας πλύνειν ἕξ · καὶ Ὀστάνης διὰ τοῦ κατὰ τὸν ἀετὸν παραδείγματος τέλειον ἐνιαυτὸν διαγράφει. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ οἰκουμενικοὶ φιλόσοφοι καὶ νέοι πάνσοφοι, καὶ ἐξηγηταὶ τοῦ Πλάτωνος[271] καὶ Ἀριστοτέλους τὴν ἐναρίθμησιν τῶν ἀναλύσεων καὶ[272] καύσεων συντέμνοντές φασιν · ἑκατοντάδες δὶς ὀκτὼ, καὶ τρεῖς τρεῖς[273] καὶ δεκάδες καὶ τέσσαρες, δηλοῦντες ὅτι ἐκδεκάκις ἑκατὸν ἀνακάμπτεται[274] καὶ ἀναλύεται τὸ σύνθημα, πρὸς τελείαν λεύκωσιν γίνεσθαι[275] καὶ συντελεσθῆναι κατὰ τὴν τελείαν καὶ βεβαίαν ξάνθωσιν.[276] Καὶ ἐκφαντικώτερον Ζώσιμος ἔλεγεν · « Μὴ φοβεῖσθε τὴν πολλὴν καῦσιν καὶ ἐξυδάτωσιν τῶν σωμάτων, ὅτι αἱ μυρίαι καύσεις τοῦ χαλκοῦ βαπτικώτερον αὐτὸν ποιοῦσιν χαλκόν. » Ὁ δὲ καλῶν ἰὸν τὴν προσηγορίαν[277] τὴν ὅλην σύνθεσιν, διὰ τὸ κατ᾽ αὐτὴν πλεονάζειν τὴν συσταθμίαν[278] · πρὸς τέσσαρα γὰρ τοῦ χαλκοῦ ἓν μολύβδου διδόντες εὐκρα- (f. 173 v.)[279] εστάτην τὴν ξάνθωσιν ποιοῦσιν. Διὸ καὶ ἐκστρεφομένη ἡ[280] φύσις τελεία ξάνθωσις γίνεται ὡς στίγμα χρυσοῦν, καὶ τοῦτό φησιν[281] · « Ἔκστρεψον, [φησὶ,] τὴν φύσιν, καὶ εὑρήσεις τὸ ζητούμενον · ἡ γὰρ[282] φύσις ἔνδον κέ-

ἤγουν αὐγούστου εἰκοστῇ πέμπτῃ. Ὁ δὲ Ὀστ. κ. τ. λ.

271. πανσόφοισται *Laur.*

272. ἀναλύσεων] πλύνσεων *Lc.*

273. ἑκατοντάδας δ. ὀ. κ. τρὶς τρεῖς δεκάδας καὶ τέσσαρα *Lc.* *F. l.* τρεῖς τρισκαιδεκάδας. *C.*

274. ἐκδεκάκις] ἐκκαιδεκάκις *Lc.*

275. πρὸς τὸ τελείαν *Lc.* — γενέσθαι *Lc.*

276. καὶ ἐκφ. Ζώσ.] ἐκφ. δὲ ὁ Ζώσ. *Lc.*

277. χαλκὸν *om. dans Lc, qui continue ainsi :* Ὅτε δὲ καλοῦσι τοῦτον ἰὸν, τὴν προσ. τῆς ὅλης συνθέσεως λέγουσι διὰ τὸ (*l.* 8). — καλῶν] καλὸν *A Laur. K. Corr. conj.* — ἰὸν] οἷον ἰὸν *Laur.*

278. κατ᾽ αὐτὴν] κατ᾽ αὐτὸν *Laur.*

279. πρὸς] εἰς *Lc.* — τοῦ χαλκοῦ] τὸν χαλκὸν *Lc.* — ἐν μολύβδου *A Laur. K* ; ἐν μολύβδῳ *Lc. Corr. conj.* — διδόντες διαιροῦντες *Lc.* — εὐκραέστατον *AK Lc.*

280. ἐκστρεφομένης τῆς φύσεως *Lc.*

281. χρυσοῦν] χρυσοῦ *Lc.* — καὶ τοῦτο] καὶ διὰ τοῦτο *Lc, f. mel.*

282. φησι *om. Lc.*

κρυπται. Ἐκστρεφομένης τοίνυν τῆς φύσεως, οὐκέτι[283] λευκὸν ὁρᾶται κατὰ τὴν προφανηθεῖσαν ἐξυδραργύρωσιν, ἀλλὰ ξανθὸν κατὰ τὴν ἐπηγγελμένην τοῦ ἰοῦ ξάνθωσιν.[284] »

14. Καὶ θαυμάσαι προσήκει κατὰ τὴν τῶν ποιοτήτων συνδρομήν· τούτων γὰρ ἀσώματοι ἐνέργειαι συνδραμοῦσαι ἀπετέλεσαν τὴν θαυμαστὴν[285] ταύτην χρυσοποιΐαν κατὰ μίαν οὐσίωσιν, τουτέστιν ἡ θερμότης[286] τοῦ πυρὸς, ἡ ὑγρότης τοῦ ὕδατος, ἡ ψυχρότης τοῦ ἀέρος[287] · τούτων γὰρ καθ᾽ ἑνὸς ποιότητες συνδραμοῦσαι, ὡς γῆ τὸ στερεὸν καὶ σῶμα τῆς μαγνησίας εἰς μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν μετελθεῖν[288] ἐξεβιάσατο. Ποῦ ποτέ εἰσιν οἱ λέγοντες ἀδύνατον μεταβάλλεσθαι φύσιν[289] ; Ἰδοὺ γὰρ μεταβάλλεται ἡ φύσις τῶν στερεῶν γινομένη, καὶ κατὰ[290] ποιότητα χρυσῆν · καὶ ὥσπερ ὧδε μετέβαλλεν ὁ μολυβδόχαλκος εἰς[291] < χρυσὸν > κατὰ ποιότητα χρυσῆν, καὶ εἰς μέλαν κατασπασθήσεται, οὕτω μεταβάλλει εἰς τὴν κατενέργειαν χρυσοῦ ὁ κοινὸς ἄργυρος.[292]

15. Ἀλλ᾽ ἐπισκεψώμεθα καὶ ἴδωμεν, ὡς φιλόσοφοι ἐσμὲν,[293] πρὸς τὴν

283. ἐκστρεφομένης *jusqu'à* ξάνθωσιν] *om.* Lc.

284. ἐπηγγελμένην *jusqu'à* προσήκει] *om.* Laur.

285. αἱ ἀσώματοι Lc.

286. τουτέστιν ἡ] ἡ γὰρ Lc.

287. ἡ ὑγρότης] καὶ ἡ ὑγρ. Lc. — ἡ ψυχρότης *jusqu'à* ποιότητες] Réd. de Lc : καὶ ἡ ψ. τ. ἀ. αὐταὶ καθ᾽ ἑαυτὰς αἱ ποιότητες.

288. καὶ σῶμα] καὶ *om.* Lc.

289. ἐξεβιάσαντο Lc.

290. γινομένη καὶ κατὰ π.] καὶ γίνεται χρυσὸς βάπτων κατὰ π. καὶ Lc.

291. Réd. de Lc : ὁ μολ. κατὰ ποιότ. εἰς χρυσὸν καὶ εἰς μέλανσιν, καὶ λεύκωσιν καὶ ξάνθωσιν κατεσπάσθη.

292. εἰς τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν χρυσοῦ οὐσίαν ὁ κ. ἄργυρος Lc.

293. No
nel *Art divin*, de Jean l'Archiprêtre. Cette re
sera supprimée dans le texte de Jean (ci-aprè
principale ⋆) et surtout dans Lc (l'astérisque seul). — ὡς] εἰ Lc.

ἐγκεκρυμμένην ῥῆσιν ταύτην, τί μᾶλλον ὁριζόμενοι ποιῆσαι.[294] Ὡς ἄρα οὖν ἀπολείπει τι τῶν ποιοτήτων, εἰς οὐδὲν γίνεται τὸ προσδοκώμενον. Καὶ πρότερον μὲν οὖν, ἐὰν μὴ ἡ σύγκρασις τῶν στερεῶν ἀποτελεσθῇ, εἰς κενὸν καὶ μάταιον πᾶς πόνος καὶ κάματος[295] λογισθήσεται ἡμῖν. Διὸ καὶ καθ᾽ ἑαυτῶν ἡ σύγκρασις οἰκονομηθεῖσα,[296] ὡς (f. 174, v.) εἴρηται, ἐν τῇ ἀπορίᾳ τῆς ῥεύσεως ἄχρηστος γίνεται,[297] καὶ εἰς κενὸν μεταβάλλει, μετὰ δὲ τῆς συμμετρίας τοῦ ὑγροῦ κερασθεὶς[298] εἰς ἄκρα τῶν ξανθῶν ἐπανάγει. Καὶ ἡ αἰτία φανερά,[299] ὅτι τοῦ πυρίτου κατὰ πολὺ στερεοῦ ὄντος, καὶ πρὸς τὸ ξανθὸν ῥέποντος, τὸ κατάλληλον χαῦνον καὶ εἰς ὑγρὸν ἀποσύροντος εὐκρασίαν[300] ἐποίησεν. Καὶ ἐνταῦθα διαδείκνυται γὰρ τέλειον τὸ χρῶμα. Εἰ δὲ[301] οὖν ἄρα καὶ πλεονάσει τὸ ὑγρὸν, καὶ νικήσει κατὰ τοῦ στερεοῦ, ποιεῖς τὸ ξηρὸν συνκαιόμενον, μεταβάλλει εἰς μέλι. Οὕτω γὰρ τὸ[302] τῶν καθ᾽ ἡμᾶς φιλοσόφων [μὲν] μυστήριον · συμμετρίῳ μὲν θερμαινόμενον[303] κατὰ τὴν ἁπλότητα τοῦ πυρίτου μένει ἐρυθραῖον αἷμα[304] · περισσῶς συγκαιόμενον, τῇ τοῦ ὑγροῦ συνουσίᾳ, μεταβάλλει εἰς ξανθὸν, ἐπιπλέον δὲ κατὰ πολὺ συνκαιόμενον ῥεῦσαι εἰς μέλι ποιεῖ, ἃ ποιεῖ[305] · τὸ πᾶν ὅπερ καὶ δαίμονα ἄνθρωπον ἡ μέλαινα

294. Réd. de Lc : πρὸς τὸ ἀκριβὲς τῆς ῥήσεως τι μᾶλλον ὁριζόμεθα ποιεῖν ἐνταῦθα.

295. ὡς ἄρα οὖν] εἰ γὰρ Lc.

296. καλῶς ἀποτελεσθῇ Lc.

297. Διὸ καθ᾽ ἑαυτὴν Lc.

298. Réd. de Lc : ὡς εἴρηται ἄχρηστος γίν. ἐν τῇ ἀπορροίᾳ Lc.

299. κερασθεῖσα Lc.

300. εἰς ἄκρατον ξανθὸν Lc.

301. καὶ om. Lc.

302. καὶ ἐνταῦθα — τὸ χρῶμα] om. K Lc. — Lc, par contre, ajoute : εἰ τοίνυν πλεονάσοι τὸ ξηρὸν, ὡς εἴπομεν, οὐδὲν ποιήσεις. — γὰρ] δὲ Laur. — Réd. de Lc : εἰ δὲ πλεονάσειε τὸ ὑγρὸν.

303. ποιεῖς] ποιήσεις Lc. — καὶ μεταβάλλει Lc. — εἰς μέλι ici et plus bas] F. l. εἰς μέλαν. — οὕτω γάρ ἐστι τὸ τῶν φιλ. μυστ. Lc.

304. συμμετρίῳ] μετρίως Laur. et ⋆. F. l. συμμέτρως. Réd. de Lc : συμμετρίῳ μὲν γὰρ πυρὶ θερμ.

305. ἐρυθρὸν Lc. — περισσῶς δὲ Lc ; περισσὸς AK ; περισὸς Laur.

ποιεῖ.[306]

16. Διανοητέον οὖν καὶ περιφυλακτέον τὴν αἰτιολογίαν, ἵνα καὶ[307] ἡμεῖς δαίμονα παραδοθείημεν τῆς θείας δίκης, ἐπὶ πάντας ἐφορώσης[308] · κατὰ ποιότητα δὲ μελετήσωμεν, ἵνα μηδὲν διαφύγῃ. Ἐὰν γὰρ μὴ[309] ἡ ὑγρότης τῆς ἐξυδραργυρώσεως περιελθοῦσα κατὰ τὴν γεώδη[310] < οὐσίαν > τοῦ στερεοῦ σώματος, καὶ τὸ ξηρίον διαλύσῃ καὶ ἐξυδατώσῃ κατὰ τὴν οὐσιώδη τῆς ἐξυδραργυρώσεως ποιότητα, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον. Ἐαν μὴ καὶ διαλυθῇ καὶ ἐξυδατωθῇ μὲν καὶ θερμανθῇ, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον. Ἐὰν δὲ καὶ μὴ διαλυθῇ καὶ θερ- (f. 174 v.) μανθῇ, περιψυχθῇ δὲ, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον. Ἐὰν δὲ καὶ μὴ διαλυθῇ πάντα κατὰ τὴν τάξιν καὶ ὁμοῦ κατὰ ἀκολουθίαν γένηται, ἐλπίζῃς τῆς ἐκβάσεως, σὺν τῇ θείᾳ προνοίᾳ,[311] τυχεῖν.

17. Οὐκοῦν ἐπαινετέον καὶ τὸν φιλόσοφον, ὡς ἔνθεν οὐσιώσεις[312] καὶ ἐν ἐκστάσει γινόμενον, καὶ ἐν μεγάλῳ θαύματι ἀναβοήσαντα[313] · Ὦ φύσεις οὐράνιαι, φύσεων δημιουργοί ! Οὐράνιαι < δὲ > φύσεις αὐταὶ ἀνακαλοῦνται αἱ ἀσώματοι ποιότητες. Αὗται γὰρ ἀσώματοι οὖσαι, ἀσωμάτων[314] ἐνέργειαν

---

306. ἃ ποιεῖ — ἐφορώσης (l. 6)] om. Lc.

307. δαιμονὰ K ; δαιμονὰν Laur. Réd. de ⋆ : ποιεῖ ὡς ποιεῖ τὸ πᾶν, ὥσπερ καὶ δαιμονᾶν ἄνθρωπον ἡ μέλαινα χολὴ ποιεῖ.

308. F. l. παραφυλακτέον. — Réd. de ⋆ : ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς δαιμονᾶν παραδοθ.

309. ἐφορώσης] ἐφορίσης mss. Corr. d'aprè ⋆.

310. κατὰ ποιότητα κ. τ. λ.] Réd. de Lc : ἡμεῖς δὲ κατὰ ποιότητα μελετ. ἵνα μηδὲν διαφύγῃ (dernier mot). A la ligne au-de ἔλος.

311. οὐσίαν ajouté d'aprè ⋆.

312. ἀκολουθίαν] ἀκολούθως A Laur. K ; ὁμοῦ καὶ κατακολούθως ⋆. Corr. conj. — ἐλπίζεις Laur. ; ἐλπίς ἐστι τῆς ἐκβ. ⋆.

313. τῶν φιλοσόφων mss. Corr. d'aprè ⋆. — ὡς ἔνθεν οὐσιώσεις] ἔ. οὐσ. καὶ om. ⋆. F. l. ὡς ἐν ἐνθουσιάσει.

314. ἀναβοήσας mss. Corr. d'aprè ⋆. — ὦ φύσεις κ. τ. λ.] Même phrase dans Ste ὦ φύσεις (pour φύσις) οὐρανίων φύσεων δημιουργὸς. Puis (note intercalée dans le texte) : Ἄχρις δὲ τούτου ἔντος ἀλλαχοῦ (lire ἐν τῷ ἄλλῳ ?) τὸν λόγον ὁ Ζώσιμος ἔφη περὶ τῆς ἀσβέστου (Titre du morceau 3, 2, dans A, f. 8 r.). Fin du texte dans Laur. (f. 259 v.)

δημιουργοῦσιν · < καὶ > τὰς ἐπὶ γῆς φύσεις τῶν στερεῶν[315] καὶ ποιοῦσιν πάλιν ἀσωμάτων ποιότητα, ἀκωλύτως ἐνεργοῦσι κατὰ τὸ[316] πνευματικὸν ἀποτέλεσμα τῆς χρυσοποιΐας. Ἀσωμάτου τινὰ ποιότητα[317] ἡ ἐξυδραργύρωσις κατὰ τὸ ποιοῦν αὐτῆς κανονίζεται · ἀσωμάτων[318] ποιότης, ἢ τοῦ ἀέρος περίψυξις ἥτις μετὰ τὴν θερμασίαν ἐγγινομένην[319] διὰ ψυχῆς καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐγκαύσεως. Διὸ καὶ νοητέον[320] τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὰς ἀσωμάτους ἐνεργείας [ποιοῦσιν,] τί[321] ποιοῦσι καὶ πόσην δύνανται, καὶ θετέον μεγάλην θεωρίαν.[322] Αἱ τοιαῦται [καὶ] δραστικαὶ ποιότητες διορίζονται, ὡς κατ᾽ αὐτὰς[323] αὐξήσεις καὶ συντηρήσεις τῶν τοιούτων γίνεται · θερμότητες γὰρ[324] καὶ ψυχρότητες ὧδε αὐτίκα συντηροῦνται, αἱ δὲ ἄλλαι ποιότητες παθητικαὶ[325] ποιότητες ἀνακαλοῦνται · ἀνθ᾽ ὧν τὸ ὑγρὸν καὶ < τὸ > ξηρὸν πάσχειν[326] ἐοίκασι παρά τινι συνθέματι. Καὶ ὡς γὰρ ἂν τὸ σῶμα τῶν στερεῶν εἰς ξηρὸν ἐπανάγον, τὸ λεγόμενον ἀσώματον θεῖον διὰ τοῦ[327] ὑγροῦ εἰς χαῦνον καὶ ὀλισθη- (f. 175 r.) ρὸν ἀποτρέχει · συνελθόντων[328] τοίνυν ἔπαθον · καὶ τὸ μὲν στερεὸν διελύθη, τὸ δὲ ὑγρὸν συνεπάγη[329] · αἱ γοῦν δραστικαὶ ποιότητες κατὰ μὲν τὸ θερμὸν ἐζώωσαν, κατὰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἐψύχωσαν · καὶ ἐντεῦθεν ζῶον ἔμψυχον λέγεται τῷ θεωρητικωτάτῳ Ἑρμῇ.

315. δὲ ajouté d'après ⋆.
316. καὶ add. ⋆.
317. καὶ ἀκολούθως ⋆, f. mel.
318. ἀσώματον τ. π. ⋆.
319. ἀσώματος δὲ ποιότης.
320. ἐγγίνεται ⋆.
321. καὶ τὰ] F. l. καὶ τῆς.
322. [ποιοῦσιν] om. ⋆ mel.
323. πόσον δύνανται ⋆.
324. [καὶ] om. ⋆.
325. γίνονται Lc ⋆.
326. ποιότητες] ποιότης A ; ποιόται K. Corrigé d'après ⋆.
327. ποιότητες] ποιότης A ; ποιότοις K. Corr. d'après ⋆. — τὸ add. ⋆. — πάσχει mss. Corr. d'après ⋆.
328. ἐπανάγων mss. Corr. d'après ⋆.
329. F. l. συνελθόντα.

18. Τὸ παρὸν σύνθημα κινούμενον ἀπὸ μονάδος καὶ μέχρι τριάδος[330] τῆς ἐξυδραργυρώσεως ἕστηκεν · καὶ μονὰς συστάσεως ἐπὶ τριάδα ἀδιάστατόν < ἐστι > · καὶ ἔτι πάλιν τριὰς συνισταμένη ἐπὶ τριάδα διαιρουμένην,[331] κόσμον συνίστησι προνοίᾳ τοῦ πρωτοποιητικοῦ αἰτίου καὶ[332] δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, ἔνθεν καὶ Τρισμέγιστος καλεῖται, ὡς τριαδικῶς ἐπιθεωρήσας τὸ πεποιημένον καὶ τὸ ποιοῦν. Καὶ ποιούμενος μέν ἐστιν ὁ χαλκὸς μόλυβδος ἐτήσιος λίθος · ποιοῦν δὲ θερμὸν, ψυχρὸν καὶ ῥευστὸν, τριὰς μία ἀδιαίρετος, ὡς μονὰς δευτέρα διαιρουμένη.[333]

19. Ἀλλ᾿ ἐπαναληψώμεθα τῶν κατ᾿ ἐνέργειαν θεωρημάτων, ἐπὶ τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ πρακτικοῦ < τῆς > κατ᾿ ἐπίβασιν θεωρίας.[334] Ἐπιλελυμένως δὲ κατέστη τὰς ἀνακαύσεις καὶ ἀναλύσεις · καὶ ἔτι ἐπαναλαμβανόμενος[335] Ζώσιμός φησι · « Καύσατε τὸν χαλκὸν ἐν τῷ λευκῷ συνθέματι τῷ καίοντι τὰ σώματα, καὶ πάλιν ἰοῦντι, ὁμοῦ [δὲ][336] καὶ λευκαίνοντι. Οἱ ἐρχόμενοι γὰρ διὰ τούτων τῶν φιλοσοφικῶν θεωρμάτων,[337] ἀνεπιλαμβανόμενοι κατ᾿ αὐτῶν < τῆς > μυστικῆς θεωρίας[338] · (f. 175 v.) ἐπείπερ ἡ τούτων ἄνοια σκοτασμὸς καὶ πάσης ἀποτυχίας[339] πρόξενος ἐγένετο. Διὰ γοῦν τῶν ἐνταῦθα λέγει · « Καύσατε τὸν χαλκὸν ἐν τῷ λευκῷ συνθέματι, » ἵνα ἀπαγάγῃ ὑμᾶς ἀπὸ πάσης[340] ἄλλης καύσεως · Διελέγχεσθαι δὲ τοὺς διὰ θείου, ἢ ἀρσενίκου,[341] ἢ σανδαράχης καίοντας, ὡς οὐδὲν κατ᾿ αὐτάς · οὐδὲν γὰρ λευκὸν[342] γίνεται ἐν τούτοις καιόμενος ὁ πυρίτης, ἀλλὰ μέλας, μηδὲν τὸ

330. συνεπάγει mss. Corr. d'aprè ⋆.
331. 𝒜 mg. : Une main, d'une écriture plus récente.
332. ἔστι add. ⋆. — συνισταμένης. Corr. d'aprè ⋆.
333. κόσμον συν. πρόνοιαν τοῦ πρ. αἴτιον mss. Corr. d'aprè ⋆.
334. ἀδιαρέτη 𝒜. Corr. d'aprè ⋆.
335. ἐπιλυμένως mss. Corr. d'aprè ⋆.
336. κατὰ τὰς ἀνακ. ⋆. — ἐπαναλαμβάνων ⋆.
337. δὲ om. ⋆
338. φιλοσόφων mss. Corr. d'aprè ⋆.
339. ἀνεπιλαμβανόμενοι] ἀναπιμπλάμενοι 𝒜⋆ ; ἀναπίμπλανται ⋆. — τῆς add. ⋆.
340. ἀνοίας 𝒜. ἄγνοια ⋆.
341. ὑμᾶς] ἡμᾶς ⋆, f. mel.
342. διελέγξῃ ⋆. — θεῖον ἢ ἀρσένικον mss. Corr. d'aprè ⋆.

λευκαίνεσθαι ἔτι δυνάμενος, < ἐν δὲ τῷ λευκῷ συνθέματί καιούμενος >[343] ἀπολευκαίνεται, καὶ ἐξιοῦται πλυνόμενος, ὥσπερ γέγραπται.[344]

20. Λοιπὸν ἐλευκάνθη καὶ ἐξανθώθη, ὡς εἶπεν Ὀστάνης. « Ἅμα γὰρ, φησὶν, ἐλεύκανας, ἐξάνθωσας. » Καὶ Ζώσιμος λέγει · « Βλέπε μὴ ἀκηδιάσῃς ἐν τῷ καιρῷ τῆς λευκώσεως · δύο γὰρ ἅμα κατ᾽ αὐτὸν[345] γίνονται, λεύκωσις καὶ ξάνθωσις · οὐδὲν γὰρ πρῶτον λευκαίνεται καὶ ξανθοῦται ὕστερον, ἀλλ᾽ ἅμα λευκαίνεται καὶ ξανθοῦται ἀδιαστάτως κατὰ μίαν μονάδα τῆς τρισυποστάτου ταύτης συνθέσεως. Καὶ νῦν[346] δὲ ἱσταμένης τῆς τριαδικῆς ἐπιδιαιρέσεως · καὶ γὰρ κατὰ μὲν τὴν[347] λεύκωσιν, κατὰ μίαν μονάδα συστάσεως, τὰ τρία λευκαίνονται καὶ ξανθοῦνται, κατὰ δὲ τὴν διαιρουμένην τριάδα διΐστανται καὶ ἀποχέονται.[348] Οὕτω γὰρ ἔλεγεν τὸ κατὰ Δημοκρίτου · « Οἰκονόμει δὲ[349] ἅλμη, ἢ ὀξάλμη, ἢ ὡς ἐπινοεῖς. » Καὶ πρῶτον ὑποφωνῶν ὅτι ὁ χαλκὸς[350] οὐ βάπτει, καὶ ὅτι ὁ (f. 176 r.) χαλκὸς νιτρελαίῳ ἀνακαυθεὶς, καὶ τοῦτο πολλακὶς παθὼν, χρυσοῦ καλλίων γίνεται, καὶ ὅπερ ὁ χαλκὸς[351] οὐ βάπτει κατ᾽ οὐσίαν ἁπλῆν ἐκ τοῦ μένειν, ἀλλὰ βάπτεσθαι[352] κατὰ σύνθεσιν γινόμενος · πῶς ἢ ἄνευ τῆς συνθέσεως ταύτης,[353] καὶ πρὸ τοῦ βαφῆναι τὸν χαλκὸν διὰ τῆς ἐν πυρὶ συνεργείας πυρόντας βάπτειν ; Ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἀρκεῖ πρὸς

---

343. κατ᾽ αὐτὰ ⋆. — οὐδὲν γὰρ λευκὸν] οὐδὲν γὰρ λευκὸς (οὐδὲν *corrigé en* οὐδὲ) ⋆.

344. < ἐν δὲ τῷ λ. σ. καιούμ. > *re* ⋆.

345. ὡς προγέγραπται ⋆.

346. κατ᾽ αὐτὸν *corrigé en* κατ᾽ αὐτὸ ⋆.

347. *A* συνθέσεως] *Réd. de* ⋆ : ἥτις καὶ τριαδικὴ ἐπιδιαίρεσις λέγεται · καὶ γὰρ …

348. καὶ γὰρ κάτω *mss. Corr. d'aprè* ⋆ *qui donne* : κ. γ. κατὰ μίαν λεύκ. καὶ κατὰ μ. μ. σ.

349. διΐσταται καὶ ἀπόχυται *mss. Corr. d'aprè* ⋆, *qui donne ensuite* : οὕτω γάρ φησι καὶ ὁ Δημόκριτος.

350. οἰκονόμοι *mss. Corr. d'aprè* ⋆.

351. καὶ ὅτι] ἢ ὅτι ⋆.

352. καλλίων] κάλιον *mss. Corr. d'aprè* ⋆. — ὅπερ] εἴπερ ⋆.

353. *Réd. de* ⋆ : ἐκ τοῦ μένειν ἀδιαστάτως, ἀλλὰ βάπτεται κατὰ σύνθ. ὀπτώμενος.

ἔλεγχον, καὶ τὴν[354] πρώτην ἐγχείρησιν ἀποτυχία.[355]

21. Ἡμεῖς δὲ κἂν ἐντεῦθεν σημειωσόμεθα ὅτι ἡ διὰ νιτρελαίου[356] ἀνάκαυσις τῷ φιλοσόφῳ κατ᾽ ἀντίθεσιν καὶ ἀπόθεσιν καὶ ὑπέμφασιν εἴρηται. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἐν κατόπτρῳ διαβλεπόμενος, οὐ σκιὰς βλέπει, ἀλλ᾽ ὑπεμφάσεις, διὰ τοῦ φαινομένου ψευδοῦς τὸ ἀληθὲς κατανοῶν,[357] ὅτι < τῷ > διὰ τοῦ νιτρελαίου καθ᾽ ὑπέμφασιν κεχρημένος ὑποτίθεται[358] νοεῖν τὸ ἀληθές · ἀντὶ γὰρ τοῦ « ὄξει νίτρου, » τὸ « νιτρελαίῳ » παραλαμβάνεσθαι προσηγορίαν. Καίεται τοίνυν ἐν τῷ λευκῷ συνθέματι[359] καὶ ἐξιοῦται καὶ λευκαίνεται, ὄξει νίτρου πλυνόμενον, καὶ ἅμα ἐν τούτῳ ξανθοῦται, ἔξωθεν μὲν λευκαινόμενον, ἔσωθεν δὲ ξανθούμενον.

22. Οὐκοῦν δεῖ καῆναι ἕως μόνον θερμανθῇ, καὶ ἀσφαλίζεσθαι προσήκει, ἵνα μὴ καπνισθῇ · ἐὰν γὰρ καπνισθῇ, ἠφανίσθη.[360] Οὕτως γὰρ ἄφθονος καὶ ἀγαθώτατος ὁ Δημόκριτος πρὸς μὲν ἑκάστην[361] ἐπιστέλλων φησὶ τὸν σάλλον (?) περὶ τοῦ χαλκοῦ · « Μὴ σφόδρα[362] καύσῃς, ὦ φίλε, ἵνα μὴ τὸ τούτου (f. 176 v.) κάλλος ἀπολέσῃς, < καὶ > εἰς φλόγα πυρὸς μηδέποτε τοῦτο θήσῃς, οὐ συμφέρει γὰρ, ἀλλὰ φεύγει · ἀλλ᾽ εἰσάγαγε τῷ πυρὶ ὡς ἐν ἡλίῳ σφοδρῷ, καὶ σῶσον αὐτοῦ πᾶσαν τὴν αἰθάλην, καὶ ποιῆσον ὡς λέκιθον ᾠοῦ.[363] » Ἐνσημειώμεθα < δὲ > ὅτι διὰ τοῦ λέγειν « μὴ σφόδρα καύσῃς, καὶ εἰς[364] φλόγα πυρὸς μηδέποτε θήσῃς, » ὡς ἐξέβαλλεν ἀπὸ τῆς πνοῆς

354. γινόμενος] F. l. δυνάμενος. — ἢ] οἱ ⋆. F. l. καὶ.

355. πυρόντας] πειρῶνται ⋆, f. mel. — ἐκεῖνος] ἐκείνοις ⋆. F. l. ἐκεῖνο.

356. ἀποτυχία] F. l. ἀποτεύχει, effectue (verbe suppo

357. κἂν ἐντεῦθεν] καὶ ἐντεῦθεν ⋆.

358. A mg. σῆ. — ἐμφάσεις ⋆.

359. ὅτι] οὕτως καὶ ὁ διὰ τοῦ νιτρελαίου ⋆.

360. περιλαμβάνεται ⋆. F. l. παραλαμβάνεται.

361. καπνισθῇ] καπτισθῇ AKA⋆. Corr. d'aprè ⋆.

362. ἀφθώνος A ; ἀφθόνως K. Corr. conj. Réd. de ⋆ : Οὕτω γὰρ ὁ Δημ. ἀφθόνως καὶ ἀγαθῶς πρὸς ἑκάστην ἀποστέλλων φύσιν, τὸν σάλον περὶ τοῦ χαλκοῦ προλέγει καὶ συνίστησι · βλέπε ἵνα μὴ σφόδρα καύσῃς ... — A mg. σῆ. — ἀγαθότητος mss.

363. σᾶλλον K.

364. πᾶσαν αὐτὴν τὴν αἰθ. ⋆ — λέκυνθον mss. Corr. d'aprè ⋆.

ταύτης[365] πᾶσαν ἐκπύρωσιν καὶ πᾶσαν ἐκφλόγωσιν. Τούτου ἕνεκεν κατασοφιζόμενοι[366] τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ πνεύματος, μήποτε γένηται λελυθώτον[367] ἐκπύρωσις, πηλῷ ὡς λίαν πυριμάχῳ καὶ τετριμμένῳ,[368] περιδεύουσιν ἔξωθεν τὰ ὄργανα ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου, ἵνα τὴν μὲν πύρωσιν ἐκστρέψωνται, τὴν δὲ θερμασίαν ἐπισπάσωνται · οὐ μόνον < δὲ τῇ >[369] περιπηλώσει ταύτῃ κέχρηται, ἀλλὰ καὶ διαστάσεις καὶ χώρας,[370] κατὰ τὰ ὄργανα ἐπιτηδεύει. Οἷον γὰρ ὁ Δημιουργὸς τὸ στερέωμα[371] ἐξ ὑγροῦ ποιήσας διαχωρίζει τὸ ὕδωρ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος,[372] διάστασιν ἐπιτηδεύει, ἵνα κατὰ τὰ ὄργανα μὴ ἐκπυρωθῇ τὸ σύνθεμα καὶ ἐξαφανισθῇ · Καὶ ἐπείπερ πάλιν τὸν ἥλιον διατρέχειν καὶ[373] ἀναβαίνειν πάντα τὰ τρυφερὰ < καὶ > διακαίειν ὡς τὰ τῶν ἐμψύχων σωμάτων, καὶ μυελοὺς καὶ τὰ ἐπιπολάζοντα σώματα,[374] ἐκπίνειν καὶ διαπνεῖν τὸν ἀέρα διετάξατο, ἵνα διαψυχούμενα διασώζηται τῆς ἐνκαύσεως · καὶ οὕτως ὁ δημιουργὸς νοῦς διανοηθεὶς[375] ἐν μέσῳ τοῦ ὑπερκειμένου συνθέματος ἢ τοῦ ὑποκειμένου πυρὸς[376] χώρα μεταλαμβάνει, εὐκρασίας τὰ ὑπερκειμένα · ἑκατοντάδες δὶς[377] ὀ- (f. 177 r.) κτώ, καὶ τρεῖς τρεῖς δεκάδες καὶ τέσσαρες, πάλιν τὴν[378] ἀνάρτησιν τοῦ πυρὸς ποιοῦσιν. Διὰ τοῦτο

365. ἐνσημειούμεθα mss. Corr. conj. — δὲ add. ⋆. — διὰ τὸ λέγειν ⋆, f. mel.
366. θῇς ⋆.
367. κατασοφιζόμενοι] F. l. κατασφαλιζόμενοι.
368. λελύθωτον A ; λελυθότων K ; λεληθότως ⋆. f. mel.
369. τετριμμένῳ] τετρυχομένῳ ⋆. F. l. τετριχωμένῳ.
370. ἐκστρέψονται, puis ἐπισπάσονται mss. Corr. d'aprè ⋆. — δὲ τῇ add. ⋆.
371. κέχρηνται, et l. suiv. ἐπιτηδεύουσιν ⋆. — A mg. : Une main.
372. ὥσπερ γὰρ ὁ Δημ. ⋆.
373. A   στερεώματος] Réd. de ⋆ : οὕτω καὶ οὗτοι διάστασιν ἐπρτηδεύουσιν ἵνα ...
374. Καὶ ἐπείπερ — διακαίειν] Réd. de ⋆ : ὥσπερ δὲ πάλιν ὁ Δημιουργὸς τὸν ἥλιον διετάξατο πρὸς τὸ διατρέχειν κ. ἀναβ. καὶ π. τὰ τρυφ. διακαίειν.
375. καὶ τὰ ἐπιπολ.] Réd. de ⋆ : καὶ τὸν ἐπιπολ. τοῖς σώμασιν ἀέρα ἐκπίνειν δὲ καὶ διεκπνεῖν, ἵνα διαψ. διασώζωνται ἐκ τῆς ἔγκαύσεως.
376. καὶ οὗτος mss. Corr. d'aprè   ⋆. Réd. de ⋆ : οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐκ τούτων διανοηθεὶς ...
377. ... πυρός χ. μεταλαμβάνει] πυρὸς διετάξατο χώρας ὥστε μεταλαμβάνειν ⋆.
378. τὰ ὑπερκείμενα ἀνάρτησιν (l. 3). Réd. de ⋆ : τὰ δὲ ὑπερκ. τοῦ συνθήματος ἑκ. εἰσὶ, δὶς ὀκτὼ καὶ τρὶς τρεῖς δεκάδες καὶ τέσσαρα, ἃ συναριθμούμενα τὴν ἀνάρτησιν κ.

πολλῆς δεῖται τῆς εὐκρασίας,[379] ἵνα μὴ καῇ, καὶ τὸ πᾶν ὑγρὸν ἐξαναλωθῇ. Φησὶν γὰρ · « πᾶν ὑγρὸν τῇ βίᾳ τῆς ἐκπυρώσεως ἐξανάλωται.[380] »

23. Σωζομένης τοίνυν πάσης τῆς αἰθάλης τῆς κατὰ τὸ σύνθεμα, καὶ ὡς λέκυνθον γινόμενον, ἐπὶ τὴν μεγάλην καὶ δευτέραν ταριχείαν[381] μετερχώμεθα · τότε γὰρ ἐκστρέφει τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐνκεκρυμμένην[382] ἐντεριώνην ἀποκαλύπτει. Πρὸς τὸν τόπον γὰρ τοῦτον[383] διασυνάπτει καὶ ὃ λέγει Στέφανος, « ὅρος φιλοσοφίας ἐστὶν κατάλυσις σώματος, καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος. » Ἀπὸ τούτων τοίνυν ἄγε < καὶ > τὸν Δημόκριτον [δεῖ] λέγοντα · « Οὐδὲν ὑπολέλειπται,[384] οὐδὲν ὑστερεῖ, πλὴν τῆς νεφέλης καὶ τοῦ ὕδατος ἡ ἄρσις. » Καὶ Στέφανος πάλιν λέγει · « Οὐδὲν δεῖ γὰρ αὐτῆν ἀφείην (?) ἔνυγρον,[385] ἵνα μὴ ἀποφρενωθῇ καὶ δύνη ἀφ' ἡμῶν. Ἀλλὰ αἱροῦμεν ἀπ' αὐτῆς τὰ ἐπιπολάζοντα ὕδατα, ἵνα ἴδωμεν αὐτῆς τὸ κάλλος, ἵνα θεασώμεθα[386] τὴν εὐμορφίαν τοῦ ἀρρήτου κάλλους, τὴν χρυσόθρονον χάριν.[387] Τί οὖν ἔχει ποιῆσαι ; πῶς ἄρσιν ποιήσομεν τοῦ ὕδατος ; » Εἰ γὰρ τὸ[388] πῦρ ἐναντίον ἐστίν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν εἰδῶν · ὡς ἄλλος δὴ, φησὶν,[389] καὶ < εἰ > χωρὶς

τ. λ.

379. καὶ τρεῖς καὶ τρεῖς καὶ δεκάδες *A*⋆. *F. l.* τρεῖς τρισδεκάδες. *C*
129, *l.* 1.

380. διὰ τοῦτο τοίνυν ⋆.

381. ἐξαναλούται *A* (ει au-de ou, d'une encre plus pâle) ; ἐξαναλειοῦνται *K* ; ἐξαναλοῦται *A*⋆ et ⋆. *Corr. conj.*

382. ὡς λέκυθος γινομένης ⋆. *F. l.* ὡς λεκίθου γινομένου. *C*

383. τότε γὰρ] ἐν ᾗ ⋆.

384. πρὸς γὰρ τὸν τόπον ⋆.

385. < καὶ > *add.* ⋆. — δεῖ *om.* ⋆. *mel. C* οὐδὲν
ἀπολέλειπται *jusqu'à* ἡ ἄρσις. *Ibid. p.* 217 : οὐδὲν ὑπολείπεται κ. τ. λ.

386. λέγων *mss. Corr. d'après* ⋆. *C* οὐδὲν δεῖ γὰρ] οὐ γὰρ
δεῖ ⋆. — ἀφείην] ἀφεῖναι ⋆ (ἐᾶν *Ste*

387. ἐπιπολάζοντα] περιπολεύοντα *Ste*

388. *A mg.* σῆ. — χρυσόθρονον] *mss. Réd. de* ⋆ : τοῦ ἀρρήτου κάλλους αὐτῆς, τὴν χρυσόθρονον χάριν φημί. *C* *ibid.* : ἵνα ἴδωμεν ἡλιόδωρον νεφέλην.
(*Variante*
nôtre

389. ἔχει] ἔχωμεν ⋆ *F. l.* ἔχοιμεν. — Εἰ] ἢ *mss. Corr. d'après* ⋆.

πυρὸς οὐ καίεται, τί ποιήσομεν ; ἄπυρον τὸ πράγμα καταλειψόμεθα ; Καὶ τίς ἔσται ἀρχὴ [καὶ] τέλος μὴ ἔχουσα, κατὰ[390] τὰς πρακτικὰς ἐνεργείας, μνησθησόμεθα. Τί λοιπὸν (f. 177 v.)[391] ἔλεγεν ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος, ὁ εἰς πάντα πληρέστατος διδάσκαλος, ὁ εὔφρων καθηγητής ; Οὐδὲν γὰρ ἐλλειπές τι τῶν εἰς χρείαν συντεινόντων,[392] ὃ οὐκ ἐπεκρότησεν τῶν συμπληρούντων αὐτοῦ τὴν ἐπαγγελίαν.[393] Διὸ καὶ ἐνταῦθά φησι · « Λαβὼν μόλυβδον, οὐχ ἁπλῶς[394] λέγω, ἀλλὰ τὸν ἡμέτερον, στῆσον αὐτὸν εἰς πλάτος τὸ διπλοῦν,[395] καὶ πρότερον ὅτε εἰς ἔργον λαβόμενος, καὶ δι᾽ ἐργαλείου ὑποτιθέμενος τὴν ἄρσιν τοῦ ὕδατος ποίει, καὶ σημείωσαι, φησίν · εἰ διαπορεῖς, πορεύου[396] εἰς Αἴγυπτον, καὶ λαβὼν ἱμάτιον πυκνὸν, πλύνον, ἔκθλιψον τὴν σταφυλήν.[397] » Καὶ ἑρμηνεύων Ζώσιμος καὶ αὐτὸς φησίν · « Καὶ λαβὼν[398] ἅλας, τὸ θεῖον τὸ λευκὸν ἐξιὸν νότισον ὀξεῖ ζώμῳ. » Καὶ Στέφανος[399] λέγει · « Ὅταν ἐν ὕλῃ ποιῇς τὸ σύνθεμα, ὑπερδαπανᾶται.[400] »

24. Ὁ ἄφθονος καὶ ἀνελλιπὴς ἐμὸς Στέφανος ὁ τῶν μυστηρίων ἀποκαλυπτὴς, πρὸς δὲ νεκρὰν τὴν φύσιν · « Λαβὼν τὴν αἰθάλην,[401] ἐπίθες ἐν σάκκῳ λινῷ καὶ λίαν πυκνοτάτῳ, καὶ σινίασον ὅλου τοῦ ὕδατος[402] · ἡ γὰρ

390. δὴ] δεῖ mss. Corr. d'après ⋆. — ὡς ἄλλοι φασὶ ⋆, f. mel.
391. [καὶ] om. ⋆.
392. Μνησθῶμεν οὖν τι λοιπὸν ⋆.
393. ἔμφρων ⋆. — ἔλιπε ⋆.
394. A ἐπεκρότησεν] κατὰ τὴν add. ⋆.
395. διὸ καὶ ἐντ. φησι] φησὶ γὰρ ⋆.
396. Réd. de ⋆ : στῆσον α. εἰς πλ., κατὰ τὸ διπλοῦν · καὶ πρ. μὲν, ἢ ὅταν εἰς ἔργον λάβῃς, καὶ δι᾽ ἐργ. ὑποτιθῇς τὴν ἄ. τ. ὕ. ποίει, καὶ σημείου ἀεὶ τὰς ἐνεργείας, φησὶν · εἰ δὲ διαπορεῖς.
397. ποιεῖν mss. Corr. d'après ⋆. — ἢ διαπορὶς mss. Corr. d'après ⋆.
398. εἰς Αἴγ. φησι ⋆.
399. καὶ ἑρμ. — φησιν] ὅπερ ἑρμ. ὁ Ζώσ. φ. · λαβὼν ⋆.
400. ἐξιὼν mss. Corr. d'après ⋆. — ὄξει mss. Corr. d'après ⋆.
401. λέγει] λέγ A : λέγων K. Corr. d'après ⋆. — ἐν ὕλης ποιεῖς mss. Corr. d'après ⋆. C ὅτε καὶ τὴν διὰ τοῦ ὕδατος ἄρσιν ἔναυλον ποιήσῃς τὸ σύνθεμα. — ὑπερδαπανώτας mss. Corr. d'après ⋆.
402. Réd. de ⋆ : ... ἀποκαλυπτής · πρὸς δὲ ν. φ. φησίν · λαβὼν ...

περιουσία θᾶττον κατασπασθήσεται · καὶ στήσας ἅλας καππαδοκικὸν[403] ἴσον νότισον ὀξεῖ ζωμῷ, ἕως γένηται ὡς πηλός · καὶ ἀναξήρανον[404] ἀνατρίβων ὀξεῖ νίτρῳ · οὕτω γὰρ ὁ ποιῶν ἐστιν ἀνὴρ τέλειος,[405] τηρῶν τὰς ὁδοὺς τῶν γραφῶν τὰς καμπύλους, τὰς λοξάς. » Εἴ τι ἄρα[406] λαμβάνοντας αὐτῶν χαριέντους, χαριεστάτας καὶ ἁπλόκους πλάνας,[407] φησίν · « Λαβὼν νίτρον μέρη β', στυπτηρίας στρογγύλης < μέρος >[408] α', μίσεως μέρη β', ἅλατος καππαδοκικοῦ μέρη δ', βάλλε ἐν ὄξει[409] λίαν δριμυτάτῳ, καὶ ποιῆσον ζωμόν · ἐν τούτοις γὰρ ἀποσκιάσεις τὰ[410] πέταλα. Οὗτος ὁ ζωμὸς ἀρχὴ καὶ τέλος ἐδοκιμάσθη.[411] »

✳

✳✳

1.1.8 3. — 7. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΑΤΜΙΣΕΩΣ ΥΔΑΤΟΣ ΘΕΙΟΥ.[412]

Transcrit sur M, f. 112 r. — Collationné sur B, f. 84 v.; — sur A, f. 82 r.

1. Ἐν τοῖς ὑμετέροις οἴκοις, ὦ γύναι, διὰ τὴν σὴν ἀκοήν ποτε[413] διατρίβων, ἐθαύμαζον μὲν πᾶσαν τὴν τοῦ παρὰ σοὶ καλουμένου στρούκτορος

403. ἐν σακῇ λίνῳ mss. Corr. d'après ⋆. — σιν. αὐτὴν ἐξ ὅ. τ. ὕδ.⋆ F. l. ὅλον τὸ ὕδωρ.
404. αὐτῆς περιουσία ⋆.
405. ὄξει mss. Corr. d'après ⋆. ἕως ἂν ⋆. — καὶ ἀναξηραίνων, ἀνάτριβε ⋆.
406. ὄξει νίτρῳ mss.; ὄξει νίτρου ⋆. Corr. conj. — ἔσται ⋆.
407. εἴ τι] ἤ τι A. Réd. de ⋆ : εἶτα ἐπιλαμβάνων τὰς αὐτῶν χαριέσσας καὶ χαριεστάτας ...
408. F. l. χαριέντως.
409. νίτρου ⋆ — ajouté μέρος avec ⋆.
410. εἶτα βάλε ⋆.
411. λίαν om. ⋆. — ἀποσκιάσῃς ἂν ⋆ (pour ἀποσκιάσοις ἂν ?).
412. οὗτος δὲ ὁ ζ. ⋆.
413. A θείου] BA aj. : τοῦ πήξοντος (πήσοντος A; πήσσοντος B. Corr. conj.) τὴν ὑδράργυρον.

ἐργασίαν, ἔκπληξιν δέ με ἱκανὴν ἐνέβαλεν ἀντὶ τῶν ἔργων[414] αὐτοῦ, παρῆν μοι δὲ καὶ τὸν πόξαμον ἐκθείαζειν · καὶ ᾤμεν καὶ τὸν[415] ἴδιον νοῦν ἑκάστου τεχνίτου, ὅτιπερ ὀλίγας ἀφορμὰς παρὰ τῶν προγενεστέρων λαβόντες, κάλλιον αὐτοὶ ἐπετήδευσαν. Ἦν οὖν τὸ εἰς ἔκπληξίν με ὄξαν τοῦτο · ἡ τοῦ ἰθμητοῦ ὀρνιθίου ἕψησις, πῶς πεποσμενον[416] ἐκ τῆς αἰθάλης καὶ θέρμης ἑψεῖται, καὶ τῆς τοῦ ζωμοῦ ποιότητος · εἰ καὶ βαφῆς οὐκ ἀμοιρεῖ. Καὶ τοῦτο θαυμάζων ἐπὶ τὸ ἡμέτερον σπούδασμα ὁ νοῦς μὲν ἡνιοχεῖ. Εἰ ἄρα ἐκ τῆς ἀναδόσεως [καὶ] αἰθάλης τοῦ θείου ὕδατος δύναται ἑψεῖσθαι, καὶ χροΐζεσθαι τὸ ἡμέτερον σύνθεμα. Ἐζήτουν δὲ εἴ πού τις (f. 112 v.) ἄρα καὶ τῶν ἀρχαίων τοῦ τοιούτου ὀργάνου μέμνηται · καὶ οὐ παρῆν μοι κατὰ τὸν νοῦν. Ἔνθεν ἀθυμῶν καὶ τὰς σὰς περιβλεπόμενος βίβλους, εὗρον ἐν ταῖς ἰουδαϊκαῖς πλησίον τοῦ τεκνοπαραδότου ὀργάνου καλουμένου τριβίκου,[417] καὶ ταύτην τὴν τοῦ ὀργάνου διαγραφὴν. Ἔχει δὲ οὕτως ὡς πρόκειται. Λαβὼν ἀρσένικον, λεύκανον οὕτως · πηλὸν λιπαρὸν ποίησον πλατὺν ὡς σπεκλαρίου σχῆμα λεπτότατον · καὶ τρῆσον λεπταῖς τρώγλαις κοσκινοειδῶς · καὶ ἐπίθες προσαρηρὸς λοπάδιον, εἰς ὃ ἔστω τοῦ θείου μέρος ἕν · εἰς δὲ τὸ κόσκινον, ἀρσένικον ὅσον βούλει · καὶ ἐπιπωμάσας ἑτέρῳ λοπαδίῳ, καὶ περιπηλώσας τὰς συμβολὰς, < μετὰ > νυχθήμερα δύο εὑρήσεις ψιμύθιον. Τούτου ἐπίβαλλε τῇ μνᾷ τὸ τέταρτον,[418] καὶ ἐκφύσα ὅλην ἡμέραν, ἐκ μικροῦ ἐπιβάλλων ἄσφαλτον, καὶ < τὰ > ἑξῆς. Καὶ αὕτη μὲν ἡ τοῦ ὀργάνου κατασκευή.

2. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἐλεύσομαι, δεικνὺς ἐξ αὐτῆς τῆς γραφῆς ὡς οὐκ ἔστιν [ἐξ αὐτῆς τῆς γραφῆς] λεύκωσις · ἐπεί πως δύο νυχθήμερα ἑψεῖσθαι παρακελεύεται, δυναμένης ὥρας μιᾶς πολὺ θεῖον ἐξατμίσαι. Ἀλλ´ ἐκ

414. ἡμετέροις A.
415. με] F. l. μοι. — θ. πάξαμον BA.
416. ὄξαν] ἄξαν BA. — ἰθμητοῦ ὀρνιθίου] F. l. ἠθμοῦ τοῦ ὀρνιθείου. — C. l'Introduction de M. Berthelot, p. 150, fig. 26. — πεπωμασμένον BA, f. mel.
417. τεκνοπαραδότου] τεκνοδότου BA. F. l. τεχνοπαραδότου. Le
également inconnue
418. F. l. τῆς μνᾶς.

τούτου ἀφορμήν σοι δίδωσι νοημάτων[419] · ἐμνημόνευσε δὲ καὶ Ἀγαθοδαίμων ὅτι περ τὸ ἀρσένικον ὅλον[420] ἐστὶ τὸ σύνθεμα, περὶ οὗ ἐν τῷ ἕκτῳ τῆς ἑψήσεως τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν[421] ἰσχυρῶς διέλαβον. Ἐμνημόνευσαν δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχαῖοι τῇδε βουλῇ πολλῇ ἔσω. Πότε ἡ ἀρχὴ τῆς γραφῆς περὶ τοῦ παρόντος[422] διδάσκει ; φησὶ γὰρ · (f. 113 r.) « Λεύκωσις ἀρσενίκου ποιοῦσα ἐν ἐκτάσει < εἰς > τὸ ἀρσένικον μὴ λευκαινόμενον ἐκτείνεται. » Οὐ δῆτα[423] μὲν Δημόκριτον εἰπόντα ὅτι « ἐὰν πλεονάσῃ τὰ φῶτα, γίνεται ξανθόν · ἀλλ᾽ οὐ χρησιμεύσει σοι νῦν · λευκᾶναι γὰρ βούλει τὰ σώματα. »

3. Πῶς δὲ ἄρα ἠλίθιός ἐστίν τις ἀνὴρ ὁ μὴ τὸ πᾶν ἐννοῶν εἶδος τοῦ ἀρσενίκου ; ἢ αἱ τούτου λάμναι, καθὼς ἡ προκειμένη γραφὴ φάσκει,[424] ἐὰν λευκανθῶσιν οὕτως, οὐχὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἔσται μόνον λευκὸν, πυρὸς δὲ ὡς μηθὲν φεύξεται · καὶ αὐτὸ καὶ ἡ τούτου ἐπιφάνεια[425] λευκή. Πῶς δὲ οὐκ ἔστιν ἠλίθιον ἀρσένικον ἐννοεῖν τὸ λευκαινόμενον, ὅπου καὶ ἐπιβάλλειν αὐτὸ ἐκέλευσεν ἡ γραφὴ καὶ ἐκφυσᾶσθαι, οὐδὲν μολύβδου ἔχοντος τοῦ ἀρσενίκου, ἀλλ᾽ αὐτοῦ διὰ τῆς πυρᾶς ἐξατμιζομένου ; Ὅτι δὲ σύνθεμά ἐστιν μολιβώδη ἔχον, οὐ μόνον[426] ἐκφυσᾶν παρακελεύεται, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄσφαλτον ἐπιβάλλειν, ἵνα τρόπον[427] τινὰ μολιβώσῃ, καὶ καθάρῃ καὶ λιπάνῃ τὸ πᾶν.[428]

4. Καὶ ὅσα μὲν οὖν ἔνεστι μοι λέγειν εἰς τοῦτο, λέγειν ὑμᾶς[429] ἔστε μάρτυρες. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὰς ἀφορμὰς λαβόντες λοιπὸν[430] ἔστε καὶ

---

419. δίδωμι B ; δίδω μοι A.
420. δὲ] γὰρ BA.
421. τῶν om. BA, f. mel.
422. πολλῇ] πολλῆι B ; πολλὺ A. F. l. πολὺ.
423. τὸ ἀρσένικον μὴ] τὸ μὴ ἀρσένικον mss. — οὐ δῆτα ...] F. l. οὐ δῆτα μὲν Δημοκρίτου < ἤκουσας > εἰπόντος ... C
424. τὸ ἀρσίνικον M.
425. φθέγξεται BA.
426. μολιβδώδη A.
427. γὰρ om. BA, f. mel.
428. μολιβώδη M ; μολιβδώσῃ BA. Corr. conj.
429. ἔνεστι] εἰ ἐστι M ; οὖν εἰ om. BA. Corr. conj. — εἰ τοῦτο M. — F. l. ἡμᾶς.
430. ἔσται MA. — ἐπειδὴ λοιπὸν] λοιπὸν om. BA, f. mel.

διδάσκαλοι. Ἀλλὰ τὸ εἰς ἐμὲ ταυτὸν μέχρις ὧδε[431] παρακελεύομαι, ἐκδεχόμενος κἀγὼ τοὺς παρ᾽ ὑμῶν τοῦ τέλους καρπούς. Φησὶν οὖν ἡ γραφὴ ὅτι καὶ εἰς νομίσματα ποιεῖ. Ἔστιν δὲ ὁ τρόπος οὗτος καρκινοειδής.

5. Ὅτι ἐπὶ τοῦ συνθέματος ὀπὴν ἔχει τὸ ὀστράκινον ἄγγος ἀποκαλύπτον[432] τὴν φιάλην τὴν ἐπὶ τὴν κηροτακίδα, ἵνα περιβλέπων εἰ λευκανθῇ,[433] ἢ ξανθωθῇ. Ἡ δὲ ὀπὴ τοῦ ὀστρακίνου ἄγγους ἐπιπωμάζεται φιάλη ἑτέρᾳ, ἵνα μὴ δι᾽ αὐτῆς ἐκπνεύσῃ καὶ τὸ καρκινοειδὲς αὐτοῦ ἐκφύγῃ, ὅ ἐστι μονοήμερον. Ἐὰν γὰρ ἄλλη ἡ ἕψησις, καὶ ἄλλη ἡ[434] ὄπτησις, δύο καμίνων χρεία, πρῶτον φανῶν ληκυθίων, ἔπειτα κηροτακίδων,[435] ἢ πηξάδων, ἢ βουκλῶν · ἐὰν καρκινοειδὴς ἡ ὁμοία αὐτῶν[436] ἑψηθῆναι, ἐπιτιθέντα κηροτακίδων ἐκτείνων, τὰ δὲ ποιοῦν ὡς ἄρρευστον.[437] Ἔλεγεν ὁ ἀρχαῖος Ζώσιμος. « Μίαν τάξιν οἶδα ἐγὼ δύο ἔργα[438] ἔχουσαν · μίαν μὲν ἵνα ῥεύσῃ διὰ τῆς ῥυτῆς, καὶ δευτέραν ἵνα[439] ξηρανθῇ ὑγρότης μολύβδου ἀκενώτην · πηχθήσεται γὰρ καὶ ξηρανθήσεται αὕτη.[440] »

✶

431. ὧδε] ἐνταῦθα A.

432. Transcrit sur A (f.83 r., l. 8 et suiv.) tout notre 5, qui manque dans MB. — Ce paragraphe e
variante τὸ ἀποκαλύπτον
Lb★.

433. περιβλέπεις Lb★ — F. l. ἵνα περιβλέπῃς. — εἰ] ἢ A. Corr. conj.

434. ἐὰν γὰρ] F. l. ἐὰν δὲ.

435. φανῶ ALb★.

436. ἡ ὁμοία] ᾖ ἡ ὁμ. Lb★, mel.

437. ὥστε ἑψηθῆναι Lb★, mel. — ἐπιτιθέντα jusqu'à ἄρρευστον (l. suiv.)] Réd. de Lb★ : ἐπιτεθέντα ἐπὶ κηροτ., ἐκτεινόμενα δὲ ποιεῖν ἄρρευστα.

438. Μίαν τάξιν οἶδα κ. τ. λ.] Même citation dans Pélage, ci-aprè

439. μίαν] πρῶτον Lb★, mel. — ῥυτῆς] ῥιτῆς A. — δευτέρα mss.; δεύτερον Lb★, f. mel. — Réd. de Lb★ : ξηρανθῇ καὶ ξανθωθῇ ἡ ὑγρότης τοῦ μολ. σῶα καὶ ἀκεραία καὶ ἀκένωτος < ᾖ. >

440. Ce passage ex M. B.). — A
αὕτη, M et B re

**

1.1.9 3. — 8. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.

Transcrit sur M, f. 113 v.;— Collationné sur B, f. 86 r.;— sur A, f. 83 r. — Consulté E, f. 183 v.

1. Λαβὼν ὠὰ ὅσα βούλει, ἔκζεσον, καὶ κλάσας αὐτὰ, ἔξελε ἅπαν αὐτῶν τὸ λευκόν · τὰ δὲ ὄστρακα αὐτῶν μὴ χρήσῃ. Λαβὼν δὲ ἀγγεῖον[441] ὑελοῦν ἀρσενόθηλυ τὸν καλούμενον ἄμβικα, βάλλε ἐν αὐτῷ τοὺς κρόκους[442] τῶν ὠῶν σταθμῷ χρώμενος τοιῷδε, τῇ γ° τῶν κρόκων · ἐπίβαλλε ἐκ τοῦ ὀστράκου τῶν ὠῶν κεκαυμένου ὑπάρχοντος κεράτια δύο, μὴ πλεῖον ἢ ἔλαττον, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται · εἶτα λειώσας, καὶ λαβὼν ἕτερα ὠὰ, καὶ κλάσας τὰ ὠὰ, βάλλε ἐν τῷ βικίῳ ἅμα καὶ < μετὰ > τῶν[443] κρόκων τῶν λελειωμένων, ἵνα τὰ ἀκέραια ὠὰ χωννύωνται εἰς τὰ κρόκα · καὶ περιπηλώσας τὸν ἄμβικα καὶ τὸ μαστάριον σὺν τῷ ῥογίῳ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, οἰκονομήσας στέατι, ἢ γύψῳ, ἢ προπόλει, ἢ ἐλαιοκονίᾳ, ἢ ὡς[444] βούλει, δὸς ὀπτᾶσθαι ἐν ἱππείᾳ κόπρῳ ἢ ὀνείᾳ, ἢ πρισματοκαύστου, ἢ κουκουμοκανδήλης, ἢ οἵᾳ δήποτε συμμέτρῳ θερμασίᾳ, εἴ τι βαστάζει ἡ χεὶρ ἀνθρώπου. Ἔστω δὲ καὶ ὁ τόπος ὅπου δ᾽ ἂν τὰ ἐργαλεῖα κεῖνται ἀπήνεμος, ἔχων τὰ φῶτα ἀνατολικὰ ἢ νότια, < καὶ > μὴ δυτικὰ, ἢ ἀρκτικὰ,[445] ἢ βόρεια, ἢ θρασκικὰ, διὰ τὴν διάψυξιν. Καὶ δὸς ὀπτᾶσθαι ἡμέρας ιδ᾽ ἢ κα᾽, ἕως δ᾽ ἂν τῶν αἰθαλῶν παύσηται ἡ ἀναγωγή · περιφίμου δὲ τὰς ἁρμογὰς τοῦ ἐργαλείου ἀσφαλῶς, ὅπως ἡ ὀσμὴ φυλαχθῇ · ἐπὰν γὰρ ἐκβῇ, ἀπώλετο ἡ τέχνη · δυσώδης γάρ ἐστιν ἡ ὀσμὴ πάνυ, καὶ αὐτὴ ἡ ὀσμὴ ὑπάρχει ἡ τέχνη.

441. τὸ λευκόν — λαβὼν] *Réd. de BA* : τὸ λευκὸν διὰ τῶν ὀστρακίνων ἀγγείων καὶ τὸ ξανθόν. Λαβὼν ...

442. ἐν αὐτῷ τὰ λευκὰ ἢ τὰ ξανθὰ σταθμῷ *BA*.

443. μετὰ add. *BA*.

444. πρόπολι (*tripoli*) *E*.

445. καὶ add. *E*.

2. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀνερχόμενον ὕδωρ ἐστίν · δεύτερον τάξει[446] δακρύου, δύσοσμον, ἄσβεστος μόνη · εἶτα, παυσαμένης τῆς (f. 114 r.) ἀναγωγῆς τοῦ ὕδατος, αἴρεις τὸ ῥογίον ἐν ᾧ ἦλθε τὸ ὕδωρ · καὶ[447] περιφιμοῖς ἀσφαλῶς φυλάττων αὐτό. Τὸν δὲ ἄμβικα ἀνακαλύψας φράσσεις τὰς ῥῖνας διὰ τὴν ὀσμὴν, καὶ εὑρήσεις τὰς ἐν τῷ θηλυκῷ πατελλίῳ οὔσας σκωρίας νεκράς. Μὴ ἀπείπῃς δὲ τὸν νεκρὸν εἰς ἀνάστασιν[448] ἐλθεῖν, ἀλλὰ προσδόκα τοῦ ἀπεγνωσμένου τὴν ἀνάστασιν. Εἶτα πρόσμιξον τῇ σποδῷ κρόκα ἕτερα ᾠῶν, ὡς ἐπὶ τῆς σαπωναρικῆς τέχνης, καὶ συλλείου τὰ ὑγρὰ μετὰ τῶν ξηρῶν, καὶ βάλλε ἐν ἄμβικι,[449] καὶ ποίησον ὡς προτέτακται, ἀλλάσσων τὸ δοχεῖον τοῦ ὕδατος, τουτέστιν τὸ ῥογίον. Τοῦτο ποίει ἐπὶ τρὶς, καὶ ὄψει τὸ μὲν πρῶτον[450] ὕδωρ λευκὸν ὡς προγέγραπται, ὃ οἱ ἀρχαῖοι ὄμβριον ὕδωρ ἐκάλεσαν, τὸ δὲ δεύτερον ὕδωρ ξανθόχλωρον, ὃ καὶ ῥαφάνινον ἔλαιον εἰρήκασι, τὸ δὲ τρίτον ὕδωρ μελάγχλωρον. Ὁμοίως καὶ αἱ σκωρίαι αἱ ἐν τῷ[451] πατελλίῳ οὖσαι · εἰς μὲν τὴν πρώτην ἀποκάλυψιν εὑρήσεις τὴν σκωρίαν μελαντέραν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, λευκὴν, εἰς δὲ τὴν τρίτην, ξανθήν. Μετὰ οὖν τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἀνάσπασίν τε καὶ ἀποκάλυψιν, συνενοῖς τῶν τριῶν ἀνασπάσεων τὰ ὕδατα, τουτέστι τὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα θεῖα ὕδατα ἐν τῇ σκωρίᾳ τῇ ὑπολιμπανομένῃ[452] ἐν τῇ θηλείᾳ. Καὶ μετὰ ταῦτα, λαβὼν βίκον ὑελοῦν, χάλασον[453] τὰ ὄντα ἐν τῷ ἄμβικι ἐν αὐτῷ, καὶ πωμάσας τὸν βίκον ὄστρακον[454] γεγανωμένον ἰσόμετρον τὸ χεῖλος τῷ βίκῳ, περι- (f. 114 v.)

446. δεύτερον] le signe de λευκὸν BA ; ἐστι λευκὸν ὡς δάκρυον E. Corr. conj. (M. B.).

447. A   τὸ ὕδωρ] (ce recipiant [sic] ῥοϊον) E 1re main. — ἐν οἷς M.

448. πάτῳ σκωρίαν, καὶ μὴ ἀπ. E.

449. συλλείου τὰ ξηρὰ μ. τῶν ὑγρῶν BA.

450. ἐπὶ τρὶς] ἐκ τρίτου BA.

451. A   μελάγχλωρον] ὃ καὶ κίκινον ἔλαιον ἐκάλεσαν add. A ; ὃ κ. κ. ἔλ. εἰρήκασιν add. E.

452. ἐν τῇ σκωρίᾳ.

453. θηλείᾳ] Réd. de BA : ἐν τῇ ἐναπολειφθείσῃ τρυγίᾳ ἐν τῇ θυείᾳ.

454. ὀστράκῳ γεγανομένῳ ἰσομέτρῳ BA.

φίμου ἐν ἀσ[455] φαλείᾳ οἵᾳ βούλει, μάλιστα δὲ πυριμάχῳ πηλῷ τὸ ἄγγος περιχρίων · καὶ ἔασον τοῦτο ἐν βολβίτοις καμίνου ἡμέρας μα′, ἵνα, σήψεως γενομένης,[456] ἐξομοιωθῇ τῷ βάπτοντι τὸ βαπτόμενον, καὶ κρατήσῃ ἡ φύσις τὴν φύσιν · οὕτως γὰρ τὰ θειώδη ὑπὸ τῶν θειωδῶν κρατοῦνται, καὶ τὰ ὑγρὰ ὑπὸ τῶν καταλλήλων ὑγρῶν.

3. Καὶ μηκέτι φρόντιζε σταθμοῦ, μήτε νεαρὰ ᾠὰ ἢ τοὺς κρόκους αὐτῶν, πλὴν τὰ ὑγρὰ μετὰ τῶν ξηρῶν, ὡς προγέγραπται, συλλειώσας, ἔγκρυβε ἐν τῷ βίκῳ. Καὶ μετὰ τὴν μα′ ἡμέραν ἀποκάλυψον τὸν βίκον, καὶ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ σύνθεμα ὁλοπράσινον, τουτέστιν εἰς ἰὸν μετατραπέν. Ὁ γὰρ ἰὸν ποιῶν οἶδεν τί ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ ποιῶν < ἰὸν > οὐδὲν ποιεῖ.[457] Μετὰ δὲ τὴν μα′ ἡμέραν ἆρον τὸν βίκον ἐκ τῆς θέρμης, καὶ ἔασον αὐτὸν ἡμέρας πέντε χωρὶς θέρμης ὁποίας οὖν · καὶ μετὰ τὰς πέντε ἡμέρας ἀνάσπα διὰ τῶν ἀμβίκων ἐπὶ πρισματοκαύστων ἀνθράκων τὸ θειότατον ὕδωρ, ὃ καὶ δεξάμενος οὐ χειρί, ἀλλά τινι ὑελίνῳ σκεύει, εἶτα λαβὼν ὕδωρ, βάλλε εἰς τὸν βίκον, ὡς προγέγραπται, καὶ ὄπτα ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς · καὶ ἐξελὼν λείωσον, καὶ τίθει ἐν ἡλίῳ διὰ μύακος.[458] Ἐπὰν δὲ πήξῃ ὥσπερ σαπώνιον, πυρώσας ἀργύρου γ° α′, βάλε ἐκ τοῦ πηχθέντος ὕδατος, τουτέστιν τοῦ ξηρίου κεράτια δύο · καὶ ἔσται σοι χρυσός. Ἡ δὲ ποσότης πασῶν τῶν ἡμερῶν τῆς τέχνης εἰσὶν ἡμέραι ρι′,[459] καθὼς Ζώσιμος καὶ Χριστιανὸς καὶ Στέφανος ἔφασαν.[460] Ἐγὼ δὲ ἐκ πάντων, ὡς ἡ μέλισσα, καλῶς ἀναλεξά- (f. 115 r.) μενος, καὶ ἐκ πολλῶν ἀνθέων στέφανον πλέξας, ἀνεθέμην τῷ δεσπότῃ μου · ἑξῆς σοι[461] καὶ τὰ ἐργαλεῖα ὑποθήσομαι οἷά πέρ εἰσιν. Ἔρρωσθε ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ

455. τοῦ χείλους τοῦ βήκου mss. Corr. conj.
456. ἔασον αὐτὸ παρὰ τῷ ἐν β. κ. E.
457. ἰὸν add. BAE.
458. F. l. δι′ ἄμβικος.
459. εἰσιν] περιΐσταται εἰς BE ; περίσταται εἰς A.
460. Χριστιανὸς]. L'ab
croire que c'e
461. ἑξῆς δέ σοι BAE, f. mel.

Ἰησοῦ.[462] Ἀμήν.

Suit dans M (f. 115 r.) et dans B (f. 188 r.) une co
texte 3, 1, 1 (ci-de
(M2) ; celle μετὰ]
ἀπό. Titre de ce texte dans MB : περὶ συνθέσεως ὑδάτων.

✶

✶✶

1.1.10 3. — 9. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.[463]

Transcrit sur M, f. 188 r. — Collationné sur B, f. 82 r.;— sur A, f. 80 r.; (A ou A1). — sur A, f. 220 r. (A2);— sur K, f. 96 r.;— sur Lc, page 219.

1. Τοῦτό ἐστι τὸ θεῖον καὶ μέγα μυστήριον, τὸ ζητούμενον · τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πᾶν · καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ πᾶν · δύο[464] φύσεις, μία οὐσία · ἡ δὲ μία τὴν μίαν ἕλκει · καὶ ἡ μία τὴν μίαν[465] κρατεῖ. Τοῦτο τὸ ἀργύριον ὕδωρ, τὸ ἀρσενόθηλυ, τὸ φεῦγον ἀεὶ, τὸ ἐπειγόμενον εἰς τὰ ἴδια, τὸ θεῖον ὕδωρ, ὃ πάντες ἠγνοήκασιν, οὗ ἡ φύσις δυσθεώρητος · οὔτε γὰρ μέταλλόν ἐστιν, οὔτε ὕδωρ ἀεικίνητον, οὔτε σῶμα · οὐ γὰρ κρατεῖται.

2. Τοῦτό ἐστι τὸ πᾶν ἐν πᾶσι · καὶ γὰρ ζωὴν ἔχει καὶ πνεῦμα, καὶ ἀναιρετικόν ἐστι. Τοῦτο ὁ νοῶν καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἔχει. Ἡ μὲν δύναμις κέκρυπται · ἀνάκειται δὲ τῷ ἐρωτύλῳ.[466]

---

462. Réd. de BE : ἔρρ. ἐν Χω ιυ τῶ θω ἡμῶν (ἀμήν om. B); réd. de A : comme B, puis : πάντοτε, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων · ἀμήν.

463. Titre dans BA1. 2. : Ζωσίμου τοῦ Πανοπολίτου γνήσια ὑπομνήματα περὶ τοῦ θείου ὕδατος.

464. ἐστι τὸ πᾶν] C Introduction de M. Berthelot, p. 132 et suiv.

465. δὲ] γὰρ BA.

466. ἐρωτύλῳ] C Pap. gr. mus. Lugd. Bat., t. 2, p. 155 (pag. 21, l. 34). Voir Introduction de M. Berthelot, p. 17.

*
**

1.1.11 3. — 10. ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑΙ ΤΩΝ ΕΓΧΕΙΡΟΥΝΤΩΝ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ.[467]

Transcrit sur M, f. 115 r. — Collationné sur B, f. 88 r.;— sur A, f. 89 r.;— sur K, f. 3 v.;— sur Lc, p. 223.

1. Παρεγγυῶ τοίνυν ὑμίν τοῖς σοφοῖς, ὅτι ἄνευ τοῦ ὀργάνου τοῦ τὸν χαλκὸν ἀνασπῶντος μετὰ τὸν τεταγμένον τῆς ἰώσεως χαλκὸν πολὺν ὄντα ἢ ὀλίγον, καὶ τῆς μίξεως τῶν λεγομένων δέκα εἰδῶν, ξηρῶν ἢ ὑγρῶν ὄντων, τουτέστι τῶν ὁμοτεριζόντων, μὴ ἐλπίζετέ τι ποιεῖν, ὦ ἄνθρωποι[468] οἵ τινες ἂν εἴητε τοῦ χρυσοῦ χοροῦ, ἢ χρυσέου γένους, ἢ χρυσέας κεφαλῆς[469] παίδων, τουτέστιν ἐρασταὶ τῆς σοφίας, καὶ τῆς λεκιθώδους (f. 115 v.) ὕλης μεθοδευταί. Ἀλλ᾽ ὅσοι τοῦ ὀστρακίνου χοροῦ ὑμεῖς ἑαυτοὺς μωμήσασθε, καὶ οὐκ ἐμὲ τὸν τοῖς διδασκάλοις ἀκολουθεῖν ἐπειγόμενον[470] καὶ ταῖς αὐτῶν συγγραφαῖς, καὶ τὰς ἐκείνων δόξας γνωρίσαντα ὑμῖν, καθὼς ἂν ἡ τοῦ θείου λόγου ἡμῖν ἐνήχσεν δύναμις.

2. Τοῦτο τὸ ὕδωρ τὸ δίχρωμον, τὸ λευκὸν καὶ ξανθὸν, μυρίοις[471] κεκλήκασιν ὀνόμασιν. Ἄνευ οὖν τοῦ θείου ὕδατος οὐδέν ἐστιν.[472] Τὸ γὰρ ὅλον σύνθεμα δι᾽ αὐτοῦ ἀναλαμβάνεται, καὶ δι ᾽ αὐτοῦ ὀπτᾶται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ καίεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ πήνυται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ξανθοῦται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ σήπεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ βάπτεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἰοῦται καὶ ἐξιοῦται καὶ ἑψεῖται. Φησὶ γάρ ·

467. Dans MB, on trouve, avant ce morceau, le titre : Περὶ φώτων et la phrase : Ἐλαφρὰ φῶτα πᾶσαν τὴν τέχνην ἀναφέρει. C

468. ὁμοαιτεριζόντων Lc.

469. ἴητε mss. Corr. conj.

470. μωμήσασθε] μιμεῖσθαι BAK ; μιμεῖσθε Lc.

471. τοῦτο οὖν τὸ θεῖον ὕδωρ BAK Lc.

472. ἄνευ οὖν ...] C

« Ἐπιβάλλων ὕδωρ θείου ἄθικτον καὶ κόμμι ὀλίγον, πᾶν σῶμα βάψεις. Ὅσα γὰρ[473] ἀπὸ ὕδατος ἔσχον γέννησιν, ταῦτα τοῖς ἀπὸ πυρὸς ἀντιπάσχει[474] · ὥστε ἄνευ τοῦ καταλόγου τῶν ὑγρῶν πάντων, οὐδέν ἐστιν ἀσφαλές. »

3. Ἐμνημόνευσαν δέ τινες, τάχα δὲ καὶ οἱ ὅλοι, ὅτι δεῖ τοῦτο τὸ ὕδωρ ζύμης χάριν καταφθεῖραι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον τοῦ μέλλοντος βάπτεσθαι σώματος. Ὡς γὰρ ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου, ὀλίγη οὖσα,[475] τοσοῦτον φύραμα ζυμοῖ, οὕτω καὶ τὸ μικρὸν χρυσίον τὸ πᾶν μέλλει[476] ξηρίον ζυμοῦν.

4. Ἄλλοι δὲ, ἀμφότερα μίξαντες τοῖς ὑπολείμμασι τῶν θειωδῶν, χρύσεα χρυσέοις προσέπλεξαν, καὶ τούτων οἱ μὲν τοῖς ὠμοῖς καὶ ἀσήπτοις, οἱ δὲ τοῖς συνεψηθεῖσι τῷ ὕδατι τῆς ἰώσεως.

✳✳

A *A Lc* :

Ἄνω τὰ οὐράνια καὶ κάτω τὰ ἐπίγεια · δι᾽ ἄρρενος καὶ θήλεως[477] συμπληρούμενον τὸ ἔργον.

✳

✳✳

473. ἀθίκτου *Lc*, *f. mel.*
474. γένεσιν *B etc.*, *f. mel.*
475. ὡς γὰρ ...] *C*
476. χρυσίον] *signe pur et simple de l'or et du soleil MAK ; signe avec l'e rude et la finale ου* (ἡλίου ?) *B* ; τοῦ χρυσοῦ *Lc. Corr. conj.*
477. ἐποίηα *A*.

1.1.12 3. — 11. ΣΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΟΠΟΛΙΤΟΥ ΓΝΗΣΙΑ ΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΥ ΠΟΙΗΣΕΩΣ,[478] ΚΑΤ᾽ ΕΠΙΤΟΜΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗ.

Transcrit sur A, f. 112 r. — Collationné sur B, f. 118 r.;— sur K, f. 18 r.;— sur E, f. 41 r.;— sur Lb (co 145. — Chap. 3 de la compilation du Chrétien dans E Lb. — Sauf indication spéciale, le variante Lb peuvent être considérée comme étant commune E, dans tous le .

1. Λαβὼν τὴν ψυχὴν τοῦ χαλκοῦ τὴν οὖσαν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τῆς ὑδραργύρου, ποίησον σῶμα πνευματικόν · ἀνα- (f. 112 v.) βαίνει γὰρ ἐπάνω ἡ ψυχὴ τοῦ χαλκοῦ ἡ κεκολλημένη ἐν τῇ χώνῃ. Τὸ δὲ ὕδωρ μένει κάτω ἐν τῇ κηροτακίδι, ἵνα παγῇ μετὰ τοῦ κόμμεως χρυσάνθιον, χρυσοζώμιον, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἄλλοι δέ φασι περὶ χρώματος καὶ ἑψήσεως[479] καὶ ἔργου μυστικῆς θεωρίας. Ἀρχὴ μέν · ὁ χαλκὸς ἐμβαλλόμενος μετὰ τῆς οἰκονομίας ἐν τῷ ἐργαλείῳ τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται ὀμμάτων τέρψιν · ἐν δὲ τῷ χρονίζειν γινομένης ἀπομαυρούσθ < ω ? > μετὰ τοῦ κόμμεως[480] χρυσῷ σύνθετον, χρυσοζώμιον, καὶ τὰ ἑξῆς. Περὶ εἰσποιήσεως[481] ἔγραφεν ἐν ᾗ καὶ περὶ τῆς πήξεως κηρύττουσι. Καὶ πάλιν ἡ Μαρία[482] · « Βάλλων ὕδωρ θείου καὶ κόμμι ὀλίγον, θὲς ἐν θερμοσποδιᾷ · οὕτω γάρ φασι παρ᾽ αὐτοῖς τὸ ὕδωρ πήγνυσθαι. » Καὶ πάλιν ἡ Μαρία · « Ἐν τῷ[483] σκευαστῷ χρυσάνθιον ·

478. ἀργύρου] *signe du mercure* BAK ; *signe de l'argent* E ; ἀργύρου *en toute lettre*

479. φησι A. — ἄλλοι δὲ *jusqu'à* καὶ τὰ ἑξῆς A *mg.*, E *mg. de 1re main*, Lb ; *om.* BK.

480. ἀπομαυρώσεως Lb.

481. χρυσῷ σύνθετον] χρυσάνθιον Lb., *f. mel.* — περὶ γὰρ εἰσποιήσεως Lb.

482. κηρ. πάντες Lb.

483. F. l. φησι.

καὶ ἐν τῷ πετάλῳ τῆς κηροτακίδος ἐχέτω, φησὶ, τὸ ὕδωρ τοῦ θείου, κόμμι ὀλίγον, ὅταν παρ᾽ αὐτοῖς πήγνυται · τούτῳ ἐπ᾽ ὀλίγον βολβίτοις · μετὰ γὰρ τὸ « ἐπ᾽ ὀλίγον, » ταῦτα πάλιν ἡ Μαρία[484] · « Χαλκοῦ τοῦ ἡμῶν μέρος ἓν, χρυσοῦ μέρος ἓν, ποίει δίχυτον πέταλον καὶ ὑπόθες ἐπὶ τῷ κρεμαστῷ θείῳ καὶ ἔα νυχθήμερα γ΄, ἕως ὀπτηθῇ.[485] »

2. Τοῦτο καὶ ὁ φιλόσοφος διηγεῖται · μετὰ γὰρ τὸ πῆξαι ἐπ᾽ ὀλίγον βολβίτοις ὀπτοῦμεν τῇ τοῦ θείου ἀγωγῇ αὐτὸ ἡμέρας β΄ ἢ γ΄, ἕως οὗ γένηται ξανθὸν φάρμακον εἰς ὑπερβολὴν, μεταβάλλοντες εἰς ἕτερον ἄγγος, δηλονότι τὸ σύνθεμα. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ ὕδατος τοῦ θείου παρ᾽ αὐτοῖς πῆξιν ἐν βουκλανίῳ, βαλόντες εἰς ἀγγεῖον, ὀπτοῦσι λαβρῶς ἡμέρας β΄ ἢ γ΄.

3. Πᾶσαι αἱ γραφαὶ ἐκ προβάσεως τὰ φῶτα βούλονται · πρῶτον[486] ἐν θερμοσποδιᾷ, ἢ βολβίτοις, ἕως οὗ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου παγῇ. Καὶ οὕτως μεταβάλλοντες ἐπὶ τὰς ἡμῶν ὀπτήσεις · πῆξον γὰρ, φησὶ,[487] καὶ στρέψον καὶ μετάβαλλε βούκλας, καὶ ὄπτα εἰλικτοῖς ἢ διαφόροις[488] φωσίν. Ἔγωγε κατείληφα ἐν τῷ λευκῷ · ἡμέραν μίαν ὀπτοῦ- (f. 113v) σι[489] πρότερον, καὶ τοῦτο πήξαντες ἐπ᾽ ὀλίγον, οὐ μόνον μετὰ τῆς νεφέλης, ἀλλὰ καὶ ὕδατος θείου.

4. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ζωμῶν μετὰ παρατηρήσεως εἴρηκεν νεφέλην · καὶ πάλιν θεῖον. Μετὰ οὖν τὸ πῆξαι[490] αὐτὸ ἐπ᾽ ὀλίγον τὴν νεφέλην, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου τὸ ἀπολελυμένον μεταβάλοντες, ὀπτοῦμεν ἡμέραν α΄, ὡς ἔχει ἐν τῇ λιθαργύρῳ, ἵνα γένηται ψιμμυθίῳ παρεμ-

484. καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ὀλίγοις βολβ. Lb. F. l. καίε τοῦτο. — γὰρ] F. l. δὲ.

485. Interrompu ici la collation suivie de E, ms. corrigé souvent par le co de La, Lb, Lc.

486. πᾶσαι δὶ αἱ γρ. Lb.

487. μεταβάλλουσι Lb, f. mel.

488. βούκλας] E mg. : βοκάλι. — εἰλικτοῖς] ἑλικτοῖς E ; ἐλ. Lb. F. l. ἀλήκτοις. C 123, l. 6.

489. ἔγ. δὲ κατ. ὅτι Lb.

490. θεῖον] θείου A ; ὕδατος θείου K.

φερὲς, τοῦτο καθεὶς μετὰ τοῦ φαρμάκου[491] λείψανον εἰ χρεία χρυσοῦ · εἰ δὲ οὐκ ἐκφυσήσαντες ἠρέμα τὸν μόλυβδον[492] · δηλαδὴ λειώσαντες τὸ σύνθεμα, καὶ νιτρελαίῳ ἀναλαβόντες, ἢ, ὡς δοκεῖ, ἄρρευστον · ἐκφυσοῦσι μὲν ἔστ᾽ ἂν ἐκφύγωσι μετὰ τῆς[493] σκιᾶς τὰ θειώδη. Εἰ δὲ ἐξ ἐλαίου ἐκθειουμένης ἕψοντες ἕως ἄρρευστον,[494] καὶ ἐκφυσήσαντες ἔχουσι. Καὶ οὕτως φέρομεν ἐπὶ τὴν ξάνθωσιν, λειώσαντες αὐτὴν, καὶ βάλοντες τὰ ξανθῶσαι δυνάμενα ὕδωρ θείου[495] καὶ κόμμι, καὶ πήγνυμεν μικρὸν τοῖς βολβίτοις. Καὶ πάλιν ὀπτοῦμεν[496] ἡμέρας β′ ἢ γ′, ἕως οὗ γένηται ξανθὸν εἰς ὑπερβολὴν, τοῦτο καθιέμενον εἰς τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον ἡμέρας γ′ ἢ ε′ ἢ ζ′, ἕως οὗ ἰωθῇ. Καὶ ἐπιβάλλομεν ἀργύρῳ, καὶ βάπτομεν χρυσόν. Οὕτως ἔγνωμεν τὴν τῶν φώτων ποσότητα, ὀλίγον ἕως οὗ παγῇ ἡ νεφέλη.

5. Καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου τὸ ἀπολελυμένον μετὰ τοῦ μολυβδοχαλκοῦ[497] μεταβαλόντες ὀπτοῦμεν ἡμέραν α′, καθὼς ἔχει ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῶν λευκῶν ζωμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰλικτοῖς, καθὼς ἔχει ἐν τῇ[498] λιθαργύρῳ. Τοῦτον εἰ μὲν βουλόμεθα λευκοῦν, οὕτως ἰῶμεν · εἰ[499] δ᾽ οὖν ἐκφυσήσαντες ἐπὶ τὴν ξάνθωσιν, πάλιν φέρομεν τὴν διὰ ὕδατος[500] θείου ἀθίκτου, καὶ κόμμεως, καὶ πήξαντες τοῖς βολβίτοις μεταβαλόντες, ὀπτοῦμεν ἡμέρας β′ ἢ γ′, ἕως οὗ γένηται ξανθὸν εἰς ὑπερβολήν. Καὶ ἐξενέγκαντες, ἰοῦμεν εἰς τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον. Ταύτην κατείληφα τὴν τῶν φώτων ποσότητα.

491. καθεὶς] καὶ τοῦτο καθίεμεν *Lh*.
492. εἰ δὲ οὔ *Lb*.
493. ἐκφυσῶμεν *Lb*.
494. *Réd. de Lb* : Τὴν δὲ ἐξ. ἐλ. ἐκθειουμένην ἕψ. ἕως ἂν ἄρρ. ποιήσωμεν, καὶ ἐκφ. ἔχομεν ...
495. αὐτὴνον *K*.
496. δηλαδὴ καὶ κόμμι *Lb*.
497. μολύβδου *Lb*.
498. εἰλικτοῖς] *même*
499. τοῦτον δὲ *Lb*. — εἰ δ᾽ οὔ *Lc*.
500. διὰ ὕδ. τοῦ θ. ἀθ. *Lb*.

∗∗

1.1.13 3. — 12. ΠΕΡΙ ΤΑ ΥΠΟΣΤΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ Δ ΣΩΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΝ ΤΟΝ ΕΙΠΟΝΤΑ.[501]

Transcrit sur M, f. 141 v. ;— Collationné sur B, f. 119 v. ;— sur A, f. 113 v. ;— sur K, f. 18 v. ;— sur E, f. 43 (le 1 seulement) ;— sur Lb, (co Plusieurs leçons de M sont rapportée en marge de K. — Chap. 34 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Τὰ τέσσαρα σώματα ὑπόστατά εἶσιν, καὶ οὐδὲν αὐτῶν φεύγει[502] · ἔνθεν οὐδὲ ἐκφυσᾶν τὸ σύνθεμα ἐμνημόνευσεν. Εἰ γὰρ ἦν χρήσιμον, πάντως ἂν ἐμνημόνευσεν · φησὶ γάρ · « Οὐδὲν ὑπολέλειπται, οὐδὲν ὑστερεῖ. Τοῦτο καὶ εἶς τὸ χρυσοζώμιον « πᾶν σῶμα βάπτει, » τὰ τέσσαρα σώματα λέγων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν διδάσκαλον φάσκει[503] λέγοντα · « πάσας τὰς οὐσίας βάπτοντα, » δεικνύων ὅτι οὐδὲν ἐκφυ- (f. 142 r.) σᾶν τάχα οὐδὲ δύναται, ὅτι δὲ καὶ τὰ τέσσαρα ὑπόστατα[504] καὶ βάπτονται καὶ βάπτουσιν · τὸν Παμμένην εἰσάγει μετὰ τοῦ μολύβδου πεπραχότα ὡς οὐ χρεία αὐτὸν ἐκφυσᾶν. Ἑαυτὸν γὰρ[505] ἐν ταῖς ἑψήσεσιν ἐξατμίζεται, ὅτι αὐτὸς βάπτει, φησὶν ἡ Μαρία, τὴν μολιβδίνην τοῦ μολύβδου. Ἆρον, φησίν · ὅπου ἂν ἔμβη βάπτει · ἐμφῆναι καὶ αὐτὴ ἠθέλησεν ὡς οὐ καλῶς τὸν μόλυβδον ἐκφυσῶμεν.[506] Τοῖς γὰρ ὀνόμασιν τοῖς ἔξωθεν τῶν τεχνῶν ἐχρήσατο ἐν τῇ αὐτῶν ἐργασίᾳ.

---

501. Titre dans BAK : περὶ τῶν ὑποστατῶν καὶ δ ʹ σωμάτων κ. τ. λ. — Titre dans E Lb : περὶ τῶν ὑποστατῶν δ ʹ σωμάτων κατὰ Δημόκριτον. (accent re sur la dernière syllabe de ὑπόστατα dans le

502. τὰ ὑποστατά (τὰ gratté) M. — A σώματα] φησὶν ὁ Δημόκριτος add. Lb.

503. φάσκειν M.

504. ἐκφ. δεῖ Lb.

505. πεπρικότα M.

506. ἕως οὗ Lb., f. mel.

Οὐχ οὕτως αὐτοὶ ἐργαζόμενοι, ὅταν λέγωσι τὸν ἡμῶν χαλκὸν, ἢ οἱονδήποτε σῶμα ποιεῖ πέταλον, καὶ ποιεῖ δίχυτον. Καὶ ὁ φιλόσοφος[507] τοῦτον καθεὶς γενόμενον πέταλον · καὶ δεξάμενον πετάλου τομὴν.[508] Καὶ ἐὰν ῥεύσῃ, βέλτιον. Ταῦτα μὲν οὖν λέγουσιν · « Οὐ διὰ πετάλου, ἀλλὰ διὰ ξάνθωσιν ὡς ἀποτεινόμενοι περὶ τῶν ξ ...[509]

2. Οὕτως καὶ ἐὰν λέγωσιν ἐκφυσᾶν, οὐ τὸν ἔξω λέγουσιν,[510] ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐργασίᾳ · ἑαυτοῖς γὰρ ἐκφυσῶνται ἑψόμενα, καταλείψαντα τὸ εἰλικρινὲς αὐτῶν καὶ τὸ βαπτικὸν, ἅπερ ἑψόμενα, ἀποβάλλουσι καὶ ἐξατμίζουσι τὰ ἄχρηστα, καὶ ἕτερα ὀνόματα[511] καλοῦνται καθαρθέντα, ὥστε καὶ ἐκφυσῶνται, καὶ ἕως ᾗ τὸ εἰλικρινὲς αὐτῶν καὶ βαπτικὸν, καίονται ἐν ταῖς ἑψήσεσι καὶ τὰ ἐν ἑαυτοῖς ἐκφυσῶνται πάντα, καταλείψαντα τὸ χρήσιμον καὶ βαπτικὸν πνεῦμα.

3. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΩΜΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΕΦΘΩΝ.[512] — Τῶν γραφῶν περὶ τούτων παρεγγυουσῶν, ἀμέλει οὖν ὁ μόλυβδος ἐκφυσηθεὶς[513] ἀπολείπεται · καὶ τοῦτο ἠνίξατο ἡ Μαρία λέγουσα · « Εὑρήσεις γὰρ μέρη ε᾽ ὑστεροῦντα μέρους ἑνὸς, δηλονότι τοῦ ἐκφυσηθέντος[514] μολύβδου. Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ τελείᾳ τῆς ἐκδόσεως τὸν χαλκόν φησιν[515] κατ᾽ ἐξίωσιν,

507. διάχυτον B, etc. — (BAKELb), f. mel.

508. πέταλον] Le signe de πέταλον partout MA. — τομήν] · τὸ μήνης BAK.

509. ἀλλὰ διὰ ξ MBAKE. Lu comme Lb. (M. B.). — ξ e
Lb ont lu, la première fois : ξάνθωσιν, leçon que nous ado
fois : τῶν ὑδάτων θαλασσίων, confondant ce signe avec celui de la planche 6, l. 6 (*Introd.* de M. Berthelot, p. 116), et de plus Lb a ajouté τῶν ξανθῶν. — La seconde fois, lire peut-être περὶ τῶν ξανθῶν (M. B.)

510. Interrompu ici la collation suivie de E.

511. ἑτέροις ὀνόμασι Lb.

512. Titre du chapitre 35 de la compilation du Chrétien dans E Lb. — Réd. de Lb : Αἱ γραφαὶ παρεγγυῶσιν ὅτι ὁ μόλ. (d'aprè

513. παραγνουσων (*sic*) M K mg.

514. μέρους] μέρος M.

515. ἐν τῇ τελείᾳ ἐκδόσει Lb.

καὶ χώνευσιν, τὸ τρίτον τοῦ σταθμοῦ ἐλαττοῦται.[516] » Τελείας δὲ εἴρηκεν αὐτὰς ὁμοῦ λευκαινούσας καὶ ξανθούσας · τὰ γὰρ θειώδη βάπτουσιν, ἀλλὰ (f. 142 v.), φεύγουσιν. Ὑστερούμεθα γοῦν καὶ τῶν θειωδῶν διὰ τὴν φυγὴν, τάχα δὲ καὶ τῶν βοτανῶν, εἴπερ ὅλως συλλειοῦνται. Τινὲς γὰρ σὺν τῷ ὕδατι τοῦ θείου ἥψησαν αὐτὰ,[517] τὸ ξυλῶδες ἀποβάλλοντες.

4. Οὐ μάτην ὁ Ἀγαθοδαίμων φησὶ « καὶ ἑνούμενα. » ἀλλ᾿ ἵνα τῷ βάθει τοῦ σώματος τοῦ ἀργύρου προσομιλήσαντα τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς φθορὰν φυγεῖν δυνηθῶσιν. Στερούμεθα οὖν καὶ τῶν βοτανῶν,[518] μαθόντες τὴν ἀπ᾿ αὐτῶν ποιότητα, καὶ βαφὴν οὐ λαμβάνοντες.[519] Αἱ γὰρ ποιότητες μόναι ἐνεργοῦσι · σῶμα γὰρ διὰ σώματος παρελθεῖν ἀδυνατεῖ. Ὁ Ἀριστοτέλης · αἱ ποιότητες δι᾿ ἀλλήλων παρέρχονται[520] · καὶ Ἀγαθοδαίμων ὃ καὶ κάτω ἀσώματα τὰ σώματα[521] λαμβάνει χρῆσαι πνεύματι χρυσοκόλλης · πνεῦμα δὲ πᾶσι κατάδηλον[522] ὡς ἀσώματον λαμβάνων · αἱ αἰθάλαι αὗται πνεύματι ἐοίκασιν[523] · αἰθάλη λευκὴ, ἡ τῆς κινναβάρεως νεφέλη,[524]

... καὶ πνεῦμα μελάντερον, ὑγρὸν, ἄχραντον.[525]

Πᾶσα γὰρ αἰθάλη πνεῦμα, καὶ αὗται αἱ ποιότητες αἱ βαπτικαί. Καὶ ὁ θεῖος Δημόκριτος λέγει τὴν λεύκωσιν, καὶ ὁ Ἑρμῆς τὸν καπνὸν εἴρηκεν. Οἱ γὰρ χρήσιμοι αὐτοὶ ἦσαν · παρέλαβον αὐτὰς ἐν[526] ταῖς οἰκονομίαις, ἀλλὰ δι᾿

516. ἐλαττοῦσθαι Lb.

517. F. l. αὐτὰς.

518. F. l. ὑστερούμεθα. C — οὖν] δὲ B etc.

519. καὶ βαφὴν καὶ λαμβ. M ; καὶ οὐ λαμβ. τὴν βαφὴν B, etc.

520. Réd. de Lb : Διὸ καὶ Ἀρ. φησίν. — παρέχονται M.

521. καὶ Ἀγ.] ὁ Ἀγ. δὲ καὶ ὁ Κώμαρις ἀσώματα Lb. — ὃ καὶ κάτω] F. l. ἄνω καὶ κάτω.

522. πνεῦμα MBAK. — Réd. de Lb : χρῆσαι γάρ φασι Lb. — κατάδηλόν ἐστι ὅτι ὡς ἀσώμ. λαμβάνουσι Lb.

523. αἱ αἰθ. δὲ Lb.

524. E a traduit par σήψεως le signe de κινναβάρεως ; Lb l'a suivi. De même, l. 17.

525. Vers cité ailleurs (3, 19, 3) comme oracle d'A

526. χρήσιμοι] F. l. χρησμοὶ. Réd. de Lb : εἰ γὰρ χρ. αὗται ἦσαν.

αἰνιγμάτων · διὰ τοῦτο καὶ μυστήριον.[527] Ταῦτα ἔγραψα εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ « Ἐὰν ᾖς νοήμων. » Αἰθάλη[528] θείου ἀθίκτου, ἀρσενίκου, σανδαράχης, καὶ αἰθάλη λευκὴ κινναβάρεως.[529] Ὁ Ἀγαθοδαίμων · « Ἀρσενίκου τῷ χρυσίζοντι τοῦτο ψυχῆς[530] · δίχα τοῦ παχυτάτου αὐτοῦ καὶ καυστικοῦ, καὶ θειῶδες σῶμα ἐάσας, λάμβανε ποιότητα. »

5. Αἰθάλη δὲ πνεῦμα, πνεύματι διὰ τὰ σώματα. Διενήνοχεν οὖν[531] ψυχὴ πνεύματος. Ψυχὴν καλεῖ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς θειώδη καὶ καυστικὴν[532] φύσιν, ταύτην διὰ πυρὸς προσομιλοῦν τε καὶ καθαιρόμενον τὸ[533] πνεῦμα σώζει, ἐὰν τεχνικῶς τηρηθῇ · ἀπολέσθαι γὰρ οὐ δύναται. Τοῦτο τὸ χρήσιμον τὸ βαπτικόν · τοιούτῳ δὲ χρὴ εἶναι ἀνθρώπῳ[534] λεπτῷ τῷ νοΐ, ἵνα ἐπιγνῷ πνεῦμα ἀπὸ σώματος ἐξερχόμενον, κἀκείνῳ[535] χρήσηται, καὶ ἐξ ἐκείνου διατηρή- (f. 143 r.) σας ἐπιτεύξηται τοῦ[536] σκοποῦ, δηλαδὴ τοῦ σώματος ἀπολομένου, καὶ τὸ πνεῦμα συναπολέσθαι.[537] Οὐκ ἀπώλετο δὲ, ἀλλὰ τῷ

527. M οἰκονομίαις] ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως add. B, etc. — Réd. de Lb : Διὰ τοῦτο κ. μυστήρια ταῦτα ἔγραψεν εἰς τ. κ. τὸ Ἐὰν.

528. Réd. de Lb : ἡ αἰθάλη δὲ τὸ θεῖον τῶν ἀρσενικῶν καὶ ἡ αἰθ. δὲ ἡ λευκὴ ἐστιν ἡ τῆς σήψεως.

529. ἀρσενίκου σανδαράχης] signe de l'arsenic redoublé, dans M, et ἀρσενίκου d'une main du 15e siècle au-de σανδαράχης comme BAK. Lb a lu ce double signe ἀρσενικῶν

530. Réd. de Lb : Ἀγ. δὲ ἀρσενικόν φησι τὸ χρυσίζον τοῦτο εἶναι τὴν ψυχήν.

531. Le texte commençant avec notre 5, et finissant sur le ὁ χαλκὸς ὁ ἡμῶν παρ᾽ αὐτοῖς αἰθάλη, cinquième ligne du 7, re 2), à partir de cette ligne, avec de
texte de
toutefois il e Αἰθάλη δὲ πνεῦμά ἐστι Lb. C
l. 4. — οὖν] δὲ Lb.

532. ψ. δὲ καλεῖ Lb.

533. ταύτην — προσομιλοῦν τε] αὕτη γὰρ διὰ π. προσομιλοῦσα Lb.

534. Réd. de Lb : τοιοῦτον δὲ χρὴ εἶναι τὸν ἄνθρωπον λεπτὸν τῷ νοΐ.

535. εἶτα κἀκ. χρήσεται. et l. 7 : ἐπιτεύξεται B, etc.

536. καὶ] ἢ M2.

537. συναπολεῖται Lb.

βάθει διέδυ, ποιήσαντος τὸ[538] πρᾶγμα.

6. Οἱ δὲ μὴ ἐπιγνῶντες τὸ καλῶς γεγονὸς, κακῶς ὑπέλαβον · οὐδὲν γὰρ ἄλλο ὁρῶσιν, εἰ μὴ σώματα, καὶ ταῦτα καέντα, ἢ τεφρωθέντα · καὶ ὑπολαβόντες τούτων μόνον τὸ ὁρώμενον, ὥσπερ ζημιωθέντες οἱ[539] ἀποτυχόντες τὰ πάντα σφετερίζουσιν · καὶ οὐδ᾽ οὕτω φεύγουσιν τοῦ[540] τεφροῦντος · οὐδαμοῦ γὰρ τῶν γραφῶν εἴρηταί τι ὑπόστατον, εἰ μὴ[541] ἐκεῖ μόνος ὁ χαλκὸς ὃν ἡ Μαρία λέγει οἰκονομεῖσθαι χαλκὸν καὶ[542] ὕστερον καίεσθαι · καὶ ἔσται ὑποστατικός. Οὕτως ὁ τῆς ἐργασίας ἡμῶν χαλκὸς ἢ ἄργυρος · οὔτε γε ποιότητα ἐξ αὐτῶν βουλόμεθα λαβεῖν · τὸ δὲ σῶμα αὐτῶν θνητὸν ἄχρηστον · οὔτε γὰρ βοτάναι · πυρὶ γὰρ[543] εἰώθασιν δαπανᾶσθαι.

7. Ὁ Ἀγαθοδαίμων λέγει · « Μαγνησία καὶ στίμι καὶ λιθάργυρος[544] φεύγουσιν, τὸ εἰλικρινὲς καταλείψαντα. » Ἡ Μαρία · « Ἐκφύσα, φησὶν, αἰθάλας ἕως ἐκφύγωσιν μετὰ τῆς σκιᾶς τὰ θειώδη, καὶ γένηται χαλκὸς ἀσκίαστος. » Οὕτως ὁ χαλκὸς ὁ ἡμῶν παρ᾽ αὐτοῖς, αἰθάλη · αἰθάλη δὲ πνεῦμα · πνεῦμα δ᾽ ἐστὶ τὸ τοῦ σώματος. Διενήνοχεν[545] οὖν ψυχὴ πνεύματος. Ψυχὴν καλεῖ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς θειώδη καὶ καυστικὴν φύσιν, ταύτην διὰ πυρὸς προσομιλοῦν τε καὶ καθαιρόμενον τὸ πνεῦμα σώζει, ἐὰν τεχνικῶς τηρηθῇ · ἀπολέσθαι γὰρ οὐ δύναται. Τοῦτο τὸ χρήσιμον τὸ βαπτικόν. Τοιούτῳ δὲ χρὴ εἶναι ἀνθρώπῳ λεπτῷ τῷ νοΐ, ἵνα ἐπιγνῷ πνεῦμα ἀπὸ σώματος ἐξερχόμενον, κἀκείνῳ χρήσηται, ἢ ἐκεῖνο διατηρήσας ἐπιτεύξηται τοῦ σκοποῦ, δηλαδὴ τοῦ σώματος ἀπολλομένου, καὶ τὸ πνεῦμα συναπολέσθαι. Οὐκ ἀπώλετο δὲ, ἀλλὰ

538. ποιήσ. τινος αὐτὸ τὸ πρ. Lb.

539. καὶ om. M^2 B. etc. — ζημ. τι M^2.

540. καὶ om. M^2 — F. l. φεύγουσιν καὶ τεφροῦνται (leçon de M^2).

541. A τεφροῦντος] Addition de M^2 B, etc. : ἡ δὲ ποιότης μόνη μετὰ τοῦ χαλκοῦ παραμένει · ἐκεῖνος γὰρ μόνος ἄφευκτος < καὶ add. L. > ὑπόστατος. — εἰ μὴ μόνον τὸν χαλκὸν Lb.

542. ἐκεῖ om. M^2 B, etc. — χαλκὸν om. M^2 B etc., f. mel.

543. δὲ] γὰρ M^2 B, etc. — γὰρ om. M^2.

544. λέγει] φησὶ M^2 B, etc. — μαγνησία jusqu'à αἰθάλας om. M^2 seul.

545. Αἰθάλη δὲ πνεῦμα, κ. τ. λ. (ligne

τῷ βάθει διέδυ, ποιήσαντος τὸ πρᾶγμα.

8. Οἱ δὲ μὴ ἐπιγνῶντες τὸ καλῶς γεγονὸς, κακῶς ὑπέλαβον · οὐδὲν γὰρ ἄλλο ὁρῶσιν, ἢ μὴ σώματα, καὶ ταῦτα καέντα, καὶ τεφρωθέντα ὑπολαβόντες τούτων (f. 143 v.) μόνον τὸ ὁρώμενον, ὥσπερ ζημιωθέντες τι οἱ ἀποτυχόντες τὰ πάντα σφετερίζουσιν · οὐδ᾽ οὕτω γὰρ φεύγουσιν τε καὶ τεφροῦνται · ἡ δὲ ποιότης μόνη μετὰ τοῦ χαλκοῦ παραμένει · ἐκεῖνος γὰρ μόνος ἄφευκτος ὑπόστατος · οὐδαμοῦ γὰρ τῶν γραφῶν εἴρηταί τι ὑπόστατον, εἰ μὴ μόνος ὁ χαλκός · Μαρία λέγει οἰκονομεῖσθαι καὶ ὕστερον καίεσθαι · καὶ ἔσται ὑποστατικός. Οὗτος ὁ τῆς ἐργασίας ἡμῶν χαλκὸς ἢ ἄργυρος · οὔτε γὰρ ποιότητα ἐξ αὐτῶν βουλόμεθα λαβεῖν · τὸ γὰρ σῶμα αὐτῶν θνητὸν ἄχρηστον, οὔτε βοτανῶν ποιότητα · πυρὶ γὰρ εἰώθασι δαπανᾶσθαι. Ἀγαθοδαίμων φησὶν — — ἕως οὗ ἐκφύγωσιν μετὰ τῆς σκιᾶς τὰ θειώδη,[546] καὶ γένηται ὁ χαλκὸς ἀσκίαστος. Οὕτως ὁ χαλκὸς ὁ ἡμῶν αἰθάλη.[547]

9. Τὰ σταθμὰ ἀπεσιώπησεν ὁ Δημόκριτος · φησίν · « Οὐδὲν ὑπολέλειπται, οὐδὲν ὑστερεῖ πλὴν τῆς νεφέλης καὶ τοῦ ὕδατος ἡ ἄρσις. Εἰ δὲ ὅπερ ἔλεγεν καὶ περὶ σταθμῶν · καὶ θείου σταθμὸν πεποίηται[548] ἐν τῇ ὑστέρᾳ τάξει · καὶ τὸν λευκὸν ζωμὸν ἀρσενίκου γ° α', » καὶ τὰ ἑξῆς. Δύο γὰρ συνθέματα θείων καὶ οὐσίαι τῶν οὐσιῶν · καὶ ἄλλαι αἱ οὐσίαι καὶ τὰ μέταλλα ἐν τῷ θείῳ, καί γε καὶ τὰ ὅμοια,[549] πλὴν πάντα ἀπολειφθέντα, χαλκὸς εὑρεθήσεται ποιωθεὶς, ὡς φύσιν[550] ἔχων συγγαμεῖσθαι, καὶ συγκρατεῖται, καὶ συντέρπεται · καὶ τοῦτο[551] · « Η φύσις τὴν φύσιν τέρπει. » Πάντα γὰρ τὰ σώματα λαβὼν ὁ ἄργυρος οὐκ ἐλαύνεται, εἰ μὴ ὁ χαλκὸς,

546. C

547. Fin de la ré

548. εἰ δὲ ὅπερ ἔλεγεν] τοῦτο δὲ ἔλεγε Lb. F. l. ἔλεγον. — περὶ σταθμῶν gratté dans M et corrigé par le co περισταθμὸν. — καὶ θείου] και θείων BAK ; καὶ ἐκ τῶν θείων Lb. — πεποίηνται B, etc.

549. αἱ om. B etc., f. mel. — καί γε] καὶ νεφέλῃ (γε lu νε ?) E, corrigé en ἐν τῇ νεφέλῃ, (leçon de Lb.)

550. πάντα · ἀπολειφθὲν, χαλκὸς M.

551. συγκρατεῖσθαι καὶ συντέρπεσθαι B etc.

καὶ τοῦτο μόνον δέχεται,[552] ὥσπερ ἵππος ὄνον, καὶ κύων λύκον, καὶ ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν[553] τὰ ὅμοια φυσικὰ πάσχουσιν. Καὶ γὰρ ἰώθη ὁ χαλκὸς, καὶ ἀνεξιώθη[554] · καὶ οὐκ ἀπαλλάττεται τῆς ἑαυτοῦ φύσεως. Ὁ Δημόκριτος[555] ἐν τῇ τάξει τῆς μαγνησίας · « Ἡ γὰρ μαγνησία λευκανθεῖσα οὐκ ἐᾷ ῥήγνυσθαι τὰ σώματα, οὐδὲ τῇ σκιᾷ τοῦ χαλκοῦ ἐπιφαίνεσθαι. » Καὶ[556] ἀπεδώκαμεν τὸν περὶ σταθμῶν λόγον. Ἔρρωσο.

✶✶

1.1.14 3. — 13. ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΧΑΛΚΟΥ ΚΕΚΑΥΜΕΝΟΥ.

Transcrit sur M, f. 144 r. — Collationné sur B, f. 123 r. ;— sur A, f. 115 v. ;— sur K, f. 20 r. ;— sur E, f. 47 r. ;— sur Lb (co de E), p. 169. — Chap. 36 de la compilation du Chrétien dans E Lb. — Ce texte, dans son entier, forme le 1 du morceau 3, 46. Nous le donnons ici avec le variante dé .

Χαλκὸν κεκαυμένον ποιοῦσιν πολλοὶ διὰ θείου, ὡς αἱ τάξεις τῶν[557] ἄλλων λέγουσιν ἀσαφῶς · μόνος δὲ Δημόκριτος ἀφθόνως. Τῷ χαλκῷ[558] ἐπιβάλλειν τὸν δ′ σίδηρον θειωθέντα, τουτέστιν χωνευθέντα μετὰ τοῦ[559] μαγνήτου τὸ δ′, ἢ θείου ἀθίκτου ἥμισυ, ἵνα ῥεύσῃ ἐπὶ τὸν μολύβδον[560]

552. καὶ τοῦτο] οὗτος γὰρ Lb.
553. αὐτὸν] ταὐτὸν M.
554. ἀνεξιώθη] ἐξιώθη B etc.
555. ὁ Δημ. δὲ Lb.
556. καὶ οὕτως ἀπεδ. Lb.
557. πολλοι] τινὲς ⋆.
558. Réd. de Lb : μόνος δὲ ὁ Δημ. ἀφθ. τῷ χαλκῷ ἐπιβάλλει τὴν λευκὴν λιθάργυρον θειωθεῖσαν τουτέστι χωνευθεῖσαν μετὰ τοῦ τετάρτου τοῦ μαγν. ἢ θείου τοῦ ἡμίσεως.
559. ἐπιβαλλ ′ B ; ἐπίβαλλον A ; ἐπιβάλλον (ω sur ο) K ; ἐπίβαλον ⋆ ἐπιβάλλων corr. en ἐπιβάλλει E. F. l. ἐπίβαλλε. — τὸ τέταρτον ἢ σιδ. ⋆. F. l. τὸν Δ (λευκὸν) σίδ.
560. τοῦ μολύβδου τοῦ ⋆.

τὸν ἀπὸ στίμμεως καὶ λιθαργύρου · ἔπειτα πυρίτην, χαλκὸν, σίδηρον[561] κάης, ἵνα πρεπόντως γένηται σκωρίδιον. Τούτῳ ἐπίβαλλε νεφέλην[562] τὴν ἀπὸ ἀρσενίκου. Λευκαίνεται δὲ διὰ τοῦ θείου ἀθίκτου ἡ νεφέλη.[563] Ὅταν δὲ λέγῃ ψιμύθιον ἅμα θείῳ ὀπτηθὲν, τὸ θεῖον ἄθικτον δηλοῖ,[564] ἵνα γένηται χαλκὸς, μόλυβδος, ἐτήσιος · ὅταν δὲ λέγῃ · « τὸ δὲ[565] αὐτὸ ποιεῖ καὶ μαγνησία λευκανθεῖσα, » κιννάβαριν συνοικονομηθεῖσαν[566] ἔλεγεν. Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις · μαγνησίαν πρῶτον εἴρηκεν, καὶ πυρίτην.[567] Ναὶ, ἵνα μάθῃς ὅτι ἅμα τῷ χαλκῷ σίδηρος καὶ ὁ μόλυβδος βάλλεται,[568] καὶ οἱ λίθοι, ἵνα γένηται χαλκὸς, μόλυβδος, ἐτήσιος χαλκός.[569]

✳
✳✳

1.1.15 3. — 14. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΥΓΡΩΝ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΥΔΩΡ ΚΑΛΟΥΣΙΝ · ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ ΣΥΝΘΕΤΟΝ ΕΣΤΙΝ, ΚΑΙ ΟΥΧ ΑΠΛΟΥΝ.

Transcrit sur M, f. 144 r. — Collationné sur B, f. 123 r. ;— sur A, f. 116 r. ; (A ou A1) ;— sur A, f. 242 v. (A2) ;— sur E, f. 47 v. ;— sur Lb (co   E), p. 173. — A2 ne contient que le 1 jusqu'à la ligne 5 de la page 155. — Chap. 37 de la compilation du Chrétien dans E Lb (non numéroté dans E).

561. Réd. de Lb : ἔπειτα σὺν τῷ πυρίτῃ ἡ χαλκολιθάργυρος.
562. κάῃς] καίεται B etc. — τοῦτο M ; τούτου ⋆ ; ταύτῃ Lb.
563. τὴν νεφέλην M.
564. ψιμύθιον — λέγῃ om. ⋆.
565. χαλκομόλυβδος Lb. — αἰτήσιος E (par correction) Lb.
566. κιννάβαριν] σῆψιν Lb. C
567. μαγνησίαν] μέγα ⋆ (Confusion causée par le signe commun μγ de mss. antérieurs).
568. ναὶ om. ⋆. — σίδηρος] ἡ λιθάργυρος Lb.
569. Add. de ⋆ : ὅ τι τὸ ἀπ᾽ αἰῶνος ζητούμενον ᾠόν.

1. Τὴν προγεγραμμένην νεφέλην ἔψει ἐλαίῳ · ἡ προγεγραμμένη νεφέλη ὅλον τὸ σύνθεμα · ἔοικεν γὰρ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου καὶ ἔλαιον[570] λαμβάνειν. Μετὰ ὅλων δὲ τῶν ὑγρῶν οἰκονομοῦσιν, ἔνυγρον αἰνισσόμενοι · πρῶτον γὰρ ὀξάλμῃ, εἶτα ἐλαίῳ, εἶτα μέλιτι καὶ γάλακτι, ὕδωρ θεῖον αἰνίσσονται · ἀλλὰ καὶ ὁ κρόκος καθ᾽ ἑαυτὸν ἀδυναμεῖ, εἰ μὴ διὰ τοῦ σκεύους τοῦ θείου ὕδατος · καὶ οἱ βαφεῖς οὕτω χρῶνται[571] · Καὶ Μαρία · « λύσιν κομάρεως καὶ ἐλυδρίου. » Καὶ Δημόκριτος ἐν[572] τῇ ὑστέρᾳ τάξει τῶν λευκῶν ζωμῶν · « Ὕδωρ ἀσβέστου στακτικῆς διὰ τοῦ ῥυτοῦ στάζον, ἢ δι᾽ ὑλιστῆρος. » Ταριχεύονται τὰ εἴδη πάντα διὰ τῶν ἁπλῶν ὑγρῶν · καὶ τὰ ἐνδεχόμενα πλύνεται · πλύνονται δὲ οἷον τὰ[573] στερεὰ σώματα · ταριχέυονται δὲ, ἢ λειούμενα, ἢ βρεχόμενα, καὶ τὰ ἐνδεχόμενα (f. 144 v.) ἡλίῳ καὶ δρόσῳ λειοῦνται, ὡς τὸ λευκὸν θεῖον ἡ λιθάργυρος · ταριχεύονται περὶ τὸν ἀριθμὸν οἷα ἡμέραν α΄ ἢ γ΄ ἢ ε΄ ἢ ζ΄,[574] [ἕως] τοῦτο ἐπὶ πάσης λειώσεως.[575]

2. Ταριχευθέντων οὖν αὐτῶν, συμμίξεις ποιήσεις καὶ συλλειοῖς ἐν δρόσῳ καὶ ἡλίῳ. Καὶ ἀναξηράνας καὶ συλλειώσας αὐτοῖς νιτρελαίῳ[576] κατάσπα, καὶ εὑρήσεις μέλανα μόλυβδον. Τοῦτον λύε, ἀναλάμβανε[577] ὑδράργυρον καὶ ὕδωρ θεῖον καὶ κόμμι, καὶ ὄπτησον ἐλαφροῖς φωσὶν,[578] ἕως ἂν ἀπόθηται τὸ ὕδωρ,

---

570. A τὸ σύνθεμα] ἐστὶ A2 ; ἔχει Lb. — τὸ θεῖον A2.

571. οὕτω] αὐτὸ A2, f. mel.

572. καὶ ἡ Μαρία B etc. ; καὶ μηούσιν λείωσιν κωμ. A2. — A ἐλυδρίου] καλεῖ add. Lb.

573. A ὑγρῶν] Réd. de A2 : ψήνεται ἐν χωνεία πλυνόμενα. πλύναι τὰ στερεὰ σώματα καὶ ταριχεύονται (Fin dans A2). — οἷον] ὥσπερ Lb.

574. ἡ] F. l. ἢ. — ταριχ. δὲ Lb. — περὶ τὸν ἀριθμὸν [en toute
F. l. περὶ τοῦ ὄξους. Le ἀριθμός et l'un de ceux de ὄξος sont pre
semblable
alchimique

575. ἕως] καὶ E, f. mel. ; om. B etc. — τοῦτο δὲ ποίει ἐ. π. λ. Lb.

576. αὐτὰ Lb, f. mel.

577. λύει M ; λείου B etc. Corr. conj.

578. κόμμι] κομίδι M.

καὶ λύεις ἐν ἡλίῳ, ἕως οὗ λευκανθῇ καλῶς.[579]

3. Τοῦτο πολλάκις ποιοῦσιν βαπτίζοντες τὸ σκωρίδιον. Καὶ Πηβίχιος · « Κατάβαπτε δὶς ζ′ καὶ δὶς ὀκτὼ ἐπὶ ὀκτὼ καὶ ἐπιπλέω.[580] » Καὶ Δημόκριτος, τὸ αὐτὸ ποιῶν ἐν τῇ ὑστέρᾳ τάξει τῶν[581] λευκῶν ζωμῶν, εἰς τοῦτο πόρον καταβάπτει καὶ τὰ ἔνσκια πέταλα,[582] καὶ ἀποσκιώσεις ποιεῖ. Καὶ ἀναξηράνας εἰ ἔστιν ἀσκίαστος, ἀναλάμβανε[583] νεφέλην, βάλλε τὰ ξανθῶσαι δυνάμενα ὕδωρ θεῖον, καὶ κόμμι,[584] πῆξον ἐλαφροῖς φῶσιν · Ὅταν πήξῃς, μεταβαλὼν[585] [ἡμέρας β′ ἢ γ′] καταρρεῦσαι ποίησον εἰς τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον ἡμέρας β′ ἢ γ′ ἢ ζ′ μα′. Τούτῳ ἐπιβάλλεις ἄργυρον κοινὸν, καὶ βάπτεις. Ἑξῆς δὲ[586] καὶ περὶ τῶν καιρῶν ζητήσωμεν.

1.1.16 3. — 15. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΚΑΙΡΩ ΑΡΚΤΕΟΝ.

Transcrit sur M, f. 144 v. — Collationné sur B, f. 124 r.;— sur A, f. 116 v.;— sur K, f. 20 v.;— sur E, f. 48 v.;— sur Lb, p. 177. — Le M, par rapport à BAK, ont été re en marge de K. — Chap. 38 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

579. λείεις *A* ; λειώσεις *Lb*. *F. l.* λειοῖς.

580. ἐπιπλέον *B etc.*

581. ποιεῖ *B etc.*

582. πόρον] γὰρ *Lb* ; *om.* *B etc.* *F. l.* εἰς τοῦτον πόρον.

583. καὶ ἀναξηράναντες *MBAK* ; σὺ δὲ ἀναξηράνας *Lb*. *F. l.* ἀνεξερευνήσας. — εἰ] ἢ *M*.

584. ὕδωρ θεῖον] *en signe M* ; μετὰ ὕδατος θείου *B etc.*

585. καὶ πῆξον *B etc.* — [ἡμ. — γ′] *om.* *B etc.*

586. τοῦτο *M* ; καὶ τοῦτο *Lb*. — ἐπιβαλείς *Lb*. — ἄργυρον] *en signe M* ; ἀργύριον *B etc.*

1. Ἀναγκαῖον καὶ περὶ καιρῶν ζητήσωμεν. Τὸ πνεῦμα ἔλεγεν, φησὶν, ἀπὸ ἄνθους ἡλιοῦσθαι καὶ ταριχεύεσθαι ἕως τοῦ ἔαρος · καὶ τότε λοιπὸν ἐν παντὶ καιρῷ πυρὸς, ὁ χρυσὸς εἰς τὸ χρῆσθαι. Ὁ γὰρ[587] μέγας, φησὶν, ἥλιος ποιεῖ τοῦτο, ὅτι δι᾽ αὐτοῦ, φησὶν, γίνεται. Ἄκουε τοῦ Ἑρμοῦ λέγοντος ὅτι ἡ μάλαξις τῶν ἀλαξίμων γίνεται ἐν ψυχροῖς.[588] Περὶ τούτου ἰσχυρῶς διέλαβεν ἐν τῷ τέλει τῆς λευκώσεως τοῦ μολύβδου[589] · ἐκεῖ καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ λέγει · οὕτως πως ὁ ποιῶν τὸ πᾶν · ἐκεῖ καὶ περὶ τοῦ ἠθμῆσαι τὸ πᾶν διέλαβεν ὅν τινα ἠθμόν · οὔτε Ἀγαθοδαίμονα λέληθε, καὶ ταύτην ἄμμου πλύσιν ἔφη[590] καὶ κάθαρσιν,[591] ὅτε τὸ πᾶν λειω- (f. 145 r.) θὲν καὶ γενόμενον ὕδωρ ἔλθη[592] διὰ ἠθμοῦ ἢ ὑλιστῆρος. Καὶ ὁ Ἑρμῆς φησιν · « Γίνεται ὡς ἡ στάκτη ἀκακία. » Ἐὰν μὲν γὰρ ὑποστάθμην, δῆλον γέγονεν ὡς αἱ[593] οὐσίαι καὶ τὰ μέταλλα οὐδαμῶς λειοῦνται ·

2. Καὶ περὶ τούτων αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς ἐν τοῖς κοσκίνοις ἰσχυρῶς διέλαβεν, λέγων ἄνω καὶ κάτω · « Ἐὰν καταβῇ τὰ ὕδατα,[594] αὐτὸ τὸ κοσκινον ὡς ἔοικε ῥοῦν. » Ὅλα ὁμοῦ καταβαίνοντα αὐτὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἑρμῆν · τάχα καὶ ἀναβαίνοντα δι᾽ ὀργάνου, εἰς ὃ καὶ ἕψεσθαι δοκοῦσι. Ταῦτα δὲ εἰρήκαμεν τῷ λόγῳ, πλὴν ὁ λόγος περὶ καιροῦ. Καιρὸς[595] γὰρ ὁ θερινὸς, ὅτε ὁ ἥλιος φύσιν ἔχει πρὸς τὸ πρᾶγμα. Ἀμέλει οὖν ἡ Μαρία ἐν ταῖς

587. χρυσὸς] *signe de l'or ou du soleil MBAKE* ; ἥλιος *en toute Lu* χρυσὸς (*M. B.*). — *F. l.* πυρρὸς ὁ χρ. — χρᾶσθαι *M.*

588. ἀλλαξίμων *AKELb.*

589. τῆς λειώσεως (λευκώσεως *E*) καὶ τῆς σκευάσεως τοῦ μολ. *Lb.*

590. Ἀγαθοδαίμων *M.* — *Réd. de Lb.* : ὅστις ἠθμὸς οὔτε τὸν Ἀγ. λέληθεν, οὔτε τοὺς ἄλλους · ταύτην γὰρ ἐργασίαν πλύνσιν ἄμμου καὶ κάθαρσιν ὠνόμασαν.

591. ἔφη.] ὀνόμασαν *A.*

592. τὸ πᾶν] τὸ πνεῦμα *A* (*en sigle*) *K.*

593. ἀκακία] καὶ ἡ ἀκακία *B* ; καὶ ἡ ἀκαγία *A* (*2e* κ *corrigé en* γ *par le co* καὶ ἡ ἀκαγία *K* (κ *sur* γ, *d'une autre main*) ; καὶ ἡ ἀκαγία *E, et en mg.* : ἀκαΐα ; καὶ ἡ ἀκαΐα *Lb.* — ὑποσταθμὴ ἢ *Lb, f. mel.*

594. κατάβη *mss.*

595. *F. l.* ταὐτὰ.

ποιήσεσιν τοῦ προσωπιδίου · « Ὕδωρ θεῖον ληφθήσεται[596] τοῖς μὴ νοοῦσιν, ὡς γέγραπται, ὃ διὰ τῆς λωπάδος καὶ τοῦ σωλῆνος εἰς ὕψος ἀναπέμπεται. » Ἀλλ᾽ ἔθος τοῦτο λέγειν ὕδωρ τὴν αἰθάλην[597] θείου ἀθίκτου, ἀρσενίκων · οὗ ἕνεκεν ἐμυκτήρισάς με ὅτι περ δι᾽ ἑνὸς[598] λόγου, τοσοῦτόν σοι τὸ μυστήριον ἐξέφρασα.

3. Τοῦτο μὲν τὸ ὕδωρ τοῦ θείου λευκαινόμενον διὰ τῶν λευκαινόντων,[599] λευκαίνει, καὶ ξανθούμενον διὰ τῶν ξανθούντων, ξανθοῖ, [καὶ ποιῶν] καὶ μελαινόμενον διὰ χαλκάνθου καὶ κικίδου, μελανοῖ[600] · εἰς μέλανσιν ἀργύρου εἰς τὸν ἡμῶν μολυβδόχαλκον, περὶ οὗ μολυβδοχάλκου ἐν τῷ πατροπαραδότῳ ἀργύρῳ σοι προσεφώνησα.[601] Μελαινόμενον οὖν καὶ τὸ ὕδωρ ἀναλαμβάνοντα < τὸν > μολυβδόχαλκον ἡμῶν[602] βάπτει ἄφευκτον μέλανσιν, ἥν τινα, μηδὲν οὖσαν, μέγα ἐπιθυμοῦσιν[603] οἱ μύσται πάντες εἰδέναι · τὸ δὲ αὐτὸ ὕδωρ οἷον λαμβάνει τοιοῦτον,[604] καὶ βάπτει ἄφευκτον, ὑφεξαιρουμένου τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ μέλιτος.[605]

4. Καὶ ὁ φιλόσοφός φησιν ὅτι ὀλίγον θεῖον ἄθικτον οἶδε πολλὰ εἴδη καῦσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους καὶ τὰ μέταλλα μαλάσσει. Ἐν τούτῳ τῷ ὕδατι λειοῦται τὸ σύνθεμα τὸ θεῖον, ὡς εἰς τὸν ἀνδροδάμαντα φησίν · « Ἐὰν ἄπυρον θεῖον προβάλλης, ποι- (f. 145 v.) εῖς χρυσοζώμιον,[606] ὁμοῦ σὺν τῷ συνθέματι τῶν οὐσιῶν · καὶ τὸ σύνθεμα τῶν θειωδῶν λειοῦται. » Καὶ οὕτως ἕψειται ἢ ὀπτᾶται, ἵνα ὁ νοῦς σωθῇ.[607] « Ἐάν, φησίν, θεῖον ἄπυρον

596. προεισοδίου B etc. ὕδωρ θεῖον (en signe πρὸ ὕδατος τοῦ θείου Lb.
597. θείου ἀθ.] en signe MBAK ; τοῦ θείου Lb.
598. ἀρσενίκων] signe de l'arsenic redoublé MBAKE ; τῶν ἀρσενίκων Lb.
599. M mg. : nrm (no e siècle.
600. ποιῶν] ποιούμενον (ajouté) ποιὸν E ; καὶ ποιούμενον Lb.
601. προπαραδότου Lb seul.
602. ἀναλαμβάνον BAK ; ἀναλαμβανόμενον τὸν μ. Lb.
603. β᾽ ἄπτει M.
604. χρῶμα τοιοῦτον BAK. χρῶμα τοιοῦτον λειοῦται καὶ β. Lb.
605. ὑπεξ. Lb.
606. Signe de θεῖον ἄθ. M. — προσβάλλεις BAK ; προσβάλῃς Lb.
607. καὶ οὕτως ὁμοῦ Lb.

προσβάλλης, ποιεῖς χρυσοζώμιον διὰ πρίσματος,[608] ἢ κηροτακίδος, τὸ θεῖον ὕδωρ, ἕως σχῇ χρυσόν · ἕψει ἐλαφρῶς[609] κινῶν, ἐπιβάλλων τὰ μωτάρια τῆς ξανθῆς σανδαράχης. » Μωτάρια δὲ[610] εἰρήκασι διὰ τὸ παχὺ εἶναι αὐτὸ ὡς αἷμα · τὸ λοιπὸν ὄπτα σφοδροτέρως ἡμέρας β′ ἢ γ′, καὶ κατενέγκας, ἔκχεε εἰς τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον ἐν ἑκάστῳ, καὶ γίνεται ἰός. Περὶ τούτου ἔλεγεν ὁ Πηβίχιος[611] · « Διαμερίσατε τὸ φάρμακον εἰς μέρη δύο, καὶ τὸ ἥμισυ ἔχετε ἐν[612] ὀστρακίνῳ ἀγγείῳ, τὸ δὲ ἕτερον εἰς χαλκοῦν. » Τοῦτο αἰνιττόμενος δι᾽ ἑνὸς, ἀπὸ μέν [τοι] τοῦ ὀστρακίνου τὴν ὄπτησιν, ἀπὸ δὲ τοῦ χαλκοῦ τὴν ἴωσιν. Προεῖπε δὲ καὶ τὴν λεύκωσιν ἀπὸ τοῦ εἰρηκέναι ἐν δαφνίνοις ξύλοις καίεσθαι τὸν χαλκὸν, τουτέστιν τὸ θεῖον ἄθικτον[613] τῷ ἔχοντι φύλλα δάφνης, ἵνα ἔχῃς εἰδέναι τὴν τῶν ἀρχαίων ἀρετὴν, πῶς φανερῶς πάντα εἰρήκασιν · δοκοῦντες πάντα κρῦψαι, φανερῶς[614] εἰρήκασι · « Πρῶτον ἐλαφροῖς φωσὶν, ἵνα συμπίῃ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου[615] ἀθίκτου. » Περὶ ὧν φώτων ἡ Μαρία ἔλεγεν ἐκ προβάσεως τὰ φῶτα,[616] καὶ πάλιν ἐκ προσαγωγῆς τὸ πῦρ, ὅταν ἀρκούντως ποιῇ, προοδωτέρως, ἵνα σωθῇ ὁ νοῦς, ἐκ προβάσεως τὰ φῶτα. Ὁ δὲ καιρὸς ὁ θερινὸς, καὶ ἡ πορφύρα καιρὸν ἴδιον ἔχει διὰ τὰς λύσεις καὶ ψύξεις τὸ ἁλιστέον,[617] ὅ τι καὶ τὸ κόμμι δάκρυον αὐτομάτως προερχόμενον, ἀπὸ τῆς ἰδίας[618] φύσεως, θέρος. Ἤκουσα δέ τινων ὅτι ἐν παντὶ καιρῷ γίνεται ἡ ἡμῶν[619] ἐργασία, καὶ ἀμφιβάλλω.[620]

608. διὰ πρήσματα *M*.
609. τὸ δὲ θεῖον *Lb*.
610. παχὺν *M* ; παχέα εἶναι αὐτὰ *Lb*. — τότε λοιπὸν *B* etc.
611. Πηβήχιος *B* etc.
612. καὶ τὸ μὲν ἓν (sur grattage) ἒχ. *Lb* seul
613. τὸ θεῖον ἄθικτον (en signe) *M* ; τῷ et le même signe *B* etc. sauf *Lb*, qui écrit θείῳ en toute
614. δοκοῦντες τισὶν ἅπαντα κρ. *B* etc. — *M* mg. : *nota* (main du 16ᵉ siècle).
615. δεῖ δὲ πρῶτον *Lb*
616. προσβάσεως *M*
617. ψύξεις, τοῦ ἁλιστέου *Lb*.
618. τὸ κόμμι ἐστὶ δάκρυον *Lb*.
619. κατὰ τὸ θέρος *Lb*. — τινων οἳ λέγουσιν *Lb*.
620. *A* mg. : Βλέπε ἔμπροσθεν εἰς φύλλ ` κβ ´ τὴν ῥῆσιν τοῦ λόγου ὅπου τὸ σημεῖον

*
**

1.1.17 3. — 16. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΠΛΑΤΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ.[621]

Transcrit sur M, f. 145 v. — Collationné sur B, f. 126 r. ;— sur A, f. 118 r. ;— sur K, f. 21 v. (suite f. 113 v.) ;— sur E, f. 51 r. ;— sur Lb (co E), p. 187. — Le de M, par rapport à BAK, ont été re K. — Chap. 39 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους προφήτας ὁ (f. 146 r.) Δημόκριτος γράφει. « Ἐγὼ δὲ πρὸς σὲ, ὦ Φιλάρετε, πρὸς ὃν ἡ δύναμις, τὴν κατὰ πλάτος σοι γράφω τέχνην. Ὁ μὲν τῶν εἰδῶν κατάλογος οὕτως ἔχει. Ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως,[622] μαγνησία, καὶ στίμμι κοπτικὸν, χαλκηδόνιον, ἰταλικὸν, λιθάργυρος, ψιμμίθιον, μόλυβδος, κασσίτερος, σίδηρος, χαλκὸς, χρυσόκολλα κλαυδιανὸν, καδμεία, πυρίτης, ἀνδροδάμας, θεῖον ἄθικτον, ἀρσένικον, σανδαράχη, κιννάβαρις.

2. Ταῦτα τὰ εἴδη ἐπίκοινα εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον · λευκαινόμενα γὰρ λευκαίνουσι, καὶ ξανθούμενα ξανθοῦσιν. Τὰ οὖν λευκαίνοντα αὐτὰ ταῦτα · γῆ χεία, καὶ ἀστερίτης, γῆ σαμία, γῆ κιμωλία, καὶ ἀφροσέληνον.

3. Τὰ δὲ λειούμενα, αὐτὰ · θεῖον ἄθικτον, ἅλας καππαδοκικὸν,[623] ἅλες παντοῖοι, ἁλὸς ἄνθη, τίτανος, ὃς προσκέκληται ὀπὸς συκαμίνου,[624] συκῆς,

---

τοῦτο, *puis un signe de renvoi, re*
en regard de Καὶ ὁ Ζώσιμος ... ἀμφιβαλλόμενος (3, 29, 21).

621. *Pas de titre dans B ; titre dans AKELb* : περὶ τῆς κατὰ πλάτος ἐκδ. τοῦ λόγου πρὸς Φιλάρετον.

622. εἰδῶν] ἰδίων *corrigé par une main assez récente M.*

623. *F. l.* ταῦτα. — θεῖον ἄθικτον *en signe M. F. l.* θεῖον.

624. ἅλας παντοῖον, ἁλὸς ἄνθος *B etc.*

στυπτηρία σχιστὴ, μύσι, χάλκανθος, φύλλα περσέας,[625] φύλλα δάφνης.

4. Τὰ δὲ ξανθοῦντα, ταῦτα · γῆ ποντικὴ, ὅ ἐστιν ὀπτὴ, γῆ ἀττικὴ,[626] ὅ ἐστιν ὁ κυανὸς, καὶ ἡ κυανὸς ἡ ἐπὶ τῶν δύο βαφῶν ἐπίκοινος · καὶ[627] ἐν βοτάναις, κικίδιον, καὶ κνηκάνθιον, ἐλύδριον καὶ οἰχούμενον[628] · καὶ ἐν ὀποῖς, κόμμι · Ἔλεγεν δὲ ἀντὶ τοῦ κόμμεως, εἰς γὰρ τὸ λευκὸν σύνθεμα τοὺς ὀποὺς βάλλουσι.

5. Φανερὰ δὲ ἔστω τὰ τῇ ἰώσει ὕστερον συλλειούμενα καὶ ὧδε ἁρμῶσαι ἡ μαρτυρία ἡ λέγουσα ὅτι τὰ ἀνούσια σώματα καλῶς ἐνεργοῦσιν[629] χωρὶς πυρός. Τινὲς βούλονται δεύτερον καὶ τρίτον ἐν τῇ ἰώσει βαλεῖν βοτάνας, ἄνθος ἀναγαλλίδος, καὶ ῥὰ, καὶ τὰ ὅμοια · καὶ κρόκον τινὲς χρῶνται καὶ ῥίζαν μανδραγόρου τὴν τὰ σφαιρία ἔχουσαν.[630] Ἐγὼ δὲ προσθήσω ὅτι χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν βάπτεται · καὶ ταύτῃ πάντα συλλειοῦται ἐν τῇ ἰώσει μετὰ κόμμεως. Ἐμνημόνευσαν δὲ[631] πάντες ὅτι οὐ δεῖ εἰς τοῦτο τὸ ὕδωρ ζύμην καταφθείρειν · καὶ[632] ὁμοιοῦται τῷ μέλλοντι βάπτεσθαι σώματι.

6. Ἐὰν ἀργύρεον μέλλῃς βάπτειν, ἀργύρου πέταλον συνσήπειν[633] · ἐὰν δὲ χρυσοῦν, χρυσοῦ πέταλον συνσήπειν · ὁ γὰρ σῖτος σῖτον[634] γεν- (f. 146 v.) νᾷ, καὶ ὁ λέων λέοντα, καὶ χρυσὸς χρυσόν.[635] Ἐπίβαλλε γὰρ, φησὶν, ἄργυρον κοινὸν, καὶ βάπτεις. Ὁ γὰρ εἷς ζωμὸς κατὰ τῶν ἀμφοτέρων

625. μίσυ Lb, mel. — ὀπὸς] dernier mot du f. 21 de K ; la suite e
f. 22 doit être lu aprè

626. ὀπὴ M.

627. ὁ κυανὸς] signe de κυανὸς dans MBAKE ; χαλκὸς en toute
bleu mâle et femelle. (M. B.) C

628. χιμένιον BAK ; χυμένιον Lb. C

629. ἁρμόσαι BE ; ἁρμόγαι AK ; ἁρμόσει Lc, f. mel.

630. τινὲς δὲ χρ. καὶ ῥίζῃ μ. τῇ τὰς σφαίρας ἐχούσῃ. — τὰς σφαίρας AK ; ἔχουσιν A ; ἔχουσιν (α sur ι) K.

631. M mg : σῆ (main du 16e siècle).

632. F. l. καταφέρειν.

633. ἐὰν — συνσήπειν om. B etc.

634. συσσήπτειν et plus loin σήπτειν BAK. — δεῖ συσσήπειν Lb.

635. καὶ ὁ χρυσὸς χρυσὸν B etc.

σήπειν κατηγορεῖται · ὅτι τοιοῦτος λόγος ἐν τῷ παρόντι περὶ τῆς τοῦ φαρμάκου βαφῆς · τὸ γὰρ θεῖον ὕδωρ σκευασθὲν κατὰ ἀλήθειαν, καὶ τὸ καλῶς συγκραθὲν τὰ φάρμακα βάπτει, καὶ ὅταν[636] βαφῇ τὸ φάρμακον, τότε καὶ αὐτὸ βάπτει. Διὰ τοῦτο ζύμας καὶ προζύμια καὶ ὀξυζύμια, καὶ χρυσοζύμια, καὶ ὅσα κέκρυπται · ἐν δὲ[637] πᾶσι τὸ πᾶν εὑρίσκεται τοῖς νοοῦσιν.

7. Ἰδοὺ οὖν τὰ δʹ σώματα πυρίμαχα, ὑπόστατα, τουτέστιν τὸ[638] ὕστερον σύνθεμα, οὗ καὶ αὐτοῦ συντεθέντος, παραλαμβάνομεν μέρος ἓν, ἐπιβάλλοντες ὕδωρ θεῖον ὁμοῦ, ἕως γένηται τὸ χρῶμα καὶ ὁ τόνος τοῦ ὁμοίου κατὰ Μαρίαν. Ἐπειδὴ οὖν κατείληπται τὸ ὕστερον σύνθεμα τὰ ὑπόστατα δʹ σώματα, οἷς οὐ μόνον τὸ σύνθεμα τοῦ χρυσοζυμίου, ἀλλὰ καὶ τὸ σύνθεμα ἐπιβάλλει τοῦ ὕδατος τοῦ θείου[639] · ἐπιβάλλειν γὰρ δεῖ τὰ προδεχθέντα, σίδηρον, ἢ κασσίτερον,[640] ἢ μόλυβδον, ἢ χαλκὸν, καὶ τὰ ἑξῆς, πάντα τούτοις ἐπιβάλλεται. Ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν δύο συνθεμάτων · « Ἐὰν εἰς σίδηρον προβαλών · ἐὰν εἰς χαλκὸν, προεξιοῖ · ἐὰν εἰς μόλυβδον,[641] ποιεῖ ἄρρευστον, ἄτριστον, τὸν κασσίτερον προεργάζου,[642] καὶ οὕτως ἐπίβαλλε, φησὶν, καὶ οὐ μὴ σφάλῃς, τουτέστιν προλεύκαναι.

8. Περὶ δὲ ἐξιώσεως καὶ χαλκοῦ διαλάβωμεν · πάντα τὰ τοιαῦτα εἴδη ἔχουσιν φύλλα περσέας καὶ δάφνης, καὶ γαῖ λευκαὶ, καὶ σύκαμίνου καὶ συκῆς καὶ τιθυμάλλου ὀπὸς, καὶ νίτρον πυρρὸν καὶ ἅλας[643] καππαδοκικὸν, καὶ τὰ ὅμοια · εἰς τοῦτον, φησὶν, τὸν ζωμὸν καθίενται αἱ λεπίδες τοῦ χαλκοῦ ἡμέρας ιεʹ, καὶ εὑρήσεις ἐξιωθέντα, τουτέστιν[644] λευκανθέντα. Αὕτη οὖν ἡ

---

636. κακῶς M. Corr. d'aprè

637. ἐν δὲ (γὰρ Lb) – νοοῦσι] E aj. cette phrase en marge, et Lb la transporte aprè αρίαν (p. suiv., l. 1).

638. ὑποστατὰ mss. ici et plus loin, comme p. 148. – M mg. : ὧδε ἀληθὲς (main du 16ᵉ siècle).

639. χρυσοζωμίου Lb.

640. δεῖ] χρὴ B etc. – προλεχθέντα B etc.

641. προσβάλῃς, ἐξιοῖ · ἐὰν ... Lb.

642. ἄτρυτον B etc. F. l. ἄτρητον. (C

643. τηθυμ. M. – πυρὸν M.

644. καὶ εὑρ. ἅπαντα ἐξ. Lb.

σύνθεσις τοῦ ζωμοῦ λευκοῦ θείου. Ἐν τῇ[645] ὑστέρᾳ < τάξει > τῶν ζωμῶν ὁ φιλόσοφος ἐξέδωκεν. Εἰ τοίνυν λευκὸν θεῖον, ἄρα (f. 147 r.) τὸν χαλκὸν λευκαίνει ; θεῖον γὰρ ξανθὸν οἰκονομήσας ὁ χαλκὸς διὰ χαλκάνθου καὶ σώρεως, καὶ ἐπιβαλὼν χαλκὸν, ξανθώσας αὐτὸν, τοῦτον τὸν χαλκὸν ἅμα τῷ θείῳ ἀποτίθεται[646] εἰς ὄξος, καὶ τὰ ἑξῆς, ἵνα ἰωθῇ. Καὶ γάρ φησιν χάλκανθον ποιεῖν τὸ χρυσὸν ίνιον · εἰ δὲ χάλκανθος τῷ θείῳ, τῷ πυρίτῃ συνελειώθη μετὰ[647] σώρεως, τὸ δὲ θεῖον τὸ ξανθὸν, ἕν τε τούτῳ τῷ ξανθῷ · ἐὰν ἐαθῇ[648] κάτω ἵνα ἐσθίῃ · ἤγουν τὸ θεῖον τὸ ξανθόν.

9. Καὶ τί ἄρα ἐξίωσις ἢ ξάνθωσις ; ἐξίωσις οὖν καὶ ξάνθωσις χρώματι μόνον διενηνόχασιν ἀλλήλων · ἤγουν τὸ ἐξίωσις θείου λεύκωσις,[649] ἡ δὲ ἴωσις, ξάνθωσις. Φέρε καὶ τὰ ἄλλα < ἃ > εἶπεν · ἐὰν εἰς σίδηρον προμάλαξιν ποιήσας τὸν σίδηρον λεπίδας λεπτὰς, ἐπίστρωσον γῆν σαμίαν, καὶ στυπτηρίαν σχιστὴν διπλώσας, ἔλασον, καὶ ἔσται[650] μαλακὸς καὶ λευκός. Τὰ δὲ τοιαῦτα εἴδη μέρη εἰσὶν τοῦ λευκοῦ θείου. Ὁ Ἑρμῆς μάλαξιν προθέμενος, ὕστερον ἔλεγεν · « Καὶ λευκανθήσεται. » Διὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν · « Ἐπίβαλε τοῦ λευκοῦ φαρμάκου τὸ ἥμισυ, καὶ ἔσται πρῶτον τοῦτο τοῦ λευκοῦ θείου. »

10. Φέρε καὶ τὸ τί ἀτριστώσῃς ζητήσωμεν · Ὁ φιλόσοφος[651] · « Λαβὼν μόλυβδον λευκὸν τὸν γενόμενον ἄρρευστον διὰ γῆς χείας,[652] καὶ στυπτηρίας σχιστῆς. » Τὰ δὲ εἴδη ταῦτα μέρη εἰσὶ τοῦ λευκοῦ θείου. Τὸ δὲ λευκὸν θεῖον, λευκαινόμενον, λευκαίνει. Δημόκριτος δέ · « Ἐπειδ᾽ ἂν ἐξιώσῃς, καὶ μαλάξῃς, καὶ ἀτριστώσῃς, καὶ ἀρρευστώσῃς, ἢ λευκώσῃς. » Ἡ δὲ λεύκωσις

645. ἦν ἐν τῇ ὑστ. Lb, f. mel.
646. ξανθώσι A ; ξανθώσεις Lb.
647. χρυσὸν ίνιον] χρυσάνθιον B Lb. — τὸ puis le signe de πυρίτης M ; om. B etc.
648. τε] δὲ Lb. — ἐὰν ἐαθῇ] ἐάσεις Lb.
649. μόνω BAK.
650. διπλ. ἔλασον] καὶ διπλ. ἄλλασσεν Lb.
651. ἀτριστώσῃς] ἀτρυτώσεις B ; ἀτρυτόσει AK ; ἀτρυπτώσεις corrigé en ἀτρυττώσει E ; ἀτρύτωσις Lb. (Variante
652. γενάμενον M, ici et pre

ἐκ τοῦ λευκοῦ θείου. Ὅρα τὸν φιλόσοφον περὶ τούτου τοῦ θείου τοῦ λευκοῦ ἐκβακχεύοντα · « Ἐὰν γὰρ, φησὶν, γένηται τὸ φάρμακον μαρμάρῳ παρεμφερὲς, μέγα ἐστὶ μυστήριον · τὸν γὰρ χαλκὸν λευκαίνει, τουτέστιν ἐξιοῖ, μαλάσσει τὸν σίδηρον, ἄτριστον ποιεῖ τὸν κασσίτερον, ἄρρευστον τὸν μολυβδον,[653] ἀρρήκτους τὰς οὐσίας, ἀφεύκτους τὰς βαφάς. Αὗται αἱ βαφαὶ τὰ εἴδη ἀπὸ ὑδραργύρου ἕως χρυσοκόλλης καλούμενα χρυσάνθιον[654] · εἰκότως εἴρηται παρά τινων τοῦτο τὸ θεῖον διὰ πάντων. Στέφανος (f. 147 v.) γὰρ, ὅταν ἔλεγεν · « Ἀρρήκτους τὰς οὐσίας, » τὰ τέσσαρα σώματα ἔλεγεν · ἄλλοι δὲ · « τοῦτο τὸ θεῖον ὕδωρ τὸ κατὰ πάντα μέγα μυστήριον, τὸ γενόμενον μαρμάρῳ παρεμφερὲς,[655] τὸ λευκαῖνον πᾶσαν οὐσίαν, τὸ λευκαῖνον τὸ σῶμα τῆς μολυβδοχάλκου[656] · τοῦτό ἐστιν ὁ τῶν κωβαθίων καπνός. Τοῦτο ὁ τὰς βαφὰς[657] ἀρρήκτους τηρῶν, τοῦτο ὁ τὰς οὐσίας ἀρρήκτους διατηρῶν. Τὸ δὲ[658] ἀρρήκτους ἐὰν ἀκούσῃς, οὐχ ἵνα ἐλαιούμεναι αἱ οὐσίαι μὴ ῥαγῶσιν,[659] ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἀπορρήξωσι τὰ εἰωθότα τε τῷ πυρὶ ἀφαντοῦσθαι ἀπὸ νεφέλης ἕως χρυσοκόλλης, ὅτι βαφὰς βούλεται αὐτὰς εἶναι. Ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος περὶ αὐτῶν · « Ἐπιβάλλειν οὖν δεῖ σίδηρον,[660] ἢ χαλκὸν, ἢ κασσίτερον, ἢ μόλυβδον. » Τοίνυν ταύτας βαφὰς καλεῖ · τὰ δὲ βαπτόμενα δ′ σώματα ἅτινα βαφέντα βάπτουσιν[661] · τὸ δὲ βάπτον τὰς βαφὰς καὶ τὰ βαπτόμενα

---

653. ἄτριστον] ἄτρυτον B etc.

654. ὑδραργύρου] signe du mercure M ; signe de l'argent BAKE (E ajoute ἔχουσι) ; ἀρύρου en toute καλούμενον BAK ; κολλώμενον δὲ χρ. Lb. F. l. καλοῦμεν.

655. μέγα μυστ. καλοῦσι Lb.

656. μολυβδοχ.] signe du molybdochalque M ; signe de la magné

657. κοβαφίων M. — M mg. : ὕδ. θείου ἀπύρου (avec renvoi à κοβαφίων), main du 15e siècle (celle de Be τοῦτό ἐστι τὸ τ. β. ποιοῦν Lb.

658. F. l. τὰς βαφὰς ἀφεύκτους. — ἀρρήκτους διατηρῶν om. B etc.

659. ἐλεούμεναι M.

660. A mg. : σῆσαι. — ἐπίβαλε οὖν σιδήρῳ etc. (datif partout) Lb ; simple signe dans le

661. M mg. : τὸ ὅλον τῶν ἀληθῶν (?) avec renvoi à βάπτουσιν, au moyen du signe zodiacal de la Vierge ♍(main du 15e siècle).

ὕδατα θείου, τὸ μέγα[662] μυστήριον, τὸ μαρμάρῳ παρεμφερὲς, τὸ τὰ πάντα ποιοῦν ἐπιτήδεια, τὸ καῖον τὸν χαλκὸν καὶ λευκαῖνον, τὸ τὴν ὑδράργυρον πηγνύον, τὸ ἐξιοῦν · τοῦτό ἐστι τὸ τῆς ὅλης τέχνης μέγα μυστήριον · τὸ γὰρ ξανθὸν ὕδωρ ἐμφανὲς μυστήριον.

11. Ἐπίβαλε λοιπὸν καὶ κόμμι μικρὸν, καὶ πᾶν σῶμα βάπτεις[663] · τοῦτο αἴτιον . καύσεως, λευκώσεως, ξανθώσεως, ὑδραργύρου πήξεως,[664] ἰώσεως · τοίνυν ὅταν λέγῃ « ἀρρήκτους τὰς οὐσίας, » περὶ τοῦ ἀπορρηγνύναι τὰς οὐσίας, τὰ εἴδη τὰ φευκτὰ λέγει. Τοῦτο δὲ τὸ[665] λευκὸν θεῖον ἀνακεφαλαιοῦται ἐν τοῖς δυσὶ συνθέμασι. Λέγει γάρ · « Ἐὰν εἰς σίδηρον, προμαλάσσει, » καὶ τὰ ἑξῆς, τουτέστιν πάντα προλεύκαναι, καθὼς ἀποδέδεικται · ὅταν ἐξιώσῃς καὶ μαλάξῃς καὶ ἀτριστώσῃς καὶ ἀρρευστώσῃς, τουτέστιν λευκάνῃς τὸ πᾶν, τὰ τεσσαρα[666] σώματα ὑπόστατα · αὕτη γὰρ ἡ ἀρχὴ κατὰ μίαν τάξιν τὸ[667] λευκᾶναι. Ἡ δὲ λεύκωσις ἐκ θείου λευκοῦ · ὁ δὲ τῶν λευκῶν θείων[668] σταθμὸς ἐν (f. 148 r.) τῇ ὑστέρᾳ < τάξει > τῶν λευκῶν ζωμῶν κεῖται, ἔχων τὸ ἀρσενίκου χρυσίζοντος γ° α′, καὶ νίτρου καὶ τῶν ὁμοίων,[669] καὶ φλοιῶν φύλλων περσέας καὶ δάφνης γ° α′, καὶ συκαμίνου χυλοῦ,[670] καὶ ἅλατος, καὶ τὰ ἑξῆς. Πάντα πρὸς ἀνάλογον τοῦ οὐγκιασμοῦ δεῖ[671] σε προσπλέξαι. Ἡ γὰρ ὑδράργυρος κατὰ τῶν δύο συνθεμάτων τὰ[672] πάντα μέλλουσα

662. βαπτόμενα καὶ τῆι υδ puis le signe du θεῖον ἄθικτον M (καὶ et ῆι d'une écriture plus récente ; βαπτόμενα ὕδωρ θεῖόν ἐστι Lb. F. l. ὕδωρ θείου.

663. καὶ πᾶν] καὶ om. M.

664. F. l. ὑδραργυροπήξεως.

665. M mg. : ἀπορρηγνύντας. — τὰς om. M.

666. ἀτριστώσῃς] ἀτρυτώσῃς B etc. — τὸ πᾶν] τουτέστι E ; om. Lb. — F. l. τὸ πᾶν, τουτέστι ...

667. τὸ] τοῦ Lb, f. mel.

668. F. l. τοῦ λευκοῦ θείου.

669. τὸ] F. l. τοῦ.

670. καὶ φλ. κ. φ. Lb.

671. ὀγκιασμοῦ M.

672. προσεπιπλέξαι Lb.

ἀναλαμβάνειν ἤτοι μαλαγματίζειν, περὶ ἧς καὶ ἐν[673] τῷ περὶ κινναβάρεως μηνύσω. Εἰ μὲν οὖν ἀναλήψεται, δεῖ μὴ ὠῶν[674] λευκοῖς καὶ ὑγρῷ κομμίῳ λευκῷ λειοῦσθαι μετὰ τῶν δύο συνθεμάτων.[675] Ἐν γὰρ τούτοις εἴωθεν ἡ ὑδράργυρος μολύνειν καὶ ἀναλαμβάνειν,[676] καὶ πάντα μαλαγματίζειν, περὶ ὧν ἐν τοῖς μολυβδοχάλκοις προσεφώνησα.

12. Τινὲς δὲ ὕδωρ θεῖον ἐλείωσαν παχύτερον ποιήσαντες, καὶ ἀνέλαβον τὰ συνθέματα τὴν ὑδράργυρον. Καὶ γὰρ τὸ λευκὸν σύνθεμα[677] καὶ ὠὰ ἔχει καὶ κόμμι. Ἄλλοι ἐν τρούλλῳ μεγάλῳ ὑελίνῳ[678] περιπηλώσαντες, ἔβαλλον τὰ πάντα καὶ ἀσθενεῖ πυρὶ ὤπτησαν, ἐπιβάλλοντες ὕδωρ θεῖον, ἑψήσαντες ὡς τὴν πορφύραν. Δεῖ δὲ προσέχειν ἐν τῇ μεταβολῇ, πῶς ἐκ θαλάττης οὖσα καὶ ἐκλύσματος,[679] εἰς πορφύραν μετατρέπεται ἀληθινήν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ φιλόσοφος · « Τὸ γὰρ ψιμύθιον ἄλλην ἔχει δύναμιν παρὰ τὸ ἕλκυσμα, τουτέστι παρὰ τὸ χρυσίζον, ἢ πορφυρίζον, παρὰ τὸ λευκὸν ἢ ἀργυρῶδες. » Τὸ δὲ αὐτὸ σύνθεμα λειωθὲν ἕξει καὶ τὰς ἐνεργείας · τὰ ὅλα ἐκ μιᾶς, φησὶν, ὕλης τοῦ μολύβδου · ὁ δὲ χαλκὸς οἶδας λοιπὸν ὡς ὅλον σύνθετον · ὅθεν ἐν τῷ ἑλκύσματι μεταβολὴν ὠνόμασεν αὐτῷ ἐν ὑποδείγμασιν · ἑψήσαντες[680] γὰρ ὕδωρ θεῖον · τῷ γὰρ « ἑψήσαντες » χρῶμα ἀνέδειξαν · καὶ οὐ μόνον[681] ἥνωσαν τὴν ὑδράργυρον, ἀλλὰ καὶ ἐλεύκαναν καὶ ἐξάνθωσαν τὸ σύνθεμα ἑψοῦντες λεπτῷ πυρί, καὶ οὐκ ἐῶντες καπνὸν διὰ τοῦ τρούλλου ἀναδοθῆναι.

673. μέλλει Lb.

674. κινναβάρεως] signe lunaire couché BAKE ; ἀργύρου Lb ; K mg. et E mg. (d'aprè K ?) : signe du cinabre. — Réd. de Lb. : ... ἀναλήψεται, καλῶς ἔχει, εἰ δὲ μὴ, ὠῶν λευκοῖς.

675. καὶ λευκῷ ὑδραργύρῳ συλλειοῦσθαι μετὰ τῶν τοιούτων συνθημάτων B etc.

676. ὑδράργυρος] ἄργυρος BAK ; τὸν ἄργυρον Lb.

677. τά συνθήματα μετὰ τῶν συνθημάτων B etc. — M mg. : ὧδε (en lettre

678. κόμμι] κόμεως M.

679. ἐκλύσματος et en surcharge à l'encre noire : ἑλκύσματος M ; ἐκ κλύσματος B ; ἐκκλείσματος AK ; καὶ κλύσματος ELb.

680. ὠνόμασαν B etc. — αὐτὸ BAK ; αὐτὸν Lb. — ὑποδείγματι B etc.

681. τῷ] τὸ mss. Corr. conj. — καὶ οὐ θείῳ μόνον Lb. — M mg. : abréviation probable de χρῶμα.

Μετ᾽ αὐτοῦ γὰρ (f. 148 v.) τὸ πνεῦμα τὸ βαπτικὸν συναφίσταται. Ἑψοῦσι δὲ ἕως ἂν ἀραιώσῃ τὸ χρῶμα, οἱ μὲν ὥρας θʹ,[682] οἱ δὲ ἡμέρας. Ὅταν δὲ οὕτως γένηται, περισκεπάζουσιν τὸν τρούλλον φιάλῃ,[683] καὶ τιθέασιν ἐν κηροτακίδι ἢ ἐν βωταρίῳ, ἐπάνω τῆς καμίνου, καὶ καίουσι τὴν κάμινον ἐκ προβάσεως ἡμέραν αʹ, ἄλλοι δύο · καὶ[684] θεωροῦσι διὰ τῆς φιάλης πότε γίνεται ψιμμύθιον, καὶ κατασπῶσιν ὑπόφιμον.

13. Τινὲς χρόνον ποιοῦσι, καὶ τὸ μέσον τρήσαντες εὑρίσκουσιν[685] ὑποκάτω μόνα τῆς σκωρίας ἄνω ὑπολειφθείσης · εἰς γὰρ τὸ δίχρωμον[686] ἡ σκωρία μετὰ τοῦ μολύβδου εὑρίσκεται · καὶ ἀποτινάξαντες τὴν σκωρίαν, ἔχουσι τὸ σῶμα · τοῦτον τὸν λίθον λειοῦσιν ἐν ἡλίῳ ἕως λευκανθῇ, σὺν τούτῳ στήσαντες ὑδραργύρου τὸ ἥμισυ τοῦ σταθμοῦ καὶ θεῖον πρὸς τὸ ὑπερέχειν, καὶ κόμμι λευκὸν, πήσσουσιν ἐν θερμοσποδιᾷ[687] ἡμέραν ὅλην, ἕως τὸ ὕδωρ τοῦ θείου, πρὸς ὃ ἀναξηραίνει[688] · προσβάλλουσιν ὕδωρ θεῖον · καὶ ὅτε τὸ πᾶν ὕδωρ ἀναλωθῇ,[689] μεταβαλόντες ὀπτοῦσιν βούκλας ἡμέραν μίαν εἱλικτῇ, καὶ εὑρίσκουσι ψιμύθιον.[690] Τοῦτο ἔτι ζέον μεταβάλλουσιν εἰς θεῖον ἄπυρον, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου, τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ σταθμοῦ, καὶ ἐῶσι κάτω ἡμέρας,[691] ἕως οὗ ἰωθῇ.

14. Τινὲς καὶ εἰς ἱππείαν κόπρον χωννύουσιν τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐκεῖ[692]

682. θʹ] δώδεκα *Lb.*
683. ἡμέρας] νυχθήμερον (*en signe*) *B* ; νυχθ. αʹ *AKE Lb.*
684. προσβάσεως *M.* — νυχθήμερον αʹ *B etc.*
685. χρόνον] χ *traversé verticalement par un* ρ *dans BAK* ; *ce signe et au-de* ὑάλῳ *E* ; Τινὲς δὲ ἐν ὑάλῳ π. *Lb.* (*Le* χρόνος *et de* ὕελος [extbfX] *ont pu être confondus.*) « ? ? χρόνος, *pour* Κρόνος, *plomb* » (*M. B.*). — *Signe attribué au* κρόκος *dans BA* ; *Not. alch.*, *pl.* 5, *l.* 8 (*C. E. R.*)
686. ἄνωθεν τῆς νεφέλης *B etc.* — δίχρονον *M.*
687. καὶ ὕδωρ θεῖον *BA* ; καὶ ὕδατος θείου *KELb.*
688. πρὸς ὃ] *F. l.* πρόσω.
689. προσβάλλωσιν ὕδατι θείῳ *Lb.*
690. ἐν βούκλῃ ἑλικτῇ ἡμ. μίαν *Lb.*
691. ἡμέρας δύο *Lb.*
692. *F. l.* τοσαύτας.

· τούτῳ ἐπιβάλλουσιν χαλκὸν προσλαβόν τι μετὰ τὴν βαφὴν τοῦ λευκοῦ σιδήρου, ἐὰν θέλωσι ποιῆσαι ἄργυρον · ἐὰν δὲ χρυσὸν, συλλειοῦσι[693] πάλιν ὑδράργυρον τὸ ἥμισυ τοῦ σταθμοῦ, καὶ θείου τὸ ἥμισυ, ξανθοῦ λέγω, καὶ ὕδωρ θείου ἀθίκτου καὶ κόμμεως · καὶ πήσσουσι, καθὼς καὶ τὸ πρῶτον, καὶ ὀπτῶσιν νυχθήμερα β′ · καὶ ἐξενέγκαντες ζέον, βάλλουσιν εἰς τὸ λείψανον τοῦ θείου καὶ ὕδωρ θείου · καὶ καίουσιν ἡμέρας, καὶ ἕως οὗ καιῶσι τοῦτο · ἐπιβάλλουσιν ἄργυρον κοινόν.[694]

15. Ἡ δὲ τοῦ λευκοῦ σκευὴ αὕτη · θεῖον, ἀρσένικον, σανδαράχη, κιννάβαρις, ἐξ ἰσότητος προτεταριχευμένα, ἅλατος καππαδοκικοῦ τὸ ἴσον, ἁλὸς ἄνθους, στυπτηρίας σχιστῆς, φέκλης ὀπτῆς, τιτάνου ὀπτοῦ, ἀφροσελήνου, μίσεως ὠμοῦ καὶ ὀπτοῦ, καὶ νίτρου καὶ ἁλὸς πρὸς (f. 149 r.) τὸ ἥμισυ ἑκάστου ἁλὶ θαλασσίῳ (?) ἐν ἡλίῳ ἡμέρας[695] ἀνίσους, ἕως γένηται ἄκαυστον. Ἔπειτα λύσον αὐτὰ ὕδατι θείῳ, ἕως ἀκαυστωθῇ, λευκῷ λέγω τῷ δι᾽ ἀσβέστου ἀπολελυμένου · καὶ ποιήσας ἄκαυστον ἔχεις, ἐκ τούτου μίσγεις τῇ μνᾷ μνᾶν ἡμίσειαν, ὕδατος θείου τὸ ἀρκοῦν.

16. Τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ θείου τὸ δι᾽ ἀσβέστου οὕτω γίνεται. Πάντα τὰ ὕδατα τοῦ καταλόγου ἐξ ἴσου συμμίξας, πρόσβαλε γᾶς λευκάς,[696] ἵνα σφοδρὸν λευκὸν γένηται · καὶ βαλὼν ἐν χύτρᾳ, ἐπίθες τὸ ὄργανον ὑποκαίων, καὶ λάμβανε τὸ στάζον · ἐκ τούτου χρῶ εἰς τὴν λείωσιν τοῦ θείου καὶ εἰς τὴν ἕψησιν τοῦ συνθέματος.

17. Τὸ δὲ ξανθὸν θεῖον οὕτω ποίησον. Θείου, ἀρσενίκου, σανδαράχης,[697] κιννάβαρεως, σώρεως, χαλκάνθου, χαλκίτου, μίσεως, στυπτηρίας, νίτρου, ἅλα-

---

693. λευκοῦ σιδήρου *en signe*   λευκοῦ λιθαργύρου *Lb seul. F. l.* τὸ Δ (δον) σιδήρου. (*même signe pour* τέταρτος *et pour* λευκός.) — *C*

694. ἡμέρας δύο *Lb.* — καὶ *om. B etc.*

695. *M, à la marge inf.* : κατάβασιν : κατάσπασιν (*main du* 15*e siècle*). — ἁλὶ *suivi du signe de l'eau de mer* (*f. l.* θαλασσίων ὑδάτων, *M. B.*). — ἡλίῳ] *signe du soleil, M, devenu un* ϑ *dans E* ; ἐν ἐννέα ἡμέραις ἀνίσοις *Lb seul.*

696. μίξας *B etc.*

697. θείου] Λάβε τὸ ἴσον θείου *Lb.* — ἀρσ., σανδαρ.] *en signe dans M* ; *signe de l'arsenic redoublé BAKE* ; ἀρσενικοῦ ἑκατέρου *Lb.*

τος, κυανοῦ ἀρμενίου · τοῦτο προταριχευθὲν[698] λείου ὄξει ἐν ἡλίῳ ἀνίσους ἡμέρας. Ἐκ τούτου τοῦ θείου βάλλεις[699] τῇ μνᾷ μνᾶν ἡμίσειαν.

18. Τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ θείου τὸ ἄθικτον οὕτω γίνεται · τὰ δὲ ὕδατα τοῦ καταλόγου ἐξίσου · καὶ γῆ ποντικὴ καὶ ἀττικὴ καὶ ἀρμένιον καὶ[700] βοτάναι, δηλονότι τοῦ κρόκου καὶ ἐλυδρίου τὸ διπλοῦν · ἐπίθες εἰς χύτραν, καὶ ἑνώσας τὸ ὄργανον, λάμβανε τὸ ὕδωρ ἐκ τούτου καὶ τὸ θεῖον[701] ἀκαυστοῖς · καὶ ποτίζεις τὸ σύνθεμα μετὰ κόμμεως, καὶ ὑδραργύρου καὶ θείου ὕδατος, ὡς προεῖπον, πρὸς ἥμισυ · καὶ πήξας ἐν θερμοσποδιᾷ ἕως τὸ ὕδωρ ὅλον ἀναλωθῇ, ὅπτα ἡμέρας β′ ἢ γ′, ἕως ξανθήσῃ εἰς ὑπερβολήν[702] · καὶ ἐξενέγκας ἔτι ζέον, κατάβαπτε εἰς τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον, καὶ ἔα κάτω ἡμέρας ἀνίσους, ἕως ἰωθῇ. Καὶ οὕτω ξηράναντες[703] καὶ λείωσαντες, ἔχουσιν · ἐκ τούτου μίσγουσιν ἀργύρῳ κοινῷ, καὶ βάπτουσιν. Τινὲς δὲ ἰώσαντες καὶ εἰς ἱππείαν κόπρον χωννύουσιν.

19. Ἀποδέδεικται οὖν πάντα τὰ εἴδη κοινὰ ἅμα τοῖς ζωμοῖς, πλὴν < ὅτι > λευκαινόμενα, λευκαίνουσιν, καὶ ξανθούμενα, ξανθοῦσιν. Ἰστέον μὲν ὅτι μετὰ τὸ τελειωθῆναι τῷ συνθέματι συμμίσγεις · τάχα οὐ[704] τοῦτο τὸ βαπτικώτερον, περὶ οὗ θείου οὐδεὶς ἀπεσιώπησεν. Μάλιστα ὁ (f. 149 v.) Ἀγαθοδαίμων ἔλεγεν · « Λάμβανε θεῖον ποτὲ μὲν[705] λευκὴν, καὶ ἄλλοτε ξανθὴν, καὶ ἄλλοτε μέλαιναν, καὶ ἄλλοτε λευκὴν[706] ἀμετάτρεπτον, καὶ ἄλλοτε ξανθὴν ἀμετάτρεπτον. » Ἀποδέδεικται οὖν, ὡς εἴρηται, πάντα τὰ εἴδη κοινὰ ἅμα τοῖς ζωμοῖς, πλὴν ὅτι λευκαινόμενα, λευκαίνουσι, καὶ ξανθούμενα,

---

698. ἀρμενείου M, et plus loin ἀρμένειον ; ἀρμενικοῦ B etc. ; κυανοῦ, ἀρμ. Lb.

699. ἐν ὄξι ἐν ἐννέα ἡμέραις ἀνίσοις Lb seul. — βάλλεις] μίσγεις E ; βαλεῖς Lb.

700. ἐξ ἴσου γίνεται · λάμβανε γῆν etc. (accusatif   καὶ] τοῦ Lb.

701. τὸ ὕδωρ αὐτοῦ < ἕως > οὗ τὸ θεῖον B etc.

702. ἀναδοθῇ B etc. — ξανθήσει M ; γένηται ξανθὸν B etc.

703. ξηράνας κ. λειώσας ἔχεις Lb. — Lb seul omet la suite jusqu'à βάπτουσιν.

704. Réd. de Lb : μετὰ τὸ τελ. τὰ συνθήματα συμμιγέντα, τάχα τοῦ θείου τούτου τὸ βαπτ. ποιοῦσι, περὶ οὗ ...

705. Signe de θεῖον M ; om. B etc.

706. λευκὴν etc. (féminin partout). Il faudrait le neutre.

ξανθοῦσιν.

*
**

1.1.18 3. — 17. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΟΥΣΙΑ.[707]

Transcrit sur M, f. 149 v. — Collationné sur B, f. 132 v.;— sur A, f. 122 r.;— sur K, f. 115 v., puis 22 r.;— sur E, f. 57 v.;— sur Lb, p. 213. — Le M, par rapport à BAK, ont été re K. — Chapitre 40 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Οὐσίας ἐκάλεσεν ὁ Δημόκριτος τὰ τέσσαρα σώματα · χαλκὸν ἔλεγε καὶ σίδηρον καὶ κασσίτερον καὶ μόλυβδον. Πάντες ἐπιβάλλουσιν ἐν ταῖς δυσὶ βαφαῖς. Πᾶσαι αἱ οὐσίαι ἐν ταῖς δυσὶ βαφαῖς.[708] Πᾶσαι αἱ οὐσίαι κατεγνώσθησαν παρ᾽ Αἰγυπτίοις ἀπὸ μόνου τοῦ μολύβδου πεποιημέναι · ἐκ γὰρ τοῦ μολύβδου καὶ τὰ ἄλλα τρία σώματα[709] γεγόνασιν. Οὐσίας οὖν ἐκάλεσεν τὰ σώματα τὰ ὑφιστάμενα πυρὶ, τὰ δὲ μὴ ὑφιστάμενα, ἀνούσια. Τὰ γὰρ ἀνούσια καλῶς ἐνεργοῦσι χωρὶς πυρός. Ἔλεγε γὰρ δι᾽ ἄγγους καὶ πρίσματος γίνεσθαι,[710] τὸ δὲ ἀληθὲς λείψανον τοῦ φαρμάκου, χωρὶς πυρὸς, ἐκεῖ καὶ βεβαιώσει[711] λευκαίνωσι, ξανθῶσι. Ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς [τίει] εἴσκρισις τοῦ φθαρτοῦ[712] φαρμάκου ἐκ τῶν φώτων διαμαρτάνει μολυβδοχάλκου ξάνθωσις · ὅτι[713] ὃν ἀναιρεῖ · ἐκεῖ δὲ οὐ δεῖ ἁμαρτῆσαι. Ὅτι δὲ ἐπὶ τούτου εἴρηκεν,[714]

707. καὶ ἀνούσια] καὶ τίνα ἀνούσια *B etc.*
708. Πᾶσαι αἱ οὐσίαι ἐν τ. δ. — βαφαῖς *om. B etc. F. del.*
709. ἐκάλεσαν *B etc.*
710. πρίσματα *M.*
711. βεβαιώσει] *F. l.* βεβαίως.
712. τίει *om. B etc.* — εἰσκρίσεις *M.*
713. φθαρτικὴ τῷ φαρμάκῳ *B etc.* — διαμαρτάνη *M.*
714. ὅτι ὃν ἀν.] ἐπεὶ ἀναιρεῖ *B etc.*

βλέπε πῶς αὐτὸς εἶπε · « Ποίησον γλοιῶδες · χρῖσον τοῦ φαρμάκου τὸ[715] ἥμισυ ὑποκαίεσθαι, καὶ καταβάπτεις τὸ τοῦ φαρμάκου λείψανον · ὅτε[716] χωρὶς πυρὸς μένειν εἰάθη.[717]

2. Καὶ ἀνούσια τὰ θειώδη τὰ μὴ ὑφιστάμενα τῷ πυρί · οἱ δὲ ζωμοὶ ποιοῦσιν αὐτὰ ὑφίστασθαι τῷ πυρὶ καὶ πυρομαχεῖν · ὕδωρ γὰρ[718] ἐναντίον πυρός. Διὰ τοῦτό φησιν. « Ἡ φύσις λαβοῦσα τὸ ἴδιον ὡς τοὐναντίον, ἰσχυρὰ καὶ ἀδίωκτος γίνεται, κρατοῦσα καὶ κρατουμένη. Διὰ τοῦτο οὖν ὡς ἴδιον μὲν καὶ αὐτὸ (f. 150 r.) θειῶδες ἀφ᾽ οὗ[719] καὶ ὕδωρ θείου ἀθίκτου κέκληται · διατί καὶ τοὐναντίον, ἐπειδήπερ[720] τοὐναντίον ὕδωρ πυρός ; ἐπιρρέον γὰρ ὡς ὕδωρ οὐκ ἐᾷ ἐκεῖνα πυρώδη ὄντα ἐξηθαλῶσθαι καὶ φεύγειν · ἀλλὰ θάπτει αὐτὰ τῇ ὑγρότητι, καὶ κατέχει[721] ἕως βάπτωσιν. Καὶ ὕδωρ μὲν κατέρχεται διὰ τὸ ὑγρὸν εἶναι.[722] Διὰ τοῦτο γάρ φησιν · « Ἡ φύσις λαβοῦσα τὸ ἴδιον ὡς τοὐναντίον, » καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐρρέθη πῶς ὑφίστανται τῷ πυρὶ διὰ τῶν ζωμῶν · οἱ δὲ ζωμοὶ ὕδωρ θεῖόν εἰσιν.

*

**

1.1.19 3. — 18. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΜΙΑΣ ΒΑΦΗΣ Η ΤΕΧΝΗ ΛΕΛΑΛΗΚΕΝ.

Transcrit sur M, f. 150 r. — Collationné sur B, f. 133 v. ;— sur A, f. 122 v. ;— sur K, f. 22 r. ;— sur E, f. 58 v. ;— sur Lb,

---

715. γλυῶδες M. — Dernier mot du f. 115 de K ; la suite e
716. ὥστι ἀποκαίεσθαι Lb. — ὅτι K, f. mel.
717. ὅταν ... ἐαθῇ Lb. F. l. ὅτι ... εἰώθει.
718. περιμαχεῖν, corrigé en πυριμαχεῖν E ; ὑφ. καὶ πυριμαχεῖν Lb, f. mel.
719. M, à la marge supérieure du f. 150 r. : ἤγουν θερμου (?), d'une main du 15e siècle.
720. διότι Lb, f. mel.
721. θάπτει] βάπτειν AK θάπτει καὶ βάπτει E ; βάπτει Lb.
722. καὶ ὕδωρ θεῖον μὲν Lb. — τακέρχεται] F. l. κατέχεται.

p. 217. — Le M ont été re
marge de K. — Chapitre 41 de la compilation du Chretien dans E
Lb.

1. Ἑρμῆς καὶ Δημόκριτος ἀπὸ τοῦ καταλόγου γινώσκονται ὅτι περ πάντα περὶ [ἑνὸς καὶ] μιᾶς βαφῆς εἰρήκασιν διὰ συντόμου,[723] καὶ οἱ ἄλλοι ᾐνίξαντο. Ἀμέλει γοῦν καὶ Ἀφρικανός φησι · « Τὰ ὑπάγοντα εἰς τὴν βαφὴν μέταλλα, καὶ ὑγρὰ καὶ γαῖ καὶ βοτάναι. » Χύμης δὲ καλῶς ἀπεφήνατο · « Ἓν γὰρ τὸ πᾶν · καὶ δι' αὐτοῦ τὸ πᾶν γέγονεν · ἓν τὸ πᾶν · καὶ εἰ μὴ πᾶν ἔχοι τὸ πᾶν, οὐ γέγονε τὸ[724] πᾶν · δεῖ σε οὖν τοῦτο βάλλειν τὸ πᾶν, ἵνα ποιήσῃς τὸ πᾶν. » Πηβίχιος διὰ τῶν τεσσάρων σωμάτων. Μαρία διὰ τοῦ πετάλου[725] τῆς κηροτακίδος. Ἀγαθοδαίμων · « Μετὰ τὴν τοῦ χαλκοῦ ἐξίωσίν τε καὶ ἐξίσχνωσιν καὶ μέλανσιν, εἶτα λεύκωσιν, τότε ἔσται βεβαία ξάνθωσις. » Ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρ' αὐτοῖς φημιζόμενα.

2. Ὅταν οὖν λέγῃ Μαρία περὶ τοῦ αὐτοῦ, φησί · « Πολλὰ γὰρ[726] ἔχει σώματα ἀπὸ μολύβδου ἕως χαλκοῦ. » Ὅταν δὲ λέγῃ διπλωσίδια, περὶ τούτου λέγει · « Δύο γὰρ αὐτὰ βολαί εἰσιν, ποτὲ ἀργυροχαλκοῦ[727] ποτὲ χρυσαργύρου, ποτὲ μολυβδοχάλκου, ὁμοίως καὶ ἄλλα πάντα νοοῦνται. Περὶ δὲ ἄρσεως ἀργύρου εἰ πάντροπον, ἢ μελάνσεως[728] · ὅτι διὰ πάντα παρ' αὐτοῖς ἔλεγεν, ἡ Μαρία μόνη ἀπέκραξεν, λέγουσα[729] « Ὅτι ἐὰν λέγω χαλκὸν, ἢ μόλυβδον, ἢ σίδηρον, τὸν ἰὸν λέγω. »

✶

723. ἑνὸς καὶ om. B etc. — εἰρήκασι] λελαλήκασι B etc.
724. οὐ γέγονε — βάλλειν τὸ πᾶν om. AK, hab. BELb.
725. Πηβήχιος B etc. — σωμάτων om. M.
726. λέγῃ] λέγωσι M. — Réd. de B etc. : ὅταν οὖν καὶ ἡ Μαρία λέγῃ περὶ τούτου, φησί.
727. ἐπιβολαὶ B etc. Réd. de Lb seul : ποτὲ μὲν ἄργυρος, π. δὲ χρυσὸς καὶ ἄργυρος, π. δὲ μολυβδόχαλκος.
728. εἰ πάντροπον] εἶπον (ὡς εἶπον ELb) πρότερον B etc.
729. μόνη γὰρ ἀπέκραξεν Lb.

**

1.1.20 3. — 19. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΟΦΗΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑ Δ′ ΣΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΦΩΝ · ΕΙΣΙΝ ΔΕ.[730]

Transcrit sur M, f. 150 v. — Collationné sur B, f. 134 r.;— sur A, f. 123 r.;— sur K, f. 22 v.;— sur E, f. 59 r.;— sur Lb, p. 227. — Le M ont été re marge de K. — Chapitre 42 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Τὸν χαλκὸν ἡ Μαρία φάσκει βάπτεσθαι πρῶτον, καὶ οὕτω[731] βάπτειν. Ὁ χαλκὸς αὐτῶν τὰ δ′ σώματα. Αἱ οὖν βαφαὶ αὗται · εἴδη δὲ τοῦ καταλόγου στερεὰ καὶ ὕγρα, βοτάναι · στερεὰ μὲν ἀπὸ νεφέλης ἕως χρυσοκόλλης, ὑγρὰ δὲ πάντα τοῦ καταλόγου · τὸ δὲ[732] ἀληθὲς, ὕδωρ θεῖον.

2. Ὥσπερ οὖν ἡμεῖς ἀπὸ στερεῶν καὶ ὑγρῶν τρεφόμεθα καὶ βαπτόμεθα[733] ποιότητι μόνον, οὕτω καὶ ὁ χαλκὸς αὐτῶν · καὶ καθάπερ ἀπὸ στερεῶν μόνων οὐ τρεφόμεθα ἢ ὑγρῶν, οὕτως οὐδὲ ὁ χαλκός.[734] Καθάπερ γὰρ ἡμεῖς τὸ στερεὸν μόνον δεξάμενοι φλεγόμεθα καὶ ἐκκαιομεθα, καὶ φαρμακευόμεθα, καὶ ὁ χαλκὸς αὐτῶν. Πάλιν ἐὰν ἀπὸ[735] τοῦ μόνου δεξώμεθα ποτοῦ, μεθύομεν καὶ καρηβαροῦμεν, καὶ περὶ τὰς[736] παρείας βαπτόμεθα, καὶ ἐμοῦμεν. Καὶ ὁ χαλκός · χρωσθεὶς γὰρ καθάπερ[737] ὁ χρυσὸς ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ θείου, καρηβαρεῖ καὶ ἐμεῖ, καὶ εὐθέως φεύγει. Ὥσπερ οὖν ἡμεῖς δεξάμενοι συμμέτρως ἀμφοῖν

730. εἰσὶν δὲ οὕτως AKE ; om. Lb.
731. φάσκει] φησὶ B etc.
732. πάντα τὰ εἴδη τοῦ καταλόγου Lb.
733. καὶ ὑγρῶν — ἀπὸ στερεῶν om. B etc.
734. ἢ] ἀλλὰ καὶ L.
735. καὶ πάλιν ὥσπερ Lb.
736. δεξάμενοι Lb. — M mg. : groupe de point δαισώμεθα.
737. οὕτω καὶ ὁ χαλκός Lb. — F. l. χρωϊσθεὶς.

τὴν[738] τῶν στερεῶν καὶ ὑγρῶν τροφὴν, τρεφόμεθα κατὰ λόγον, καὶ αἱ παρείαι[739] βάπτονται κατὰ λόγον, καὶ ἡ θρεπτικὴ ἡ δύναμις διανέμει ἐν τῷ στομάχῳ τὴν τροφὴν διὰ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, οὕτως καὶ ὁ χαλκὸς λαβὼν τὰ στερεὰ ἀντὶ τροφῆς τοῦ ὕδατος θείου μετὰ κομμεως,[740] ἀντὶ οἴνου τρέφεται καὶ χρωΐζεται διὰ τῆς ἐν αὐτῷ καθεκτικῆς δυνάμεως. Καὶ ὧδε δὲ τῷ ῥηθέντι εἶπε · « τὰ θειώδη ὑπὸ τῶν[741] θειωδῶν κατέχεται · » τὸ δὲ ἀληθὲς · « Ἡ φύσις τὴν φύσιν τέρπει,[742] καὶ νικᾷ, καὶ κρατεῖ. »

3. Καθάπερ, φησὶν, ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν δ′ στοιχείων, οὕτω καὶ ὁ χαλκός · καὶ ὥσπερ οὗτος ἐξ ὑγρῶν καὶ στερεῶν καὶ πνεύματος[743] σύγκειται · οὕτω καὶ ὁ χαλκός · πνεῦμα δὲ τὴν νεφέλην ὁ Ἀπόλλων ἐν τοῖς χρησμοῖς λέγει ·

... καὶ πνεῦμα μελάντερον, ὑγρὸν, ἄχραντον.[744]

4. Περὶ τῆς νεφέλης καλῶς ἐρρέθη παρὰ τῆς Μαρίας · « Ὁ χαλκὸς[745] οὐ βάπτει, ἀλλὰ βάπτεται, καὶ ὅ- (f. 151 r.) ταν βαφῇ, τότε βάπτει · καὶ τρεφόμενος τρέφει, καὶ τελειωθεὶς τελεοῖ. » Ἔρρωσο.[746]

* *

738. ἀμφὺν. M
739. καταλόγον A.
740. τοῦ θείου Lb seul.
741. Καὶ ὧδε δὲ] Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα B etc.
742. κατέχεται] κρατοῦνται καὶ κατέχονται Lb. — F. l. τόδε.
743. οὗτος ...] ὁ ἄνθρωπος ἐκ στερεῶν καὶ ὑγρῶν καὶ πνεύματος σύγκειται Lb.
744. ἄχρανθον M. C
745. Περὶ δὲ τῆς νεφέλης Lb.
746. ἔρρωσο om. B etc.

1.1.21 3. — 20. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΕΟΝ ΣΤΥΠΤΗΡΙᾼ ΣΤΡΟΓΓΥΛῌ ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ.[747]

Transcrit sur M. f. 151 r. — Collationné sur B, f. 135 r. ;— sur A, f. 123 v. ;— sur K, f. 22 v. ;— sur E, f. 60 r. ;— sur Lb, p. 225. — Le variante M ont été re K. — Chap. 43 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Ἔγνως ὅτι ἓν τὸ πᾶν, καὶ τοῦ παντὸς γέγονεν τὸ πᾶν. Ἰστέον δὲ καθὼς ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς προτέροις μου ὑπομνήμασιν ὅτι πάντα[748] ὑφ᾽ ἓν γενόμενα ἕν τι τῶν σωμάτων καλοῦσι, μάλιστα τὸν χαλκὸν · καὶ σῶμα μαγνησίας φάσκουσιν οἱ φιλόσοφοι. Οὐ μόνον δὲ νεφέλη ποιεῖ τὸν χαλκὸν ἀσκίαστον, ἀλλὰ καὶ ὁ χαλκὸς ἀπεδείχθη τὰ ὅλα · ὥσπερ καὶ σῶμα τῆς μαγνησίας ἄρα μετὰ ὅλων πήγνυται. Λαβὼν γὰρ, φησὶν, ὑδράργυρον, πῆξον τῷ τῆς μαγνησίας σώματι. Ἆρα οὖν τὴν νεφέλην ζητοῦμεν ἀναλαβεῖν τὸ πᾶν, ἵνα οὕτως πήξωμεν ; Πᾶσαι γὰρ αἱ γραφαὶ ἄνω καὶ κάτω · « ἀναλαβὼν νεφέλην. » Ἐμάθομεν δὲ ἐκ τῆς πείρας ὅτι εἰ μὴ χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ κασσίτερος, καὶ μόλυβδος, καὶ ἡ νεφέλη οὐκ ἀναλαμβάνει. Καὶ λοιπὸν τί ποιοῦμεν τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον ;

2. Αἱ ἄλλαι γραφαὶ λέγουσιν · « Φάκινον δεῖ ποιεῖν τὸ πᾶν καὶ ἀναλαμβάνειν ὑδροκομίῳ. » Ἄλλοι δὲ οὕτως τὴν νεφέλην περιγίνονται[749] · Ἔγωγε νομίζω βέλτιον εἶναι κιννάβαριν συλλειοῦν · πλὴν, ὡς οἶδε τις αὐτὴν γεννῶσαν δι᾽ ἑψήσεως ἧς χρήζει νεφέλην, καὶ οὕτως κατεργάζεται. » Καὶ γὰρ οἰκονομούμενα ἐν τῷ ἡλίῳ τὰ εἴδη ὕδατι ἢ[750] ὄξει νεφέλην ἀποτίκτουσιν · καὶ τοῦτο διὰ πείρας ἐπιστάμεθα. Καὶ πᾶσαι αἱ γραφαὶ καὶ Χύμης καὶ ἡ Μαρία φησίν · θυεία μολιβδίνη καὶ[751] δοίδυξ μολίβδινος · κιννάβαριν ὄξος

747. Titre dans Lb seul : περὶ τοῦ χρηστέον τῇ κινναβάρει.

748. καὶ ἐκ τοῦ παντὸς Lb.

749. ὑδροκομμίῳ Lb. — ἄλλαι BA.

750. A κατεργάζεται] ξ redoublé à l'encre noire M.

751. Réd. de Lb, d'aprè θυείᾳ μολυβδίνῃ καὶ δοίδυκι μολυβδίνῳ τὴν

λύει ἐν ἡλίῳ ἕως γένηται νεφέλη[752] · ὁμοίως καὶ ἐπὶ κασσιτέρου πάλιν τὸ αὐτό · πάλιν δὲ ἑψόμενα ἤτοι[753] καιόμενα ἢ πηγνύμενα ἢ βαπτόμενα, εἰώθασιν ἀναδιδόναι μάλιστα τὴν νεφέλην, ἐὰν τεχνικῶς ἑψηθῇ · καὶ ὅπερ κάμνει τις τῇ τῶν ὅλων ἀναλήψει, ταῦτα ἡ κιννάβαρις δυνάμει οὖσα, νεφέλην δρᾷ, καὶ διαβαίνει, μετὰ πάντων λειωθεῖσα.[754]

3. Ἀλλ᾽ ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι βέλτιον τὴν νῦν πεπηγμένην συλλειοῦν (f. 151 v.) νεφέλη ἰουμένη, ὅτι ἁπλῆν πῆξιν αἱ γραφαὶ οὐ λέγουσιν,[755] ἀλλὰ τὴν κατὰ πάντων λευκὴν ἐπιβληθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ χαλκῳ[756] ποιεῖν αὐτὸν ἄσκιον ἄργυρον. Οὕτως ὁ κατὰ παντων Στέφανος, τουτέστιν καθ᾽ ὅλων τῶν εἰδῶν τὴν ἁπλῆν φαντάζεται · εἰ δὲ καὶ[757] ἁπλῆν λέγουσιν, ἴστε πάντες ὡς οὐδὲν δρῶσιν · προσεκπνεύσασα γὰρ[758] διὰ τῆς πήξεως εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἀπολέσασα τὸ πνεῦμα τὸ βαπτικὸν, οὐδὲν δρᾷ. Ἡ δὲ κιννάβαρις ἑψομένη μετὰ τῶν εἰδῶν οὐκ ἀπολεῖται[759] τὸ πνεῦμα · διωκόμενον γὰρ αὐτῆς τὸ πνεῦμα, τουτέστιν ἡ νεφέλη ὑπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἀναδιδομένη εἰς φυγὴν κατέχεται ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ διωκόντων αὐτὴν σωμάτων, μάλιστα τοῦ κασσιτέρου.[760]

4. Ἔχομέν τινα συνηγοροῦντα, ἃ δεῖ χρήσασθαι στυπτηρίᾳ στρογγύλῃ[761] ἀντι νεφέλης. Καὶ ἡ Μαρία συνηγορεῖ λέγουσα · « Αἱ δὲ χύσεις τῶν καταβαφῶν γίνονται ἐν ληκυθίοις χλωροῖς, τὸ πῦρ ἐκ προσαγωγῆς. » Ἡ δὲ κάμινος φουρνοειδὴς, ἔχουσα ἄνω τοὺς μαζούς. Ἐὰν δὲ μὴ εὐπορήσῃς,

---

ἄσβεστον καὶ τὴν κιννάβαριν καὶ ὄξος λείου. — Χήμης ℰ.

752. λύει] λείου ℬ etc.

753. κασσιτέρου] ὑδραργύρου Lb seul. — M mg. : ϑ' ὅλον sur une ligne verticale.

754. μετὰ] κατὰ ℰ et mg. : *alias* μετὰ. — τελειωθεῖσα Lb.

755. νεφέλην ἰωμένην Lb.

756. πάντα Lb, ici et l. suiv.

757. φαντάζονται M.

758. λέγουσιν] ἄγουσιν M (et en marge de ℰ, mais biffé).

759. M mg. : καλὸν avec renvoi à δρᾷ. — οὐδὲν δρᾷ καλῶς Lb, f. mel.

760. κασσιτέρου] Ἑρμοῦ ℬ etc. — μάλιστα τοῦ κασσιτέρου. Ἔχομεν] Μάλιστα δὲ τοῦ Ἑρμοῦ · ἐχ. Lb seul.

761. M mg. : ἑψ. avec renvoi à στυπτ. στρ. — ἃ] F. l. ὅτι.

βάλε στυπτηρίας στρογγύλης τὸ διπλοῦν, ἤγουν κινναβάρει χρωϊσάμενον,[762] τὸ αὐτὸ δρᾶσαι κάλλιον · ἐπειδὴ μετὰ ἄλλων φακινίνων καὶ[763] εὐεργές. Ἡ γὰρ νεφέλη ἀναλαβοῦσα μόνον τὰ δʹ σώματα. Λέγουσι γὰρ[764] τινες ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σωμάτων ἀναλαμβάνεται, καὶ μάλιστα τῆς χρυσοκόλλης · ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι μόνον χρυσόκολλα οὐκ ἀναλαμβάνει, ἀλλὰ τάχα οὐδὲ ζῶντα καὶ ἐκλειωθέντα τὰ σώματα πάντα φέρουσι τὴν νεφέλην.

5. Ὅτι παρὰ Ἀγαθοδαίμονος εἴρηται ὅτι ἡ χρυσόκολλα καὶ ἡ νεφέλη φίλαι ἀλλήλων εἰσίν · καὶ ἀναλαμβάνει αὐτήν. Καὶ ἡ μὲν ὡς τὰ ῥινίσματα [φίλαι ἀλλήλων], ἡ δὲ οὐδὲ διὰ τῆς συλλειώσεως τῆς κιννιβάρεως[765] ἔχει τὴν φιλίαν. Ἀμφότερα γὰρ ξηρὰ ὄντα συλλειοῦνται, καὶ κατὰ τοῦτο φίλαι εἰσίν. Πάλιν δὲ, δυνάμει οὖσα, νεφέλη τὸν δυνάμει χαλκὸν ἀπεργάζει · καὶ εὑρίσκονται φίλαι.[766]

6. Δεῖ δὲ ζητεῖν ὅπως τὰ (f. 152 r.) πάντα ἀναλήψεται ἡ νεφέλη, οὐ μόνον ζῶντα λελησμένα σώματα, ἀλλὰ καὶ κεκαυμένα. Καὶ γὰρ[767] τῇ ἀληθείᾳ καὶ μέταλλα ἀναλαμβάνει, μάλιστα ὅσα χαλκοῦ γένεσιν ἔχουσι. Εἰ δὲ οὐκ εὐπορεῖς, βάλλε κινναβάρεως τὸ διπλοῦν · πάντων δὲ εὐπορία. Τὸν δὲ καὶ νοῦν ὁ φιλόσοφος αἰνίττεται. Δεῖ σε οὖν πάντα[768] ἐπινοεῖν, ἐν πρώτοις δὲ μὴ ἀργεῖν ἀπὸ τῆς τέχνης · ἡ γὰρ μελέτη ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν ἄγει. Ταῦτα δέ μοι λέλεκται, δεῖξαι βουλομένῳ[769] ὅτι τάχα καὶ ἡ στυπτηρία στρογγύλη ὁμοίως δρᾷ, καθὼς εἶπε μάλιστα[770] καὶ ἡ θεία Μαρία.

✳

762. M mg. : ·b en noir, et πψ puis le signe de στυπτ. στρ. en gris.
763. φακίνων Lb.
764. ἐνεργὲς AKELb ; ἐνεργὲς γίνεται Lb.
765. φίλα E. — M mg. : ÷. — λειώσεως Lb. — κινναβαρώσεως BAK ; κινναβαριωσέως Lb.
766. ἀπεργάζεται B, etc.
767. ἀλλελησμένα B etc. F. l. λελειωμένα, délayé M. B.).
768. τὸν δὲ νοῦν καὶ B etc.
769. λέλεχθαι (sic) M.
770. ἡ] ὁ M.

**

1.1.22 3. — 21. ΠΕΡΙ ΘΕΙΩΝ.[771]

Transcrit sur M, f. 152 r. — Collationné sur B, f. 136 v. ;— sur A, f. 125 r. ;— sur K. f. 23 ;— sur E, f. 62 v. ;— sur Lb, p. 233. — Le M ont été re marge de K. — Chap. 44 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Οὐκ ἐμὲ ἐπηρώτησας τὸν περὶ θείων λόγον, μέχρι τῆς σήμερον εὐορκοῦσα ; Σοὶ οὖν ὁ λόγος καιρίως λεχθήσεται · ἔγνως γὰρ ὡς οὐ[772] μόνον ὁ φιλόσοφος θείων ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ προφῆται · ἄνευ γὰρ αὐτῶν οὐδὲν ἔσται, τουτέστιν ἄνευ τοῦ θείου ὕδατος.[773] Τὸ γὰρ ὅλον σύνθεμα δι᾽ αὐτοῦ ἀναλαμβάνεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ὀπτᾶται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ καίεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ πήγνυται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ βάπτεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἰοῦται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἐξιοῦται. Φησὶν γὰρ · « Ἐπίβαλλε ὕδωρ θείου ἀθίκτου καὶ κόμμι ὀλίγον, πᾶν σῶμα βάπτεις.[774] » Τὸ δὲ αὐτὸ ἄκουε · « Ἔα κάτω καὶ γίνεται · τὸ γὰρ ἐμφανὲς[775] μυστήριον τοῦτο. » Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις · τί ὅμοιον ὕδατι θείῳ θειωδῶν,[776] καὶ ὕδωρ θεῖον ; πρὸς ὃν πρῶτον ἐροῦμεν ὅτι ποτέ τίς ἀπὸ θείων[777] ἐποίησέν τι μετὰ ἄλλων · ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐποίησεν, δικαίως ὁ ἐμὸς[778] φιλόσοφος αὐτὰς οὐ παρέλαβεν, καθὼς ἡμῖν νοεῖται.[779]

---

771. Titre dans B etc. : περὶ τῶν θείων ὑδάτων.
772. ἐνορκοῦσα Lb. — κυρίως AKELb.
773. Τὸ γὰρ ὅλον σύνθεμα — πᾶν σῶμα βάπτεις] C verticale en marge de Lb jusqu'à πᾶν σῶμα βάπτεις.
774. F. l. Ἐπιβάλλων. C
775. Ἔα κάτω. καὶ γίνεται.] C
776. τοῦτό ἐστιν Lb. — Réd. de Lb : Τί ὅμοιον θεῖα καὶ θειώδη καὶ ὕδατι θείου.
777. πότε τίς B etc., f. mel.
778. μετ᾽ ἄλλων (ἄ sur grattage) A ; μέταλλον Lb.
779. αὐτὰ Lb, f. mel. — καθ᾽ ὧν MBAK ; καθ᾽ ὃν ELb. Corr. conj.

2. Λοιπὸν θεῖον καλεῖται τὸ ὕδωρ τοῦ θείου · ἄκουε. Λέγεται θείον ἡ κάτωθεν ἄνω ἀναπεμπομένη αἰθάλη, ἔνθεν καὶ τὴν τέφραν τὴν[780] γινομένην ἐν τοῖς τοίχοις τοῖς καπνιζομένοις θεῖον καλοῦσιν · ὁμοίως[781] τὰς ῥαθάμιγγας τὰς ἀποπιπτούσας ἀπὸ τῶν λοετρῶν, καὶ τὰς εἰς τὰ πώματα τῶν λεβήτων ἐστη- (f. 152 v.) κυίας σταγόνας, θεῖα καλοῦσιν[782] · καὶ πάλιν ἀπὸ πυρὸς κάτωθεν ἀναπεμπόμενον ἄνω, θεῖα καλοῦσιν[783] · καὶ τὴν ὑδράργυρον λευκὴν θεῖα καλοῦσιν, διὰ τὸ καὶ αὐτὸ[784] ἀναπέμπεσθαι.

3. Εἰώθασιν δὲ οἱ ἀρχαῖοι λεπτῷ πυρὶ καὶ λευκανθίοις ἀκαυστοῦν[785] τὰ θειώδη · ὅπερ δὲ τὸ πῦρ ποιεῖ χωρὶς φύσεως, τοῦτο ὁ ἥλιος ποιεῖ[786] μετὰ θείας φύσεως. Καὶ ὁ Ἑρμῆς ὁ μέγας φησί · « Ἥλιος ὁ πάντα ποιῶν. » Πάλιν ὁ Ἑρμῆς πανταχοῦ ἔλεγεν · « Θὲς ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ · τρίβε νεφέλην ἐν τῷ ἡλίῳ · καὶ ἄνω καὶ κάτω τὸν ἥλιον σημαίνει · πάντα που δρᾷ, καὶ πῦρ ἡλιακὸν, ὡς προείπαμεν ἐν τοῖς λευκανθίοις · εἰκότως καὶ τὸ ἄλλο σύνθεμα οὕτως ζώννυται ἅλμη, ἕως οὗ λευκανθῇ. Καὶ κατὰ τοῦ εἰπόντος εἰς τὰ ὑπὸ κύνα καὶ τὰς ἡλιακὰς, τῶν ἀμφοτέρων πεῖρα διδάσκει. Ὥσπερ γὰρ ἡ ζύμη τοῦ[787] ἄρτου ὀλίγη οὖσα τοσοῦτον φύραμα ζυμοῖ, οὕτως καὶ τὸ μικρὸν χρυσοῦ ἢ ἀργύρου πέταλον τὸ πᾶν τέλειον γίνεται ξηρίον,[788] < καὶ > ἅπαντα ζυμοῖ. Καὶ ἐὰν ἀκούσωμεν γ′ ἢ ε′ ἢ ζ′, τὰς ὅλας ιε′ · οὕτως[789] ποιοῦντες δοκοῦσιν, καὶ ἀναμαλάξαντες πάντα ἐν ὑαλίνοις σκεύεσιν · τὰ γὰρ ὄστρακα καὶ παρατηρούμεθα ἐν τῇ ἰώσει, ἵνα μὴ πίῃ τὴν βαφὴν καὶ τὸ

780. αἰθάλη om. M ; souspointillé dans K.

781. στοίχοις M.

782. λεκήτων M (confusion du β et du κ, fréquente aux 10e et 11e siècle

783. τὰ ἀπὸ πυρὸς ἀναπεμπόμενα Lb.

784. M mg. : ὡρ (ὡραίοτατον ?) ἁπάντων, sur une ligne verticale et en lettre retournée αὐτὸ] αὐτὴν Lb.

785. λευκανθίαις Lb. F. l. ληκυθίοις (M. B.).

786. δὲ] γὰρ B etc.

787. C

788. τέλειον] μελισὸν M. F. l. μελλῆσον. C μέλλει.

789. Réd. de E : καὶ οὕτω γὰρ ποιοῦντες δοκοῦσι μὲν ἀναμαλάξαντες ... — Réd. de Lb : οὕτω γὰρ ποιεῖν δοκοῦσι (corrigé en δοκοῦμεν) ἀναμαλάξαντες ...

τῆς βαφῆς ἄνθος · ἅπαξ γὰρ φθάσασα κορεσθῆναι καὶ[790] βαφῆναι ἡ δεκτικὴ αὕτη φύσις τοῦ χρυσανθίου, ἢ σκωρία χαλκοῦ[791] οὐκέτι πίνει τὸ ἄνθος τῆς ἰώσεως.

4. Τῆς βαφῆς ἐκεῖ ἐν ὑάλίνοις ποιοῦμεν (ἐπειδὴ συμπάσχει τῇ[792] ἰώσει), οὐ ψηλαφοῦντες χερσίν · θανατηφόρος γάρ ἐστιν, ὅτε καὶ ὁ[793] χρυσὸς ἐν αὐτῷ σαπῇ, ὁ πάντων τῶν μετάλλων δηλητηριωδέστερος. Οἱ μὲν συλλειοῦσι τῷ ἰῷ ὃ μεμάθηκας, θείῳ λέγω, χρίουσιν πέταλον[794] ἀργύρου. Καὶ οὕτως ἐκ προβάσεως ὀπτοῦσιν τὸ τεχνικὸν ὄργανον καμίνῳ τῷ ἐοικότι δινιχεῖ καὶ τῷ χωνίῳ τῷ βαθμοειδεῖ, καὶ γίνεται[795] χρυσός.

5. Τινὲς δὲ, καὶ Μαρία τῶν ὑποκάτω τοῦ ζωδίου ἐμνημόνευσαν · καὶ[796] οὕτως ἐποίησαν, ὑδράργυρον, φησὶν, καὶ θεῖον καὶ ἰὸν λειοῦντες ὅλα ὁμοῦ ἐν ἡλίῳ, ἕως οὗ (f. 153 r.) γένηται ὅλον ὄλβιος. Καὶ λέγουσιν[797] ὅτι οὗτος εἰσακτικώτερός ἐστιν. Τινὲς αὐτὴν τὴν ἴωσιν μόνην ἐλείωσαν[798] ἐν ἡλίῳ, ὡς μηδὲν βάλλοντες, ἀλλὰ φάσκοντες ἔχειν αὐτῶν τὰ[799] ζητούμενα · ἄλλοι τὸν ἰὸν ὕδατι θείῳ ἐλείωσαν, φάσκοντες αὐτὸ εἶναι θεῖον · αὐτὸ καὶ ὑδράργυρον. Καὶ μᾶλλον αὐτοὺς τῶν ἄλλων ἀπεδεξάμην. Ἄλλοι ὑδράργυρον ἔβαλον, οἱ μὲν ὠμὴν, οἱ δὲ παγεῖσαν ξανθήν.[800] Τινὲς δὲ μετὰ τὴν ἴωσιν οὐδὲν περαιτέρω περιειργάσαντο.

6. Οἱ φιλόσοφοι δὲ ᾐνίξαντο μετὰ τὴν ἴωσιν, λέγοντες · « Καὶ χρυσὸν καταβάπτεις, » ὥστε κάλλιον μετὰ τὴν ἴωσιν ἐνεργεῖν. Ἕτεροι δὲ τῶν ἱε-

790. κορευθῆναι M.
791. χρυσανθίου] χρυσοῦ τοῦ θείου E ; τοῦ χρυσοῦ Lb. — σκωρίας mss.
792. C ⋆).
793. ψηλαφῶντες Lb, mel. — Réd. de ⋆ : ὅτε ὑδράργυρος καὶ ἐν αὐτῷ χρυσὸς σαπῇ · ὅτι πάντων ...
794. ὃ μεμαθ. θεῖον · λέγω δὲ χρ. Lb.
795. δίνυχι B etc. F. l. δοίδυκι.
796. τοῦ ὑποκάτω Lb. — ζωμίου B E mg. Lb.
797. ὄλβιος] ὅλον ἰὸς B etc.
798. ἴωσιν] λείωσιν B etc.
799. αὐτῶν] F. l. αὐτοῖς.
800. ἄλλοι δὲ Lb.

ρογραμματέων τῶν συγγραψαμένων περὶ μόνην τὴν τέχνην, ἀσχολουμένων ἐν τῇ λειώσει, μόνην ἔφασαν τὴν ἴωσιν τὰ πάντα[801] ποιεῖν, μάλιστα καὶ ἰόν. Καὶ οὕτως αὐτοῖς ἤρεσεν. Ἄλλοι δὲ ἑψήσαντες, ὤπτησαν καὶ ἥψησαν ἐκ χώνης, οἷς τὸ πᾶν τῆς λειώσεως[802] ἤρεσεν · οἷς οὖν λείωσις μόνη ἤρεσεν, πέταλα ἀργύρου χρίοντες ὤπτησαν καὶ ἥψησαν. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἐλείουν ὥστε πάντα μιμεῖσθαι τὸ λειούμενον, καὶ ὕδατι καὶ ὑδραργύρῳ, καὶ εἴ τινι τοιούτῳ.

7. Καὶ ὥσπερ ἐν τῇ ἑψήσει τῇ τεχνικῇ διάφορα γράμματα ἀναδείκνυνται,[803] οὕτως καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων ὅτι μᾶλλον οὗτος πλέω πάντων περὶ τῶν λείωσεων ἐφρόντισεν. Εἰς τοῦτο συνηγοροῦσιν ἐν τῇ λειώσει τοῦ προσωπιδίου θείου μετὰ χρυσοκόλλης, καὶ ἀλὸς ἀνθίου.[804] Ἐὰν δοκιμάσῃς, φησὶν, διάφορα καίεται, ἕψει, φησὶ, λειῶν ἐν ἡλίῳ[805] ἕως γένηται · ἐκ τούτου μᾶλλον τὴν ἕψησιν, λείωσιν ἐτεκμήραντο[806] · τοῦτο ποιοῦσιν, βουλόμενοι ἐπιδείξασθαι τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν, σκεύη τὰ ἀργύρου λαμβάνοντες, καὶ τὸ ἥμισυ χρίσαντες, τὸ φάρμακον[807] ὀπτοῦσι καὶ ἐκφέρουσι τὸ σκεῦος κεχρυσωμένον τὸ μέρος τὸ χρισθέν · Τὸ δὲ ἕτερον ἀκέραιον μένει. Καὶ οὕτως μὲν ὁ περί θείου ὕδατος λόγος.[808]

✶✶

801. ἔφησαν M.
802. ἐν χωνείοις l.b.
803. γράμματα] χρώματα BAK Lb ; χρωμάτων E. — ἀναδείκνυται B etc.
804. προσωποπιδίου BE (πο surpointillé E). — τοῦ θείου Lb.
805. διαφόρως Lb seul.
806. F. l. ἕως γένηται < ἰός. > C
807. τὰ ἀπὸ ἀργύρου B etc.
808. F. l. οὗτος.

1.1.23 3. — 22. ΠΕΡΙ ΣΤΑΘΜΩΝ.

Transcrit sur M, f. 153 r.;— Collationné sur B, f. 139 r.;— sur A, f. 127 r.;— sur K, f. 24 v.;— sur E, f. 65 r.;— sur Lb, p. 243. — Le M ont été re marge de K. — Chap. 45 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. (f. 153 v.) Ὁ περὶ σταθμῶν λόγος τὸ πᾶν τῆς ἑψήσεως φαίνεται συνέχων μυστήριον · αὐτὸ γὰρ σύνθεσις, αὐτὸ σταθμὸς, αὐτὸ λεύκωσις, αὐτὸ ξάνθωσις. Ἠρέμα δέ πως ἐν τῷ περὶ συνθέσεως λόγῳ, ταῦτα[809] πάλιν περὶ χαλκοῦ καὶ ἰώσεως. Φαίνεται δὲ καὶ αὐτὸς τοιοῦτον[810] μόλυβδον λαμβάνων, ἀφ᾽ οὗ καὶ αὐτὸς · Σκόρπισον μολύβδῳ · οὐχ[811] ἁπλῶς ἔλεγεν, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ κοπτικοῦ καὶ λιθαργύρου μέλανι τῷ[812] ἡμῶν. Ἡ δὲ σκόρπισις ἐμοὶ λείωσις φαίνεται, ὡς ἀποδείξω ἐκ πασῶν τῶν γραφῶν ἐν τῇ ἐμῇ κατενεργείᾳ περὶ τοῦ σταθμοῦ. Εἰώθασιν γὰρ[813] δι᾽ ὧν καίουσιν ἢ σκορπίζουσιν ἢ ἐπιβάλλουσιν, διὰ τούτων συσταθμίζειν κεκρυμμένως · σταθμίζουσι τὸν μόλυβδον · ὃς καὶ διὰ τῆς[814] διασκορπίσεως, καὶ συσταθμίζεται λεύκωσις καὶ ἴωσις διὰ τῆς ἐπιβολῆς.[815] « Ἐπίβαλλε γὰρ τοῦ λευκοῦ φαρμάκου τὸ ἥμισυ, » καὶ τὰ ἑξῆς.[816]

2. Πάντα οὖν ἐν πᾶσι κέκρυπται τῇ τέχνῃ ἀπὸ συσταθμίσεως καὶ ἰώσεως, ὁμοῦ πάντα · ἐπειδὴ ἐκ τῆς προϊζανούσης θείου τῇ φιάλῃ,[817] οὐχ ὁρᾶται τὸ

---

809. Ἠρέμα δ. π. ὅσα ... *Lb*.
810. καὶ ἰώσεως εἴρηκε *Lb*.
811. μόλυβδον] μολύβδῳ *Lb seul. Le signe du plomb dans le*
812. τὸ] τοῦ *B*; τῷ *AKE Lb, mel.*
813. ἐν τῇ ἐ. κατ᾽ ἐνέργειαν συνθέσει *Lb*.
814. ὃς] ὁ *M*.
815. γὰρ, φησὶ *Lb*.
816. πάσῃ *Lb seul, f. mel.* — συσταθμιώσεως *M*; συσταθμήσεως *B*.
817. *A* προϊζανούσης, *le signe, ou de* νεφέλης, *ou de* θεῖον *dans M; signe de* θεῖον *dans BAKE; signe de* θεῖον *surmonté de celui de* ὑδράργυρος *dans E;* ὑδραργύρου *en toute*

ὑποκείμενον σύνθεμα πότε λευκανθῇ ἐξ αὐτῆς θείου[818] γινώσκουσιν. Ὅταν γὰρ λευκὴ γένηται, τὸ τηνικαῦτα γινώσκεται[819] καὶ τὸ ὑποκείμενον λευκανθέν. Ἔνθεν ὁ Ἀγαθοδαίμων καθ᾿ ἑκάστην λαμβάνειν θεῖον ἔλεγεν, ἢ λευκὴν ἢ οἵαν δήποτε. Ἐκείνη γὰρ ἡ[820] μηνύουσα τὴν ὄπτησιν, ἣν ἁρπάζουσι καὶ κατακαίουσιν εἰς τὸ λείψανον τοῦ θείου, καὶ ἐκκρίνουσιν μᾶλλον ἢ ἐξίουσιν · λευκανθὲν γὰρ[821] ἁρπάζουσιν. Ἐὰν γὰρ ἐάσωσιν, ἐπὶ τὸ ξανθὸν τρέπεται. Διὸ τοίνυν[822] καὶ τοῦ θείου τοῦ λευκαίνοντος, τὸ πᾶν τοῦ σταθμοῦ παρὰ τῶν φιλοσόφων ζητήσωμεν. Ἔχει οὖν ἐν τῇ ὑστέρᾳ τῶν ζωμῶν ἀρσενίκου γ° α′, καὶ νίτρου ἥμισυ, καὶ φλοιῶν φύλλων περσέας ἁπαλῶν γ° β′, καὶ[823] ἅλας ἥμισυ, καὶ συκαμίνου χυλοῦ γ° α′, καὶ στυπτηρίας σχιστῆς · τούτοις[824] συλλειώσας ὅλα ὁμοῦ ἐν ὄξει ἢ οὔρῳ, ἢ ἀσβέστου στάκτῃ,[825] ἕως (154 ρ.) γένηται ζωμός. Εἶτα ἐν σκιᾷ [πυρὸς] καταβάπτει πέταλα[826] καὶ ἀποσκιώσεις ποιεῖ. Δεῖ οὖν τὰ λείποντα πάντα βάλλειν, πρό γε πάντων, ἀσβέστου μέρη β′ πρὸς θείου καὶ ἀρσενίκου, καὶ σανδαράχης[827] μέρος α′, καὶ τὰ ὕδατα · καὶ ποιήσαντες ὕδωρ λευκὸν μαρμάρῳ παρεμφερὲς,[828] ἐν αὐτῷ ποτίζειν ἢ ἑψεῖν τρούλλῳ τὸ προειρημένον σύνθεμα.[829]

✶

818. ὁρᾶται] ὅρα M ; ὁρᾶ BAK. — θείου] signe de θεῖον MBAK. A mg. : λοιπὸν τῆς puis le signe de θεῖον. Réd. de E Lb : ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς ὑδραργύρου (en toute γινώσκεται.

819. λευκὴ ὑδράργυρος γένηται Lb.

820. θεῖον] même ὑδράργυρον (en toute

821. εἰσκρίνουσιν BE Lb.

822. M mg. : περὶ ὕδατος θείου, 1re main. — Διὸ τοίνυν] Διὸ πῶς E. Réd. de Lb : Διὸ πῶς ἔχει οὖν καὶ τοῦ θείου τοῦ λευκ. τὸ πᾶν, τοῦ σταθμοῦ ...

823. φλωὸν M ; φλοιὸν E. — ἁπλὸν M.

824. τούτοις] τοῖς M.

825. σταλακτῇ ἕνωσον ἕως B, etc.

826. πυρο M.

827. σανδαράχη M.

828. καὶ τὸ ὕδ M. — ποιήσαντας Lb, mel.

829. ἢ] καὶ E. — τρούλλου M.

**

1.1.24 3. — 23. ΠΕΡΙ ΚΑΥΣΕΩΣ ΣΩΜΑΤΩΝ.

Transcrit sur M, f. 154 r. — Collationné sur B, f. 139 v. ;— sur A. f. 127 v. ;— sur K, f. 25 r. ;— sur E, f. 66 v. ;— sur Lb, p. 249 — Le variante M ont été re marge de K. — Chap. 46 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Φέρε τοίνυν ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ τί ἐστιν καῦσις σωμάτων ζητήσωμεν. Ὁ λόγος γὰρ ὁ περὶ σταθμῶν ἀνῆκεν · ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὅλον συνέχει. Ἄγαγε τὸν φιλόσοφον λέγοντα · « Λαβὼν νεφέλην τὴν ἀπὸ ἀρσενίκου, πῆξον ὡς ἔθος, καὶ ἐπίβαλλε χαλκῷ ἢ σιδήρῳ θειωθέντι,[830] καὶ λευκανθήσεται. Τινὲς τὸ θειωθέντι καέντι λέγουσιν · μὴ ἀγνοοῦντες[831] γὰρ οὗτοι τὸν χαλκὸν καίουσι τῷ θείῳ, καὶ τὸν σίδηρον μαγνησίᾳ.[832] Οὐκ ἔστιν δὲ αὕτη καῦσις, ἀλλὰ φθορά. Ἡ δὲ τοῦ φιλοσόφου καῦσις αὕτη λεύκωσις ὀνομάζεται. Ὥσπερ ἡ ἐξίωσις καὶ τὰ ἄλλα ἀποδέδεικται λεύκωσις,[833] οὕτως καὶ ἡ καῦσις ἡ παρ᾽ αὐτῷ ἐν τούτῳ τῷ προκειμένῳ λεύκωσις[834] · ἐν γὰρ δευτέρῳ, ξάνθωσις.[835]

2. Αὐτὸς οὖν ὁ φιλόσοφος καίει τὸν χαλκὸν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ θείου, ἑψῶν καθὰ προλέλεκται. « Ἐπίβαλλε γὰρ, φησὶν, τοῦ λευκοῦ φαρμάκου τὸ ἥμισυ · καὶ ἔσται πρῶτον · τοῦτο ἕψει · τὸ γὰρ ἄλλο ἥμισυ ἐν τῇ ἰώσει τηροῦμεν. » Διὰ τοῦτο καὶ Πιβήχιος ἄνω καὶ κάτω · « Διαμερίσατε[836]

830. λειωθέντι K.
831. τὸ] τῷ M ; τῷ E Lb. — μὴ om. B. etc., f. mel.
832. μαγνησίᾳ om. M. — A mg. : σῆ.
833. M mg. : Λεξ, à l'encre noire. (C Lexique, ci-de ἡ ἐξίωσις καὶ ἡ λεύκωσις Lb (λεύκωσις biffé dans E).
834. A λεύκωσις] γίνεται et au-de ὀνομάζεται E. — λεύκ. ὀνομάζεται Lb.
835. γὰρ] F. l. δὲ. — ξάνθωσίς ἐστι E.
836. Πηβήχιός φησιν Lb.

εἰς δύο μοίρας τὸ φάρμακον. » Ἔλεγεν · « Καύσατε τὸν χαλκὸν[837] ἐν δαφνίνοις ξύλοις, τουτέστιν ἐν τῷ λευκῷ συνθέματι · φύλλα γὰρ δάφνης οὕτως καίονται τὰ σώματα ἑψόμενα διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ[838] θείου, ὁμοῦ δὲ καὶ λευκαίνονται · τὸ γὰρ « ἐπίβαλλε χαλκῷ ἢ σίδήρῳ θειωθέντι · τοῦτῳ καὶ λευκανθήσεται. Καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων οὕτως[839] παρεγγυᾷ, ἵνα ζῶσιν τὰ σώματα καὶ ἑψῶνται μετὰ τῆς νεφέλης τῷ θείῳ[840] ὕδατι. Καὶ οὕτως ἐστὶν καῦσις καὶ λεύκωσις · ἐν γὰρ τῷ κασσιτέρῳ ὁ[841] φιλόσοφος (f. 154 v.) τὴν ἕψησιν ὑπέθετο · « τὴν προγεγραμμένην νεφέλην ἕψει ἐλαίῳ κικίνῳ ἢ ῥαφανίνῳ προσμίξας βραχὺ στυπτηρίας.[842] Εἶτά φησιν · « Ποίει μίγματα τοῦ κασσιτέρου, » καὶ τὰ ἑξῆς · πάντα[843] τέλεια διὰ μιᾶς τάξεως. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν τὰ ὅλα ἐμνημόνευσεν · ἀπὸ τῶν ἐλαίων τοῦ ὕδατος τοῦ θείου · ἀπὸ τῆς στυπτηρίας, τὸ θεῖον[844] · ἀπὸ τοῦ κασσιτέρου, τὰ δύο συνθέματα · ἡ γὰρ νεφέλη κατ᾽ αὐτὸν[845] δύει.

3. Αἱ γοῦν ἐπιβολαὶ κατὰ τῶν τοῦ θείου πάλιν ζωμῶν · ἡ δὲ ὄπτησις κατὰ τοῦ ὅλου, ἥτις καῦσις ἢ ἕψησις καὶ λεύκωσις.[846] Ἐν τούτῳ καίουσιν καὶ ἑψοῦνται τὰ σώματα. Αὕτη ἡ καῦσις ἡ ἀπ᾽ αἰῶνος κηρυττομένη, τοῦτον ὃν πᾶσαι αἱ γραφαὶ μυστικῶς διδάσκουσιν τὸν[847] χαλκὸν θείῳ καίειν. Αἱ δὲ ἄλλαι καύσεις φθοραί εἰσιν μᾶλλον ἢ καύσεις. Οὗτος ἐὰν καῇ, εὔχρηστος χαλκὸς εἰς πάντα καὶ ἕτοιμος εἰς καταβαφὴν,[848] ὡς καὶ ἐκταθεὶς

837. M mg. : ὧδε N° (sc. νόει ?), à l'encre noire.

838. τὰ δὲ σώμ. ἕψονται Lb.

839. θειωθέντα M.

840. ἐν τῷ θ. ὕ. Lb.

841. ἐν γὰρ τ. κ.] ἐὰν γ. τῷ κ. E ; ἐὰν γ. τῇ ὑδραργύρῳ Lb. (même variante plus loin, l. 9 et 12).

842. στυπτ. σχιστῆς Lb seul.

843. καὶ τὰ ἑξῆς — κασσιτέρου om. BAK.

844. τὸ ὕδωρ Lb mel.

845. καθ᾽ ἑαυτὴν Lb.

846. καὶ λεύκωσις καλεῖται, καὶ ἐν ταύταις καίονται Lb.

847. τοῦτον ὃν] τοῦτο οὖν B etc., mel.

848. Réd. de Lb : Οὕτως οὖν ἐὰν καῇ, καλὸς καὶ εὔχρηστος χαλκὸς εἰς πάντα γίνεται,

ἠλεκτροῦται. Καὶ ἐὰν πλεονάσῃς τὰ φῶτα, γίνεται[849] ξανθὸν τὸ ἥμισυ τὸ θεῖον καιόμενον · τῆς γὰρ μαγνησίας τὸ τέταρτον[850] · καὶ οὕτως χρώμεθα ἐν τῷ χαλκῷ γ° δ′, σιδήρου γ° α′, καὶ μαγνησίας γ$^{\alpha}_{\rho}$ ΣΤ′,[851] κασσιτέρου δὲ καὶ μολύβδου χαλκία < β′, > καὶ καδμίας, καὶ κλαυδιανοῦ, καὶ χρυσοκόλλης, καὶ κινναβάρεως πρὸς ἀνάλογον τούτων τῶν οὐγγιῶν. Κἄν τε γὰρ ἐξ ἴσου ποιήσῃς ἢ πλέον ἢ ἔλασσον, ἐπιτυγχάνεις · οὕτως οἰκονομεῖσθαι ἐργῶδές ἐστι καὶ εὐηθές. Δεῖ δὲ μετὰ[852] σταθμοῦ ἐκθέσθαι, Δημοκρίτου εἰρηκότος · « Οὐδὲν ὑπολέλειπται,[853] οὐδὲν ὑστερεῖ. » Καὶ μὰ τὴν Δημοκρίτου ἀρετὴν, οὐδὲν ὑπολείπει.[854] Ἡ γὰρ σύνθεσις τοῦ ἀπολελυμένου, λέγω δὲ ὕδατος θείου καὶ νεφέλης ἄρσις, ἀφθόνως ὑμῖν ἐξεδόθη · ἡ δὲ ἔκδοσις αὕτη ἡ τῆς βίβλου ἑρμηνεία.[855] Ἐπειδὴ τοίνυν περὶ σταθμοῦ καὶ καύσεως ἀποδέδεικται, φέρε καὶ περὶ σταθμῶν ξανθώσεως ζητήσωμεν.

✳✳

1.1.25 3. — 24. ΠΕΡΙ ΣΤΑΘΜΟΥ ΞΑΝΘΩΣΕΩΣ.

Transcrit sur M, f. 154 v. — Collationné sur B, f. 141 r. ;— sur A, f. 128 v. ;— sur K, f. 26 r. ;— sur E, f. 68 r. ;— sur Lb, p. 257. — Le variante M ont été re marge de K. — Chap. 47 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

καὶ ἔτ. — χαλκὸς *om.* M.

[849]. ὃς καὶ ἐκτ. Lb. — πλέον ἐάσῃς M. F. l. πλεονάσῃ.

[850]. καιόμενος M. — τὸ τέταρτόν ἐστι Lb.

[851]. [ΣΤ, ΣΤ′ Stigma]. Réd. de Lb (d'aprè ἐκ τοῦ χαλκοῦ ὀγγίαις τίσσαρσι, καὶ ἐκ τοῦ σιδήρου ὀγγίᾳ μιᾷ, καὶ ἐκ τῆς μαγνησίας γραμμαρίοις ἓξ, ἐκ τῆς ὑδραργύρου δὲ καὶ μολ. καὶ χαλκίων, καὶ καδμίας ...

[852]. οὕτως οὖν οἰκονομεῖν Lb.

[853]. τὰ πάντα ἐκθέσθαι Lb.

[854]. ματὴν MA.

[855]. ἡμῖν Lb *seul*.

1. Διατί ὁ Ἀγαθοδαίμων ἐμνημόνευσεν ; οὐχ ἵνα σταθμὸν[856] (f. 155 r.) διδάξῃ, ἀλλ᾽ ἵνα κρόκου καὶ ἐλυδρίου τὸ διπλάσιον τῶν ἄλλων ποῶν βάλλῃ · αὗται γάρ εἰσι βαπτικώτεραι · τὸν γὰρ σταθμὸν κατὰ ἀνάλογον τοῦ λευκοῦ θείου ποιεῖ · ἔκ τε θείων καὶ ὑδάτων καὶ[857] ποῶν ὕδωρ θεῖον, ὃ καλεῖται παρ᾽ αὐτοῖς ὕδωρ ἄθικτον. Ἐκ τούτου[858] ποτίζουσιν ἑψοῦντες τὸ λευκὸν σύνθεμα καὶ ξανθοῦται. Καὶ ὄπτα ὡς[859] ἤκουσας πρότερον, ἁρπάζων πάλιν ἕως οὗ ξανθωθῇ. Ὁμοίως δέ ἐστιν τοῦτο σταθμὸς καὶ ξάνθωσις. Οὗτος ὁ περὶ σταθμῶν καθὼς προεῖπεν ὁ λόγος.

2. Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἐν τῷ ἐπιχειρεῖν τὸ πρᾶγμα πολλὰ αἴτια συμβαίνει · τὰ μὲν ὀφθαλμοφανῶς, τὰ δὲ οὔ. Ἔστι δὲ τὰ πρῶτα πλυνόμενα ἢ μιγνύμενα, μολυβδόχαλκος, καὶ τὰ ὅμοια, πυρίτης καὶ τὰ ὅμοια. Δεῖ δὲ καὶ τὸν πυρίτην καὶ τὸν ἀνδροδάμαντα, μὴ ὄξει πρῶτον οἰκονομεῖσθαι, καθὼς ἔχουσιν αἱ γραφαί, ἵνα μὴ τὸ χαλκῶδες αὐτοῦ ἰωθῇ, τὰ δὲ ὕστερον συμμισγόμενα κινναβάρει, καὶ τὰ ὅμοια[860] · ἢ ἐγχωρεῖ καὶ ἐν ἡλίῳ, καὶ τὰ ὅμοια.[861]

3. Μαρία γὰρ πρὸ πάντων μολυβδόχαλκον καὶ τὰς ποιήσεις[862] · ἢ γὰρ καῦσις ἣν πάντες οἱ ἀρχαῖοι κηρύττουσιν, Μαρία πρώτη φησίν[863] · « Ὁ χαλκὸς καεὶς θείῳ καὶ ἀνακαμφθεὶς νιτρελαίῳ καὶ ἐκτιναχθείς,[864] καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ παθών, χρυσὸς κρεῖττον ἀσκίαστος γίνεται.[865] » Καὶ τοῦτο ὁ θεὸς εἶπεν · « Ἴστε πάντες ἀπὸ τῆς πείρας ὅτι καύσαντες τὸν χαλκὸν θείῳ οὐδὲν ἐποιήσατε · ἐπὰν δὲ καύσῃ τοῦτο τὸ θεῖον,[866] τότε οὐ μόνον

856. ἐμν. τοῦ σταθμοῦ Lb.
857. θεῖον ποιεῖ Lb seul.
858. παρ᾽ αὐτ M.
859. Réd. de Lb : ποτίζουσιν ἑψ. καὶ ξανθοῦντες καὶ ὀπτῶντες, καὶ πάλιν ἁρπάζοντες ἕως ...
860. συμμιγνύμενα B etc.
861. ἐν om. M. ἡλίῳ en signe M ; ἐν χρυσῷ (en toute
862. γὰρ] F. l. δὲ. – Réd. de Lb : καὶ τὰς π. λέγει · τὴν γὰρ καῦσιν ...
863. φησίν] εἶπεν Lb.
864. ἀνακαυθεὶς B etc.
865. χρυσοῦ Lb seul. – κρείττων B etc. – καὶ ἀσκ. γίν. E.
866. καύσητε τούτῳ τῷ θείῳ B etc., f. mel.

ἀσκίαστον ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν χρυσὸν βαδίζοντα. » Ἔνθεν καὶ Μαρία ἐν τοῖς ὑποκάτω τοῦ ζωδίου καὶ δεύτερον αὐτὸ ἐβόα, καί φησιν · « Καὶ τοῦτό μοι ὁ θεὸς ἐχαρίσατο · ὅτι χαλκὸς πρῶτον καίεται θείῳ, εἶτα σῶμα τῆς μαγνησίας · καὶ ἐκφυσᾶτε ἕως[867] ἐκφύγωσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ μετὰ τὴς σκιᾶς τὰ θειώδη. Καὶ γίνεται χαλκὸς ἀσκίαστος.

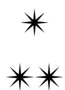
4. Οὕτως οὖν πάντες καίουσιν. Ἡ Μωσέως μάζα · « Οὕτως καίεται θείῳ, καὶ ἁλὶ καὶ στυπτηρίᾳ, θείῳ (f. 155 v.) λευκῷ λέγω.[868] Οὕτως καὶ Χίμης εἰς πολλοὺς τόπους καίει μάλιστα τὴν δι᾽ ἐλυδρίου.[869] Οὕτως καὶ Πηβίχιος · « Καὶ ἡ ἐν δαφνίνοις ξύλοις. » Περιφραστικῶς[870] τῷ λευκῷ θείῳ ἀπὸ τῶν φύλλων δάφνης αἰνίττεται.[871] Οὗτος ὁ περὶ σταθμῶν λόγος.

5. Τοῦτο οὖν ἄνω καὶ κάτω Μαρία εἰς μυρίας τάξεις ἔλεγεν. « Τὸν ἡμέτερον χαλκὸν καῦσον τῷ θείῳ, καὶ ἐκτιναχθεὶς, ἔσται[872] ἀσκίαστος. » Οὐ γὰρ μόνον οἶδεν καίειν τῷ λευκῷ αὐτῷ θείῳ, ἀλλὰ[873] καὶ λευκαίνειν καὶ ἄσκιον ποιεῖν. Ἐν τούτῳ Δημόκριτος καίει, καὶ λευκαίνει καὶ ἄσκιον ποιεῖ. Πάλιν τὸ ξανθὸν θεῖον οὐ μόνον καίουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀσκιαστοῦσιν καὶ ξανθοῦσιν. Τοῦτο ὁ Δημόκριτος λέγει · « Τὴν γὰρ αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει ὁ κρόκος τῇ νεφέλῃ,[874] ὡς ἡ κασία τῷ κινναμώμῳ. » Καὶ ἐν τῇ μάζᾳ Μοϋσέως ἐπὶ τέλει[875] ὁμοίως κεῖται · « Πότιζε ὕδατι θείου ἀθίκτου, καὶ ἔσται ξανθὸν,[876] ἀσκίαστον. » Δηλονότι καείς.

867. ἐκφυσᾶται MB Lb ; φυσσᾶται AKE. Corr. conj.
868. στυπτ. σχιστῇ (en toute
869. Χύμης Lb seul. — καίει] καὶ B etc. — τὴν] ἡ Lb.
870. Πηβήχιος BAKE ; Πιβήχιος Lb. — καὶ ἡ] καίει B etc. F. l. καίε. C
20.
871. τὸ λευκὸν θεῖον Lb seul, mieux. — ὑπὸ Lb.
872. καῦσον] καύσατε B etc. — καὶ] ὃς Lb.
873. καίειν αὐτὸν τῷ λ. θ. Lb, f. mel. — αὐτὸν] αὐτὴν BA ; αὐτὴνῶ K.
874. τῆς νεφέλης (en signe) M.
875. τοῦ κιναμώμου M. — Μώσεως B etc. — ἐπιτελείτω M ; ἐπιτέλει BAKE ; om. Lb. Corr. conj.
876. M mg. : ·)(· avec renvoi à ἄθικτον. — ξανθὸς, ἀσκίαστος Lb, f. mel.

6. Αὕτη οὖν καῦσις, αὕτη λεύκωσις ἢ ξάνθωσις, αὕτη ἐν τοῖς[877] δυσὶν ἀσκίαστος · Οὕτως καίονται καὶ ἐκτινάσσονται τὸν χαλκὸν,[878] χρυσῷ ἴσον, ἀσκίαστον ποιήσετε, καὶ πρὸς δίπλωσιν ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἕτοιμον. Οὐδεὶς δὲ < πλὴν > τὴν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστάμενος δίπλωσιν κατεργάζεται · ἐπεὶ ὅμοιος τῷ τὰς σταφυλὰς ὄμφακας ὄντας[879] ἔτι τρύγοντι. Τινὲς τῷ παντὶ ὀστράκῳ ἐν ὑαλοῖς κύβοις ἑψοῦσιν καὶ[880] ὀπτῶσιν ἐπὶ τῆς κηροτακίδος · καὶ ταῦτα καλοῦσιν ληκύθια.[881] Ὁ Ἀγαθοδαίμων ἐν ταῖς λειώσεσιν ἰσχυρῶς καὶ ἰατρικῶς κολλούρια[882] ἀγωγῇ εἶπεν λειοῦσθαι.

7. Αὕτη οὖν ἐστιν καῦσις σώματων · οὗτος ὁ περὶ σταθμῶν λόγος · αὕτη καλεῖται καῦσις, λεύκωσις. Ἡ δὲ τοῦ θείου αὕτη καλεῖται λεύκωσις καὶ ἀσκίαστος · ἡ λεύκωσις αὕτη καλεῖται ἴωσις,[883] (f. 156 r.) καὶ ἐξίωσις καὶ λεύκωσις. Πάλιν δὲ καὶ εἰς δεύτερον καλεῖται λεύκωσις ξάνθωσις, καὶ ἀσκίαστος ξάνθωσις, καὶ ἴωσις,[884] ξάνθωσις. Καὶ ὁ προφήτης Χίμης χορεύων, μετὰ ἐξεπιβολὰς ἔλεγεν[885] · δεὶς [ἔλεγεν] αὐτὸν ἄσκιον ξανθὸν. Ἐξῆς δέ σοι ὁ περὶ θείου[886] ὕδατος καὶ ἰώσεως ἤτοι σήψεως λαληθήσεται τρόπος.

877. M mg. : ξα (à l'encre noire).
878. F. l. ἀσκιάστωσις. (C   καίοντες καὶ ἐκτινάσσοντες.
879. ὅμοιος ἔσται Lb seul. – ὄντας] οὖσας Lb.
880. ὑέλοις M ; ὑαλίνοις Lb.
881. ὄπτουσι M, ici et pre   λεκύθια mss. exce
882. F. l. ἰσχυρᾷ καὶ ἰατρικῇ. – Lire κολλύρια.
883. ἀσκιάστωσις B etc., f. mel. – M mg. : ἰω.
884. λεύκωσις] F. l. καῦσις (M. B.). – Lire ἀσκιάτωσις (M. B.).
885. Καὶ ὁ πρ. δὲ Χύμης Lb. – χορεύων] F. l. ἀγορεύων. – ἒξ ἐπιβολὰς BAKE.
886. ἔλεγεν · δεὶς ἔλεγεν αὐτὸν ἄ. ξ.] δὶς αὐτὸν ἄ. ξ. BAK ; ἔλεγεν δὶς (mot biffé) αὐτὸν ἄ. ξ. E ; ἔλεγεν αὐτὸν ἄ. ξ. Lb.

1.1.26 3. — 25. ΠΕΡΙ ΘΕΙΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.[887]

Transcrit sur M. f. 156 r. — Collationné sur B, f. 143 r. ;— sur A, f. 129 v. ;— sur K, f. 26 v. ;— sur E, f. 70 v. ;— sur Lb, p. 267. — Le M ont été re marge de K. — Chap. 48 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Πρῶτον δεῖξαι δεῖ ὅτι σύνθετον τὸ ὕδωρ τοῦ θείου ἐκ πάντων τῶν ὑγρῶν, ἔχον τὴν σύγκρασιν, καὶ διὰ πάντων τῶν ὑγρῶν ὀνομάζεται.[888] Καθάπερ τὸ στερεὸν σύνθεμα δι᾽ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν εἴδους ἐκάλεσεν,[889] οὕτως καὶ τὸ ὑγρὸν δι᾽ ἑνὸς ἑκάστου ὑγροῦ ὕδωρ θεῖον, διὰ δὲ μυρίων[890] ὀνομάτων τὰ δύο συνθέματα καλοῦσιν. Καλεῖται ὕδωρ θεῖον δι᾽ ἅλμης, διὰ ὕδατος θαλασσίου, διὰ οὔρου ἀφθόρου, δι᾽ ὄξους, δι᾽ ὀξάλμης,[891] δι᾽ ἐλαίου κικίνου, ῥεφανίκου, βαλσάμου, γάλακτος γυναικὸς ἀρρενοτόκου, καὶ γάλακτος βοὸς μελαίνης, καὶ δι᾽ οὔρου δαμάλεως, καὶ προβάτου θηλείας · τινὲς οὔρου ὀνείου · ἄλλοι καὶ ὕδατος ἀσβέστου, καὶ μαρμάρου,[892] καὶ φέκλης, καὶ θείου, καὶ ἀρσενίκου, καὶ σανδαράχης, καὶ νίτρου,[893] καὶ στυπτηρίας σχιστῆς, καὶ γάλακτος πάλιν ὀνείου, καὶ αἰγείου, καὶ κυνίνου · καὶ ὕδατος σποδοκράμβης, καὶ ἄλλων ὑδάτων ἀπὸ σποδοῦ[894] γινομένων · ἄλλοι καὶ μέλιτος, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ ὄξους, καὶ νίτρου,[895] καὶ ὕδατος ἀερίου, καὶ Νείλου, καὶ

---

887. *Titre dans BAK* : περὶ θείου ἀθίκτου ὕδατος ;— *dans Lb* : περὶ ὕδατος θείου ἀθίκτου.

888. *M mg.* : ὧ (*pour* ὧδε), *à l'encre noire*.

889. *F. l.* ἐκάλεσαν. — ὕδωρ θεῖον] ὕδωρ *et le signe de* θεῖον *M* ; ὕδατος θείου *E*. ὕδωρ θείου *Lb*. — ὑγροῦ ὑδ. θ. *om. BAK*. — ὕδωρ θεῖον *jusqu'à* σικερίτου καὶ ζύθου (*l.* 16)] *C* ⋆).

890. διὰ δὲ μυρ. ὀν. κ. τ. λ.] ὅτι τὰ δύο συνθέματα καλ. πολλοῖς ὀνόμασιν οἷον ὕδωρ ἅλμης ⋆.

891. διὰ ὕδ. θαλ. *om.* ⋆.

892. θήλεος *Lb*. — τινὲς] καὶ ⋆. — ἄλλοι καὶ *om.* ⋆. — ὕδατος (*en signe*)] ὕδωρ ⋆.

893. καὶ φ. κ. σανδ. κ. στ. σχ. κ. νίτρου ⋆.

894. κυκίνου *B etc. F. l.* κυνικοῦ.

895. ἄλλα καὶ *M* ; ἄλλοι *BAK* ; ἀλλὰ καὶ *Lb* ; *om.* ⋆.

ἄρκτου, καὶ οἴνου ἀμηναίου,[896] καὶ ῥοϊτοῦ, καὶ μορίτου, καὶ σικερίτου καὶ ζύθου · καὶ ἵνα μὴ τὰ πάντα ἀναγινώσκω, διὰ παντὸς ὑγροῦ.[897]

2. Καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ ξανθὸν πολλάκις ἐκάλεσαν οἱ παλαιοὶ διαφόρως. Δοκεῖ μοι ὅπως ὁ φιλόσοφος Πηβίχιος διέσταλκε τῷ φιλοσόφῳ ἐπὶ[898] τῶν ξανθῶν ζωμῶν · « ἄ- (f. 156 v.) νες οἴνῳ ἀμηναίῳ. » Ὅπερ οἴνῳ νέῳ[899] πάσαις ταῖς λευκώσεσιν οὐ κατέλεξαν ζωμόν. Πηβίχιος δὲ · « Σίκερα[900] καὶ μορίτην καὶ ῥοΐτην, πλὴν οὕτω διαστείλαντες οὐδὲν ὠφέλησαν τοὺς[901] ἀκροατάς, πάνυ δυσνοήτως οὕτως · ἓν γὰρ ἕκαστον εἶδος οἰκονομῶν[902] ὁ φιλόσοφος διὰ λευκώσεως καὶ ξανθώσεως οἰκονομεῖ, καὶ διὰ τῶν δύο ὧν προήκουσας, καύσεων ἢ ἑψήσεων. Φησὶν οὖν ἐπὶ τοῦ πυρίτου[903] · « Λαβὼν πυρίτην, οἰκονόμει, λείου ἢ ὀξάλμῃ καὶ τοῖς ἑξῆς » ὃ αἰνίττεται ὕδωρ θεῖον λευκόν. Εἶτα ἐπὶ τῆς κινναβάρεως · « Τὴν κιννάβαριν[904] ποίει λευκὴν δι᾽ ἐλαίου ἢ ὄξους καὶ μέλιτος καὶ τῶν ἑξῆς. » Ἐπὶ δὲ τοῦ[905] ἀνδροδάμαντος · « Ὁμοίως πάλιν, ἅλμῃ ἢ ὀξάλμῃ. » Εἶτα ἐπιφέρει · « Ἕψει ὕδωρ θείου ἀθίκτου, ἵνα γνῷς ὅτι ὕδατα θαλάσσια, καὶ οὖρον,[906] καὶ ὄξος, καὶ τὸ ἐν τῇ κινναβάρει ἔλαιον, καὶ μέλιτος, ὕδωρ θεῖόν ἐστιν. Δι᾽ ἑνὸς γὰρ εἴδους τὸ ὅλον αἰνίττεται.

3. Ὕστερον ἐν τῷ ἀνδροδάμαντι κηρῦξαι θέλων ἔλεγεν · « Ἕψει ὕδωρ θείου ἀθίκτου · τὰ γὰρ αὐτὰ ὑγρὰ καὶ ὕδατά εἰσιν ἀθίκτων · καὶ τῶν δι᾽ ἀσβέστου ἐπιβολῶν ἀμειβουσῶν καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὸ ὄνομα, ἐν μὲν τῷ θείῳ τῷ

896. καὶ ἄρκτου καὶ σαπφείρου ⋆.

897. F. l. ἀναμιμνήσκω.

898. Δοκεῖ – Πηβίχιος] Ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ Πηβήχιος ὁ φιλ. Lb. – διέσταλκε] επ au-de de δι E. – ἐπὶ] περὶ Lb.

899. ὅπερ ὡς BAKE.

900. ἐν πάσαις δὲ τ. λ. E.

901. ῥοΐτην εἶπον Lb.

902. πάνυ γὰρ δυσν. ἐλάλησαν Lb. – ἐν M.

903. F. l. καύσεως ἢ ἑψήσεως.

904. θείου Lb. – ἐ. τ. κινναβ. φησίν Lb.

905. ἢ] καὶ Lb.

906. ὕδωρ] ὕδατι Lb.

λευκῷ, « γῆ χεία καὶ ἀστερίτης καὶ ἀφροσέληνον[907] ἐν τῇ τάξει τοῦ χαλκοῦ · » ἐν δὲ τῷ ξαντῷ · « ἐπίβαλλε ὤχραν[908] ἀττικὴν, σινώπην ὀπτὴν ποντικὴν καὶ τὰ ὅμοια. » Πάλιν τε ἐπὶ τῆς[909] χρυσοκόλλης · « Πυρῶν καὶ ποτίζων αὐτὴν ἐλαίῳ ἕως ἑπτάκις.[910] » Καὶ ἐν χρυσοποιΐᾳ ἕκαστον αὐτῶν προελεύκανεν. Ὁμοίως καὶ τὴν λιθάργυρον ἐν τοῖς ἀμφοτέροις συνθέμασιν · πλέω γὰρ δύο ἑψήσεων[911] οὐ γίνεται ἐν τῇ κατενεργείᾳ · ἀλλὰ καὶ τὴν νεφέλην καὶ τὴν λιθάργυρον[912] ἐν τοῖς ζωμοῖς μέλιτι λευκοτάτῳ ἀναλαμβάνει. Καὶ οὐ παρέλειψέν τι τῶν ὑγρῶν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀμφοτέροις συνθέμασιν · συνέθετο γὰρ λύσιν κομάρεως καὶ ῥάκινον, (f. 157 r.) καὶ δι᾽ ἐλυδρίου σκευαστοῦ γίνεσθαι ἔλεγε σύνθετον τὸ ὕδωρ τοῦ θείου · καὶ τὴν[913] χρυσόκολλαν κελεύει ζέννυσθαι ὕδωρ μαρμαρικῆς ἀσβέστου ἐλαίῳ[914] · καὶ τὸν πυρίτην σὺν μέλιτι ὕδωρ θεῖον διὰ τῶν τεσσάρων βιβλίων[915] διαφόρως διέρχεται οἰκονομῶν, ἐν μὲν τῷ ἀργύρῳ « γῆν χείαν, ἀστερίτην[916] καὶ ἀφροσέληνον, καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐπιβολῆς » · ἐν δὲ τῷ[917] ξανθῷ, « σινώπην, ὤχραν ἀττικὴν, καὶ λιθοφρύγιον, ἐὰν εὕρῃς » · ἐν δὲ τοῖς λίθοις, « αἷμα τράγου καὶ χυλὸν ἁλικακάβου · » ὕστερον δέ · « εἴ πώ[918] τι χρήσιμον · τὰ θειώδη ὑπὸ τῶν θειωδῶν κρατεῖται, καὶ τὰ ὑγρὰ ὑπὸ[919] τῶν καταλλήλων ὑγρῶν ·

907. γῆν etc. (accusatif partout) Lb.
908. τοῦ χαλκοῦ λέγει Lb. — ἐπίβαλε, φησὶν Lb.
909. τε] δὲ Lb ; om. BAK.
910. ἐλαίων M ; ἔλαιον B etc. Corr. conj.
911. M mg. : ἕψησις sur une ligne verticale, en lettre
912. ἐνεργείᾳ B etc.
913. ἔλεγε γὰρ (om. E) τὸ ὕδ. τοῦ θ. συνθ. ἐστι Lb.
914. ζευγνύσθαι B etc. — σὺν ἐλαίῳ B etc.
915. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ θείου Lb seul.
916. ἐν μὲν τῇ, puis le signe de l'argent MBAKE ; ἐν μὲν τῷ λευκῷ Lb. F. l. ἐν μὲν τῇ ἀργύρου < βίβλῳ. > — « C'e
(M. B.)
917. καὶ τὴν etc. (accusatif partout) Lb.
918. εἴπω MBAKE ; λέγω Lb.
919. τὰ θεώδη — ὑγρῶν] C κρατεῖται] κατέχεται B etc.

τὰ γὰρ θειώδη ὑπὸ τῶν θειωδῶν κατέχεται.[920] »

✳
✳✳

1.1.27 3. – 26. ΠΕΡΙ ΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΩΧΡΑΣ.[921]

Transcrit sur M, f. 157 r. – Collationné sur B, f. 144 v. ;– sur A, f. 131 r. ;– sur K. f. 27 v., puis 108 r ;– sur E, f. 73 r. ;– sur Lb, p. 277. – Le variante M ont été re K. – Chap. 49 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Σκευασία ὤχρας γίνεται ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἁδριανοῦ πλαγίας[922] λεγομένης. Ἐκεῖ λακήματα τοῦ ὄρους · καὶ διὰ τῶν ῥαγάδων θεωρήσεις ζώνας ὤχρας πλακώδεις. Γίνεται δὲ καὶ εἰς Βαβυλωνίαν εἰς[923] τὸ ὄρος. Θεωρεῖς διὰ τῶν ῥαγάδων · ἀρῶνται καὶ ὀπτῶσιν, καὶ γίνεται[924] μίλτος, ὅντινα καὶ σινώπην καλοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ αὐτῇ τῇ ὤχρᾳ χρώμεθα, οὐδὲ ταύτῃ τῇ σινώπῃ, ἀλλὰ ὤχρα μὲν ἡ ἀληθὴς[925] βαφὴ ἔσται · πλὴν τὸ προκείμενον ἤτοι σῶμα μαγνησίας, ἤτοι μέλας μόλυβδος.

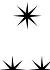
2. Καὶ οἵαν τάξιν λέγουσιν χωρὶς τῶν βαφικῶν, περὶ αὐτῆς λέγουσιν[926] πᾶσαι αἱ γραφαί. Εἴ ποτε οὖν ἀναγιγνώσκεις οἱανδήποτε τάξιν, ἐν τούτῳ τοίνυν ἔχε, καὶ θηράσεις πρᾶγμα τὸ ζητούμενον, μάλιστα[927] ἐὰν Μαρίᾳ καὶ

---

920. κατέχεται] κρατεῖται B etc.
921. σκευασίας] σημασίας mss. Corr. conj.
922. σκευασία] σημασία mss. Corr. conj. – Réd. de E Lb : ἡ σημασία καὶ ἡ συλλογὴ τῆς ὤχρας γίν. ἐν τῷ ὄ. τοῦ Ἀδριατικοῦ (Lb seul) πελάγους · συλλεγομένη (Lb seul) ἐκεῖ κατὰ λακκήματα τοῦ ὄρους.
923. Βαβυλῶνα B etc. – εἴς τι ὄρος Lb seul.
924. ἢ θεωρεῖται Lb. – αἴρουσι δὲ ταύτην καὶ ὀπτ. Lb.
925. M mg. ωχ (à l'encre noire). – ταύτης τῆς σινώπης M.
926. οἵαν δήποτε Lb mel.
927. ἐν τούτῳ ἔχε τὸν νοῦν Lb.

τῷ φιλοσόφῳ ἀκολουθήσῃς. Καὶ γὰρ πυρίτας, κιννάβαριν ὁ φιλόσοφος, ἢ κλαυδιανὸν, ἢ καδμίαν, ἢ ἀνδροδάμαντα, ἢ χρυσόκολλαν · ἢ ὅτι δεῖ ὑπὸ τὸν μολυβδόχαλκον, κιννάβαριν, σῶμα[928] μαγνησίας ὃ λέγεται μέλας μόλυβδος. Κἂν τε πάλιν ἐν τῇ χρυσοποιΐᾳ ἀπέλθῃς καὶ εὑρήσῃς αὐτὰ κασσίτερον σκορπίζοντα ἢ σίδηρον[929] ἢ χαλκὸν κιννάβαριν ὄντα, ἢ λιθάργυρον λευκὴν, σὺ πάλιν τὸ σὸν[930] νόει, τῇ μαγνησίᾳ τὸν μολυβδόχαλκον ἢ μόλυβδον τὸν μολυβδόχαλκον.[931] Κἂν γὰρ ἀργυροποιΐαν λέγουσιν, ἢ χρυσοποιΐαν (f. 157 v.) περὶ τοῦ μολυβδοχάλκου λέγουσιν · ὅπερ ἀπαρτίσαντες ἔχουσιν ἀποκείμενον[932] · καὶ ὅτε θέλουσιν, σκορπίσαντες πήσσουσιν · καὶ τότε λευκαίνουσιν ἢ ξάνθουσιν ἄρρευστον αὐτοῖς.

3. Λευκαίνουσι δὲ θεῖον, καὶ λειώσαντες ἔχουσιν εἰς τὰ ἑπόμενα[933] τοῦ ἀποτελέσματος · ταύτην τὴν μετὰ θείου καὶ ὑδραργύρου καλοῦσιν[934] καῦσιν · καὶ χαλκὸν κεκαυμένον τὸν αὐτὸν, ὡς καὶ λεύκωσιν αἱμωπὸν,[935] κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κατὰ τὸ βάθος ἔχων εὑρίσκεται.[936] Τοῦτο οὖν λέγουσι καῦσιν · διὰ δὲ τούτου τὸ ὅλον σύνθεμα αἰνιττόμενος, τὰς εἰς ἀμφοῖν αὐτοῦ λειώσεις ἐμήνυσεν, ὀρθῇ ὁδῷ χρησάμενος, πρῶτον τὸ λευκαίνειν εἴρηκεν, ἔπειτα τὸ ξανθῶσαι.

✶✶

928. ὅ τι δεῖ *Lb*.

929. ἔλθῃς *B etc.* — κασσίτερον] ὑδράργυρον *Lb seul*.

930. τὸ σὸν] τὸ ... (*lettre*

931. νόει, ἤγουν τῆς μαγνησίας τὸν μολυβδόχαλκον ἢ τὸν μόλυβδον *Lb seul*.

932. ὅνπερ *Lb*.

933. θείῳ *Lb seul*.

934. *M mg.* : κράτει (*à l'encre noire, sur une ligne verticale, avec renvoi à* ἀποτελέσματος).

935. ὡς] ὥστε *E*.

936. ἔχων] ἔχον *BAK* ; ἔχον ουσιν *et* ειν *superpo* ἔχειν *Lb*.

1.1.28 3. — 27. ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΣΩΜΑΤΟΣ.

Transcrit sur M, f. 157 v. — Collationné sur B, f. 145 v. ;— sur A, f. 131 v. ;— sur K, f. 28 r. ;— sur E, f. 73 v. ;— sur Lb, p. 281. — Le variante M ont été re marge de K. — Chap. 50 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Πάλιν[937] τοὺς ἀρχαίους εἰς μέσον φέρωμεν · κιννάβαριν λέγουσιν[938] λοιπὸν τὴν λεύκωσιν τῆς μαγνησίας · ὡς καὶ τοὺς πρώην λόγους [καὶ][939] οὓς ἔγραψα ἀργοὺς γενέσθαι · περὶ οὗ τὰ ὑπόστατα τέσσαρα σώματα[940] · καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἔχει σταθμὸν, ὠμὸν καὶ ἐφθὸν τὸ σύνθεμα, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαγνησίας πάντα ἐκεῖνα ἀναδέξασθαι. Πῶς οὖν γίνεται[941] τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας, εἰ ἔχει διαφορὰν κατὰ τὴν ταριχείαν ἡ λεύκωσις, οὕτως ὡς πρώην σοι εἶπον, ἀφεὶς ἀπέναντι τῆς καμίνου[942] ; Ἡ δὲ κάμινος καιέσθω τοῖς ξύλοις καὶ λεπύροις φοινίκων [καὶ] κωβαθίων. Ὁ γὰρ καπνὸς τῶν λεπύρων πάντα λευκαίνει. Ἐὰν οὖν λάβῃ τὸν καπνὸν, συλλαμβάνει ἡ μαγνησία καὶ λευκαίνεται.

2. Οὐκ ἐμνήσθημεν δὲ ἐν τῷ ἑβδόμῳ λόγῳ περὶ τῶν κωβαθίων τῶν[943] φοινίκων < ὅτι > ὀφείλομεν μαθεῖν πρῶτον ποίαν μαγνησίαν λέγουσιν[944] οἱ φιλόσοφοι, τὴν ἁπλῆν τὴν ἀπὸ Κύπρου, ἢ τὴν σύνθετον τὴν ἀπὸ τῆς ἡμῶν τέχνης ; ὅτι τὴν ἁπλῆν λειώσαντες, σύνθετον αἰνίττονται.[945] Ἔλεγον

937. μέσην M. — A mg. : Παυφνουτίας καὶ Παυφνουτίου < π > υρίσεις ... ντὸς τοῦ λόγου.

938. [καὶ] om. B etc.

939. ὑποστατὰ mss. (Oxyton.) C γενέσθαι λέγουσι Lb.

940. λέγουσιν ἀναδέξασθαι Lb seul.

941. εἶπον, πάλιν λέγω · ἄφες Lb. — ἄφες B etc. — (C

942. κοβαθίων M.

943. ὀφείλομεν δὲ Lb.

944. φανερὸν δὲ ὅτι Lb seul.

945. ἐκ τοῦ περὶ αὐτῶν διπλῶς διαλέγεσθαι B etc.

δὲ ὁμοῦ καὶ περὶ τῆς (f. 158 r.) ἁπλῆς. Οὕτω γὰρ ἐκρύβη ἡ τέχνη ἐκ τοῦ περὶ διπλῶν διαλέγεσθαι.[946]

3. Ὅτι ὁ φιλόσοφος Ἑρμῆς, μετὰ τὴν θαλασσίαν βάλλει νίτρον[947] καὶ ὄξος καὶ κνίπειον αἷμα, χυλὸν στύρακος, καὶ στυπτηρίαν σχιστὴν καὶ[948] τὰ ὅμοια · καί φησιν · « Ἄφες αὐτὴν ἀπέναντι τῆς καμίνου, ὡς προεῖπεν[949] λεπύροις φοινίκων κωβαθίων. Ὁ γὰρ καπνὸς φοινίκων τῶν κωβαθίων,[950] λευκὸς ὢν, πάντα λευκαίνει.[951] »

4. Ταῦτά φησιν ὁ Ἑρμῆς · Ὀφείλομεν εἰδέναι ὅτι τὸ νίτρον καὶ ὁ στύραξ[952] καὶ ἡ στυπτηρία σχιστὴ καὶ ἡ σποδὸς τῶν θαλλῶν τῶν φοινίκων,[953] τὸ λευκὸν θεῖόν ἐστιν ὃ λευκαίνει πάντα · τὸ δὲ κνίπειον αἷμα καὶ τὸ ὄξος, ὕδωρ θεῖον τὸ δι᾽ ἀσβέστου · τὰ δὲ λέπυρα τῶν κωβαθίων[954] τῶν φοινίκων τὰ θειώδη εἰσὶν, μάλιστα ἀρσένικον, ὅπερ ἔοικεν[955] κωβαθίοις, τὸ χρυσίζειν. Καί φησιν · « Ὁ καπνὸς τῶν κωβαθίων[956] πάντα λευκαίνει, » ἅπερ κωβάθια θέλων διδάξαι ὁ φιλόσοφός φησιν · « Ὁ γὰρ καπνὸς τοῦ θείου λευκαίνει πάντα.[957] »

5. Πάλιν δὲ τὸν σποδὸν τῶν θαλασσίων τῶν φοινίκων σε θέλων[958] διδάξαι, ὁ φιλόσοφος, ὅ ἐστιν ὕδωρ θεῖόν φησιν οὕτως · « Ἀναλύσας ἐν

946. νίτρον en signe M ; signe du molybdochalque BAKE ; μολυβδόχαλκον en toute lettre

947. κνίπιον M, ici et partout.

948. προεῖπον · ἡ δὲ κάμινος καιέσθω Lb, puis add. de Lb seul : τοῖς ξύλοις καὶ.

949. λεπ. τῶν κωβ. τῶν φοιν. Lb seul.

950. λευκὸς ὢν om. M.

951. ὀφ. δὲ, B etc. — Au-de νίτρον et de θεῖον en signe MB etc.

952. ἡ σποδιὰ τῶν αἰθαλῶν Lb. — M mg. : signe νεφέλη et de θεῖον.

953. Signe du cinabre au-de ἀσβέστου MBAK. — δι᾽ ἀσβέστου καὶ κινναβάρεως Lb.

954. τὸ θειῶδές ἐστι, μάλιστα τῆς σανδαράχης, ὅπερ Lb.

955. κωβαθίῳ, καὶ χρυσίζει. B etc. — Au-de κωβαθίων, le signe du soufre B.

956. Au-de θείου, le signe du mercure M.

957. τὴν σποδὸν B etc.

958. σποδοῦ Lb. F. l. σποδὸν.

ὕδατι < θείῳ > σποδῷ λευκίνων ξύλων, ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν λευκῶν[959] ζωμῶν, σποδὸν λευκίνων οὐκ ἔστιν ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὕδωρ θεῖον[960] τὸ δι᾽ ἀσβέστου, ὅπερ ἀπὸ σποδοῦ λευκῆς τῆς τοῦ μαρμάρου ἢ ἀσβέστου[961] γεγονέναι. Ὥσπερ οὖν τὰ θειώδη ἀπὸ τῶν κωβαθίων τῶν φοινίκων ἐρρήθη, ὡσαύτως καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ θείου ἀπὸ θείου ἔχον τὴν σύνθεσιν, τὸ τηνικαῦτα καὶ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ φοινικοῦ προσηγορεύθη. Ἔτι οὖν ἡ λεύκωσις τῆς συνθέτου μαγνησίας ἀπὸ θείου συνθέτου λευκοῦ,[962] καὶ ὕδωρ σύνθετον λευκοῦ τὸ δι᾽ ἀσβέστου, ὧν τὴν σύνθεσιν ἐν τῷ[963] περὶ συνθέσεως λόγῳ, τὸν δὲ σταθμὸν ἐν τῷ περὶ σταθμῶν λόγῳ,[964] τὴν δὲ ὄπτησιν καὶ τῆς καμίνου ἀγωγὴν ἐν τῷ περὶ ὀπτήσεως λόγῳ.[965]

6. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ λευκώσεως σώματος μαγνησίας (f. 158 v.).[966] Ἔξεστιν δὲ καὶ ὑμῖν τοῖς ἐχέφροσιν τὸ βέλτιον ἐπιβάλλεσθαι ἡμᾶς[967] καὶ ὠφελῆσαι, μᾶλλον δὲ κατ᾽ ἐκείνου βαράθρου κατακρημνίσαι[968] ἡμᾶς. Ὁ γὰρ περὶ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν ἕτερόν τι λογιζόμενος,[969] ἐν σκότῳ μεγάλῳ ἀνεχόμενος, ψηλαφᾶν ταῖς χερσὶ τὸν ἀέρα ἔοικε, καὶ τὸν πόντον τοῖς ποσὶν, οἵ κενεμβατοῦντες καὶ εἰς αὐτὸν λαλοῦντες τὸν ἀέρα μάταια, διόλου τὸν τύπον τοῦ σώματος πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐνέργειαν ματαιοπονούμενοι.[970]

959. σποδὸς *Lb*. — θείου *Lb seul*.

960. *M mg.* : μη *puis le signe de l'or, avec renvoi à* μαρμάρου. — τῆς τοῦ μαρμάρου γεγονέναι φησὶν ἢ ἀσβέστου *Lb*.

961. μαγνησίας λευκοῦ *B etc.*

962. *F. l.* λευκὸν. — ὧν *M*.

963. λόγῳ εἰρήκαμεν *E*. — *M mg.* : ερμ (Ἑρμῆς ?) *en lettre*

964. καὶ τὴν τῆς καμ. ἀγ. *Lb*.

965. λευκώσεως] λειώσεως *B etc.*

966. ἐπιβαλέσθαι *B etc.*; *E mg.* : *alias* ἐπιβαλέσθαι. — *M mg.* : *N°* (νόει) *puis le signe de l'or*.

967. μᾶλλον δὲ μὴ *B etc. F. l.* μᾶλλον ἤ.

968. περὶ] παρὰ *M*. — οἱ γὰρ *jusqu'à la fin du*]. *Tous le* *Lb*.

969. ματαιοπονούμενος *M*.

970. *Lo*

7. Σὺ δὲ, ὦ μακαρία, παῦσαι ἀπὸ τῶν ματαίων στοιχείων,[971] τῶν τὰς ἀκοάς σου ταραττόντων. Ἤκουσα γὰρ ὅτι μετὰ Παφνουτίας τῆς[972] παρθένου καὶ ἄλλων τινῶν ἀπαιδεύτων ἀνδρῶν διαλέγῃ · καὶ ἅπερ ἀκούεις[973] παρ᾽ αὐτῶν μάταια καὶ κενὰ λογύδρια, πράττειν ἐπιχειρεῖς. Παῦσαι οὖν ἀπὸ τῶν τε τυφλωμένων τὸν νοῦν καὶ ἄγαν καιομένων.[974] Καὶ γὰρ κἀκείνους ἐλεηθῆναι δεῖ καὶ ἀκοῦσαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καθώς εἰσιν ἄξιοι. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποί εἰσιν, ἀλλ᾽ οὐ βούλονται ἐλέους ἐπιτυχεῖν, οὐδὲ παρὰ διδασκάλων ἀνέχονται διδάσκεσθαι, καυχώμενοι διδάσκαλοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ τιμᾶσθαι βούλονται ἐκ τῶν ματαίων αὐτῶν καὶ κενῶν λογυδρίων. Καὶ διδασκόμενοι βαθμοὺς ἀληθείας, τὴν τέχνην οὐκ ἀνέχονται, οὐδὲ πέπτουσιν, χρυσοῦ μᾶλλον ἢ λόγων ἐπιθυμοῦντες · καὶ ἀπὸ θερμότητος καὶ πολλῆς ἀνοίας, ἄμοιροι γίνονται τῶν λόγων καὶ τῶν χρημάτων. Εἰ γὰρ ἡνιοχοῦντο ὑπὸ[975] τοῦ λόγου, εἵπετο ἂν αὐτοῖς καὶ ἠκολούθει ὁ χρυσός · ὁ γὰρ λόγος[976] δεσπότης ἐστὶν τοῦ χρυσοῦ, καὶ ὁ τοῦτον προσπίπτων καὶ ποθῶν καὶ[977] προσκολλώμενος εὑρήσει τὸν χρυσὸν τὸν ἔμπροσθεν ἡμῶν κείμενον, σκολιῶς διακεκρυμμένον.

8. Ὁ οὖν λόγος δείκτης ἐστὶν πάντων τῶν ἀγαθῶν, ὡς καθώς πού φησιν, ἡ φιλοσοφία γνῶσις ἐστὶν ἀληθείας, εἰ ὄντα εἰσίν · καὶ ἐάν τις[978] τὸν λόγον δέξηται, ἕ- (f. 159 r.) ξει αὐτὸν δεικνύοντα αὐτῷ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς κείμενον χρυσόν. Οἱ δὲ μὴ ἀνεχόμενοι τῶν λόγων πάντοτε κενεμβατοῦσιν, γέλωτος ἰσχυρότερα ἔργα ἐπιχειροῦντες · οἷόν ποτε γέλωτα ἐκίνησεν Νεῖλος

971. ταραττουσῶν mss. ;— όντων au-de ουσῶν E. — Ταφνουτίης M.

972. ἄλλων om. B etc., f. mel.

973. καὶ ἐκείνους διελεηθῆναι B etc. — Le mot διελεηθῆναι termine le fol. 28 du ms. K. La suite e

974. χρημάτων] ῥημάτων B etc.

975. εἰ μὴ γὰρ BAK. — M mg. : N° M.

976. ἠκολούθη M.

977. τούτῳ Lb.

978. φησὶν ὁ φιλόσοφος, ἡ φ. Lb. — ὄ. ἐστὶ B etc. — Réd. de Lb : ἡ φ. ἐστι γν. ὄντων (biffé E) ἢ ὄντα ἐστὶ.

ὁ σὸς ἱερεὺς, μολυβδόχαλκον ἐν κλιβάνῳ[979] ὀπτῶν · ὥστε ἐὰν βάλῃς ἄρτους καίων κωβαθίοις πανημέριος τύχοις · καὶ τυφλούμενος τοὺς σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐκ ᾤετο τὸ βλαβησόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐφυσιοῦτο, καὶ μετὰ τὸ ψυγῆναι ἀνενέγκας, ἐπεδείκνυεν[980] τὴν τέφραν. Καὶ ἐπερωτώμενος ποῦ ἡ λεύκωσις, καὶ ἀπορήσας ἔλεγεν ἐν τῷ βάθει αὐτὴν δεδυκέναι. Εἶτα ἐπέβαλεν χαλκὸν, ἔβαπτεν σποδόν. Οὐδὲν γὰρ στερρὸν διατραπεὶς, ἀνέστη καὶ ἔφυγεν αὐτὸς ἐν τῷ βάθει, καθὼς ἡ λεύκωσις τῆς μαγνησίας. Ταῦτα δὲ ἀκούσας[981] παρὰ τῶν διαφερόντων Παφνουτία, ἀπὸ τοῦ πολλοῦ γέλωτος ἐκακώθη,[982] ὡς καὶ ὑμεῖς κακοῦσθε ἀπὸ ἀνοίας. Ἄσπασαί μοι Νεῖλον τὸν κωβαθηκαύστην, πλήρης.[983]

✶✶

1.1.29 3. — 28. ΠΕΡΙ ΣΩΜΑΤΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ < ΑΥΤΟΥ.[984] >

Transcrit sur M, f. 159 r.;— Collationné sur B, f. 148 r.;— sur A, f. 133 v.;— sur K, f. 108 r.;— sur E, f. 76 v.;— sur Lb, p. 295. — Le variante M ont été re marge de K. — Chap. 51 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

---

979. ὁ Νεῖλος Lb. — ὅσος MBA. Noter qu'une lettre de l'ascète Nilus (liv. 11, l. 15, éd. Allatius) e

980. F. l. ἐφυσιᾶτο.

981. F. l. ἀκούσασα.

982. παρὰ] περὶ B etc. — Ταφνουτίη M ; παφνουτ B ; παφνουτίου A ; πτ αφνουτίου K ; τῆς Παφνουτίας ELb.

983. κωβατικαύστην BAK ; κωβαθιοκαύστην ELb. — πλήρης (pleinement édifiée ?) περὶ οἰκονομίας < τοῦ > τῆς μαγνησίας σώματος M (signe final aprè πλήρης, d'une main plus récente).

984. Titre dans Lb seul : Περὶ τοῦ σώμ. τῆς μαγν. καὶ τῆς οἰκ. αὐτῆς.

1. Ταῦτα μὲν ἡ Μαρία ἄρτους ὄνομα < τὸ σῶμα > τῆς μαγνησίας ἀφθόνως[985] καὶ φανερῶς ἐξέθετο. Ὁ γὰρ πρῶτος βαθμὸς ἀληθὴς τοῦ μυστηρίου[986] ἐν τούτοις διηγόρευται. Μαρία οὖν βούλεται εἶναι τοῦτο τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας · καὶ οὐ μόνον εἰς ἕνα τόπον κηρύττει, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλούς. Ἀμέλει ἐν ἄλλῳ τόπῳ φησί · « Χωρὶς τοῦ μέλανος μολύβδου, οὐδὲν γίνεται ὃ ἀπηρτίσαμεν καὶ ἐτελειώσαμεν σῶμα μαγνησίας.[987] » Λῦταί εἰσιν, φησὶν, αἱ διδασκαλίαι · καὶ οὐκ ἀποκάμνει, δεύτερον γὰρ καὶ τρίτον διδάσκουσα καὶ καλοῦσα σῶμα μαγνησίας, καὶ μέλανα μόλυβδον καὶ μολυβδόχαλκον, περὶ οὗ φησιν « κιννάβαρις ἢ μόλυβδος[988] ἐτήσιος λίθος. » Ἑξῆς ὁμορρευστήσαντα ποιεῖ πάντα χρύσοπτα δυνάμει,[989] τὰ ὠμὰ ὀπτὰ, ὀπτὰ διπλοῖ · δυνάμει, φησὶν, ποιεῖ πάντα χρύσοπτα[990] · οὔπω γὰρ ἐνεργείᾳ. Καὶ περὶ (f. 159 v.) μὲν τούτου ἕτερός μοι λόγος ἀναγραφήσεται, ἐν δὲ τῷ παρόντι < ἐπὶ > τοῦ προκειμένου γινώμεθα.

2. Ἐδείχθη οὖν τῇ Μαρίᾳ τὸ πᾶν σῶμα μαγνησίας τοῦτο μολυβδόχαλκος[991] μέλας · οὔπω γὰρ ἐβάφη, καὶ τοῦτο · καὶ μολυβδόχαλκος[992] · ὃ μέλλεις βάπτειν καὶ ἐπιβάλλειν αὐτῷ τὰ μωτάρια τῆς ξανθῆς σανδαράχης · ἵνα μηκέτι εἴη δυνάμει, ἀλλ᾽ ἐνεργείᾳ χρυσὸς ὀπτός. Οὕτως ἡ Μαρία ἄρτους ὀνομάσασα τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας · ὀφείλομεν[993] πρό γε πάντων δεῖξαι καὶ τὸν φιλόσοφον ταῦτα φρονοῦντα < περὶ > σώμα τῆς μαγνησίας,

---

985. ὀνομάσασα B etc. — < τὸ σῶμα > [C

986. τοῦ μυστ. ὅλου ELb. (mot   διηγ. dans Lb).

987. ὃ] Lb seul mg. : « *Puto legendum* ᾧ, h. e., » puis le cuivre.

988. κιννάβαρις en signe M ; signe du cuivre BAK ; ὁ χαλκὸς ELb.

989. ποιεῖ] ποιοῦσι Lb.

990. καὶ τὰ ὠμὰ ὄπτα · τὰ ὀπτὰ διπλῆ δυν. π. φ. BAK ; καὶ τὰ ὠμὰ ὀπτὰ · καὶ διπλῇ δυν. π. φ. ELb. — F. l. τὰ ὠμὰ όπτᾷ, ὀπτὰ διπλοῖ δυνάμει, φησίν · ποιεῖ π. χρ.

991. Réd. de E Lb : τὸ πᾶν σ. κατὰ τὴν μαγνησίαν εἶναι καὶ τοῦτο μολυβδόχαλκός ἐστι μέλας (μ. ἐ. E).

992. Réd. de Lb : καὶ οὗτός ἐστιν κ. μολ. ὃν μ. β.

993. Réd. de Lb seul : οὕτως οὖν ὀνομ. ἡ Μαρία τ. σ. τ. μ. ἄρτους φαν. ἐξέθετο τὴν τέχνην · ὀφ. — ὀφ. δὲ B etc.

ὅπερ καὶ ΤΟ ΠΑΝ ἔλεγον · καὶ μέλανα μόλυβδον τοῦτο · μολυβδόχαλκος · Ἀλλ᾽ ὅταν λέγωσι τὴν[994] ὑδράργυρον πήγνυσθαι μετὰ τοῦ τῆς μαγνησίας σώματος, δι᾽ ὅλου[995] τοῦ σώματος ἔλεγον, ὅπερ κατηχήθη ἐν τῷ προτέρῳ μου ὑπομνήματι,[996] ὥσπερ ἡ Μαρία λέγει ἐν τῷ προλεχθέντι σώματι τῆς μαγνησίας. Καί φησιν · « Εὑρήσεις μόλυβδον μέλανα · τοῦτον ἄρας, χρῶ, μίξας αὐτῷ ὑδράργυρον. Ὃ δὲ καλοῦσιν αἱ τάξεις, τοῦτο ἐν προοιμίοις ὁ φιλοσόφος λέγει · ὑδράργυρον μῖξον τῷ τῆς μαγνησίας σώματι,[997] ὅτι μέλανα αὐτὸ οἶδεν ὁ φιλόσοφος, μόλυβδον, φησὶν ἐν τῷ πυρίτῃ[998] · οὐκ ἁπλῶς λέγει, ἵνα μὴ πλανηθῇς, ἀλλὰ « μέλανι τῷ ἡμῶν. » Ὅτι δὲ καὶ[999] μολυβδόχαλκον οὐκ ἀγνοεῖς, φησὶν, ὅτι μόνη ὑδράργυρος τὸν χαλκὸν[1000] ἀσκίαστον ποιεῖ. Οὐκέτι σῶμα μαγνησίας πήσσει, ἀλλὰ καὶ χαλκόν.[1001] Οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος τὸ πᾶν οἶδεν σῶμα μαγνησίας καὶ μόλυβδον[1002] μέλανα · καὶ μολυβδόχαλκος ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν ἀρχαίων μεληδὸν[1003] ἀπεδόθη, κατὰ μίαν τάξιν κηρυττόμενος · διὰ ὑδραργύρου κηρύττεται[1004] διὰ παντὸς λίθου, καθὼς καὶ ἐν τοῖς πρώτοις προσεφώνησα.

3. Τοῦτο οὖν δυνάμει χρυσὸς ὀπτός ἐστιν. Καὶ ἐὰν λευκανθῇ ἢ ξανθωθῇ,[1005] τότε καὶ ἐνέργειαν ἔχει τὰ ὠμὰ μετὰ τῶν ὀπτῶν, τουτέστιν ἐὰν μὲν λευκὸν ἐπιβαλλόμενον χαλκῷ ὠμῷ, κυπρίῳ, ποιεῖ ἄργυρον[1006] · ἐὰν δὲ

994. ταὐτὰ *Lb*.
995. μετὰ (*f. l.* σὺν) τῷ τ. μ. σώματι *M*.
996. κατήχθη *MBAK* ; κατελέχθη *Lb seul*. (*Corr. de E.*)
997. ὑδράργυρον *om*. *M*.
998. αὐτὸν *Lb*. — φησὶ γὰρ *Lb*.
999. ἀλλὰ τῷ μολύβδῳ τῷ μελ. τ. ἡ. *Lb seul*.
1000. μολ. λέγει *Lb*. — φησὶ γὰρ *Lb*.
1001. ἧς οὐκέτι μόνον τὸ σ. ἡ μαγνησία πήσσει, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ χαλκοῦ *Lb*. — πήσει *M*. — καὶ χαλκόν] καὶ *om*. *M*.
1002. μόλυβδον *en signe M* ; μολυβδόχαλκον *en signe* μόλυβδον χαλκοῦ *Lb*, *puis* : μέλανα καὶ μολυβδόχαλκον · ἐν δὲ τοῖς βιβλίοις ...
1003. βίβλοις *M*.
1004. ἀεὶ κηρυττ. · διὰ δὲ ὑδρ. *Lb*.
1005. ἢ] καὶ *Lb*.
1006. λευκὸν ᾖ *Lb*.

ξανθωθῇ, ἐπιβαλλόμενον ἀργύρῳ ὠμῷ κοινῷ, ποιεῖ χρυσὸν,[1007] χαλκάνθῳ βρέξας οἴνῳ ἀμιναίῳ < ἢ > ὄξει κοινῷ, ἔασον ἡμέρας ιδʹ,[1008] τοῦτο ἐστὶν τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῆς τοῦ ἀργύρου ποιήσεως.

4. Ὡς πολλάκις ἀποτυγχάνουσι τῆς (f. 160 r.) οἰκονομίας,[1009] διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τῆς λειώσεως. Τοιούτων οὖν καὶ ἐπὶ τῶν νεφελῶν[1010] ἐρρήθη ὅτι ἡ χάλκανθος ἐπὶ τὸ χρυσίζον ἄγει τὴν νεφέλην. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ προβαφίου τοῦτο ἔλεγεν · « Ἵνα εἰδέναι ἔχῃς ὃ ἐνεργεῖς, ἐλθὼν εἰς τὴν χάλκανθον ἣν οἶδας,[1011] τὸ βαπτικὸν αὐτῆς τὴν νεφέλην ἐπὶ τὸν χρυσὸν ἄγει. Ἐφάνη οὖν ἡ[1012] ἀναγραφὴ περὶ ἐξιώσεως, ἐμνήσθη δὲ περὶ τῶν ἀμφοῖν ὅτι περὶ σταθμοῦ[1013] ὁ λόγος περὶ τῶν καλλίστων καὶ θεοφιλῶν λίθων καὶ λευκῶν,[1014] καὶ αἱμωπῶν · οὓς οἱ μὲν ἐκάλεσαν πυρίτην, ὡς πολύχροον καὶ πολυώνυμον,[1015] οἱ δὲ ἀλάβαστρον · οἱ δὲ καὶ ἀμφοῖν εἶπον πυρίτην ὃ καὶ ἀπεδειξάμην.[1016] Ἄλλος γὰρ οὐκ ἂν εἴη κάλλιστος καὶ θεοφιλής,[1017] εἰ μὴ ὁ πυρίτης. »

5. Νῦν δὲ περὶ σώματος μαγνησίας ὁ λόγος πρόκειται · ὅτι περ τὰ πάντα ὑφ᾽ ἓν γενόμενα μετὰ τοῦ ἀληθοῦς σταθμοῦ τῆς δεούσης ταριχείας · ἡ κιννάβαρις ποιεῖ τὸ ἀληθινὸν σῶμα μαγνησίας.[1018] Καὶ τοῦτο ἀληθῶς μὴ πλανῶν, ἤθελον κἀγὼ τηλικοῦτος εἶναι κατ᾽ ἐκεῖνον[1019] τὸν εἰπόντα · « Ὦ γῦναι, οὐχ ἁπλῶς ἔλεγον, ἵνα μὴ πλανηθῇς. » Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐκ

1007. χρυσὸν om. M. — Réd. de Lb : χρυσόν · καὶ πάλιν λέγω βρίξας χάλκανθον οἴνῳ ἀμινέῳ, τουτέστι ὄξει κ.

1008. ἀμοινέῳ BAKE (qui corrige en ἀμηνέῳ).

1009. ὡς] διὸ Lb.

1010. τοιοῦτον B etc., f. mel.

1011. ἔχοις M ; ἔχεις AKLb. — ἐλθὼν γὰρ Lb. — τὸν χ. ὃν Lb seul.

1012. αὐτοῦ Lb seul. — ἄγει] λέγει M ; ἄγε Lb.

1013. ἡ ἀναγραφὴ] τῇ γραφῇ B etc. — ἀμφοτέρων Lb.

1014. αὐτῷ ὁ λόγος καὶ Lb.

1015. αἱμοπὸν ὧν M. — πολυχρόους καὶ πολυωνύμους BAKE ; om. Lb.

1016. M mg. : ⌅, avec renvoi à οἱ δὲ. — ἄμφω Lb seul.

1017. ἄλλως E.

1018. ἡ] ἢ MELb. — κινναβάρεως Lb. — σῶμα τῆς μαγνησίας B etc.

1019. κατὰ τοῦτο ἀληθῶς μὴ πλανῶ Lb.

εἰμὶ ὁ Δημόκριτος, ὠμνύω σε κατὰ τῆς ἐκείνου[1020] ἀρετῆς τοῦτο, ὅτι μὴ πλανῶ · καὶ αὕτη μετὰ τῶν τὴν ἀνεπίστροφον πλάνην πλανωμένων, καὶ λεγόντων ὅτι ὁ σπόρος ἀσώματος λέλεκται[1021] τὸ τῆς μαγνησίας σῶμα. Φησὶν αὐτῆς τὸ ἀσώματον ὑδράργυρον εἶναι.[1022] Φημὶ κἀγὼ ὅτι νενόηταί τι αὐτοῖς. Δείξουσιν τοιγαροῦν ἡμῖν τὸ ἀποτέλεσμα,[1023] ἐξ οὗπερ ὁ νοῦς αὐτῶν συσταθμίζεται. Ἀλλ᾽ οὔτε ἀποτέλεσμα ἔχουσιν · οὐ γὰρ σῶμα μαγνησίας ἐλέχθη ὁ σπόρος, ἀλλ᾽ ἀσώματον.[1024] Καὶ γὰρ ἡ ὑδράργυρος σῶμα. Κἂν λεπτομερές μοι τοῦτο[1025] εἴπης τὰ ὅλα σώματα, ἄρα οὖν ὁ σπόρος τῶν ἀσωμάτων ἐλέχθη σῶμα μαγνησίας ; οὔ, ἀλλὰ τί βούλεται ; ἐπειδήπερ θειώδη ὄντα φεύγουσιν.[1026] Τὸ τηνικαῦτα οὖν κρατηθέντα καὶ μηκέτι φεύγοντα, σῶμα (f. 160 v.) προσαγορεύονται · ἀφ᾽ οὗ καὶ ἡ Μαρία · « τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας τὸ ἀπόκρυφον, φησὶν, ἐκ μολύβδου καὶ ἐτησίου καὶ χαλκοῦ γίνεται.[1027] »

6. Λοιπὸν ὅσα ὅμοια τοῖς φεύγουσι συγκραθέντα, σῶμα προσαγορεύονται[1028] · οἷον ἐπὶ τῆς ὑδραργύρου ἐν τοῖς λευκοῖς ζωμοῖς φησι · « Πρόσμιξον αὐτὴν στυπτηρίαν σχιστὴν ἢ μόλυβδόχαλκον, ἢ ἄσβεστον,[1029] ἵνα γένηται σῶμα ἡ ἀσώματος. Πάλιν ἐπὶ τῆς χρυσοκόλλης. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ φεύγει · ἀφ᾽ οὗ καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων · « Πρόσεχε, φησὶν, ἵνα μὴ τὸ πνεῦμα αὐτῆς τὸ βαπτικὸν φύγῃ. » Καὶ αὐτὴν φευκτὴν οὖσαν σῶμα καλοῦσιν · συγκραθεῖσαν ὁ φιλόσοφός φησιν ἐν[1030] τῇ τάξει τῆς χρυσοκόλλης. Ἐπιβάπτε

1020. ὄμνυμί σοι B etc.
1021. ἀσώματον mss. Corr. conj.
1022. καὶ τὸ τῆς μαγνησίας σῶμα Lb. φασὶν, Lb seul.
1023. τι] τις BA ; τοῖς ELb. — δεῖξον B etc.
1024. ἔχουσιν οὔτε ἄλλο τι · οὐ γὰρ Lb.
1025. λεπτόμερόν M. F. l. λεπτομερῶς.
1026. οὐκ B etc., mel.
1027. M mg. : ὧδε, à l'encre noire (15e siècle).
1028. ὅσα εἰσὶν ὅμ. Lb. — συγκραθέντα] συναχθέντα Lb.
1029. αὐτῇ Lb, mel.
1030. M mg., sur une ligne verticale : No ἀλη (νόει ἀληθές ?).

πᾶν σῶμα χαλκῷ, ἀργύρῳ,[1031] χρυσῷ. Ἡ Μαρία περὶ τῆς χρυσοκόλλης, μολυβδόχαλκόν φησι · μονοήμερον οὐγγιάσας, ἢ λαβὼν, φησὶν, χρυσοκόλλαν καὶ κιννάβαριν,[1032] συλλείου αὐτῇ λιθάργυρον λευκὴν καὶ κατάσπα. Καὶ ἐὰν στραφῇ καὶ[1033] γένηται σῶμα χαλκοῦ, ἐπίβαλλε χρυσάνθιον, καὶ ἔσται χρυσός. Λοιπὸν καὶ ἡ χρυσοκόλλα χρηματίζει συγκραθεῖσα καλῶς, καίτοι καὶ αὕτη φευκτὴ οὖσα, ὅτι καὶ αὐτὴν ποιήσεις σῶμα διὰ τῆς στροφῆς.

7. Οὐκοῦν τὸ στρέψαι ἢ ἐκστρέψαι παρ᾽ αὐτοῖς ἐστιν, ἵνα τὰ[1034] ἀσώματα, τουτέστιν τὰ φεύγοντα, σωματωθῇ, καὶ κατασπασθεὶς γένηται[1035] μολυβδόχαλκος ὁ μέλας μόλυβδος ὁ μέλλων οἰκονομεῖσθαι μετὰ τῆς ὑδραργύρου, καὶ γένηται σῶμα μαγνησίας. Καὶ οὐχ ὥς τινες τὴν[1036] ἐκστροφὴν τὸ στρέψαι καὶ ἐκστρέψαι ὑδράργυρον βούλονται · ἀλλ᾽ ὅταν σωματωθῶσιν τὰ φεύγοντα, ὡς ἐπὶ πάντων τῶν σωμάτων,[1037] ἡ στροφὴ εἰς τὸ λευκὸν ἢ εἰς τὸ ξανθόν. Καὶ γὰρ αὕτη ἡ στροφὴ ἐκτροφὴ[1038] καλεῖται, μετὰ τὸ σωματωθῆναι τὰ ἀσώματα, ὥσπερ < κατὰ > τὴν τέχνην, ὡς πρὸς τὸ πῦρ ἐν τῇ παλιντροπῇ, τουτέστιν τῇ λευκώσει ἢ ξανθώσει λειούμενα σφόδρα καὶ πυρὶ προσομιλοῦντα πάλιν ἐξαιθαλοῦνται,[1039] καὶ γίνονται ἀσώματα. Εἰώθασιν γὰρ πάνυ λελειωμένα εἶναι. Αἰθάλη δὲ, ὡς πρώτη ἀσώματος, (f. 161 r.) ὡς πρώτην τέχνην λέγει.[1040]

8. Ἀπὸ ἀσωμάτων οὖν καὶ πάλιν σωματοῦνται μετὰ τὴν ὑδράργυρον[1041]

1031. χαλκοῦ etc. (génitif partout) Lb seul ; signe

1032. οὐγκιάσας M. — φησὶν] μέρος Lb. — χρυσοκόλλης B etc. — κινναβάρεως Lb seul ; signe dans le

1033. ἐστραφῇ M ; ἐκστραφῇ B etc.

1034. ἢ] καὶ Lb.

1035. σώματα MBAK. — κατασπασθέντα Lb.

1036. γίνεται Lb. — τὸ καυθὲν, σῶμα τῆς μαγνησίας B etc.

1037. Réd. de Lb : τῶν σωμάτων ἐστίν · ἡ δὲ στροφὴ ...

1038. εἰς τὸ ξανθὸν γίνεται Lb.

1039. προσομιλ. λέγομεν · πάλιν δὲ Lb.

1040. αἰθάλην δὲ ὡς πρώτην ἀσώματον Lb. — F. l. εἰς πρ. τέχνην ἄγει. C 194, l. 2.

1041. ἀσωματοῦνται mss. Corr. conj. — μετὰ τῆς ὑδραργύρου B etc., f. mel.

ἐν τῇ ἰώσει, ἵνα γένηται σώματος. Καὶ σαπέντα ἀσωματοῦνται,[1042] ἔχοντα καλῶς ἐνεργοῦντα χωρὶς πυρός. [α′] Ἀλλαχοῦ ἐλέχθη[1043] · χολαὶ καὶ τὰ ὅμοια, ἅπερ καὶ αὐτά εἰσιν < μετὰ > τοῦ θείου ἤγουν μετὰ θείου ὕδατος. Τί δὲ ἄλλο καλῶς ἐνεργεῖ χωρὶς πυρὸς, ἢ ὕδωρ θεῖον[1044] ; ἀφ᾽ οὗ καὶ Πηβίχιος ὅτι παντὸς πυρὸς δυναμικώτερον καὶ ἐν τοῖς θείοις, ὅτι χωρὶς πυρὸς δρᾷ. Καὶ Μαρία · « τὸ πύρινον φάρμακον.[1045] » Καὶ πάλιν λέγει ὅτι « εἰ μὴ τὰ σώματα ἀσωματωθῇ, καὶ τὰ ἀσώματα σωματωθῇ, οὐδὲν τῶν προσδοκωμένων ἔσται, » τουτέστιν, ἐὰν μὴ τὰ πυρίμαχα συγκραθῶσιν μετὰ τῶν φευγόντων τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔσται τῶν προσδοκωμένων.

9. Τί οὖν ἄρα καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ἀσώματα τῆς ἡμῶν τέχνης[1046] ; Ἀσώματα μὲν πυρίτης καὶ τὰ ὅμοια, μαγνησία καὶ τὰ ὅμοια, ὑδράργυρος καὶ τὰ ὅμοια, χρυσόκολλα καὶ τὰ ὅμοια, πάντα ἀσώματα[1047] · τὰ δὲ σώματα χαλκὸς, σίδηρος, κασσίτερος, μόλυβδος[1048] · ταῦτα οὐ φεύγουσι τὸ πῦρ · ταῦτα σώματα. Ἐπὰν ταῦτα ἐκείνοις[1049] συγκραθῶσι, γίνονται τὰ σώματα ἀσώματα, καὶ τὰ ἀσώματα, σώματα. Οὕτως πρόσμισγε ὑδράργυρον ἣν καλοῦσιν αἱ τάξεις, καὶ ποιεῖς πᾶν προσδοκώμενον, περὶ οὗ ἔλεγεν ἡ Μαρία · « Ἐὰν μὴ τὰ δύο γένηται ἓν, τουτέστιν, ἐὰν μὴ τὰ φεύγοντα συγκραθῶσι τοῖς μὴ φεύγουσιν, οὐδὲν ἔσται τῶν προσδοκωμένων · ἐὰν μὴ λευκανθῇ, καὶ γένηται τὰ[1050] δύο τρία μετὰ τοῦ λευκοῦ θείου, τοῦ λευκαίνοντος αὐτό.

1042. σώματος] ἀσώματα *B etc. F. l.* σωμάτωσις.

1043. *F. l.* δέχοντα < τι > καλῶς ἐνεργοῦν χ. π. — καὶ ἐνεργ. *Lb.* — α′ *dans M seul.* — ἀλλαχοῦ δὲ *Lb.*

1044. θείου *Lb seul ; signe dans le*

1045. θείοις] *signe figuré dans le* *Introd., p. 112, pl. 4, l. 18), et confondu avec celui de la pl. 5, l. 2, dans ELb, qui écrivent :* ἐν δὲ τοῖς πετάλοις σιδηροῖς. — δρᾷ] δρῶσι *Lb.*

1046. Τί] τίνα *Lb.* — ἆρα *M.*

1047. πάντα] *F. l.* ταῦτα. — καὶ τὰ πάντα ὅμοια, ἀσώματα *B etc.*

1048. *M mg., sur une ligne verticale, à l'encre noire :* ἀπ᾽ ὧδε τέλειον.

1049. ταῦτα γὰρ οὐ φεύγ. *Lb seul.*

1050. λέγω δὲ, ἐὰν ... *Lb.*

Ἐπειδὰν δὲ[1051] ξανθωθῇ, γέγονε τὰ τρία τέσσαρα · διὰ γὰρ ξανθοῦ θείου ξανθοῦται. Ἐπειδὰν δὲ ἰωθῇ, γέγονε τὰ ὅλα ἕν.

10. Τί βούλεται Ὀστάνης ; λέγει γὰρ περὶ τῆς συγκράσεως τῶν[1052] φευγόντων καὶ τῶν μὴ φευγόντων · « Πάλιν συγγένειαν ἔχει ὁ πυρίτης[1053] λίθος πρὸς τὸν χαλκόν. » Ὁ γὰρ Ὀστάνης οὐ περὶ ὑδραργύρου (f. 161 v.) ἔλεγεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἄγαν λειώσεως, ἵνα λειούμενος ὑποστάθμην μὴ ἔχῃ, ἀλλ᾽ ὅλος ᾖ ὅλον ὕδωρ. Ἤδη δεῖ σε νοεῖν περὶ[1054] ὕδατος ἢ ἐξυδατισμοῦ < ἅ τινα > ὁ φιλόσοφος καλῶς ἐν ταῖς πλύσεσιν καὶ λειώσεσιν διέλαβεν περὶ τῆς λειώσεως, καὶ ἔλεγεν · « Ἵνα γένηται ὡς ὕδωρ. Ὁ φιλόσοφος πάλιν · « Συγγένειαν ἔχει ἡ μαγνησία καὶ ὁ μαγνήτης πρὸς τὸν σίδηρον. » Πάλιν ὁ διδάσκαλος · « Πάλιν συγγένειαν[1055] ἔχει ἡ ὑδράργυρος πρὸς τὸν κασσίτερον. Ὁ φοιτητής φησιν · « Ὑδράργυρος ποιεῖ μίγμα κασσιτέρου. » Φησίν · « Τοῦτο λευκαίνει πᾶν σῶμα. Ὁ μόλυβδος πάλιν συγγένειαν ἔχει ὁ λίθος ὁ ἐτήσιος πρὸς[1056] τὸν μόλυβδον. » Ταῦτα μιμούμενος ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν περὶ τῆς ἡμῶν[1057] τέχνης ὅτι ἡ φύσις τὴν φύσιν τέρπει.

11. Περὶ δὲ μαγνησίας ὁ λόγος · « Πάντα κατασπάσας εὑρήσεις σῶμα μέλαν ἢ μέλανα μόλυβδον, πολλάκις, καὶ σκωρίαν ἐπάνω πολλήν,[1058] ἣν εἴ τις [ἐὰν] γεύσηται, εὑρήσει αὐτὴν δριμεῖαν ὥσπερ σφέκλην.[1059] Ταύτην ἀποκρούσαντες εὑρίσκουσιν ἔσω μέλανα μόλυβδον, τὸν ἐν αὐτῷ χαλκὸν, τὴν ἐν αὐτῷ μαγνησίαν · ταύτην καλοῦσιν μολυβδόχαλκον[1060] καὶ σῶμα μαγνησίας · αὕτη περὶ ἧς μοι γέγραπται · αὕτη ἐστὶν περὶ ἧς πᾶσαι αἱ γραφαὶ

1051. A   αὐτό] Suppléer οὐδὲν ἔσται τ. προσδ. ?
1052. ὁ Ὀστ. λέγειν περὶ τ. συγκρ. ELb ; γὰρ om. BAK. F. l. δὲ.
1053. φησὶ γὰρ, πάλιν E.
1054. M mg. : ὑποσταθμὴν, à l'encre noire. — ἢ M ; ἢ B ; ἤ AK. — ὅλος] ὅλως E.
1055. πάλιν συγγ.] πάλιν om. Lb. F. l. πολλὴν συγγ. C
1056. πάλιν] F. l. πολλὴν. — A   ἔχει] πρὸς τὸν πυρίτην add. B etc. — καὶ ὁ ἐτήσιος λίθος Lb.
1057. μιμούμενος] λογιζόμενος B etc.
1058. μέλαν] μελανὸν M. F. l. μελανοῦν.
1059. M mg. : καλῶς sur une ligne verticale, en lettre
1060. τὴν] τὸν M.

κηρύττουσιν εἶναι ταύτην ἣν πλάζονται ζητοῦντες τοῦτον τὸν μολυβδόχαλκον, τοῦτο ὃ κηρύττουσιν αἱ τῶν προγόνων γραφαί. Ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔκδοσις, τουτέστιν τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας · τοῦτό ἐστιν ὁ χαλκὸς, ὃν καὶ αὐτὸς Θεόφιλος[1061] ἔλεγεν · ἕνα δέξαι χαλκὸν στέφανον. Καὶ ὁ Ἑρμῆς πάλιν ἔλεγεν[1062] · « Τὸ σῶμα τῆς μαγνησίας ὃ ἐπεθύμησας μαθεῖν, εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ[1063] τὸν σταθμὸν, εἴπομεν ὅτι κιννάβαριν λέγουσιν τὴν λεύκωσιν · λοιπὸν[1064] ἢ τὴν ξάνθωσιν. Τὰ γὰρ προλευκανθέντα, ἡ οἰκονομία αὕτη ἐστὶν ὡς[1065] γέγραπται ἡμῖν.

*

**

1.1.30 3. — 29. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.[1066]

Transcrit sur A, f. 136 v. (A ou A1). — Collationné sur K, f. 110 v.;— sur de A, f. 9, 10, 11 (A2), à partir du 18 ;— sur E, f. 82 r.;— sur Lb. p. 321. — Chap. 52 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

1. Η Μαρία φησίν · « Ἐὰν ὁ μόλυβδος ἡμῶν μέλας γένηται, ἰδοὺ γεγένηται · ὁ γὰρ μόλυβδος ὁ κοινὸς ἐξ ἀρχῆς μέλας ἐστίν · πῶς γὰρ γένηται ; ἐὰν μὴ τὰ σώματα ἀσωματώσῃς, καὶ τὰ ἀσώματα[1067] σωματώσῃς καὶ ποιήσῃς τὰ δύο ἓν, οὐδὲν τὸ προσδοκώμενόν ἐστιν.[1068] Καὶ ἐὰν μὴ τὰ

1061. θεόφιλος ὢν ἔλεγεν E.
1062. ἵνα δείξῃ χαλκοῦ στέφ. Lb. F. l. χαλκοῦν στέφ.
1063. ὃ] τὸ M.
1064. λοιπὸν biffé E.
1065. M mg. : προλε avec renvoi à ξάνθωσιν. — τῶν γὰρ προλευκανθέντων ἡ οἰκ. B etc.
1066. Deux titre λόγος τῆς σοφοτάτης (sic) μαρίας περὶ τοῦ λ. τ. φ. (seul titre de ELb.)
1067. F. l. γεγένηται. — ἐὰν μὴ ... C
1068. F. l. τῶν προσδοκωμένων. C ibid. (p. 93, l. 15).

πάντα ἐν τῷ πυρὶ ἐκλεπτυνθῇ, καὶ ἡ αἰθάλη πνευματωθεῖσα[1069] βασταχθῇ, οὐδὲν εἰς πέρας βασταχθήσεται. » Καὶ πάλιν[1070] · « οὐχ ἁπλῶς λέγω, φησὶν, ἀλλὰ μολύβδῳ μέλανι τῷ ἡμῶν. Ἰδοὺ[1071] γὰρ ὅλως σκευάζουσιν μέλανα μόλυβδον · ὡς γὰρ ἡπτημένον μετὰ[1072] κοινὸν μόλυβδόν ἐστιν · Ὁ γὰρ μόλυβδος μὲν ὁ κοινὸς (f. 137 r.) ἐξ ἀρχῆς μέλας ἐστὶν, ὁ δὲ ἡμέτερος γίνεται μέλας, μὴ ὄντος αὐτοῦ πρότερον. »

2. Ὅτι πάντα οἱ φιλόσοφοι τὰ ἔργα τοῦ λίθου εἰς δ′ διῄρουν · πρῶτον μελάνωσιν, δεύτερον λεύκωσιν, τρίτον ξάνθωσιν, καὶ τέταρτον ἴωσιν · μεταξὺ δὲ μελάνσεως καὶ λευκώσεως καὶ ξανθώσεως ἐστιν ἡ χοωποίησις, ἤτοι ἡ ταριχεία, καὶ τῶν εἰδῶν ἡ πλύσις. Ἀδύνατον δὲ ταῦτα γενέσθαι πλὴν διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ μασθωτοῦ[1073] οἰκονομίᾳ, καὶ τῆς ἑνώσεως τῶν μορίων.

3. Πελάγιος ὁ φιλόσοφός φησιν · « Σημείωσις οὖν ἐστιν ἀρχομένης ἰώσεως, εἰ δὲ ἐντὸς γενομένη ἴωσις, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ἴωσις, ἥτις καὶ ἰὸς χρυσὸς ἑρμηνεύθη, ἐὰν μία τις ποιήσῃ, γίνεται, εἰ δὲ μὴ,[1074] οὐ γίνεται. Σκόπει οὖν ἵνα ἐν τῷ βάθει γίνηται · εἰ δὲ μὴ, οὐ γίνεται. »

4. Ἀλάβαστρον τὸν πάνυ λευκότατον λίθον τὸν ἐγκέφαλον τὸν ὡς[1075] ὄζον ἔχοντα ὡς θέρμην. Τοῦτον λαβὼν, λείωσον καὶ ταρίχευσον ὄξει. Καὶ βαλὼν εἰς ὀθόνιον, καὶ μετὰ πάντων ἔγκρυψον εἰς κόπρον ἱππείαν ἢ ὀρνιθείαν ἄχρις εἴκοσιν ἡμερῶν, ὥς φησιν ὁ θεῖος Ζώσιμος.

5. Ὅτι τὰ θεῖα τὰ ὄντα δύο, ἕν ἐστι σύνθημα. Δύο τοίνυν ὄντων[1076] ὑδραργύρων τὸ λευκὸν σύνθημα καί τὸ ὕδωρ τοῦ θείου, κατὰ τὸν Δημόκριτον · τὸ θεῖον θείῳ μιγὲν θείας ποιεῖ τὰς οὐσίας, πολλὴν[1077] ἔχοντα

1069. C

1070. ἀχθήσεται, dans Olympiodore.

1071. Ἰδοὺ ... C

1072. ὅλως ici et dans Ol. F. l. ὅπως. — ἡπτημένον] ὠπτημένος E par correction, Lb.

1073. πλὴν διὰ τῆς τοῦ ὁ. μ. οἰκονομίας E, f. mel.

1074. χρυσοῦ E mg. Lb. — ἑρμηνεύεται Lb seul, mieux.

1075. τόν ὡς καὶ (add. Lb) ὄ. ἔχ. καὶ θ. ELb.

1076. ὄντων ὑδρ.] εἰσὶν αἱ ὑδράργυροι Lb.

1077. πολλὴν ...] C

πρὸς ἄλληλα τὴν συγγένειαν.

6. Συνέσιός φησιν ἐν μὲν τῆς χρυσοποιΐας < λόγῳ > · « Δημόκριτος[1078] εἶπεν · ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως ... ἐν δὲ τῷ λευκῷ εἶπεν · ὑδράργυρον τὴν ἀπὸ σανδαράχης καὶ τὰ ἑξῆς. »

7. (f. 137 v.) Διόσκορος εἶπεν · « Καθὰ ὁ κηρὸς οἷον ἂν χρῶμα[1079] προσομιλήσῃ αὐτῷ μεταβάλλεται · τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ὑδράργυρος μεταβάλλεται.[1080] »

8. Ὅτι δύο ξανθώσεις εἰσὶν καὶ δύο λευκώσεις, καὶ δύο συνθέματα,[1081] ξανθὸν καὶ ὑγρὸν τουτέστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ ξανθοῦ βοτάνας καὶ[1082] μέταλλα, καὶ ζωμοὺς δύο, ἕνα ἐν τῷ ξανθῷ, καὶ ἕνα ἐν τῷ λευκῷ · καὶ ἐν μὲν τῷ ξανθῷ ζωμῷ, διὰ ξανθῶν βοτανῶν, οἷον κρόκου, καὶ ἐλυδρίου καὶ τῶν ὁμοίων · ἐν δὲ τῷ λευκῷ πάλιν συνθέματι,[1083] ἐν μὲν τῷ ξηρῷ πάντα τὰ λευκὰ, οἷον γῆν κρητικὴν, κιμωλίαν, καὶ ὅσα τὰ τοιαῦτα · καὶ ἐν μὲν τῷ ὑγρῷ τοῦ λευκοῦ, ὅσα λευκὰ ὕδατα,[1084] οἷον ζύθου < καὶ > χυλὸς καὶ τὰ ὅμοια.[1085]

9. Ὀλυμπιόδωρός φησιν · « Γίνεται ἡ ταριχεία ἀπὸ μηνὸς μεχὶρ[1086] κε′ ἕως μετοπωρινῶν κε′ · ὅσα ἂν δύνῃ ταριχεῦσαι καὶ πλύναι ἕως[1087] ἀφῆς αὐτὰ ἐν ἄγγεσιν ἀποκείμενα. Γίνεται δὲ ἡ ταριχεία περὶ τῆς[1088] πηλώδους

1078. Συνέσιος ...] C τῇ χρυσοποιΐᾳ Lb seul.

1079. οἵῳ ἂν χρώματι Lb seul.

1080. αὐτῷ] εἰς αὐτὸ Lb seul. — οὕτω καὶ τὸ αὐτὸ E. — ἡ, puis le signe de l'argent AKE.

1081. ὅτι ...] C

1082. ξανθὸν] Lire ξηρῶν comme dans Ol. — A ξανθοῦ] λέγει γὰρ βοτ. Lb.

1083. ἐν δὲ τῷ λευκῷ gratté par le co ἄνευ τοῦ λευκοῦ, puis : ἐν δὲ τῷ λευκῷ.

1084. μὲν] δὲ Lb seul.

1085. ζύθος, χυλὸς Lb seul.

1086. C

1087. μετοπωρινῶν] F. l. μεσωρὶ. C

ὅσα ἂν δύνῃ) : ταρίχευε δὲ καὶ πλύνε, καὶ ἄφες αὐτὰ ἐν ἀγγείοις.

1088. γίνεται — καταλήξῃ] C

γῆς,[1089] μέχρις ἂν τὸ πηλῶδες ἐξέλθῃ, καὶ εἰς ψάμμον καταλήξῃ. Ὅτι ἡ τέχνη αὕτη διὰ πυρὸς οὐ γίνεται.

10. Ὅτι μ′ ἡμερῶν ἐστι τὸ πῦρ τῆς ὅλης τέχνης. Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τὴν τέχνην ἐκάλυψαν τῇ πολυπληθείᾳ τοῦ λόγου, καὶ ὀνόμασι πολλοῖς ἐκάλεσαν τὸ ὕδωρ τὸ θεῖον.[1090]

11. Ὅτι Μαρία φησίν · « Ἐαν μὴ τὰ πάντα τῷ πυρὶ ἐκλεπτυνθῇ, καὶ ἡ αἰθάλη πνευματωθεῖσα βασταχθῇ, οὐδὲν εἰς πέρας βασταχθήσεται. » Ὅτι ὁ χαλκομόλυβδος ἐτήσιος λίθος ἐστίν. Ὅτι τῆς ὅλης[1091] πραγ- (f. 138 r.) ματείας τὸ σκεύασμα ἐξ ἀρχῆς μέλας ἐστίν.[1092] Ὅτι ὅταν τὰ πάντα ἴδῃς σποδὸν γινόμενα, τότε νόει ὅτι καλῶς ἐσκεύασας. Τοῦτο οὖν τὸ σκωρίδιον λείωσον καλῶς, καὶ ἐξυδάτωσον καὶ ἀπόπλυνον ἑξάκις καὶ ἑπτάκις ἐν γλυκέοις ὕδασιν καθ′ ἑκάστην χωνείαν ποιῶν · πρὸς γὰρ τὴν δύναμιν τοῦ ψάμμου καὶ ἐν χωνείᾳ γίνονται.[1093] Διὰ γὰρ ταύτης τῆς ἀγωγῆς, ἤγουν τῆς πλύσεως, φησὶν ἡ Μαρία,[1094] γλυκαίνεται τὸ σύνθημα · καὶ ἰδοὺ ἐπιστοιχειοῦται. Μετὰ γὰρ τὸ τέλος τῆς ἰώσεως, ἐπιβολῆς γινομένης τῶν ὑγρῶν, γίνεται καὶ βεβαία ξάνθωσις. Τοῦτο δὲ ποιῶν, ἐκφέρει ἔξω τὴν φύσιν τὴν ἔνδον κεκρυμμένην.[1095] Ἔκστρεψον γὰρ, φησὶν, αὐτὴν τὴν φύσιν, καὶ εὑρήσεις τὸ ζητούμενον.

12. Ὅτι τὰ συνθέματα δύο εἰσὶν, λεύκωσις καὶ ξάνθωσις · καὶ δύο μὲν λευκώσεις, καὶ δύο ξανθώσεις, ἤγουν μία διὰ λειώσεως, καὶ ἑτέρα δι′ ἑψήσεως. Οὐ γὰρ ἁπλῶς συλλειοῦται, ἀλλ′ ἐν τῷ δώματι ἱερατικῷ · καὶ ἐκεῖσε γίνεται λίμνη καὶ κήτη.[1096]

1089. ἀφεὶς AKE. — περὶ] ἐπὶ Lb.

1090. τοῦ θείου Lb seul.

1091. χαλκὸς μόλυβδος MBAK.

1092. μέλαν Lb seul.

1093. οὕτω ποιῶν Lb. — καὶ αἱ χωνείαι Lb.

1094. πλύνσεως mss.

1095. ἐκφέρεις Lb.

1096. κήτη] κοίτη Lb. Hoefer : « dé

13. Ὅτι ἡ Μαρία φησίν · « Ζεύξατε ἄρρενα καὶ θήλειαν, καὶ εὑρήσετε[1097] τὸ ζητούμενον. » Καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ἡ Μαρία · « Μὴ θέλετε[1098] ψηλαφεῖν χερσὶν, ὅτι ἐστὶν πύρινον φάρμακον. »

14. Ὅτι τὰ δύο συνθέματα καλοῦσιν πολλοῖς ὀνόμασιν, οἷον ὕδωρ[1099] δι᾽ ἅλμης κ. τ. λ.

15. Ὅτι τὰ σκεύη τῶν συνθεμάτων ὑάλινα χρὴ εἶναι, ἐπειδὴ συμπάσχει[1100] [ἐν] τῇ ἰώσει, οὐ ψηλαφῶντες χερσί · θανατηφόρος γάρ ἐστιν[1101] ὅτε ὑδράργυρος καὶ < ὁ > ἐν αὐτῷ χρυσὸς σαπῇ · ὅτι πάντων τῶν[1102] μετάλλων δηλητηριωδέστερός ἐστι.

Chapitre 53 *de la compilation du Chrétien dans E Lb.*

16. Ὅτι προκείμενόν ἐστιν ἐν τῇ καύσει πρῶτον λεύκωσις, δεύτερον[1103] ξάνθωσις. Ἐπίβαλε, φησὶ, τοῦ λευκοῦ φαρμάκου τὸ ἥμισυ, καὶ ἔσται πρῶτον, καὶ οὕτως ἕψει · τὸ γὰρ ἄλλο ἥμισυ ἐν τῇ ἰώσει τηρούμενον.[1104] Διὰ τοῦτο καὶ Ἐπιβήχιός φησιν ἄνω καὶ κάτω · « Διαμερίσατε εἰς[1105] δύο μοίρας τὸ φάρμακον. » Ἔλεγεν καί · « Τὸ μὲν ἓν ἔχει ἐν ὀστρακίνῳ[1106] ἀγγείῳ, τὸ

1097. Ζεύξεται *corrigé en* ζεύξαται (*sic*) E. C εὑρήσειται AKE.
1098. A *mg.* : *une main, d'une encre plus pâle.* — Μὴ θέλετε ...] C
Zo
1099. *Tout le* 14 *e* ὕδωρ, *au morceau* 3, 25, 1. *Nous en supprimons le texte. Le*
1100. Τὰ δὲ σκεύη Lb. C συμπάσχουσιν Lb *seul.*
1101. A *mg.* : *Une main, d'une encre plus pâle.*
1102. ὅτε] ἥ τε Lb. — καὶ ὁ ἐν αὐτῷ χρυσὸς σαπείς πάντων γὰρ ... Lb.
1103. *Titre en marge de* E (*f.* 85 *v.*) *et en vedette dans* Lb (*p.* 337) : ΠΕΡΙ ΣΗΨΕΩΣ.
1104. τηροῦμεν Lb.
1105. Πηβήχιος Lb *seul, par correction.*
1106. ἔλεγεν — λεύκωσιν (*p. suiv. l.* 3)] *Réd. de* Lb *seul* : καὶ τὴν μὲν μοῖραν ἔχε ἐν ὀστρακίνῳ ἀ., τὴν δὲ ἑτέραν ἐ. χ. καὶ τὸ μὲν ὄστρακον δηλοῖ τοῦ ὀστρακίνου (*en marge* : *lego* λευκοῦ) τὴν ὄπτησιν, ἀπὸ δὲ τοῦ χαλκοῦ τὴν ἴωσιν · προεῖπε καὶ τὴν λεύκωσιν. (τὴν λεύκωσιν *ne* ὄπτησιν.)

δὲ ἕτερον εἰς χαλκοῦν · δηλοῖ < ἀπὸ > τοῦ ὀστρακίνου τὴν ὄπτησιν, ἀπὸ δὲ τοῦ χαλκοῦ τὴν ἴωσιν · προεῖπεν καὶ τὴν λεύκωσιν, ἤγουν · « Καύσατε τὸν χαλκὸν ἐν δαφνίνοις ξύλοις, » τουτέστιν ἐν τῷ λευκῷ συνθέματι.

17. Καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων φησίν · « Ἕψει τὸ (f. 139 r.) θεῖον ὕδωρ μετὰ τῆς νεφέλης · καὶ οὕτως ἐστὶν ἡ καῦσις καὶ ἡ λεύκωσις. » Καὶ πάλιν · « Τὴν προγεγραμμένην νεφέλην ἕψει ἐλαίῳ κικίνῳ, ἢ ῥεφανίνῳ, προσμίξας βραχὺ στυπτηρίας.

18. Καὶ ὁ Ζώσιμός φησιν · « ... Χρὴ γὰρ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς[1107] παρούσης ἐργασίας ἀμφιβαλόμενον δι᾽ ὅλων τῶν τριακοσίων ἑξηκονταπέντε[1108] ἡμερῶν λούειν τὸν χαλκοῦν ἀετὸν, καὶ ἀνανεῶν, καὶ ἑξῆς[1109] δι᾽ ὅλης αὐτοῦ τῆς πραγματείας.

19. Φησὶν ὁ θεῖος Σοφάρ · εἶδον κ. τ. λ.[1110]

20. Μαγνησία ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ μιγνύειν τὰς κράσεις ἑνώσεις[1111] συμπλοκῇ τῶν δύο.[1112]

21. Ὅτι ὁ θεῖος Ζώσιμός φησιν · « Ἐπειδὴ ὁ Δημόκριτος ἐκεῖνος ὁ ἐμὸς ἀγαθῶς λέγει · » Δέξαι κ. τ. λ.[1113]

22. Ὅτι ὁ Ζώσιμος ἔλεγεν · « Μὴ φοβηθῇς τὴν πολλὴν καῦσιν καὶ ἐξυδάτωσιν τῶν σωμάτων ... Ὅτι εἰσὶ μυρίαι καύσεις τοῦ χαλκοῦ, βαπτικω-

---

1107. ἐπὶ τῆς παρ. ἐργ.] Réd. de A^2 : ἐπὶ τὸν τῆς παρ. ἐργ. ἀφικόμενος οὖν διὰ φιλοσοφίας δι᾽ ὅλων ...

1108. ἀμφιβαλόμενος KE ; ἀναμφιβόλως Lb.

1109. χαλκὸν AKE ; χάλκινον Lb. Corr. conj. — ἀνανέον A^2 ; ἀνανεύων K ; ἀνανεοῦν ELb. — ὡς οὖν καὶ ἔξις (sic) A^2 ; καὶ ἑξῆς ἀπὸ τῆς πραγμ. E ; καὶ ἕξεις ὅλην πραγματείαν Lb.

1110. Le texte du 19 e

variante

1111. Réd. de Lb : ... τὰς κράσεις · ἔστι γὰρ ἕνωσις καὶ συμπλοκὴ τῶν δύο. — A
le contenu de notre 19, A^2 continue ainsi : χρὴ γὰρ π. τ. λ. (18).

1112. συμπλοκὴ mss.

1113. ἀγαθὸς Lb. — Le 21, de ἐπειδὴ e

en a re

τέραι αὐτὸν ποιοῦσιν τὸν χαλκόν. Ἔκστρεψον τὴν φύσιν,[1114] καὶ εὑρήσεις τὸ ζητούμενον · ἡ γὰρ φύσις ἔνδον κέκρυπται · ἐκστρεφομένης δὲ τῆς φύσεως, οὐκέτι λευκὸν ὁρᾶται, κατὰ τὴν προφανεῖσαν[1115] ἐξυδραργύρωσιν, ἀλλὰ ξανθὸν κατὰ τὴν ἐπηγγελμένην τοῦ ἰοῦ ξάνθωσιν.[1116] Καὶ ποῦ ποτέ εἰσιν οἱ λέγοντες ἀδύνατον μεταβάλλεσθαι φύσιν ; Ἰδοὺ γὰρ μεταβάλλεται ἡ φύσις στερεὸν γενομένη κατὰ[1117] τὴν ποίοτητα χρυσοῦ καὶ εἰς μέλαν κατασπασθήσεται. Ἐὰν γὰρ μὴ ὑγρότης τῆς ἐξυδραργυρώσεως περιελθοῦσα κατὰ τὴν γεώδη τοῦ[1118] στερεοῦ σώματος καὶ τὸ ξηρίον διαλύσεις καὶ ἐξυδατώσεις κατὰ τὴν[1119] οὐσίαν τῆς ἐξυδραγυρώσεως ποιότητα, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον[1120] · ἐὰν μὴ καὶ διαλυθείη καὶ ἐξυδατωθείη, καὶ θερμανθείη δὲ, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον Ἐὰν δὲ καὶ μὴ διαλυθείη καὶ[1121] θερμανθείη, περιψυχθῇ δὲ, εἰς οὐδὲν ἔσται τὸ προσδοκώμενον Ἐὰν[1122] δὲ πάντα τὰ κατὰ τὴν τάξιν ὁμοῦ κατακολούθως γένηται, ἐλπὶς καὶ ἐκβάσεως, σὺν τῇ θείᾳ προνοίᾳ, τυχεῖν [εἰς οὐδὲν ἔσται (f. 140 r.) τὸ προσδοκώμενον].

23. Βλέπε καλῶς τὸν μὲν τῆς κυοφορίας καιρὸν μὴ ἐλάττονα τῶν ἐννέα[1123] μηνῶν, ἐπεὶ ὡς ἔκτρωμα συμβήσεται, τὸν δὲ τῆς ὀπτήσεως κατὰ πάντα,[1124] κατὰ τὰ πέταλα μὴ ἔλαττον ὡρῶν ἐννέα, ἡ τῆς κυοφορίας γὰρ τρόπος,[1125] καὶ οὕτως ἐστίν · τὸν δὲ κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ φιαλοβωμοῦ

1114. βαπτικώτερον *Lb*. — *Réd. de A*[2] (f. 11 r.) : καὶ τοῦτο φησίν · ἔκστρεψον, φησὶν, τ. φ. ; *Réd. de ELb* : ἔκστρ. δὲ αὐτοῦ τ. φ.

1115. λευκὸς *Lb*.

1116. ξανθὸς *Lb*.

1117. ἡ φύσις τῶν στερεῶν *A*[2] *E*. — στερεὰ *E* (*en surcharge*) *Lb*.

1118. γεώδη φύσιν *Lb lue*.

1119. διαλύση καὶ ἐξυδατώση *Lb*.

1120. οὐσίαν] οὐσιώδη *A*[2]. — οὐσίαν καὶ τὴν ποιότ. τῆς ἐξ. *Lb*.

1121. ἐὰν δὲ καὶ μὴ — προσδοκ. (*l. suiv.*) *biffé dans E*.

1122. ἐὰν μὴ δὲ *E*, *f. mel*.

1123. βλέπε δὲ (*om. E*) καλῶς τὸν μὲν (*om. Lb*) τῆς κ. κ. *ELb*.

1124. τὸ δὲ *mss*.

1125. μηνῶν *au-de* ὡρῶν *E* ; μηνῶν *Lb*. — ἡ] ὁ *Lb*.

καιρὸν[1126] συγκρίνῃ κατὰ τὴν ταριχείαν. Ἐπιθεωρῆσαι γὰρ ὅτι τρεῖς τρόποι[1127] τῆς ἐργασίας · εἰ μὲν ὅτι τῆς συγκράσεως πρῶτος τρόπος, καὶ κατανοήσῃς μου, ἔχει καταφυρώμενα καὶ ζυμούμενα ἐπιτεύχωος καὶ[1128] ἀλεύρου. Ὥσπερ γὰρ τὸ ὑγρὸν οὐ κατὰ τὰ μέτρα αἰθάλεται, ἀλλὰ καθόσον ἡ χρεία ἐπιζητεῖ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ συνθέματος ὀπὴν ἔχει[1129] τὸ ὀστράκινον ἄγγος, κ. τ. λ.

24. Ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐτήσιος λίθος. Γλυκάνῃς οὖν τὸ ξηρίον,[1130] καὶ ξήρανον, στῆσον καὶ ἐξίωσον τὸ ξηρίον τοῦ χαλκάνθου μέρη γ′, μαγνησίας μέρος ἓν, χαλκοῦ μέρος ἕν. Ἐξίωσον τὸ ξηρίον μέρος ἕν · λείωσον ὁμοῦ ποτίζων ἐν ἡλίῳ ἀπὸ τοῦ ὄξους τοῦ λευκοῦ ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ ὕστερον ὀπτᾶσθαι ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς, καὶ ἐξενεγκὼν εὑρήσεις[1131] βαφέντα τὸν χρυσὸν πυρρὸν ὡς τὸ αἷμα. Αὕτη ἐστὶν ἡ κιννάβαρις[1132] τῶν φιλοσόφων, καὶ ὁ χαλκάνθρωπος χρυσός · ἀλλὰ καὶ αὐτὸ[1133] ξηρίον ποτιζόμενον ἀπεστύφῃ ἐν τοῖς ζωμοῖς · ἐὰν γὰρ πλεονάσῃ τὰ[1134] φῶτα, γίνεται ξανθὸν, ἀλλ᾽ οὐ χρησιμεύει.[1135]

✶✶

1126. τὸ δὲ AK.
1127. σύγκρινε Lb seul. — F. l. ἐπιθεώρησαι.
1128. ἐπὶ τεύχωος corrigé en τέφρας E. F. l. ἐπὶ στάχυος.
1129. ἐπὶ τοῦ συνθέματος] Le texte compris de
emprunté au morceau 3, 7, 5. On en a re
passage cité.
1130. αἰτήσιος Lb.
1131. λεῖπε ὀπτᾶσθαι Lb.
1132. πυρὸν mss.
1133. χαλκάνθρ. ὁ χρυσοῦς Lb.
1134. ποτιζ. καὶ ἀποστυφόμενον Lb seul. — γὰρ biffé dans E ; om. Lb. F. l. δὲ.
1135. A χρησιμεύει] Τέλος τοῦ Χριστιανοῦ Lb seul.

1.1.31 3. — 30. ΠΕΡΙ ΑΦΟΡΜΩΝ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ.

Transcrit sur M, f. 161 v. (ms. unique).

Ἡ περὶ ἀφορμῶν σύνθεσις, ὦ Θεοσέβεια, τὰς κατὰ μέ- (f. 162 r.) ρος[1136] τῶν ἀρχαίων συνθέσεις εἰς ἕνα νοῦν συνῆξεν · ἔτι γε μὴν καὶ ὀνόματα σύνθετα ἐν ταῖς αὐτῶν συντάξεσιν ἀγνοούμενα διὰ τοῦ πράγματος δηλοῖ, ὡς τὴν σποδὸν καὶ τὰ ὁμοιότροπα. Εἰδέναι δὲ δεῖ τίνα κατὰ τοῦ φιλοσόφου ποιεῖ τὸ < μὲν > πυρίμαχον, τὸ δὲ προσπλακὲν[1137] ποιεῖ πυρίμαχον, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ γὰρ σοφὸς, ἀφορμὰς λαβὼν, πάντως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ πέρας ἀφίξεται. Ἔνθεν ἐγὼ τὰ τέλεια ἐνθεῖναι οὐκ ἠδυνήθην, ἐπείπερ οὐδὲ παρ᾽ αὐτοῖς εὗρον · οὔτε μὴν[1138] τοῦτο προσεθέμην ὅπερ οὐδὲ τοσοῦτος, εἰ μὴ μόνον καθὼς δυνατὸν ὡς εἰκότα τὰ σκορπισθέντα συνάξαι, καὶ τὰ ἀλληγορικὰ εἶναι ἑρμηνεῦσαι · καὶ ὅσα ἐγχωρεῖ ὑπομνήμασιν γενέσθαι ἐπόιησα. Ἔρρωσο.

1.1.32 3. — 31. ΠΕΡΙ ΞΗΡΙΟΥ.

Transcrit sur M, f. 136 v. — Collationné sur A, f. 110 r. ;— sur E, f. 37 r. ;— sur Lb, p. 129. — Chap. 28 dans E, 29 dans Lb, de la compilation du Chrétien.

Τρεῖς δυνάμεις εἰσὶ τοῦ ἀληθεστάτου ξηρίου, καὶ τρεῖς ἐνέργειαι ἐκ τούτων προιοῦσαι τῶν δυνάμεων · βαφὴ, εἴσκρισις, κάτοχον. Καὶ τὸ[1139]

1136. ὡς θεοσέβειαν M. Corr. conj.

1137. M mg. : ·)(· puis le signe du mercure (lire Ἑρμοῦ ?).

1138. F. l. ἐκθεῖναι.

1139. κάτοχος M. Réd. de E : καὶ τὸ μαθ. δὲ καὶ φυσικὸν τρ. διαστ. ἔχει ... — Réd. de Lb : καὶ τὸ μαθ. δὲ κ. φυσ. σῶμα τὸ τριχῇ διάστατον κ. ἀντίτ. τρεῖς διαστάσεις ἔχει

μαθηματικὸν τρεῖς διαστάσεις ἔχει, μῆκος, πλάτος καὶ βάθος. Καὶ τὸ φυσικὸν σῶμα τὸ τριχῇ διάστατον καὶ ἀντίτυπον, ὃ μῆκος ἔχει,[1140] καὶ πλάτος, βάθος τε καὶ ἀντιτυπίαν · οὕτω καὶ εἴδους ἐροῦμεν βαφὴν[1141] εἴσκρισιν, κάτοχον καὶ στίλψιν. Καὶ τὸ τριχῇ διάστατον προσαγορεύομεν ἴδεον καὶ ἀνίδεον καὶ πανίδεον ὕλην τὴν ὑποδεχομένην τὰς[1142] δυνάμεις καὶ ἐνεργείας.

✶✶

1.1.33 3. — 32. ΠΕΡΙ ΙΟΥ.

Suite du texte précédent. — Chap. 29 dans E, 30 dans Lb, de la compilation du Chrétien.

Ἡ μὲν γὰρ ἰώδης δύναμις συμπληρωτική ἐστιν τῆς ὅλης ὑποκειμένης οὐσίας ἀτόμου, καὶ μέρος αὐτῆς, καὶ ἄνευ ταύτης ἀτελὴς ἡ ὅλη[1143] οὐσία καθέστηκεν. Τὰ γὰρ μέρη τῶν οὐσιῶν οὐσίαι εἰσὶν, ὥς φησιν Πορφύριος, ἡ γὰρ οὐσία προβάλλεται δύναμιν, καὶ ἡ δύναμις ἐνέργειαν,[1144] καὶ ἡ ἐνέργεια τὰ ἐνεργήματα. Αἱ τοίνυν δυνάμεις αἱ οὐσιώδεις ἑκουσίως προέρχονται, καὶ ἀχώριστοί εἰσι τῶν οὐσιῶν.[1145]

✶✶

γ. πλ. κ. βάθος. Puis, d'aprè διὸ καὶ τούτου τοῦ εἴδους λέγομεν βαφὴν εἴσκρ. κάτοχον ...

1140. ὁ M. — ὃ μῆκος — ἀντιτυπίαν om. AE Lb.

1141. εἴδους] τὸ εἶδος AE avant le

1142. εἴδεον καὶ (om. E) ἀνείδεον κ. πανείδεον AELb, mel. — ἡ ὑποδεχομένη M.

1143. διὸ καὶ μέρος αὐτῆς καλεῖται Lb.

1144. ἡ γὰρ οὐσία] C περὶ ἀρχῶν, p. 183. éd. Ko

1145. A τῶν οὐσιῶν, AE Lb continuent, sans division et sans titre, avec le morceau suivant.

1.1.34 3. — 33. < ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ.[1146] >

Suite du texte précédent.

Τέσσαρα γάρ εἰσιν αἴτια κατὰ τὸν φυσικὸν Ἀριστοτέλην παντὸς γενητοῦ · ποιητικὸν, ὑλικὸν, (*f.* 137 *r.*) ὀργανικὸν καὶ εἰδικὸν,[1147] οἷον ἡ θύρα ποιητικὸν αἴτιον ἔχει τὸν τέκτονα τὸν ποιήσαντα, ὑλικὸν,[1148] ξύλον, σίδηρον, κόλλαν, ὀργανικὸν σκέπαρνον, τέρετρον, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰδικὸν, αὐτὸ τὸ ἔνυλον εἶδος θύρας, ἢ ἄλλο τι. Κατὰ δὲ Πλάτωνα[1149] καὶ ἕτερα δύο εἰσίν, παραδειγματικὸν καὶ ἀποτελεσματικόν.

✳✳

1.1.35 3. — 34. *Enchainement de la Vierge.*

Suite du texte précédent (sans titre).

1. Ὑδραργύρου πῦρ πυρὶ κρατοῦντες, καὶ πνεῦμα πνεύματι συνάψαντες,[1150] ἵνα δεσμεύσωμεν τὴν φυγαδοδαίμονα κόρην διὰ χειρῶν.[1151] Διαφόρων ὀστέων Περσῶν κατακαυθέντων διὰ τῆς τοῦ πυρὸς βίας,[1152] ἀπώλεσεν τὴν ἰδίαν πνευμάτωσιν.[1153]

1146. *Titre ajouté dans M* : περὶ ἐτίον (*main du* 15*e* *siècle* ?).

1147. *Sur* ποιητικόν, *C* ὑλικόν, *Métaphy* ὀργανικόν, *Morale à Eudème*, 7, 10 ; *sur* εἰδικόν, *Phy* 2, 3.

1148. κόλλα *M*.

1149. Πλάτωνα] *C*

1150. *E mg.* : *Corrige* ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦ ἰοῦ ὑδραργύρου πῦρ ... *et au-de* ιος αργυρου (*sic*). *Réd. ado* κροτοῦντες *M*.

1151. ἵνα δὲ τμήσωμεν *M*.

1152. διαφέρων ὀστᾶ περσ. κατακαυθέντα *M* ; (διαφ. γὰρ ὀστέων περσῶν — πν.) *sic E*.

1153. ἀπώλεσαν *M*.

2. Καὶ αὖθις ἀναγάγωμεν τὰ δύο σώματα καὶ συνερχομένων τῇ μίξει καὶ μεταμορφουμένων, εἰς παλιγγενεσίαν τρέπονται · ὁ ἄψυχος[1154] ψυχοῦται, καὶ ὁ ἀσώματος σωματοῦται, καὶ ἕτερόν τι οὐ δέχονται.[1155]

✶
✶✶

1.1.36 3. — 35. Le

Suite du texte précédent (sans titre).

Οὗτος ὁ χαλκάνθρωπος ὃν ὁρᾷς ἐν τῇ πηγῇ μετεβλήθη τοῦ σώματος,[1156] καὶ γέγονεν ἀσημάνθρωπος. Μετ᾽ ὀλίγας οὖν ἡμέρας βλέπεις αὐτὸν καὶ χρυσάνθρωπον · πότιζε δὲ αὐτὸν μετὰ ὀξάλμης · οὕτω γὰρ γίνεται λευκὸν καὶ ἁρμόδιον.

✶✶

1.1.37 3. — 36. ΚΑΔΜΙΑΣ ΠΛΥΣΙΣ.

Transcrit sur M, f. 137 r. — Collationné sur A, f. 110 v. ;— sur E, f. 38 v. ;— sur Lb, page 133. — Chap. 30 dans E, 31 dans Lb, de la compilation du Chrétien.

Λαβὼν καδμίαν τὴν ἐν τῷ χαλκῷ βλισκομένην βοτρυΐτην,[1157] κόψον · σεῖσας, λείωσον ἐπιμελῶς · εἶτα βαλὼν, τρίψον καὶ εἰς ὕδωρ[1158] βάλε · καὶ

1154. ἀγαγὼν *Lb.* — καὶ συν.] συν. γὰρ *AE Lb.*
1155. καταμεταμορφ. *Lb.* — τρέπεται *AE Lb.*
1156. οὗτος ὁ χ.] *Rapprocher ce texte du morceau* 3, 1, 5 ; Τὸν γὰρ ἱερέα τὸν χαλκάνθρωπον ...
1157. βλισκομένην] (*F. l.* βλισσομένην) οἰκονομουμένην *Lb.*
1158. σεῖσαν *M.*

ἐν τῷ ὕδατι πάλιν τρίψον τῷ δοίδυκι · εἶτα λείωσον τῇ χειρί · καὶ ὅταν εὖ ἔχῃ, ἔασον ἀπο- (f. 137 v.) καταστῆναι.[1159] Καὶ ἀποσειρώσας, πάλιν βάλε ὕδωρ, καὶ τὸ αὐτὸ ποίει πολλάκις, ἕως ὕδωρ[1160] μείνῃ καὶ ἀπομφολύγωτον · καὶ ἀποσειρώσας, ξήρανον ἐν ἡλίῳ.[1161]

∗∗

1.1.38 3. — 37. ΠΕΡΙ ΒΑΦΗΣ.[1162]

Transcrit sur M, f. 137 v. — Collationné sur A, f. 111 r. ;— sur E, f. 39 r. ;— sur Lb, p. 133. — Suite du chap. 30 (E), 31 (Lb) dans la compilation du Chrétien. (Cet article compte néanmoins comme chap. 31 dans E.)

Ἐὰν μὴ ἐπιεικῶς ἐργάσητε μέλαιναν βαφὴν, ἐκφέρει ἄφευκτον τὴν[1163] ἐργασίαν τοῦ ἀργύρου. Οἱ Ἀγαθοδαιμονῖται καλοῦσιν < καταβαφὴν > τὴν οὕτω λειουμένην · τὴν δὲ ἕψησιν ἐκάλουν βαφὴν. Ἄλλο γὰρ θέλουσιν εἶναι βαφὴν, καὶ ἄλλο καταβαφήν. Βαφὴν οὖν λέγουσι[1164] τὸν ἄργυρον, καταβαφὴν δὲ τὸν χρυσόν. Καὶ ἐπὶ τῆς καύσεως τοῦτο[1165] εὑρήσεις · ἄλλην καῦσιν βαφικὴν, καὶ ἄλλην καταβαφικὴν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἕως ἀραιώσεως καὶ παρατροπῆς, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῷ[1166] λόγῳ διυποπτεύουσι.

1159. ἀποκαθεσθῆναι M.
1160. ἀποσυρώσας A E Lb, ici et plus loin. — ἕως ἂν εἰς ὕδωρ μένῃ Lb.
1161. ἀποπομφυλογώσας ὀλίγον Lb.
1162. Titre omis AE Lb. E Lb l'insèrent dans le texte après ἐργάσηται.
1163. ἐργάσηται mss. — Réd. de Lb : ἐργ. περὶ βαφῆς, κ. μελ. β. ἐκφέρῃ ἄκρ. τὴν ἐργ. αὐτοῦ. — μελαίνην M. — ἐκφέρῃ mss.
1164. λέγειν M.
1165. ἄργυρον] ἄσημον A E Lb ; E mg. : signe de l'argent. — καύσεως] οὐσίας A E Lb. E mg. aj. δὲ τῆς καύσεως.
1166. ἀρεώσεως M ; ἀρεόσεως A.

✳
✳✳

1.1.39 3. — 38. ΠΕΡΙ ΞΑΝΘΩΣΕΩΣ.

Transcrit sur M, f. 137 v. — Collationné sur A, f. 111 r.;— sur E, f. 39 r.;— sur Lb, p. 137. — Chap. 32 de la compilation du Chrétien dans E Lb.

« Οὐ πᾶσιν ἔδοξεν, ὦ γῦναι, ἀπὸ τῆς λευκώσεως αὐτίκα συνάπτειν τὴν ξάνθωσιν. Ἑφόμενον γὰρ τὸ λευκὸν σύνθεμα ἐπιπολὺ ἐπὶ τὸ ξανθὸν τρέπεται. » Καὶ μετ᾽ ὀλίγον · « Ἄλλοι τι περιττόν τι[1167] τούτων ἐποίησαν. Ἐάσαντες γὰρ ἕως ψυγῇ, κατήνεγκαν καὶ ἐλείωσαν ἐν ἡλίῳ ὕδωρ θεῖον ξανθὸν, ἃς ἐδιδάχθησαν ἡμέρας, καὶ μετὰ τοῦτο[1168] ἔψησαν καὶ ὤπτησαν. » Καὶ μετ᾽ ὀλίγον · « Τὸ δὲ ἀπολελυμένον ὕδωρ[1169] θεῖον, τὸ δι᾽ ἀσβέστου μέρη δύο, καὶ θείου μέρος ἓν, τὸ ἐν χύ- (f. 138 r.) τρᾳ[1170] ἑψημένον καὶ ἀποσειρούμενον · καὶ πάλιν ἑφούμενον,[1171] τουτέστι τὸ ὕδωρ τὸ θεῖον, τὸ εἰς ἄμφω χρώματα βαλλόμενον.[1172] »

✳✳

1167. καὶ μετ᾽ ὀλίγον *om.* A E Lb, *qui lisent ensuite* καὶ τινὲς τὶ περιττὸν τούτων ἐποίησαν.

1168. ἡλίῳ] *signe du soleil et de l'or* MAE ; χρυσῷ Lb. — ἃς] ἐφ᾽ ἃς AE Lb.

1169. ἀπολύμενον M ; ἀπολυμένον A. *Corr. conj.*

1170. ὕ. θείου Lb. — δι᾽ ἀσβ. ἐποίησαν Lb. — μερῶν M.

1171. ἀποσυρούμενον Lb.

1172. *Réd. de* Lb : τὸ ὕδ. τοῦ θείου, τὸ εἰς θεῖον ὕδωρ χρώματι βαλλόμενον, τὸ ἀέριον ὕδωρ φημί. — A βαλλόμενον, M *continue avec le fragment d'Agatharchide (voir la notice du ms. M.)*

1.1.40 3. – 39. ΤΟ ΑΕΡΙΟΝ ΥΔΩΡ.[1173]

Transcrit sur A. f. 111 r. – Collationné sur E, f. 39 v. ;– sur Lb, p. 137. – E et d'aprè Lb continuent le texte précédent sans sé .

1. Πρώτων ὑγρῶν τινος δεῖται τὸ τοιοῦτον σύνθεμα, ἵνα, φησὶν,[1174] ἡ ὕλη φθαρεῖσα ἀμετάτρε- (f. 111 v.) πτον τὸ εἶδος φυλάξῃ, καὶ ἐκ[1175] τούτου φθαρεῖσα ἐσήμανεν ἐπὶ χρόνου τινὸς, διὰ τὸ « εἰς τοῦτο σήπεται. » Σῆψις γὰρ οὐ γίνεταί ποτε, εἰ μὴ δι᾽ ὑγροῦ τινος. Ὁ γὰρ κατάλογος τῶν ὑγρῶν, φησὶν, ἐπιστεύθη τὸ μυστήριον.

2. Περὶ δὲ τῶν ψάμμων · ὅτι περὶ αὐτῶν πάντες φροντίζουσιν λόγον,[1176] ἄρξομαι πάλιν τῆς ἐξ αὐτῶν μαρτυρίας, χάριν τῆς σῆς δυσπιστίας.

3. Ζώσιμος τοίνυν, ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀποχῇ πρὸς Θεοσέβειαν ποιούμενος τὸν λόγον, φησίν · « Ὅλον τῷ τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖ, ὦ γύναι,[1177] ἀπὸ τῶν δύο τεχνῶν τούτων καθέστηκεν, τῶν τε μερικῶν καὶ τῶν[1178] φυσικῶν καὶ ψάμμων. Ἡ γὰρ ἀλλοιουμένη θεία τέχνη, τουτέστιν ἡ[1179] δογματικὴ περὶ ἧς ἀσχολοῦνται ἅπαντες οἱ ζητοῦντες τὰ χειροτμήματα[1180] ἅπαντα καὶ τὰς τέχνας, τὰς τέσσαράς φημι < αἳ > δοκοῦσι τοῦ[1181] ποιεῖν, μόνοις ἐξεδώθη τοῖς ἱερεῦσιν. Ἡ γὰρ φυσικὴ ψαμμουργικὴ βασιλέων ἦν, ὥστε καὶ

1173. *Voir Olympiodore, 2, 4, 33, 34 et 35.*

1174. *Réd. de Lb* : Πρὸ δὲ τῶν ὑγρῶν τίνος δεῖται ... Πρῶτον ὑγροῦ τινος δεῖται *Ol.*

1175. καὶ ἐκ τούτου τοῦ φθ. *Lb.* (*C*

1176. φροντιζ., λόγον ἄξωμεν *Lb.*

1177. Ὅλον ... *Début du livre intitulé* περὶ τελευταίας ἀποχῆς (3, 51) *dont le sont dé* ὃλον τὸ τῆς Αἰν. τὸ βασίλειον *comme dans et dans Ol.* 35.

1178. μερικῶν] κερικῶν, *alias* κυρικῶν ⋆. *F. l.* καιρικῶν.

1179. ἀλλοιουμένη] καλουμένη.

1180. περὶ ἣν ἀσχολ. ⋆. *La suite se sé* τελευταία ἀποχή *pour se rapprocher de la citation faite par Ol.*

1181. τὰς τιμίας τέχνας *Ol.* – τι ποιεῖν *Ol.* ; δοκεῖ τὸ πᾶν ποιεῖν *Lb.*

ἐὰν συμβῇ ἱερεῖ σοφῷ λεγόμενον, ἑρμηνεύσαντα[1182] τοῖς ἐκ τῶν παλαιῶν, ἢ ἀπὸ προγόνων, ἐκληρονόμησαν καὶ ἔσχον. Καὶ ἰδὼν ταύτης τὴν ἀκολουθίαν τὸ συνετὸν οὐκ ἐποίει · ἐτιμωρεῖτο γάρ, ὥσπερ οἱ τεχνῖται οἱ ἐπιστάμενοι βασιλικὸν τύπτειν νόμισμα οὐχ ἑαυτοῖς τύπτουσι, ἐτιμωροῦντο οὗτοι. »

3. Τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τῶν ἀρχαίων γραφῶν φημιζόμενον κοσμικὸν μήνυμα, ἡ μυστικὴ ἡ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἱερογραμματέων Αἰγύπτου,[1183] θυεία, ἀνθ' ἧς ἡ τῶν φύσεων συγγένεια τέρπει τὰς ὁμοουσίους φύσεις.[1184] Τοῦτό ἐστι τὸ ὀρφα- (f. 112 r.) ϊκὸν ὁμοούσιον, καὶ ἡ ἑρμαϊκὴ λύρα,[1185] ἐν ᾗ τῶν οὐσιῶν ποθεινή τε καὶ ἐναρμόνιος ἀποτελεῖται συμπλοκή. Μιγνύμεναι γὰρ καὶ ὡς προσῆκεν ἀπὸ τῆς < γῆς > ἐπὶ τὸν οὐράνιον χορὸν, καὶ ἀμείβοντος αὐτὰς πυρὸς ἀνατρέχουσιν.[1186]

4. Κἀντεῦθεν μεταξὺ μελάνσεως καὶ λευκώσεώς ἐστιν ἡ ταριχεία καὶ τῶν εἰδῶν ἡ πλύσις μεταξὺ δὲ λευκώσεως καὶ ξανθώσεώς[1187] ἐστιν ἡ χοωποίησις · καὶ οὕτω ξανθώσεως καὶ ἰώσεως, μέσος δέ ἐστιν[1188] ὁ τοῦ συνθέματος διχασμός. Τῆς δὲ λευκώσεως πέρας ἡ διὰ τοῦ ὀργάνου μασθωτοῦ οἰκονομία.

5. Μελάνωσις α^{η} τοῦ χωρισθῆναι τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σποδίου · ταριχεία β^{α} τοῦ σποδίου ὑγροῦ · πλύσις εἰδῶν τρίτη, ἑπτάκις καέντων[1189] ἐν τῇ ἀσκαλωνίτιδι γάστρᾳ, ἥτις ἐστὶν α^{η} λεύκωσις καὶ ἀπομελάνωσις τῶν εἰδῶν. Λεύκωσις δ^{η}, ἥτις μιχθεῖσα λευκοῖς ὀλίγοις ὕδασιν, ἢ ξανθοῖς, ποιεῖ κηρίον πρὸς τὸ ζητούμενον χειροποητοῖς.[1190] Ε^{η} ἐπὶ ξάνθωσιν ἡ λεύκωσις φέρουσα, ἡ ξάνθωσις. ΣΤ^{η} ὡς πρόκειται ὁ διχασμὸς τοῦ συνθέματος. Ζ^{η} ἥτις με-

1182. ἱερέα ἢ σοφὸν λεγ. Ol.

1183. μήνυμα] μίμημα Lb.

1184. A θυεία] addition de Lb : καὶ αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον ὁ λόγος · ἡ τ. φύσεων ...

1185. ὀρφεικὸν Lb. F. l. ὀρφικὸν.

1186. χῶρον Lb.

1187. πλύνσις mss. ici et pre

1188. Réd. de Lb : καὶ οὗτός ἐστιν ὁ τρόπος τῆς ξ. καὶ τῆς ἰ.

1189. Et suiv. ταριχεία δὲ ... τρίτη δὲ et ainsi de suite Lb.

1190. κυρίον A. – Réd. de Lb : ποιεῖ κηρίον, καὶ πρὸς τὸ ξηρίον τὸ ζητ., χειροποιεῖ.

ρισθεῖσα εἰς δύο, καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος διχαζόμενον καὶ ἰούμενον, μαλάττει, λειοῖ καὶ πηγνύει.[1191]

Addition marginale du ms. A seul :

6. Ἄλλοι δὲ, φησὶν, περὶ γρώμ < ατος > καὶ ἑψήσεως καὶ ἔργου μυστικῆς θεωρίας. Ἀρχ < ὴ > μὲν ὁ χαλκὸς ἐμβαλλόμενος μετὰ τῆς οἰκονομίας ἐν τῷ ἐργαλείῳ τῆς πρ < ά > ξεως ἐπιδείκνυται ὀμμάτων τέρψιν, ἐν δὲ τῷ χρονίζειν γιν < ο > μένης ἀπαμαυρώσε < ως > μετὰ τοῦ κόμμεως χρυσ < ὸν > σύνθετον, χρυσὸν ζώμιον καὶ τὰ ἑξῆς.[1192]

✶✶

1.1.41 3. — 40. ΠΕΡΙ ΛΕΥΚΩΣΕΩΣ.

Transcrit sur M, f. 118 r. — Collationné sur B, f. 90 v. ;— sur A. f. 14 v. (A) ;— sur A, f. 92 (A²) (même) ;— sur A, f. 250 v. (A³) ;— sur K, f. 5 v. ;— sur Lc, p. 217.

1. Γιγνώσκειν ὑμᾶς θέλω ὅτι πάντων ἐστὶν κεφάλαιον ἡ λεύκωσις[1193] · μετὰ δὲ τὴν λεύκωσιν, εὐθὺς ξανθοῦται τὸ τέλειον μυστήριον.

2. Ἡ λεύκωσις καῦσίς ἐστιν · ἡ δὲ καῦσις, ἀναζωπύρωσις · αὐτὰ[1194] γὰρ ἑαυτὰ καίουσι καὶ ἀναζωπυροῦσι, καὶ αὐτὰ ἑαυτὰ ὀχεύει,[1195] καὶ ἐγκυοποιεῖ καὶ ἀποτίκτει τὸ ζητούμενον ζῷον κατὰ τοὺς φιλοσόφους.

1191. Réd. de Lb : μαλάσσει, καὶ λύει · τὸ δὲ ἕτερον μέρος πηγνύει.

1192. F. l. χρυσοζώμιον. (C

1193. Ce 1er forme le début de 3, 54. — Δεῖ γιν. AK Lc. — Réd. de A³ : περὶ λευκώσεως χρὴ γιν. ἡμᾶς. — M mg. sur une ligne verticale : τέλιον μυ φησὶν.

1194. C

1195. Réd. de A³ : ὀχεύουσι καὶ ἀναζωοπυροῦσι καὶ ἐγγυοποιεῖ.

3. Ἐὰν λευκώσῃς, εὐκόλως βάψεις · εἰ δὲ καὶ ἰώσεις ἢ κινναβαρίσεις, μακάριος ἔσῃ, ὦ Διόσκορε · τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ λυτρούμενον[1196] πενίας, τῆς ἀνιάτου νόσου.[1197]

*
**

1.1.42 3. — 41. ΒΙΒΛΟΣ ΑΛΗΘΗΣ ΣΟΦΕ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ[1198] ΚΑΙ ΘΕΙΟΥ ΕΒΡΑΙΩΝ ΚΥΡΙΟΥ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΑΒΑΩΘ.[1199] ΣΩΣΙΜΟΥ ΘΗΒΑΙΟΥ ΜΥΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΩΣ.

Transcrit sur A, f. 251 r. — Contenu aussi dans Laur., art. 32. — Toute variante conjecturale.

1. < Ο > ΤΗΣ ΥΔΡΑΡΓΥΡΟΥ ΣΤΑΘΜΟΣ. — Ἀγαθοδαίμων · πέψον, ῥύου τὸν χρυσὸν, καὶ ἐπιβάλλεται ὁ χαλκός · καὶ γίνεται τὸ δίχυτον πέταλον Μαρίας,[1200] ἵνα πυρὸς καταβαφῆς ἐλαίῳ πίπτῃ < ἢ > μέλιτι,[1201] καὶ θραβαθὴ καὶ ἀναληφθείη ὑδράργυρος ὡσεὶ διὰ καμ < άτ > ου. Ὁ χαλκὸς[1202] πάλιν ἰὸς ἴσος συγχωνεύεσθαι τῷ χρυσῷ εἰς ὑδράργυρον σταθμοῦ.[1203] Καὶ ἡ Μαρία · « Ὁπόταν οὖν γένηται μάλαγμα καθ᾽ ἑαυτὸ, ἢ δι᾽ ὀξάλμης, καὶ πεφθῇ, συλλείου τῷ θείῳ, ἤγουν αἰθάλῃ θείου, ἢ ληκυθίῳ,[1204] καὶ κηροτακίδι · καὶ ἐπίβαλε ἢ συλλείου καὶ βλέπε εἰ ἐτελείωσας · εἰ δὲ[1205] μὴ ἐτελείωσας

1196. διόσκωρε *M*.
1197. ἐκ πενίας *A*.
1198. αἰγύπτου *A Laur*.
1199. θεῖον *A*.
1200. *C*
1201. *F. l.* ἵνα πρὸς καταβαφὴν ἐλ. πέπτῃ.
1202. θραβαθὴ] *F. l.* θραυσθῇ (?) — *F. l.* ἀναληφθῇ ἡ ὑδρ.
1203. *F. l.* ἰῷ ἴσος (*M. B.*). — *F. l.* συγχωνευέσθω. — *F. l.* εἰς ὑδραργύρου σταθμὸν.
1204. αἰθάλης *A*.
1205. εἰ] ἢ *A*.

ξανθῷ τινι ἰὸν ἡμῶν, ὃς ἦν μετὰ τοῦ προβαφίου,[1206] καὶ ὁποιὸν χρυσόν ἐστι τέλειον, ἵνα μὴ ξανθωθέντα αὐτόν · ἐπίβαλε πάλιν[1207] σὺν τῷ προβαφίῳ ἢ συλλείου < μετὰ > τραπέντος ἀργύρου, τοῦ κελοῦ[1208] ἀστράπτοντος, τοῦ ἰοῦ μέρος α', τοῦ ὠμοῦ μύσεως, προβαφίου,[1209] ὡς εἶπεν, χαλκοῦ τὸ μέρος λύει.

2. Πέπτεται, κἂν γὰρ μὴ ἔχῃ ὑδράργυρον δεῖ πέπτειν, ὅτι πρὸ τοῦ[1210] πυρὸς οὐ βαφή · τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ὑλῶν καθάρσιον, ἵνα δείξῃ (f. 251 v.) ὅτι ἐστὶ καθαρόν. [Πείραζε δὲ ἀπὸ τῶν ὑλῶν καθάρσιον, ἵνα δείξῃ ὅτι ἐστὶ καθαρόν ·] πείραζε δὲ ἢ καὶ χώνευε · ἂν ἔχῃς τὰς δύο ἀγωγὰς,[1211] καὶ τὴν Ἰουδαίων καὶ τοῦ ... μὴ ὀκνήσῃ οὖν πειράζειν κατὰ μέρος πάντα οἷα ὑπεθέμην σοι. Οὐ γὰρ ἀμφιβολίας < αἰτία > ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις, ἀλλ' ἵνα συ πειράσῃς ἔσοι ἡ τύχη ἐνήλατός ἐστιν ἢ εἰς πάνυ εὐτυχής.[1212] Ἐμπεσὼν εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα, οὐκ ἔστι ἔσοι ἀτυχής · ἀλλὰ γὰρ[1213] νικήσεις μεθόδῳ πενίαν, τὴν ἀνίατον νόσον, μάλιστα ἐὰν εὐεὶ εἰσοὶ[1214] καὶ φροντίσῃς, δίωξον τοὺς κωλύτας, ὅτι διὰ τῶν μυρίων βίβλων, καλὸν[1215] λευκωθεὶς καὶ ξανθωθεὶς ὁ χαλκὸς, εἰς τὴν δίπλωσιν χύμεντος μόνον[1216] ἐστὶν ἐπιτήδειος, καὶ ἰωθῇ, καὶ διὰ μυρίων μεθοδευθῇ μόνον χύμεντός[1217] ἐστιν ἁρμόδιος, ὁ δὲ χαλκὸς ἡμῶν, τουτέστιν τὸ πᾶν σύνθεμα · ὅπερ[1218] μὲν ἦν ἡ λημματικὴ

1206. ὃς] ὁ A.
1207. F. l. ὁποιὸς χρυσός ἐ. τέλειος.
1208. κελοῦ] lire εἰκέλου, comme dans 3, 43, 1.
1209. ὁμοῦ A.
1210. πέμπεται A. — δὴ πίπτειν A.
1211. ἔχεις A.
1212. ἔσοι] F. l. εἴ σοι. — ἐνίλατος A. — F. l. ἢ εἴ πάνυ εὐτυχής.
1213. F. l. οὐκέτι ἔσῃ.
1214. νικήσεις μεθόδῳ πενίαν ...] C ἀνίαρον A. — εὐεὶ εἰσοὶ ...] F. l. εὖ εἴσῃ καὶ φροντίσῃς διῶξαι.
1215. F. l. καλῶς.
1216. F. l. χυμευτὸς.
1217. F. l. καὶ ἰώσει A. F. l. κἂν ἰωθῇ.
1218. F. l. ὅδε.

(καὶ αὐτῇ αὐτοῖς ἐδήλωσαν), ἡ ἀπὸ αἰῶνος[1219] ζητουμένη καταβαφὴ, καὶ μὴ εὑρισκομένη εἰ μὴ ὧδε · Καὶ τίς ἡ[1220] αἰτία αὐτοῦ ἐπιτήδειος, ἐδήλωσα σοι περὶ τοῦ χαλκάνθου στίχον · λέγει ὅτι ὧδε καὶ ὁ χαλκὸς βάπτει, καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ πᾶν τὸ δεκτικὸν[1221] τῆς βαφῆς.

*

**

1.1.43 3. — 42. ΒΙΒΛΟΣ ΑΛΗΘΗΣ ΣΟΦΕ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΙΟΥ[1222] ΕΒΡΑΙΩΝ ΚΥΡΙΟΥ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΑΒΑΩΘ.

Transcrit sur A, f. 260 r. — Contenu aussi dans Laur., art. 36. — Le variante conjecturale.

1. Λόγος βίβλου ἀληθὴς Σοφὲ Αἰγυπτίου, καὶ θείου Ἑβραίων κυρίου τῶν δυνάμεων σαβαώθ. Δύο γὰρ ἐπιστῆμαι καὶ σοφίαι εἰσίν · ἡ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἡ τῶν Ἑβραίων βεβαιοτέρα ἐστὶν δικαιοσύνης θείας[1223] · ἡ γὰρ τῶν ἀγαθωτάτων ἐπιστήμη τε καὶ σοφία κυριεύει ἀμφοτέρων ἐκ τῶν αἰώνων ἔρχεται · ἀβασίλευτος γὰρ αὐτῶν ἡ γενεὰ καὶ αὐτόνομος[1224] · ἄϋλός τε καὶ μηδὲν ζητοῦσα τῶν ἐνύλων καὶ παναφθόρων[1225] σωμάτων · ἀπαθῶς γὰρ ἐργάζεται · νῦν δωρεὰς δὲ εὐχῇ, χημείας σύμβολον φέρεται < ἐκ > κοσμοποιίας, τοῖς τε σώζουσιν καὶ καθαιροῦσιν τὴν ἐν τοῖς στοιχείοις συνδεθεῖσαν θείαν ψυχὴν, μᾶλλον δὲ θεῖον πνεῦμα φυραθὲν τῇ σαρκὶ, ὑποδείγματος χάριν,

1219. αὐτῇ] F. l. αὐτὴν.
1220. τίς] τι A.
1221. F. l. λέγων.
1222. αἰγύπτου A Laur. Corr. conj. — θείου A. Corrigé d'aprè Bandini, Catalogue de la Laurentienne.
1223. θείας] θξ (sc. θεὸς ?) A.
1224. ἐκ] ἐκτέων A.
1225. ζητὸν A. — Παμαφθόρων A. F. l. παμφόρων.

ὥσπερ ὁ ἥλιος ἄνθος[1226] πυρὸς καὶ ἥλιος οὐράνιος, καὶ δεξιὸς ὀφθαλμὸς τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ὁ χαλκὸς, ἐὰν ἄνθος γένηται διὰ τῆς καθάρσεως, ἥλιός ἐστιν ἐπίγειος, βασιλεὺς ὢν ἐπὶ γῆς, ὡς ὁ ἥλιος ἐν οὐρανῷ.

2. Οὐδαμοῦ εὑρίσκω τὰς παντελείας καταβαφὰς λαμβανούσας ἥλιον, οἷον τὴν Δημοκρίτου, καὶ τὴν μονάδα τὴν παραδιδοῦσαν τὴν σκυθικὴν κώμαριν · τῆς δὲ τελείας εὑρίσκω λαμβάνουσαν, οἷον τὴν Ἶσιδα,[1227] ἣν προσφωνεῖ ὁ Ἡρῶν. Εὑρίσκω ἡλίου ἐξίωσιν · χρυσοζώμιον καὶ ἀργυροζώμιον[1228] ἐπὶ σελήνην ποιεῖ σελήνης, ἵνα σαπῇ μετὰ τοῦ σιδηροχάλκου[1229] · ὁμοίως αὗται εἰς τὰς (f. 260 v.) σήψεις ἀργύρωσιν λαμβάνουσιν.[1230] Ὁμοίως δὲ καὶ εἰς οὐ μόνον καὶ διπλώσεις καὶ τριπλώσεις λαμβάνουσιν, καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου [καὶ] τὰς μίξεις · ὥστε χρὴ < διὰ > τῶν μεθοδειῶν, ἄνευ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐργάσασθαι καὶ τὰς διπλώσεις μὴ χωρίζειν χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ὡς καὶ πορνείαν καὶ μῆνιν[1231] · χρυσὸν οὐ λαμβάνουσιν τὸ μείζω ὅτι ἐὰν τὸν χαλκὸν ἀσκίαστον ποιήσῃς,[1232] λευκανεῖς τοῖς λευκαίνουσιν φαρμάκοις, καὶ ξανθώσεις τοῖς ξανθοῦσιν[1233] φαρμάκοις, καὶ βάψεις τὴν καδμίαν ἢ κιννάβαριν χρυσὸς ποιεῖται[1234] εἰς τὰ ἡφαίστεια προσεφώνησα, εἰς σκοροποιία, ἐν ᾗ τὸ πᾶν μυστήριον[1235] τῆς καταβαφῆς κέκρυπται.

3. Τοῦ δὲ χαλκοῦ λευκανθέντος καὶ μελανωθέντος καὶ ξανθωθέντος, βάπτεις τὸν ἄσημον, χρυσὸν ὁρῶν, ἢ τὸν λευκανθέντα χαλκόν[1236] · ἀπὸ γὰρ τοῦ χαλκοῦ γίνεται ὅλα τὰ εἴδη, λέγω κιννάβαριν, καθμίαν, χρυσὸν, σαθὴν

1226. φυραθέντι σαρκὴ A.
1227. σκ. καὶ καμρὶν A. — F. l. τὰς δὲ τελ. εὑρ. λαμβανούσας. — F. l. ἴσιδος.
1228. προσφωρεῖ A. — ἡλίου en toute χρυσοῦ. — ἀργυροζ.] σεληνοζύμιον A avec le signe de la lune ou de l'argent au-de
1229. σελήνην puis σελήνης, surmonté ἐπὶ ἀργύρου π. ἄργυρον.
1230. ἀργύρωσιν] signe de l'argent surmonté de σιν A.
1231. πορνίαν καὶ μήνην B.
1232. F. l. τὸν μείζω.
1233. ξανθωνοῦσιν A. — βάψει A.
1234. F. l. τῇ καδμείᾳ ἢ κινναβάρει.
1235. F. l. σκωριοποιίαν (mot suppo
1236. βάπτει A.

(?), καὶ ὅσα ἄλλα. Ὁ γὰρ μόλυβδος εἰς πολλὰ τρέπεται[1237] · οὕτως καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ χαλκὸς ὁ στεφανίτης. Εὑρήσεις δὲ εἰς τὰ[1238] ἐφέπεια τὰς ποιήσεις χρυσοῦ, ἔκ τε τούτων ἐπιπλοκαὶ ὅλα τὰ εἴδη[1239] γίνεται · ἀλλήλων γάρ εἰσιν αἱ οὐσίαι οἰκονομίαι · πολλαὶ δὲ μορφαὶ ἐν οἰκονομίαις · ὅλα δὲ κρίναντες βελτίοσιν χρῶ.

∗

∗∗

1.1.44 3. — 43. ΖΩΣΙΜΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.[1240]

Transcrit sur M, f. 179 r. ;— Collationné sur A, f. 237 r. ;— sur K, f. 89 r. ;— sur Lc, p. 231 ;— sur E, f. 182 v. (texte écrit dans E par le co La, Lb, Lc, probablement d'aprè Lc. — Contenu aussi dans Laur., art. 29 ; dans le Vind., art. 12. — Sauf indication spéciale, le Lc existent aussi dans E.

1. Περὶ ἐτησίου, τουτέστιν ἐκ τοῦ παντὸς συνισταμένου, ὡς ἐτησίου λιθου, καὶ ταῦτα πολυχρησίμου. Πρὸς γὰρ τὰς οἰκονομίας ἕτερον χρῶμα δείκνυσιν · ἄλλο ἀπὸ κηροτακίδος καὶ ἄλλο ἀπὸ τῆς ἐλαιώσεως,[1241] ξανθὸν ἢ μέλαν ξανθὸν, ἢ ἡπατίζον, ἢ σμυρνίζον, ἢ κηρίζον, ἢ ὅσα οἶδας · ἢ μέλαν, χρυσῷ εἰκέλιον, ἀστράπτον, ὡς καὶ ἐπὶ μέλανσιν[1242] ποιεῖ, ὡς καὶ εἰς ξάνθωσιν. Ὁ ξανθὸς γίνεται καὶ αἱματώδης καὶ ἀρραγὴς, καὶ τὸ τελευταῖον ὡς κρόκος ξηρὸς. Καὶ ἐὰν δὶς ἢ τρὶς τῷ θείῳ καῇ κατὰ τὰς αὐτῶν γραφὰς,

---

1237. σαθὴν] σαθ *suivi d'un signe figurant un C couché, surmonté de l'abréviation de* ὴν *ou de* ὶν, *A. — F. l.* ὡς γὰρ ὁ μόλ.

1238. ἐξ αὐτὸν *A. Le* ἐξ *avec l'accusatif.*

1239. ἐφέπεια] *F. l.* ἡφαίστεια. — *F. l.* ἐπιπλοκῶν.

1240. *Titre dans A :* Περὶ αἰτησίου λίθου τουτέστιν ἐκ τοῦ παντὸς γινομένου. *Début du texte :* ὡς αἰτησίου λίθου καὶ ταῦτα πολὺ χρησίμου.

1241. *Réd. de Lc :* ἐλαιώσεως λευκὸν ἢ μέλαν, ἢ ξ. ἢ ἡπ.

1242. χρ. ἐϊκελλον *M* ; χρυσοείκελον *Lc*.

καὶ ἄλλοτε ἐπ᾽ ὀλίγον βολβίτοις, ταῦτά εἰσιν τὰ χρώματα τὰ μετάτρεπτα βεβαίως ξανθούμενα τὴν[1243] πρώτην ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ οὐκ εἰς τὸ χεῖρον ἔχοντα. Αὗται αἱ[1244] οἰκονομίαι κάτοχοι καλοῦνται βαφῶν ἀληθῶς ἀφεύκτων.

2. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ βαφὴ, ἤτοι ἀλλοίωσις ἡ γινομένη ἐν τῇ ἰώσει,[1245] οὔτε λευκὴ, οὔτε ξανθὴ ἐπαγγέλλεται · τὰ γὰρ προλαβόντα δύο[1246] θεῖα, τό τε λευκὸν καὶ ξανθὸν, ταῦτα τὰ ὀνόματα ἐπιστεύθησαν καὶ[1247] τὰς βαφάς · αὕτη δὲ ἡ βαφὴ, ἤτοι ἀλλοίωσις ἡ σηπτικὴ, ἐπάνω[1248] πάντων ἐστίν.

3. Περὶ ἄλλων δύο θείων μὲν λεγομένων, οὐκ ὄντων δὲ θείων ὡς τὰ πρῶτα, ἀλλὰ συνθέματα νῦν παρ᾽ αὐτοῖς καλούμενα θεῖα, οὐχ ὡς θεῖα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀποτελούμενον ἀπ᾽ αὐτῶν θεῖον ἔργον.

4. (f. 179 v.) Περὶ τοῦ ὅτι πρῶτον ἐν τῷ συνθέματι γίνεται τὸ κατόχιμον, καὶ πυρίμαχον καὶ βαφικόν · ἀφ᾽ ἑνὸς ἡμῖν καὶ δευτέρου[1249] ἐν τῷ ἀσήμῳ τῷ φυσικῷ, τῷ βαπτομένῳ χρυσῷ τὸ λοιπὸν ἡμῖν φανερούμενον.[1250] Ἡ δὲ τοῦ ζητουμένου λύσις ἐστὶν αὕτη.[1251]

5. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ πρῶτον ἐν τῇ μήτρᾳ ἀφανῶς ἡμῖν γίνεται τὸ κατόχιμον ἐκ δύο, ἔκ τε σπέρματος καὶ αἵματος · καὶ πυριμαχεῖ τὸ πλασσόμενον ζῶον πρὸς τὸ τῆς μήτρας πῦρ, καὶ βάπτεται[1252] · τουτέστιν χρῶμα λαμβάνει καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος, πάντα ἐν τῷ ἀφανεῖ. Ὅταν δὲ ἀποτεχθῇ, καὶ ἡμῖν πεφανέρωται · καὶ οὕτω χρὴ ἐργάζεσθαι, καὶ μὴ τῇ ὁμωνυμίᾳ τῶν γραφῶν ἢ ἄλλων τινῶν πλανᾶσθαι.

1243. χρ. ὧν μετατρέπονται *A*.
1244. *F. l.* ἔρχοντα.
1245. ἤγουν ἡ ἀλλοίωσις ἡ γεν. *Lc*.
1246. λευκὴν ο. ξανθὴν *MK*.
1247. λ. κ. ξ. εἰσι, καὶ ταῦτα *Lc*. — καὶ τὰς βαφάς] κατὰ τὰς γραφὰς τῶν βαφῶν *Lc*.
1248. αὕτη δὲ ἡ ἀλλ. τῆς βαφῆς ἡ σηπτ. *Lc*.
1249. *M mg.* : *M*ʳ, *avec renvoi à* ἀφ᾽ ἑνὸς.
1250. *Signe du mercure au-de* ἀσήμω *M*. — χρυσῷ *en signe MK ; signe de la chry* εἰς χρυσὸν *Lc*.
1251. λῦσις *M* ; λεύκωσις *A*.
1252. πῦρ, καταβάπτεται *Lc*.

6. Περί σήψεως καὶ ἐξαιματώσεως καὶ ζυμιώσεως καὶ μεταβολῆς, καὶ παλιγγενεσίας · καὶ περὶ ἰώσεως καὶ ἐξιώσεως, καὶ τῶν τοῦ[1253] ἰοῦ διαφόρων ὀνομάτων. Καὶ ὅτι καὶ ὁ ἰὸς λέγεται ὕδωρ θείου ἄθικτον, καὶ κώμαρις σκυθικὴ καὶ φονοειδὴς, καὶ χρυσόσπερμον · καὶ πᾶν σπέρμα, καὶ ἰὸς χαλκοῦ, καὶ ὕδωρ χαλκοῦ, καὶ ὕδωρ χαλκάνθου, καὶ ἄνθος χαλκοῦ, καὶ < φάρμακον > χαλκειῶδες, καὶ φάρμακον μελιτῶδες,[1254] καὶ γλυκὺ, καὶ ἀρραγὲς, ἀντὶ τοῦ ἐγλυκισμένον, ἀπὸ τῆς τῶν[1255] δηλητηρίων καταφορᾶς. Καὶ οὐ μόνον ἀρσενικῶς καὶ θηλυκῶς καὶ[1256] οὐδετέρως αὐτὸ κεκλήκασιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ κοριστικῷ μέτρῳ χαλκύδριον · ἄλλοι δὲ ὕδωρ μαζυγίου · μάζα δὲ ὁ χαλκός · ἀφ᾽ οὗ καὶ ἐν ταῖς ἰουδαϊκαῖς καὶ ἐν πάσῃ γραφῇ μαζὺς ἀνέκλειπτος, ἣν ἔλαβεν[1257] Μοϋσῆς παρὰ κυρίου λόγου · παραφθαρὲν δὲ τῷ χρόνῳ τὸ[1258] ὄνομα ἐγένετο μαζύγιον · ἄλλοι (f. 180 r.) ἀπὸ τοῦ φανοῦ τοῦ ἀνασπῶντος, τοῦ ἔχοντος μαζούς.[1259]

7. Περὶ οἰσμοῦ, τουτέστιν ἐκφωνήσεως, ἐναποσβεννυμένου πυρός · καὶ σιγμοῦ, τουτέστιν συριγμοῦ, πνεύματος ἐκπεμπομένου ἐξ ὑποστροφῆς [ἢ σιγμοῦ, τουτέστιν πνεύματος ἑπομένου καὶ ἐφελκομένου],[1260] ἤγουν ἀναρροφωμένου καὶ εἰσφερομένου.[1261]

8. Περὶ τοῦ ὅτι εὑρόντες τινὲς τῶν ἱερέων γραφὴν ἄφθονον οὐκ ἐπίστευσαν ἐργάσασθαι, εἰ μὴ διὰ τούτων τῶν συγγραμμάτων διὰ τὴν ἀπόδειξιν.

1253. παλιγγενησείας MK. — A ἰώσεως] καὶ μεταβολῆς add. A. — M mg. : περὶ ἰοῦ (main du 13e siècle).

1254. χαλκυῶδες MK ; χαλκοειδὲς A.

1255. ἐγλυκισμένως MK ; ἐγλυκισμένος A.

1256. καταφ.] μεταφορᾶς Lc.

1257. ἐμ πάση M, comme dans le

1258. A λόγου] λ M. F. l. π. κυριακοῦ λόγου.

1259. Ce passage trouve son interprétation dans un article du papyrus X de Leyde sur le ferment métallique. Voir l'Introduction, p. 29 et 41 (M. B.).

1260. ἑπομ. καὶ add. A.

1261. Tout ceci s'interprète aussi par l'un de M. B.). — F. l. ἀνερροφωμένου.

9. Περὶ τοῦ ὅτι τὴν τέχνην τῆς ἰώσεως ἔχειν τινὰ μετουσίαν,[1262] εἰς τὰ ἄλλα δύο βιβλία. Καὶ γὰρ εἰ κατ᾽ εἶδός ἐστιν ἄλλη, ἀλλ᾽ οὖν γε κατὰ γένος ἡ αὐτή. Καὶ γὰρ αὐτὴ πάλιν ἐστὶν βαφική.[1263]

10. Περὶ τοῦ ἐὰν λέγῃ ἐξίωσιν ἢ ἀσκιάστωσιν ἢ στροφὴν ἢ ἐκστροφὴν ἢ φύσει κεκρυμμένην ἢ ἀκαύστωσιν, περὶ τῆς λευκώσεως λέγει.

11. Περὶ τῶν οἰκονομιῶν τῶν χρησιμευόντων ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἐπὶ τὸ ξανθὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ ξανθοῦ ἐπὶ τὸ λευκὸν, μάλιστα ἐπὶ τῶν[1264] θείων δεῖ ζητεῖν οἷον οὕτως, ἐν τῇ ὑστεραίᾳ < τάξει > τῶν ζωμῶν,[1265] φησὶν ὁ φιλόσοφος · « Πῆξαι ἀρσενίκου γ° α΄, καὶ θείου γ° s ἢ[1266] φλοιοῦ λίτραν τῷ αὐτῷ συστάθμιζε · ἐπὶ τοῦ ξανθοῦ, ἀντὶ τῆς[1267] συσταθμίας τῶν φλοιῶν, βάλλε κρόκον καὶ ἐλύδριον, καὶ ἀντὶ τῶν λευκῶν γῶν, τὴν αὐτὴν συσταθμίαν ὤχρας καὶ σινώπιδος ἢ χαλκάνθου ἢ σώρεως. Καὶ τὰ μὴ ἔχοντα συσταθμίαν ὡς σοφὸς ἅρμοσον[1268] ὡς ἰατρῶν παῖδες. Τὰ γὰρ ὕγρα σχεδὸν ἐπίκοινά εἰσιν, πλὴν ὀλίγα ἅτινα οἶδας.[1269] »

12. Περὶ τοῦ δεῖν κατανοεῖν ὅτι τε δεινὸν ὑπέστημεν κάματον[1270] ἔστ᾽ ἂν συνουσιωθῶσιν, τουτέστιν συγγαμήσωσιν αἱ φύ- (f. 180 v.) σεις τὸ τηνικαῦτα, καὶ ὅτι πᾶς χρήσιμος λόγος αὐτοῖς ἐφάνη[1271] · καὶ ὅτι δεῖ ζητεῖν τοῦτον τὸν λόγον · ἢ ὅτι τέχνη ἢ ὁτιοῦν ποτέ ἐστιν τὸ τί ἐστιν, καὶ ὁποῖον

1262. ἡ τέχνη τ. ἰ. ἔχει Lc. — ἔχει A.
1263. καὶ γὰρ ἡ αὐτὴ Lc.
1264. μάλιστα δὲ Lc.
1265. οἷον οὕτως] ὡς Lc. — ὑστέρᾳ Lc. — δεῖ ζητεῖν] ζήτι (pour ζήτει) A, puis : ἵνα γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ ὑστέρα ἀπὸ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ ξανθὸν τῶν ζ. φησὶν ὁ φ.
1266. Réd. de Lc : πῆξον ἀρσ. οὐγγίαν μίαν καὶ θ. οὐγγίαν μίαν καὶ τῷ αὐτῷ συσταθμ., καὶ ἐ. τ. ξ. ἐπὶ τῆς συστ. — M mg. : gro
1267. τὸ αὐτὸ συσταθμιάζειν A. — F. l. τὰ αὐτὰ συστάθμιζε.
1268. ἅρμοσον] ἕνωσον A.
1269. ὀλίγων Lc, mel. — οἶδας] οἶσθα E, mel.
1270. καμ.] κίνδυνον καμάτων A.
1271. τὸ τηνικαῦτα] τὰ χρονικώτατα A ; Lc. om. — A et Laur. (?) continuent avec le morceau suivant (Καὶ ὅτι τοὺς χρησίμους ... 3, 44).

τί ἐστιν, καὶ ἵνα τί ἐστιν.[1272]

13. Περὶ τοῦ ὅτι ὅλαι αἱ καταβαφαὶ τῶν ἀρχαίων ἀληθεύουσιν τῇ ἀγωγῇ τοῦ στερεοῦ συνθέματος, τουτέστι τῆς ἰώσεως. Ἐὰν γὰρ βάλῃς τῆς ἰώσεως μέρος α΄, καὶ τῶν οἰκονομηθέντων εἰδῶν, ἤγουν ξηρίων ὧν καλοῦσιν ἐπιβαφίων, μέρος α΄, καὶ ὀπτήσῃς, ἕξεις τὴν[1273] ἀλήθειαν.

14. Περὶ τοῦ ὅτι ἄκαυστόν ἐστι τὸ μηκέτι ἔχον ὃ καυθήσεται,[1274] ἀλλ΄ ἀποκεκαυμένον, ὡς τὰ ξύλα καὶ οἱ χυλοὶ ἐπὶ τῶν πυρετῶν τῶν μὴ κεκριμένων.

15. Περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὑπόσταθμις τῶν κεκαυμένων, τουτέστιν ἡ σποδὸς, αὕτη ἐστὶν τοῦ παντὸς ἐνέργεια.

16. Περὶ τῆς τῶν τεσσάρων στοιχείων εἰς ἑαυτὰ μεταβολῆς,[1275] καὶ ὅτι οὐ τὰ μόνον ἀπὸ γῆς καὶ ὕδατος μεταβαλλόμενα πῦρ γίνονται,[1276] ἀλλ΄ ὅτι καὶ ἀναφέρονται · ἀνωφερὲς γὰρ τὸ πῦρ · ταύτην δὲ τὴν[1277] εἰκόνα οὐκ εἰκῇ λαμβάνει, ἀλλὰ διὰ τὴν τέχνην καὶ τὰ ταύτης εἴδη. Ὅτι πρῶτον γῆ ὄντα καὶ ὕδωρ, ὕστερον γίνονται πῦρ,[1278] καὶ ἄνω φέρονται · καὶ ὅτι τῇ ποιότητι μόνῃ τὰ στοιχεῖα ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις, καὶ οὐχὶ τῇ οὐσίᾳ · ἡ γὰρ οὐσία τῇ οὐσίᾳ οὐκ ἔστιν ἐναντία, καθὸ οὐσία. Διὰ τοῦτο καὶ οὐσίας ἐκάλεσεν τὰ τέσσαρα[1279] γράμματα ὁ φιλόσοφος τῇ ἑνώσει τῆς οὐσιότητος ἑλκούσας τὸ ἔξωθεν[1280] διαχριόμενον φάρμακον. Καὶ ὅτι ὥσπερ τὰ στοιχεῖα εἰς ἑαυτὰ ἀναλυόμενα πάντα κατεργάζεται, οὕτω καὶ ἡ τέχνη · καὶ ὥσπερ αἱ τέσσαρες τροπαὶ μεταβαλλόμεναι νικῶσιν τὰς προτέρας κράσεις, οὕτω καὶ

1272. ἵνα τί, *pour* διὰ τί, *comme dans la Bible de*
1273. ὧν καλ.] τῶν καλουμένων *Lc*, *f. mel.*
1274. ὃ] *F. l.* ᾧ.
1275. *M mg. : gro*
1276. *F. l.* οὐ μόνον τὰ.
1277. *Signe du cinabre au-de* ἀναφέρονται *M.*
1278. *Même signe au-de* πῦρ *M.*
1279. *M mg. : série de point* τέσσαρα.
1280. γράμματα] γράμματα *vel* σώματα *E. F. l.* στοιχεῖα ?

αἱ τέχναι ταῖς μεταβολαῖς νικῶσι τὰς φύσεις.[1281]

*
**

1.1.45 3. — 44. Sur le

Texte fort corrompu dans A (f. 238 v.) et dans Laur., manuscrit dans le (p. 217, l. 24). Nous avons reconnu récemment qu'il se trouve aussi dans le Philo (ci-aprè 6e Partie). Nous avons ce devoir conserver une partie du texte et de la traduction, ré au titre ci-de e ligne, nous avons suivi le texte de M (fol. 181 et 182).

1. Καὶ ὅτι τοὺς χρησίμους λόγους αὐτοὺς δεῖ ζητεῖν · καὶ τί δεῖ[1282] φάναι τὴν τῶν λόγων, ἤ ὅτι τέχνη, ἢ ὅτι πρότερόν ἐστιν ἢ τὸ τί δέ ἐστιν, ἢ ὁποῖον τί δεῖ, < καὶ > ἵνα τί δεῖ · καὶ περὶ νοημάτων ἀνεπιγράφησαν ἃ ἦν καθέκαστα καὶ ἄτομοι πάντες, ὃν καὶ ἄπυρα, καθὼς ἔστιν εὑρεῖν[1283] ἀπειρίαν ἄτομον. Ὥσπερ δὲ δ′ ὄντων τῶν μουσικῶν γενικωτάτων στοχῶν, α′, β′, γ′, δ′, γίνονται παρ′ αὐτοῖς τῷ εἴδει διάφοροι στοχοὶ κδ′,[1284] κέντροι καὶ ἴσοι καὶ πλάγιοι καθαροί τε καὶ ἄηχοι · καὶ ἀδύνατον ἄλλως[1285] ὑφανθῆναι τὰς κατὰ μέρος ἀπείρους μελῳδίας τῶν ὕμνων,[1286] ἢ θεραπειῶν ἢ ἀποκαλύψεων, ἢ ἄλλου σκέλους τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης, καὶ οἷον ῥεύσεως, ἢ φθορᾶς, ἢ ἄλλων μουσικῶν παθῶν ἐλευθέρας · τοῦτο κἀνταῦθα ἔστιν εὑρεῖν τὸν δυνατὸν ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ ἀληθοῦς κυριωτάτης ὕλης τῆς ὀρνιθογονίας.

1281. M mg. inf. : λίαν ἡ πυκτὶς καὶ πάνυ παγίως ξένη φίλοι.
1282. αὐτοὺς] F. l. αὐτοῦ.
1283. καὶ ἄτομοι πάντως καὶ ἄπειροι. M. — στοίχων A.
1284. στοίχει A.
1285. καθὰ εἴρηται καὶ ἀ ἤχει A.
1286. μέρους A.

Le veront dans la 6e partie.

5. Καὶ ὥσπερ τετραμερῆ τὴν ἀρίστην φιλοσοφίαν, ἤτοι τὴν ὕλην[1287] ὑπὸ τῆς φύσεως δεδειγμένην εὑρίσκομεν τὴν γενικήν τε καὶ εἰδικὴν, καὶ τάξεων τὰς διαφορὰς, οὕτω καὶ τὴν καλὴν φιλοσοφίαν ζητοῦντες, τετραμερῆ ταύτην εὑρήκαμεν, τὸ πρῶτον ἔχουσαν μέλανσιν, δεύτερον λεύκωσιν, καὶ τὸ τρίτον ξάνθωσιν, καὶ τέταρτον ἴωσιν. Πάλιν δὲ,[1288] ὡς ἕκαστος τῶν εἰρημένων στοχῶν ἐξ ὧν γενικῶν ἔχει πλησίον ἑαυτοῦ πάντως ἡμιστόχιον ἢ μεσόκεντρον, δι' οὗ κατὰ τάξιν προσβαίνει ἢ ἀποβαίνει, οὕτω κἀνταῦθα, μεταξὺ μελανώσεως καὶ λευκώσεώς ἐστιν ἡ ταριχεία, καὶ τῶν εἰδῶν ἡ πλύσις μεταξὺ δὲ λευκώσεως καὶ ξανθώσεώς ἐστιν ἡ χοοποίησις · τούτων ξανθώσεώς τε καὶ ἰώσεώς ἐστιν ὁ τοῦ συνθέματος διχασμός. Τῆς δὲ ἰώσεως πέρας ἡ διὰ τοῦ ὀργάνου[1289] τοῦ μασθωτοῦ οἰκονομία, καὶ ἡ ἕνωσις τῶν μερῶν · καὶ ἀδύνατον ἄλλως, οἷον (f. 182 v.) τὴν καθ' εἱρμὸν ἐπιστήμης. Εἰ γὰρ καί[1290] τινες ξάνθωσιν ἄνευ λευκώσεως ἐπετήδευσαν, ὧν ἐστιν ὁ Πηβίχιος,[1291] ἀλλ' οὐκ ἄνευ ταριχείας, ἢ πλύσεως τῶν εἰδῶν, ἅτινά ἐστι μέρη τῆς τελείας λευκώσεως.[1292]

Le 6 sera donné dans la 6e partie. — Re ms. A.

7. Ὅτι τὸ παρὸν βιβλίον ὀνομάζεται βίβλος μεταλλικὴ < καὶ > χυμευτικὴ περὶ χρυσοποιίας, ἀργυροποιίας, ὑδραργύρου πήξεως, ἔχων[1293] αἰ- (f. 240 v.) θάλας, βαφὰς φούρμουσαι ἀπὸ βροτισίων, ὡσαύτως[1294] καὶ λίθων πρασίνων,

---

1287. C

1288. Réd. de A : Πάλιν δὲ, ὥσπερ ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἀπὸ στίχου ἐξ ἑνὸς γενικοῦ ἕξει πλύσιν αὐτοῦ παντὸς ἡμισοστοίχειον.

1289. A πέρας] ἀδύνατον add. A.

1290. ἄλλως οἰκονομεῖθαι A. — καθ' ἡρμῶν A. F. l. καθ' Ἑρμῆν.

1291. ἐπὶ τι δεύτυσαν A. — ἂν ἐν ταρυχεῖ A.

1292. A λευκώσεως] A ajoute ἔχει.

1293. πήξεως] ποιήσεως A. Corr. conj. — ἔχων] F. l. ἔχουσα.

1294. F. l. ἀφορμώσας ἀ. βροντησίων.

καὶ λυχνιτῶν, καὶ ἑτέρων πάντων χρωμάτων, καὶ μαργάρων, καὶ δερμάτων ἐρυθροδανώσεις βασιλικῶν. Ταῦτα δὲ πάντα γίνονται ὑπὸ ὑδάτων θαλασσίων, ᾠῶν, διὰ τέχνης μεταλλικῆς.

∗
∗∗

1.1.46 3. — 45. ΥΔΡΑΡΓΥΡΟΥ ΠΟΙΗΣΙΣ.[1295]

Transcrit sur M, f. 107 r. — Collationné sur A, f. 146 v. ;— sur K, f. 32. v. — Pre variante M ont été re dans K, sur la ligne.

1. Λαβὼν ψιμύθιον καὶ σανδαράχην ἴσα λείωσον μετὰ ὄξους ἕως[1296] γένηται γλοιῶδες. Εἶτα βαλὼν εἰς (f. 107 v.) λωπάδα ἀγάνωτον, πώμασον πώματι χαλκῷ, περιπήλωσον, καὶ ὑπόκαιε ἄνθραξιν ἠρέμα,[1297] καὶ ὅτ' ἂν εἰκάσῃς ὅτι καλῶς ἔχει, ἀναπώμασον ἐλαφρῶς, καὶ πτερῷ ἄφελε τὴν ὑδράργυρον.

2. Λαβὼν ἄμμον τὴν χρυσίζουσαν, λείωσον, ψῦξον ἕως ἂν ξηρανθῇ,[1298] καὶ συμμίξας πάλιν ἅλατι, ὄπτησον ἐν καμίνῳ ἡμέραν καὶ νύκτα. Καὶ ἄρας πλῦνε ἕως < ἂν > τὸ ἅλας ἀπορρεύσῃ · καὶ πάλιν ξήρανον,[1299] καὶ φύρασον ὄξει, καὶ ἔασον βραχὺ ἕως συμπίῃ καὶ ξηρανθῇ · καὶ πάλιν δὸς[1300] εἰς τὴν κάμινον μὴ ἀποπλύνας, καὶ τοῦτο ποίει καθάπαξ, φυρῶν τῷ ὄξει, καὶ διδοὺς εἰς τὴν κάμινον τετράκις ἢ πεντάκις, ἵνα γένηται ὡς μίλτος. Ἔπειτα λαβὼν ἕλκυσμα ἀσήμου ἰσόσταθμον, λείωσον καὶ[1301] ἀνάμιξον. Εἶτα χωνεύ-

1295. περὶ ἀργυροποιΐας AK.

1296. K mg. : ὑδραργύρου ποίησις (en signe cf. 75. 75 e ° de E, qui toutefois ne contient pas ce morceau.

1297. ὑπόκαιε] ὑποκάπνισον, ἤγουν ὑποκαίων AK.

1298. ἄμμον] ἄμμυλλον AK. — K mg. : ἄμμον, puis, comme ci-de cf. 75.

1299. ἀπορεύσει M ; ἀπορεύσῃ AK. Corr. conj.

1300. Réd. de AK : ἔασον βραχεῖναι (pour βραχῆναι) ἕως τοῦτο ἅλας συμπίῃ.

1301. ἀσημίου AK (d'où le néogrec ἀσήμι). — λείωσον puis le signe de l'argent AK.

σας χώρισον, καὶ μόλυβδον ἐπίπασσε ἐπ᾽ ἀμφοτέροις, μέχρις ἂν ἀναλωθῶσι, καὶ ψύξας εὑρήσεις τὸν μόλυβδον σκληρόν · τοῦτον ψωμαρίῳ χώνευσον · ἐκφύσησον ἵνα δείξῃ.[1302]

3. Λαβὼν γῆν ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ χρυσορρόου ποταμοῦ,[1303] συμφύρασον ἀφαιρέματι ἐκ τοῦ σιλιγνοπωλίου προσείσας καὶ τοῦ[1304] λεπτοῦ προσμίξας καὶ ποιήσας φύραμα, ἀναμίγνυε εἰς λεκάνην ὀστρακίνην,[1305] ἄχρις ἂν κολληθῇ β′ ἐπιμελῶς καὶ γένηται ὡς φύραμα ἄρτου. Εἶτα ἀναλαβὼν καὶ πλάσας ἀρτίσκους, καὶ στοιβάσας ἐπιμελῶς ἐπὶ[1306] σανίδος, ψῦξον εἰς ἥλιον ἄχρις οὗ ξηρανθῇ λίαν. Καὶ βαλὼν εἰς ὅλμον, καὶ ἀναλαβὼν, βάλε εἰς χύτραν καινήν · καὶ πωμάσας ἐπιμελῶς τὴν χύτραν, θὲς ἀπέχουσαν τοῦ χαμαὶ πα- (f. 108 r.) λαιστήν.[1307] Καὶ ἀνακάλυψον αὐτὴν βολβίτοις, καὶ ὑπόκαυσον ὑποκάτω. Καὶ ὅτ᾽ ἂν ἀποσχῇ ἡ φλόξ, ἀνακαλύψας, κίνει σιδήρῳ ἄχρις ἂν ἴδῃς ὅλον ὠπτημένον καὶ ὅμοιον σποδῷ μελαίνῃ. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ γεγονὼς, ἀνακινήσας[1308] πάλιν τῇ αὐτῇ ἀγωγῇ καὶ ἀνακαλύψας, κατάμαθε καὶ κάθελε ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἔα ψυγῆναι ἡμέραν μίαν. Καὶ ἄρας δράκα ταῖς δύο χερσὶ, βάλε εἰς λεκάνην ὀστρακίνην, καὶ ἐπιβαλὼν ὑδράργυρον, κίνει τῇ χειρὶ γυμνάζων. Εἶτα ἄρας ἄλλην δράκα ἐκ τῆς χύτρας, ἐπίβαλλε ἄλλην[1309] δράκα ὕδατος, καὶ ἀπόπλυνε. Καὶ πάλιν ἑτέραν δράκα ἐπίβαλλε, καὶ ὁμοίως ἀπόπλυνε. Ποίει δὲ τοῦτο ἕως κενωθῇ ἡ χύτρα, καὶ τότε πλῦνον[1310]

1302. τοῦτον — δείξῃ] καὶ τοῦτο τὸ ψωμάριον χων. *A*. *A*   δείξῃ (*lire* δέξῃ ?), *M* *continue seul*.

1303. χρυσορόα *M*.

1304. ἀφαίρεμά τι *M*. — *F*. *l*. σιλιγνοπαλίου (*de* σίλιγνις, *fleur de farine et de* πάλη, *même sens*).

1305. *F*. *l*. τῷ λεπτῷ.

1306. στυβάσας *M*. *Corr*. *conj*.

1307. *M mg*. *inf*. *du f*. 107 *v*. : ἐκφύσισον (*pour* ἐκφύσησον) καὶ πλύνον. (14 *ou* 15*e* *siècle*).

1308. μὴ] μοι *M*. *Corr*. *conj*.

1309. *F*. *l*. γυμναζόμενος.

1310. *M mg*. : μάλαγμα, *sur une ligne verticale, en lettre*   τούτω *M*.

καθαρῶς ἕως ἂν καταντήσῃ εἰς τὴν ὑδράργυρον. Καὶ βαλὼν εἰς ῥάκος,[1311] ἐκπίασον ἐπιμελῶς ἕως κενωθῇ · καὶ λύσας τὸ ῥάκος, εὑρήσεις τὸ στερρόν. Τοῦτο ποιήσας, σφαιρίον βάλε < εἰς > βατάνιον καινὸν, καὶ ποίησον εἰς τὸ μέσον ἐκ τῆς ἀπαλειφῆς ὡς βοθύνιον, καὶ κάθες τὸ σφαιρίον. Καὶ πωμάσας, θὲς ἵνα φθάσῃ ἴσως · καὶ τὸ περὶ τὸ ἥμισυ μέσον τοῦ βατανίου πάλιν[1312] περιπώμασον τὴν χύτραν · καὶ ἔστω πρόσκολλος τῷ βατανίῳ. Καὶ ἐπιθεὶς ἐπὶ κυθρόποδος, ὑπόκαιε ξύλοις στερροῖς ἢ βολβίτοις λαμπρῶς καίων,[1313] ἄχρι πυρρωθῇ λίαν τοῦ βατανίου ὁ πυθμήν. Μόνον ὕδωρ ἔστω σοι[1314] παρακείμενον, ἐξ οὗ τὴν οὔσκην σπόγγῳ παράβρεχε, προσέχων μὴ τὸ[1315] ὕδωρ εἰς τὸ βατάνιον γένηται · ὅτ᾽ ἂν δὲ γένηται ἔμπυρον, κάθελε τὸ βατάνιον ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἀνακαλύψας, εὑρήσεις ὃ ζητεῖς.[1316]

∗∗

1.1.47 3. — 46. ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΧΑΛΚΟΥ ΚΕΚΑΥΜΕΝΟΥ.

Transcrit sur M, f. 249 v. — Toute
le texte sont de .

1. Χαλκὸν κεκαυμένον ποιοῦσίν τινες διὰ θείου, ὡς αἱ τάξεις[1317] τῶν ἄλλων λέγουσιν ἀσαφῶς, μόνος ὁ Δημόκριτος ἀφθόνως[1318] ...

1311. ῥάκκος M ici et partout.
1312. F. l. καὶ τῷ π. τ. ἥ. μέσῳ.
1313. M mg. : πυροστάτης (1re main) avec renvoi à κυθρόπ.
1314. πυρωθῇ M. Corr. conj.
1315. οὖσκην (sans accent) M. Le signe ˜ au-de πώμα (lire πῶμα) ἐστὶν κακάβου (l. κακκάβου), de la 1re main, avec renvoi à οὖσκην. C Hé voce ὑρτάνα, ὑρτάνη (même sens).
1316. ὃ ζητεῖς] ὄξη τρεῖς M. Corr. conj.
1317. Ce 1er e
re
1318. ἀσαφῶς] σαφῶς M. Lu comme dans 3, 13.

2. Αἰθάλη ἐστὶν δι᾽ ἀμβίκων καιόμενον λεπτῷ πυρὶ κοβαθίων. Περὶ δὲ πήξεων τῶν κατασπωμένων σκωριδίων, τοῦτο ἐπεθύμησαν ἰδεῖν οἱ τῶν ἀρχαίων προφῆται, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ περὶ τῶν ψάμμων πάντες φροντίζουσι. Ὅτι ἡ ὕλη τῶν σωμάτων τετρασωμία λέγεται. Ὅτι καὶ μόλυβδον μέλανα ἐπεθύμησαν ἰδεῖν οἱ Αἰγύπτιοι · ἐν δὲ τῇ ἐργασίᾳ ἐστὶν ἀπομέλανσις. Γίνωσκε δὲ ὅτι καὶ τὰ σκωρίδιά εἰσι τὸ[1319] ὅλον μυστήριον · μέλανα γὰρ οἴδασιν οἱ ἀρχαῖοι τὸν μόλυβδον < ὅτι > ἐστὶν ὁ ὑπὸ οὐσίας. Καὶ πῶς γίνεται ; ἐὰν μὴ τὰ σώματα ἀσωματώσῃς καὶ ποιήσῃς τὰ δύο ἓν, οὐδὲν τὸ προσδοκώμενον ἔσται.[1320] Καὶ ἐὰν μὴ τὰ πάντα [τῷ] περιεκλεπτυνθῇ, καὶ ἡ αἰθάλη πνευματωθεῖσα καὶ πηχθῇ, οὐδὲν εἰς πέρας ἀχθήσεται · χαλκὸν δὲ μόλυβδον εἶναι[1321] αἱ οἰκονομίαι τῶν δύο σκωριῶν. Σκεύαζε δὲ ζωμὸν ἀπὸ μολύβδου[1322] · λαβὼν νίτρου μέρη δ', στυπτηρίας στρογγύλης μέρος α', μύσεως[1323] μέρη δύο, ἅλατος καππαδοκικοῦ μέρη δ' · βάλε ἐν ὄξει λίαν δριμυτάτῳ, καὶ ποίησον ζωμόν · ἐν τούτοις γὰρ ἀποσκιάσεις τὰ πέταλα · οὕτως γὰρ ὁ ζωμὸς ἀρχὴ καὶ τέλος ἐδοκι- (f. 250 v.) μάσθη. Ἐὰν[1324] γὰρ ἴδῃς τὰ πάντα σποδὸν γινόμενα, τότε νόει ὅτι καλῶς ἐσκεύασας[1325] ταῦτα τῷ πυρί. Τοῦτο τὸ σκωρίδιον λείωσον καλῶς καὶ ἐξυδάτωσον καὶ ἀπόπλυνον ἑξάκις καὶ ἑπτάκις ἐν γλυκοῖς ὕδασι καθ᾽ ἑκάστην χωνείαν ποιῶν · διὰ γὰρ τῆς δυνάμεως τοῦ ψάμμου καὶ αἱ χωνεῖαι γίνονται · διὰ γὰρ ταύτης τῆς πλύσεως γλυκαίνεται τὸ σύνθεμα · μετὰ γὰρ τὸ τέλος τῆς ἰώσεως, ἐπιβολῆς γινομένης, γίνεται τοῦτο[1326] καὶ βεβαία ξάνθωσις · καὶ τοῦτο ποίων ἐκφέρεις ἔξω τὴν ἔνδον κεκρυμμένην. « Ἔκστρεψον γάρ, φησὶν, τὴν φύσιν, καὶ

1319. C

1320. C οὐδὲν τῶν προσδοκωμένων ἔσται, comme dans Ol.

1321. καὶ] F. l. μὴ.

1322. F l. < δηλοῦσιν > αἱ οἰκ.

1323. Signe du cinabre au-de στρογγύλης A.

1324. ἐδοκιμάσθην A. — Ἐὰν γὰρ ἴδῃς jusqu'à εὑρήσεις τὸ ζητ. (l. 26)] Olympiodore a cité ce passage (probablement de mémoire) en l'attribuant à Zo

1325. γὰρ] F. l. δὲ.

1326. γινομένων A.

εὑρήσεις τὸ[1327] ζητούμενον · ἐκστρεφομένης τῆς φύσεως, οὐκέτι λευκὸν ὁρᾶται.[1328] »

✳
✳✳

1.1.48 3. — 47. ΖΩΣΙΜΟΥ ΠΕΡΙ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΜΙΝΩΝ.[1329]

Transcrit sur M. f. 186 r. — Collationné sur K, f. 94 v. — Contenu aussi dans le Vaticanus 1174, f. 42.

1. Ἡ τῆς ὁρωμένης καμίνου διαγραφὴ κεῖται, ἧς ὁ φιλόσοφος οὐκ[1330] ἐμνημόνευσεν, εἰ μὴ μόνον πρισμάτων καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ἠρέμα ἐν τῷ περὶ ποσότητος πυρὸς ὑπομνήματι γεγράφηκα · ἑώρακα εἰς τὸ ἱερὸν Μέμφιδος ἀρχαῖον κατὰ μέρος κειμένην τινὰ κάμινον, ἣν οὐδὲ συνθεῖναι εὗρον οἱ μύσται τῶν ἱερῶν. Ἔρρωσο.

2. Πολλαὶ μὲν οὖν ὀργάνων κατασκευαὶ γεγραμμέναι εἰσὶν τῇ Μαρίᾳ · οὐ μόνον ὑδάτων θείων, ἀλλὰ καὶ κηροτακίδων εἴδη πολλὰ καὶ καμίνων. Τὰ οὖν τοῦ θείου ὄργανα πρὸ πάντων ἀναγκαῖον ἐκδοῦναι[1331] · μάλι- (f. 186 v.) στα ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν πρὸ πάντων χρεία, βίκος ὑέλινος, σωλὴν ὀστράκινος, πῆχος, λωπὰς, ἄγγος στενόστομον,[1332] ἐν ᾧ ἔστω ὁ σωλὴν εἰς τὸ πάχος τοῦ βικοστόμου αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος τρόπος κομιδῆς ὕδατος θείου · ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τρίβικος ἔστω σωλὴν,[1333] ἀλλ᾽ εἰς πυθμένα χαλκείου ἐντεθεὶς μήκους πήχεως ἢ ἑνὸς ἥμισυ · τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ βίκος εἷς, καὶ ὑποκάτω

1327. ἐκφέρει A.
1328. φύσεις A.
1329. C
1330. Lire πρόκειται (leçon de 3, 50, 4).
1331. ὄργανα] dernier mot de ce morceau dans le Vat.
1332. βῆκος MK, ici et partout.
1333. ἔστω] F. l. ἔσται.

λωπὰς θείου ἀπύρου, καὶ συναρμόσας, κάε. Ὁ δὲ τύπος οὗτος. Ἔχειν δὲ δεῖ ἐπὶ ὅλων[1334] κρατῆρα ὕδατος καὶ περιψᾶν σπόγγῳ τὸ ἄγγος.[1335]

3. Καὶ ἐπὶ τῶν θείων τινὲς τῷ φανῷ < χρῶνται > καὶ τοῖς ὁμοίοις ὀργάνοις τοῖς ἔχουσι κάθισμα ὡσεὶ δρακοντῶδες. Πήσσουσιν καὶ ὑδράργυρον ξανθὴν αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν διὰ τῆς τοῦ θείου ἀναθυμιάσεως · τῶν ἀρχαίων γραφῶν, τοῦτο παρέγνωσαν, ἀμοιροῦντος μέντοι γε τοῦ φανοῦ κρύβοντες. Καὶ ἐθαύμασα ἐπὶ ταύτῃ τῇ γραφῇ καὶ ὅτι δύο μυστήρια ἐν αὐτῇ ἐκρύβη φανερά. Καὶ οὐ ζητοῦμεν [ὅτι] πῶς τοῦ θείου ἀπύρου λευκὴ οὖσα καὶ πάντα λευκαίνουσα μόνη τῇ ὑδραργύρῳ[1336] ξανθὸν ἀναδείκνυσιν μή τοι γε καῦσις αὕτη τούτῳ, ἔτι δὲ καὶ αὕτη[1337] λευκὴ οὖσα καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ ὑπὸ λευκοῦ καιομένη, πηγνυμένη, πῶς ἐξέρχεται ξανθόν. Ἔδει οὖν πρό γε πάντων τοὺς νέους ταῦτα ζητεῖν, τὸ δὲ ἕτερον μυστήριον μὴ μόνον μετ᾽ αὐτοῦ πήγνυσθαι, ἀλλὰ μεθ᾽ ὅλου τοῦ συνθέματος.

4. Ἐγέλασα δὲ εἰς ἐξάκουστον γράφων ταύτην τὴν τάξιν λέγουσαν.[1338] Ἐχέτω ἡ λωπὰς, φησὶν, μνᾶν θείου ἀπύρου · καὶ ἐθαύμασα καὶ ἐν τούτῳ ὅτιπερ οὐκ ἀνεχομένη [ἣ] τοῦ φθόνου ἠξιώσας καὶ τοῦτο γραφῆναί σοι · κατέγνως μάτην τούτου φύσιν · οὐ γὰρ ἐνόησας τί[1339] εἶπεν · καὶ ἐν τοῖς προτέροις ὑπομνήμασιν εἶπον ὅτι τῶν ὑδάτων ποίησιν οὐκ εἶπον, ἀλλ᾽ ἄρσιν · ἕτερον γὰρ ποίησις καὶ ἕτερον ἄρ- (f. 187 r.) σις. Τὴν ἄρσιν < ἕκαστος > αὐτῶν εἶπεν ἀφθόνως · τὴν δὲ ποίησιν οὐδεὶς αὐτῶν ἐξέθετο · τοῦτο γὰρ ἦν τὸ ἐμφανὲς μυστήριον,[1340] τουτέστιν τὸ σφόδρα κεκρυμμένον. Ἡ μὲν ἄρσις τοιάδε, ἡ διὰ τούτων τῶν ὀργάνων · ἡ δὲ ποίησις, ἤτοι σύνθεσις τούτου

1334. Lire καίε.
1335. κρατῆραν MK.
1336. F. l. τὴν ὑδράργυρον ξανθὴν.
1337. F. l. μέν τοί γε. — αὐτῇ MK. Corr. conj.
1338. M mg. : groupe de quatre cercle
re
1339. τούτου φύσιν] F. l. τοῦ φιλοσόφου. C
1340. F. l. ἀφανὲς.

τοῦ ὕδατος, ἐν τῇ κατὰ πλάτος ἐκδόσει τοῦ ἔργου συγγέγραπται.[1341]

5. Ἑξῆς καὶ τρίβικον συγγράψω. Ποίησον ἐκ χαλκοῦ ἐλατοῦ,[1342] φησὶν, σωλῆνας τρεῖς · λεπτὸν τὸ ἔλασμα, ἐχέτω ἠθμοῦ πάχος ἢ[1343] μικρὸν παχύτερον ὡσεὶ χαλκοῦ ἑνὸς ἥμισυ πάχος. Ποίησον οὖν[1344] σωλῆνας τρεῖς τοιούτους, καὶ ποίησον χαλκεῖον μακρὸν πήχεως, ἔχον[1345] τὸ μῆκος παλαιστὴν, ἄνοιγμα δὲ τοῦ χαλκείου σύμμετρον · οἱ δὲ[1346] τρεῖς σωλῆνες ἔχοντες τὸ ἄνοιγμα, οἷον τράχηλον βίκου κούφου.[1347] Ἱλαροῦντος δὲ ἀντίχειρας δύο εἶναι λιχανοὺς αὐταῖς ταῖς δυσὶ συναρηρότας[1348] ἐκ πλευρῶν τοῦ χαλκείου περὶ τὸν πυθμένα · ἐν ᾧ πυθμένι τρεῖς τρώγλαι προσαρμόζουσαι τοῖς σωλῆσιν καὶ ἁρμοσθέντες προσκολλάσθωσαν, παραδόξως τοῦ ἄνωθεν πνεῦμα ἔχοντος · καὶ ἐπίθες τὸ[1349] χαλκεῖον ἐπάνω λωπάδος ὀστρακίνης, ἐχούσης τὸ θεῖον · συμπηλώσας τὰς συμβολὰς στέατι ἄρτου, ἔνθες ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν σωλήνων βίκους ὑελίνους μεγάλους, παχεῖς, ἵνα μὴ ῥαγῶσιν ἀπὸ τῆς θέρμης τοῦ ὕδατος. Καὶ κομίζου τὸ ἀναβαῖνον ἐν οἷς φάσκει ὁ φιλόσοφος αἴρεσθαι τὸ ὕδωρ.

6. Τὸ δὲ γίγνεσθαι ἢ συντίθεσθαι οὐκ ὀκνήσω σοι γράψαι, δέσποινα · ἔχει δὲ ἡ ποίησις τῶν ὑδάτων οὕτως. Ὕδωρ θείου, ἀρσενίκου,[1350] σανδαράχης, νεφέλη, ὕδωρ φέκλης, ὕδωρ ἀσβέστου, ὕδωρ σποδοκράμβης, ὕδωρ

1341. C

1342. C

1343. λεπτὸν] λίπανον MK. Corrigé d'aprè ἰθμοῦ MK. F. l. σταθμοῦ, comme 3, 50, 1.

1344. χαλκοῦ] F. l. χαλκείου *vel* χαλκίου.

1345. ἔχων MK.

1346. μῆκος] F. l. βάθος (mot suppléé dans 3, 50, 1).

1347. ἔχοντες F. l. ἔχουσι.

1348. ἱλαροῦντος] Ce mot n'offre ici aucun sens. F. l. ἠλαρίῳ. — Réd. pro d'aprè οἷον τράχηλον βίκου κούφου · ἡλαρίῳ δὲ τοὺς ἀντίχειρας δύο εἶναι λιχανοῖς αὐτοῦ τοῖς δυσὶ συναρηρότας ...

1349. παραδόξοστοῦ M : παραδόξως τοῦ K. F. l. παραλόξως (mot suppro τοῦ. (On connaît παραλοξαίνω).

1350. C

στυπτηρίας, οὔρου, γάλακτος ὀνείου, αἰγείου · κυνὸς γάλα πολλάκις καὶ βόειον ἢ γυναικὸς ἀρσενοτόκου, κατὰ τὸν Ἀγαθοδαίμονα, καὶ ὄξος καὶ ὕδωρ θαλάσσιον καὶ μέλι, καὶ κίκινον ἢ γρὺ, καὶ οὖρον (f. 187 v.) ἄφθορον, καὶ κόμμι. Γίνεται δὲ οὕτως · ἕκαστον[1351] ὕδωρ ὡς ἅλμη δικαία · ἐπὶ δὲ τῶν σποδῶν ὡς ἡ σαπωναρικὴ στάκτη, ἥντινα ἐν τοῖς γραφικοῖς τῶν χειροτμήτων σοι προσεφώνησα. Ἐὰν δὲ[1352] μὴ δυνηθῇς συντιθέναι τῇ κοτύλῃ τοῦ ὕδατος εἴδους γ° α′, οἷον θείου γ° α′, ὕδατος καθαροῦ γ° α′, ἀρσενίκου γ° α′, ὕδατος κ° α′, δο (?) γ° α′,[1353] ὕδατος κ°, φέκλης ὀπτῆς, ἀποσβεσθείσης εἰς ὄξος, ἀσβέστου ἀποσβεσθείσης εἰς οὐρόγαλον κ° α′, στυπτηρίας γ° λυθείσης εἰς ὕδωρ θαλάσσιον κ° α′, καὶ νίτρου πυρροῦ ὁμοίως · καὶ ἑψήσας ἰδίᾳ < καὶ > ὁμοῦ[1354] τὰ ὕδατα ὀλίγον, ἵνα τὴν δύναμιν λάβῃ, ἀποσειρωσον ἢ ἀπόσταξον εἰς ἄλλην χύτραν, συνεμβάλλων τὸ μέλι καὶ τὸ ἔλαιον. Καὶ ἐὰν μὲν λευκοῦ θείου χρεία, συλλείου τῷ ὕδατι γὴν χείαν, ἀστερίτην, ἀφροσέληνον[1355] ὀπτὸν κοπτικὸν, σαμία, καρικὴ, κιμωλία ἢ στιλβάδα · καὶ βαλὼν εἰς χύτραν [καὶ] κυάνεον γενόμενον τὸ ὕδωρ · μάρμαρον ἐκ[1356] τῆς γῆς βάλλε καὶ μύσι ὠμὸν, καὶ ἄλλο μέρος ἀσβέστου, ἵνα εἰς μέρη β′, κατὰ τὰς τῶν ἀρχαίων γραφὰς, ἵνα λέγηται τοῦτο τὸ δι᾽ ἀσβέστου[1357] · καὶ ἐπίθες τὸ ὄργανον τῇ χύτρᾳ, καὶ ἀνακόμιζε τὸ ὕδωρ, καὶ χρῶ.

7. Τὸ δὲ ξανθὸν ὕδωρ γίνεται οὕτως. Εἰς πάντα τὰ ὕδατα κατὰ τὴν συσταθμίαν τὴν πρὸς τὴν δεδηλωμένην οὐκέτι λαμβάνουσαν[1358] ἀσβέστου μέρη β′, ἁλὸς α′, καὶ ἀφεψήσασα ἓν ἕκαστον, καὶ συμμίξασα συλλείου, οὐκέτι

1351. ἀφθόρων MK.
1352. F. l. χειροτμημάτων. (C　　Ἐὰν δὲ ... C
1353. δο] Ce
re　　Λ terminé par deux boucle
11e siècle.
1354. πυροῦ MK.
1355. M mg. : χρεία.
1356. γενάμενον MK, ici et partout.
1357. ἵνα λέγεται M, leçon à retenir si l'on prend ἵνα dans le sens de où. — F. l. διάσβεστον (M. B.).
1358. πρὸς τὴν] F. l. πρόσθεν.

γᾶς λευκὰς, ἀλλὰ ξανθὰς γᾶς · ξανθὸν γὰρ ὕδωρ βουλόμεθα. Αἱ δὲ γαῖ εἰσιν ὤχρα ἀττικὴ καὶ σίνωπις ποντικὴ καὶ[1359] μὺσι ὀπτὸν, καὶ χάλκανθος ὀπτὴ, καὶ τὰ ὅμοια, βοτάναι πᾶσαι ἃς οἴδασι κοινῶς · καὶ λέκιθος, καὶ ὠῶν κρόκος, καὶ ἐλύδριον[1360] (f. 188 r.) τὸ διπλοῦν. Τὰς μὲν πόας οὐ συνενοῖς τῷ ὕδατι, ἀλλὰ μόνον τὰς γᾶς. Καὶ μεταβάλλουσα ὡς ἔθος ἐστὶν λωπάδα, σύμβαλε τὰς βοτάνας, καὶ ἕψει τετράκις ἢ πεντάκις, ἐπιθεῖσα ἐν τῷ ὀργάνῳ, καὶ ἀνακόμιζε[1361] τὸ ὕδωρ καὶ χρῶ μετὰ κόμμεως · καὶ ἀποσκεπάσασα, εὑρήσεις τὰς πόας κατακαείσας, ἀλλὰ καὶ ἀφιείσας τὸ ἴδιον βάμμα, ἤτοι τὸ ἴδιον[1362] πνεῦμα · τούτου τοῦ ὕδατος τοῦ θείου τὸ ἄθικτον ἔχει δύναμιν καὶ φύσιν, ἐὰν ζεστῷ τῷ ὕδατι ἐπιβάψῃς ἄργυρον, ἔστω ἀνεξάλειπτον.[1363] Ἔρρωσο.

✳✳

1.1.49 3. — 48. ΠΟΙΗΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥΤΙΑΣ ΑΡΓΥΡΟΥ.

Transcrit sur M, f. 188 r. (main du 15e-16e siècle.) — Collationné sur K, f. 96 r.

< Λαβὼν > τουτίας ΣΤ^Υ κ′, τρίψον ἕως ἂν γένηται χρυσός · καὶ θείου[1364] ἀπύρου ΣΤ^Υ ε′, τρίψον ἕως ἂν γένηται μόλυβδος. Εἶτα ὠῶν ΣΤ′ λευκὰ λαβὼν, σμήξας, βάλε εἰς βικίον, καὶ ἕψει νυχθήμερα β′. Καὶ ἐκβαλὼν ἐὰν

1359. *C*

1360. λέκυθος *MK.*

1361. ἕψει Δ′ ἢ Πρ, *MK. Corr. conj. (M. B.). — F. l.* ἕψει δ′ ἢ Μρ *scil.* ἡμέρας *(C. E. R.)*

1362. κατακαῖσας] *MK. Corr. conj.*

1363. ἔστω] *F. l.* ἔσται.

1364. ΣΤ^Υ] ʿΣΤγ *K, abréviation de* ἐξάγιον, *6e partie de l'once. C Glo voce* ʿΕξάγιον.

κόπτηται, αὖθις βαλὼν ἕψει ἡμέραν α΄. Εἶτα λαβὼν χαλκοῦ ΣΤ^{Υ} ι΄, βάλε εἰς χώνην · καὶ ἐπίβαλε ἀπὸ τούτου κ° ΣΤ΄ · καὶ γίνεται ἄργυρος.

*

**

1.1.50 3. — 49. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΖΩΣΙΜΟΥ ΠΕΡΙ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΜΙΝΩΝ ΓΝΗΣΙΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ Ω ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ.

Transcrit sur M, f. 189 r. — Collationné sur K, f. 97 r. ;— sur d'autre 14 (voir ci-aprè).

1. Τὸ Ω στοιχεῖον στρογγύλον τὸ διμερὲς, τὸ ἀνῆκον τῇ ἑβδόμῃ[1365] Κρόνου ζώνῃ, κατὰ τὴν ἔνσωμον φράσιν · κατὰ γὰρ τὴν ἀσώματον ἄλλο τί ἐστιν ἀνερμήνευτον. Ὁ μόνος Νικόθεος κεκρυμμένος οἶδεν[1366] · κατὰ δὲ τὴν ἔνσωμον τὸ λεγόμενον ὠκεανὸς, θεῶν, φησὶ, πάντων γένεσις καὶ σπορὰ, καθάπερ, φησὶν, αἱ μοναρχικαὶ τῆς ἐνσώμου φράσεως. Τὸ δὲ λεγόμενον μέγα καὶ θαυμαστὸν Ω στοιχεῖον περιέχει τὸν περὶ ὀργάνων ὕδατος θείου λόγον, καὶ καμίνων πασῶν μηχανικῶν [καὶ ἁπλῶν] καὶ ἁπλῶς πασῶν.

2. Ζώσιμος Θεοσεβείῃ ευηειαει. Αἱ καιρικαὶ καταβαφαὶ,[1367] ὦ γῦναι, εἰς χλευασμὸν ἐποίησαν τὴν περὶ καμίνων βίβλον. Πολλοὶ γὰρ εὐμένειαν ἐσχηκότες παρὰ τοῦ ἰδίου δαιμονίου, ἐπιτυγχάνειν τῶν καιρικῶν ἐχλεύασαν, καὶ τὴν περὶ καμίνων καὶ ὀργάνων βίβλον ὡς οὐκ οὖσαν ἀληθῆ. Καὶ οὐδεὶς λόγος αὐτοὺς ἀποδεικτικὸς ἔπεισεν ὅτι ἀλήθειά ἐστιν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος αὐτῶν δαίμων, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αὐτῶν εἱμαρμένης μεταβληθεὶς, παραλαβόντος αὐτοῦ, κακοποιοῦ δὲ εἰπεῖν · καὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν

1365. M mg. : ὁ λγ (λόγος ?) μῦθος, *d'une encre grise.*
1366. F. l. κεκρυμμένως.
1367. ευηειαει M ; εὐήει ἀεὶ K. F. l. χαίρειν (?). C καιρικαὶ] κερικαὶ MK ; C

πάσης κωλυθείσης, καὶ ἐφ᾽ ἑκάτερα τραπέντων τῶν αὐτῶν τύχῃ ῥημάτων, μόλις ἐκ τῶν ἐναργῶν τῆς εἱμαρμένης αὐτῶν ἀποδείξεων, ὡμολόγησαν εἶναί τι, καὶ μεθ᾽ ἐκείνων ὧν πρότερον ἐφρόνουν. Ἀλλ᾽ οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἀποδεκτέοι οὔτε παρὰ Θεῷ οὔτε φιλοσόφοις ἀνθρώποις · πάλιν γὰρ τῶν χρόνων σχηματισθέντων κατὰ τοὺς (ff. 189 v.) λεπτοὺς χρόνους, καλῶς[1368] καὶ τοῦ δαιμονίου σωματικῶς αὐτοὺς εὐεργετοῦντος, πάλιν μεταβάλλεται[1369] ἐφ᾽ ἑτέραν ὁμολογίαν, τῶν προτέρων ἐναργῶν πραγμάτων πάντων λελησμένοι, πάντοτε τῇ εἱμαρμένῃ ἀκολουθοῦντες, καὶ εἰς τὰς λεγομένας[1370] καὶ εἰς τὰ ἐναντία, μηδὲν ἕτερον τῶν σωματικῶν φανταζόμενοι, ἀλλὰ τὴν εἱμαρμένην. Τοὺς τοιούτους δὲ ἀνθρώπους ὁ Ἑρμῆς ἐν τῷ περὶ φύσεων ἐκάλει ἄνοας, τῆς εἱμαρμένης μόνους ὄντας πομπὰς, μηδὲν[1371] τῶν ἀσωμάτων φανταζομένους, μήτε αὐτὴν τὴν εἱμαρμένην τοὺς αὐτοὺς ἄγουσαν δικαίως, ἀλλὰ τοὺς δυσφημοῦντας αὐτῆς τὰ σωματικὰ παιδευτήρια, καὶ τῶν εὐδαιμόνων αὐτῆς ἐκτὸς, ἄλλο φανταζομένους.

3. Ὁ δὲ Ἑρμῆς καὶ ὁ Ζωροάστρης τὸ φιλοσόφων γένος ἀνώτερον[1372] τῆς εἱμαρμένης εἶπον, τῷ μήτε τῇ εὐδαιμονίᾳ αὐτῆς χαίρειν, ἡδονῶν γὰρ κρατοῦσι, μήτε τοῖς κακοῖς αὐτῆς βάλλεσθαι, πάντοτε ἐναυλίαν ἄγοντες, μήτε τὰ καλὰ δῶρα παρ᾽ αὐτῆς καταδεχόμενοι,[1373] ἐπείπερ εἰς πέρας κακῶν βλέπουσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσίοδος τὸν Προμηθέα εἰσάγει τῷ Ἐπιμηθεῖ παραγγέλλοντα · τίνα οἴονται οἱ ἄνθρωποι πασῶν μείζονα εὐδαιμονίαν ; γυναῖκα εὔμορφον, φησὶ, σὺν πλούτῳ πολλῷ, καί φησι · μήτε δῶρον δέξασθαι παρὰ Ζηνὸς[1374] Ὀλυμπίου, ἀλλ᾽ ἀποπέμπειν ἐξοπίσω, διδάσκων τὸν ἴδιον ἀδελφὸν διὰ φιλοσοφίας ἀποπέμπειν τὰ τοῦ Διὸς, τουτέστι τῆς εἱμαρμένης δῶρα.

1368. λεπτοὺς] F. l. ἐκλεκτούς.
1369. F. l. μεταβάλλονται.
1370. F. l. εἰς τὰ λεγόμενα.
1371. F. l. ἄνους. — F. l. πομπέας.
1372. Ζωροάστρις MK.
1373. ἐναύλια K. F. l. ἡσυχίαν.
1374. μήτε] Lire μήποτε (?) comme dans Hé

4. (f. 190 r.) Ζωροάστρης δὲ εἰδήσει τῶν ἄνω πάντων καὶ μαγείᾳ αὐχῶν, τῆς ἐνσώμου φράσεως φάσκει ἀποστρέφεσθαι πάντα τῆς εἱμαρμένης τὰ κακὰ, καὶ μερικὰ καὶ καθολικά. Ὁ μέντοι Ἑρμῆς ἐν τῷ περὶ ἀναυλίας διαβάλλει καὶ τὴν μαγείαν, λέγων ὅτι οὐ δεῖ τὸν πνευματικὸν[1375] ἄνθρωπον τὸν ἐπιγνῶντα ἑαυτὸν, οὔτε διὰ μαγείας καθορθοῦν τι, ἐὰν καὶ καλὸν νομίζηται, μηδὲ βιάζεσθαι τὴν ἀνάγκην, ἀλλ᾽ ἐᾶν ὡς ἔχει φύσεως καὶ κρίσεως · πορεύεσθαι δὲ διὰ μόνου τοῦ ζητεῖν, ἑαυτὸν καὶ θεὸν ἐπιγνῶντα, κρατεῖν τὴν ἀκατονόμαστον τριάδα · καὶ ἐᾶν τὴν εἱμαρμένην ὃ θέλει ποιεῖν, τῷ ἐᾶν τῇ σπηλῷ,[1376] τουτέστιν τῷ σώματι. Καὶ οὕτως φησί · « Νοήσας καὶ πολιτευσάμενος θεάσῃ τὸν Θεοῦ υἱὸν, πάντα γινόμενον τῶν ὁσίων ψυχῶν ἕνεκεν · ἵνα αὐτὴν ἐκσπάσῃ ἐκ τοῦ χώρου τῆς εἱμαρμένης ἐπὶ τὸν ἀσώματον, ὅρα αὐτὸν γινόμενον πάντα, θεὸν, ἄγγελον, ἄνθρωπον παθητόν · πάντα γὰρ δυνάμενος πάντα ὅσα θέλει γίνεται, καὶ πατρὶ ὑπακούει διὰ παντὸς σώματος διήκων, φωτίζων τὸν ἑκάστης νοῦν, εἰς[1377] τὸν εὐδαίμονα χῶρον ἀνώρμησεν, ὅπουπερ ἦν καὶ πρὸ τοῦ τὸ σωματικὸν[1378] γενέσθαι, αὐτῷ ἀκολουθοῦντα καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ ὀρεγόμενον καὶ ὁδηγούμενον εἰς ἐκεῖνο τὸ φῶς.

5. Καὶ βλέψαι τὸν πίνακα ὃν Κέβητος γράψας, καὶ ὁ τρίσμεγας[1379] Πλάτων, καὶ ὁ μυριόμεγας Ἑρμῆς, ὅτι Θώυθος ἑρμηνεύεται τῇ ἱερατικῇ πρώτῃ φωνῇ, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἑρμηνεὺς πάντων τῶν ὄντων, καὶ ὀνοματοπο- (f. 190 v.) ιὸς πάντων τῶν σωματικῶν. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι καὶ Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑβραῖοι καλοῦσιν αὐτὸν Ἀδὰμ, ᾧ ἐστιν ἑρμηνεία γῆ παρθένος, καὶ γῆ[1380] αἱματώδης, καὶ γῆ πυρά, καὶ γῆ σαρκίνη. Ταῦτα δὲ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις[1381] τῶν Πτολεμαίων ηὕρηνται · ὃν ἀπέθεντο εἰς ἕκαστον ἱερὸν, μάλιστα τῷ Σαραπείῳ, ὅτε παρεκάλεσεν Ἀσενὰν τῶν ἀρ-

---

1375. F. l. π. ἀναυδίας. Un de   περὶ σιγῆς.
1376. θέλειν MK Corr. conj. – τῇ σπηλῷ] F. l. τῷ πηλῷ (M. B.).
1377. F. l. ἑκάστου.
1378. πρὸ τοῦτο MK. Corr. conj.
1379. καὶ βιτος MK. F. l. Κέβης τε ἔγραψε.
1380. C
1381. F. l. πυρρὰ.

χιεροσολύμων[1382] πέμψαντα Ἑρμῆν ὃς είρμηνεύσε πᾶσαν τὴν Ἑβραΐδα ἑλληνιστὶ[1383] καὶ αἰγυπτιστί.

6. Οὕτως οὖν καλεῖται ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὁ παρ᾽ ἡμῖν Θωΰθ, καὶ παρ᾽ ἐκείνοις Ἀδὰμ, τῇ τῶν ἀγγέλων φωνῇ αὐτὸν καλέσαντες.[1384] Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ συμβολικῶς διὰ τεσσάρων στοιχείων ἐκ πάσης τῆς σφαίρας αὐτὸν εἰπόντες κατὰ τὸ σῶμα. Τὸ γὰρ ἄλφα αὐτοῦ στοιχεῖον ἀνατολὴν δηλοῖ, τὸν ἀέρα · τὸ δὲ δέλτα αὐτοῦ στοιχεῖον δύσιν δηλοῖ τὴν κάτω καταδύσασαν διὰ τὸ βάρος · τὸ δὲ Μ στοιχεῖον μεσημβρίαν δηλοῖ, τὸ μέσον τούτων τῶν σωμάτων πεπαντικὸν πῦρ τὸ εἰς τὴν μέσην τετάρτην ζώνην. Οὕτως οὖν ὁ σάρκινος Ἀδὰμ κατὰ τὴν φαινομένην περίπλασιν Θωὺθ καλεῖται · ὁ δὲ ἔσω αὐτοῦ ἄνθρωπος ὁ πνευματικὸς, < ὄνι > καὶ κύρομα ἐχειον καὶ προσηγορικόν. Τὸ μὲν οὖν κύριον ἀγνοῶν διὰ τὸ τέως · μόνος γὰρ Νικόθεος ὁ ἀνεύρετος ταῦτα[1385] οἶδεν · τὸ δὲ προσηγορικὸν αὐτοῦ ὄνομα φῶς καλεῖται, ἀφ᾽ οὗ καὶ φῶτας παρηκολούθησε λέγεσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

7. Ὅτε ἦν φῶς ἐν τῷ Παραδείσῳ διαπνεόμενος ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, ἔπεισαν αὐτὸν ὡς ἄκακον καὶ ἀνενέργητον (ff. 191 r.) ἐνδύσασθαι τὸν παρ᾽ αὐτοῦ Ἀδὰμ, τὸν ἐκ τῆς εἱμαρμένης, τὸν ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων. Ὁ δὲ διὰ τὸ ἄκακον οὐκ ἀπεστράφη. Εἰ δὲ ἐκαυχῶντο ὡς δεδουλαγωγημένου αὐτοῦ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, δεσμὸν εἶπεν ὁ Ἡσίοδος, ὃν ἔδησεν ὁ Ζεὺς τὸν Προμηθέα. Εἶτα μετὰ[1386] < τοῦτον > τὸν δεσμὸν, ἄλλον αὐτῷ δεσμὸν ἐπιπέμπει τὴν. Πανδώρην ἣν οἱ Ἑβραῖοι καλοῦσιν Εὔαν. Ὁ γὰρ Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς[1387] εἷς ἄνθρωπός ἐστι κατὰ τὸν ἀλληγορικὸν λόγον, τουτέστι ψυχὴ καὶ σῶμα. Καὶ ποτὶ μὲν ψυχῆς ἔχει εἰκόνα ὁ Προμηθεὺς, ποτὲ δὲ νοός, ποτὲ δὲ σαρκὸς, διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἐπιμηθέως ἣν παρήκουσεν

1382. ἀσεναν M. — F. l. ἀρχιερέα Σολύμων.
1383. ἑρμήνευσε M. F. l. ὁ ἑρμηνεύσας.
1384. F. l. καλέσασι.
1385. F. l. ἀγνοοῦμεν εἰς τὸ τέως.
1386. C
1387. γὰρ] F. l. δὲ.

τοῦ Προμηθέως τοῦ ἰδίου < ἀδελφοῦ > · φησὶ γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν · ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πάντα δυνάμενος, καὶ πάντα γινόμενος, ὅτε θέλει, ὡς θέλει φαίνει ἑκάστῳ · Ἀδὰμ προσῆν Ἰησοῦς Χριστὸς < ὃς > ἀνήνεγκεν,[1388] ὅπου καὶ τὸ πρότερον διῆγον φῶτες καλούμενοι.

8. Ἐφάνη δὲ καὶ τοῖς πάνυ ἀδυνάτοις ἀνθρώποις, ἄνθρωπος γεγονὼς παθητὸς καὶ ῥαπιζόμενος, καὶ λάθρα τοὺς ἰδίους φῶτας συλήσας, ἅτε μηδὲν παθών, τὸν δὲ θάνατον δείξας καταπατεῖσθαι, καὶ ἐῶσθαι καὶ ἕως[1389] ἄρτι καὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου τόποισι λάθρα, καὶ φανερὰ συλλῶν τοῖς[1390] ἑαυτοῦ, συμβουλεύων αὐτοῖς λάθρα καὶ διὰ τοῦ νοὸς αὐτῶν καταλλαγὴν ἔχειν τοῦ παρ᾽ αὐτῶν Ἀδὰμ, κοπτομένου καὶ φονευομένου παρ᾽ αὐτῶν τυφληγοροῦντος καὶ διαζηλουμένου τῷ πνευματικῷ καὶ φωτεινῷ ἀνθρώπῳ, τὸν ἑαυτῶν Ἀδὰμ ἀποκτείνουσι.

9. Ταῦτα δὲ γίνεται ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀντίμιμος δαίμων, δι᾽ οὗ ζηλούμενος αὐτοῖς καὶ θέλων ὡς τὸ πρώην πλανῆσαι λέ- (f. 191 v.) γων ἑαυτὸν υἱὸν Θεοῦ, ἄμορφος ὢν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι. Οἱ δὲ φρονιμώτεροι[1391] γενόμενοι ἐκ τῆς καταλήψεως τοῦ ὄντως υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δίδουσιν αὐτῷ[1392] τὸν ἴδιον Ἀδὰμ εἰς φόνον τὰ ἑαυτῶν φωτεινὰ πνεύματα, σώζοντες ἴδιον χῶρον ὅπουπερ καὶ πρὸ κόσμου ἦσαν. Πρὶν ἢ δὲ ταῦτα τολμῆσαι, τὸν[1393] ἀντίμιμον, τὸν ζηλωτὴν, πρῶτον ἀποστέλλει αὑτοῦ πρόδρομον ἀπὸ τῆς Περσίδος, μυθοπλάνους λόγους λαλοῦντα, καὶ περὶ τὴν εἱμαρμένην ἄγοντα τοὺς ἀνθρώπους. Εἰσὶ δὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐννέα,[1394] τῆς διφθόγγου σωζομένης, κατὰ τὸν τῆς εἱμαρμένης ὅρον. Εἶτα μετὰ περιόδους πλέον ἢ

1388. F. l. πρώην Ἰ. Χ. ἀνήνεγκε.
1389. δείξας] F. l. δόξας.
1390. τόποις ἰλάθρα M. — συλλῶν] E. l. συλλαλῶν.
1391. φρονιμώτερον γενάμενοι MK.
1392. δίδωσιν MK.
1393. πρινὴ K (forme plus moderne).
1394. M mg. : ση′, 1re main. — Le mot de neuf lettre φαοσφόρος (Lucifer, prince de αο) étant conservée ? » (Voir la note de la traduction.)

ἔλαττον ἑπτὰ, καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ φύσει ἐλεύσεται.[1395]

10. Καὶ ταῦτα μόνοι Ἑβραῖοι καὶ αἱ ἱεραὶ Ἑρμοῦ βίβλοι περὶ τοῦ φωτεινοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ὁδηγοῦ αὐτοῦ υἱοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ γηΐνου Ἀδὰμ, καὶ τοῦ ὁδηγοῦ αὐτοῦ ἀντιμίμου τοῦ δυσφημίᾳ λέγοντος ἑαυτὸν[1396] εἶναι υἱὸν Θεοῦ πλάνῃ. Οἱ δὲ Ἕλληνες καλοῦσιν γῄϊον Ἀδὰμ Ἐπιμηθέα συμβουλευόμενον ὑπὸ τοῦ ἰδίου νοῦ, τουτέστι τοῦ ἀδελφοῦ[1397] αὐτοῦ μὴ λαβεῖν τὰ δῶρα τοῦ Διός. Ὅμως καὶ σφαλεὶς καὶ μετανοήσας καὶ τὸν εὐδαίμονα χῶρον ζητήσας, πάντα ἑρμηνεύει καὶ πάντα συμβουλεύει τοῖς ἔχουσιν ἀκοὰς νοεράς · οἱ δὲ τὰς σωματικὰς ἔχοντες μόνον ἀκοὰς τῆς εἱμαρμένης εἰσὶ, μηδὲν ἄλλο καταδεχόμενοι ἢ ὁμολογοῦντες.

11. Ὅσοι τὰς καιρικὰς < ποιοῦσι καταβαφὰς > εὐτυχοῦντες οὐδὲν[1398] ἕτερον λέγουσι, τῆς τέχνης χλευάζοντες, ἢ τὴν μεγάλην περὶ καμίνων βίβλον · καὶ (φ. 192 ρ.) οὐδὲ τὸν ποιητὴν κατανοοῦσι λέγοντα ·

> ἀλλ᾽ οὔπως ἅμα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισι[1399]

καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ οὐδὲν ἐνθυμοῦνται οὔτε βλέπουσι τὰς τῶν ἀνθρώπων διαγωγὰς, ὅτι καὶ εἰς μίαν τέχνην ἄνθρωποι διαφόρως εὐτυχοῦσι, καὶ διαφόρως τὴν μίαν τέχνην ἐργάζονται, διὰ τὰ ἤθη καὶ διάφορα σχήματα τῶν ἀστέρων μίαν τέχνην ποιεῖν. Καὶ τὸν μὲν ἄγων τεχνίτην,[1400] τὸν δὲ μόνον τεχνίτην, τὸν δὲ ὑποβεβηκότα, τὸν δὲ χείρονα, < τὸν δ᾽ > ἀπρόκοπον, οὕτως ἐστὶν < εὑρεῖν > ἐπὶ πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ διαφόροις ἐργαλείοις καὶ ἀγωγαῖς τὴν αὐτὴν τέχνην ἐργαζομένους καὶ διαφόρους[1401] ἔχοντας τὸ νοερὸν καὶ ἐπιτευκτικόν.

1395. περιόδου MK. Corr. conj. – F. l. ἑαυτοῦ
1396. λέγωντος MK.
1397. C
1398. F. suppl. ὅσοι < δὲ. > – Guillemet
ἀνθρώποισι.
1399. On ne retrouve ce fragment de vers ni dans Homère ni dans Hé
1400. ἄγων] F. l. ἀργὸν.
1401. F. l. διαφόρως.

12. Καὶ μάλιστα ὑπὲρ πάσας τὰς τέχνας, ἐν τῇ ἱερατικῇ ταῦτά ἐστι θεωρῆσαι. Φέρε εἰπεῖν κατεαγότος ὀστέου, ἐὰν εὑρεθῇ ἱερεὺς ὃς τόδε διὰ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας ποιῶν, κολλᾷ τὸ ὀστοῦν, ὥστε καὶ τρισμόν ἀκοῦσαι συνερχομένων εἰς ἄλληλα τῶν ὀστέων. Ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῇ ἱερεὺς, οὐ μὴ φοβηθῇ ἄνθρωπος ἀποθανεῖν, ἀλλὰ φέρωνται[1402] ἰατροὶ ἔχοντες βίβλους κατὰ ζωγράφους γραμμικὰς σκιαστὰς ἐχούσας γραμμάς · καὶ ὁσαιδηποτοῦν εἰσι γραμμαὶ, καὶ ἀπὸ βιβλίου περιδεσμεῖται ὁ ἄνθρωπος μηχανικῶς καὶ ζῇ χρόνον < τινὰ, > τὴν ὑγείαν πορισάμενος · καὶ οὐδήπου ἐφίεται ἄνθρωπος ἀποθανεῖν διὰ τὸ μὴ εὑρηκέναι ἱερέα ὀστοδέτην. Οὗτοι δὲ ἀποτυχόντες τῷ λιμῷ τελευτῶσι μὴ καταξιοῦντες τὴν ὀστοδητικὴν τῶν καμίνων διαγραφὴν νοῆσαι καὶ ποιῆσαι, ἵνα μακάριοι γενόμενοι νικήσωσι πενίαν, τὴν ἀνίατον νόσον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

13. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ (f. 192 v.) τὸ προκείμενον ἐλεύσομαι, ὡς ἔστι[1403] περὶ ὀργάνων. Λαβὼν γάρ σου τὰς ἐπιστολὰς ἃς ἔγραψας, εὗρόν σε παρακαλοῦσαν ὅπως καὶ τὴν τῶν ὀργάνων ἔκδοσίν σοι συγγράψω. Ἐθαύμασα δέ σε ὅτιπερ καὶ τὰ μὴ ὀφείλοντα συγγράφεις τυχεῖν παρ᾽ ἐμοῦ, ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ φιλοσόφου λέγοντος ὅτι « ταῦτα ἑκὼν παρεσιώπησα διὰ τὸ ἀφθόνως αὐτὰ ἐγκεῖσθαι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις μου γραφαῖς. Σὺ δὲ παρ᾽ ἐμοῦ ταῦτα μαθεῖν ἠβουλήθης · ἀλλὰ μὴ οἴου ἀξιοπιστότερον ἐμὶ τῶν ἀρχαίων ξυγγράψαι. Γίνωσκε ὡς οὐκ ἂν δυναίμην. Ἀλλ᾽ ἵνα καὶ πάντα τὰ παρ᾽ ἐκείνων λαληθέντα νοήσωμεν τοίνυν τὰ παρ᾽ ἐκείνων σοι ὑποθήσω. Ἔχει δὲ οὕτως.

Le *vant* (14-*fin*) *ont été collationné* B, f. 82 v. ;– *sur* C, f. 56 r. ;– *sur* A, f. 80 v. (A *ou* A¹) ;– *sur* A, f. 220 r. (A²) ;– *sur* K, (*continuation du texte précédent*).

1402. φέρονται MK. Corr. conj.
1403. F. l. ὅ ἐστι.

14. Βίκος ὑέλεος, σωλὴν ὀστράκινος μῆκος πήχεως ἑνός. Λωπὰς[1404] ἢ ἄγγος στενόστομον ἐν ᾧ ἢ τῷ σωλῆνι τὸ πάχος βικίῳ τῷ στόματι[1405] αὐτοῦ. Ὁ δὲ τύπος < οὗτος. > Ἔχειν δὲ δεῖ ἐπίλιθον κρατηρίαν[1406] ὕδατος, καὶ παραψᾶν σπόγγῳ τὸ ἄγγος, καὶ ἐπὶ τῶν αἰθαλῶν καὶ τῆς ὑδραργύρου τὸ αὐτὸ. Ἔξεστι δὲ ἐν τῷ φανῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις ὀργάνοις ἔχουσιν ἐγκάθισμα ὡσεὶ δρακοντῶδες πήσσειν τὴν ὑδράργυρον, καὶ ξανθὴν αὐτὴν καθιστᾶν διὰ τῆς τοῦ θείου ἀναθυμιάσεως, τῶν ἀρχαίων γραφῶν τοῦτο παρεγγυουσῶν. Ἀμοιροῦντος μὲν τοῦ[1407] φανοῦ Κρόνον, καὶ ἐπιθαυμάσεις ἐπὶ ταύτῃ τῇ γραφῇ ὅτι δύο μυστήρια[1408] ἐν αὐτῇ ἐκρύβη φανερὰ, καὶ οὐ ζητοῦμεν [ὅτι] πῶς ἡ τοῦ θείου[1409] αἰθάλη λευκαίνουσα τὴν ὑδράργυρον ξανθὴν ἀναδείκνυσιν · μήτι γε[1410] καυθείσης αὐτῆς ἐστι τοῦτο · ἔτι δὲ καὶ αὐτὴ λευκὴ οὖσα καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ὑπὸ λευκοῦ καιομένη καὶ πηγνυμένη, ὅπως ξανθὴ ἔρχεται.[1411]

15. Ἔδει τοίνυν τοὺς νέους πρό (*f*. 193 *r*.) γε πάντων ταῦτα ζητεῖν. Τὸ δὲ ἕτερον μυστήριον οἶμαι μὴ μόνην αὐτὴν πήγνυσθαι, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ὅλου τοῦ συνθέματος. Τὰ μέντοι ὄργανα εἰς ἃ γίνεται καὶ ὕδωρ θείου ἄθικτον, καὶ πῆξις ὑδραργύρου, καὶ μαλαγμάτων ποτίσεις, καὶ βαφὴ μαλαγμάτων, ἐστὶ ταῦτα.

(Suit la formule de l'Écrevisse. — Voir l'Introduction de M. Berthelot, p. 152, fig. 28).

16. Ὅτι ἀπὸ ἀσκιάστου χαλκοῦ ἰὸς γενόμενος ξανθωθεὶς αἰθαλοῦται · καὶ ἀποτίθεται ἐν μέλιτι λευκῷ.

1404. ὕελος *M* ; ὑάλινος *BCA*$^{1.\ 2.}$ (*B etc.*). *Corr. conj.*
1405. ἐν ᾧ — αὐτοῦ *om. B etc.* — ἢ τῷ] *F. l.* ἤτοι.
1406. *La figure annoncée manque.* — κρατηρίαν] *F. l.* κρατῆρα *ou* κρατήριον.
1407. τοῦ μὲν φανοῦ ἀμ. *puis le signe de* Κρόνος *ou du plomb B etc.*
1408. ἐπιθαυμ.] θαυμάσεις *BCA*^{1} ; θαυμάσης *A*^{2}.
1409. ἐκρύβησαν *BC* ; ἐκρίθησαν *A*$^{1.\ 2.}$.
1410. μή τοι γε *B etc.*
1411. ὅπως] *B etc.* — ἔρχεται] ἀποκαθίσταται *B etc. F. l.* ἐξέρχεται.

17. Ὅτι καὶ τὸ μάλαγμα τὸ ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου χαλκοῦ ξανθωθὲν ποιεῖ ἀντ᾽ αὐτοῦ ἧττον δέ · ὅλα δὲ αὐτὰ κεῖται παρὰ[1412] Ἀγαθοδαίμονι.

18. Ὅτι καὶ τὸ μάλαγμα τὸ διὰ σκωριδίου βάλε ἐμφανῶς, καὶ[1413] πῆξον τῇ αἰθάλῃ τῶν θείων τῶν ἀναθυμιωμένων, ἵνα γένηται ὡς κιννάβαρις. Εἶτα βαλὼν εἰς βούκλας ἢ ληκύθια καὶ ἐκτείνας, χρῶ ὡς ἔχει ὀπίσω.[1414]

19. Ὡς φαίνεται οὖν, ὅλα τὰ εἴδη τὰ ἐξ αἰθαλῶν ὁ Ἀγαθοδαίμων,[1415] οἷον χρυσόκολλαν, καὶ ἐτήσιον, καὶ χρυσάνθιον, καὶ ἁπλῶς[1416] πάντα εἰς τὴν καταβαφὴν τοῦ ἀργύρου κέκραται, ὡς ἔχει αὐτοῦ ἡ[1417] ὑστέρα τάξις. Αἰθάλας δὲ βάλλει, ἵνα μὴ σκωριάσῃ ὁ ἄργυρος, ἢ ἀπουσιάσῃ τῶν παχέων σωμάτων καὶ γεωδεστέρων εἰωθότων καίεσθαι καὶ φρύγεσθαι.

1.1.51 3. — 50. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΙΓΒΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΩΛΗΝΟΣ.

Transcrit sur M, f. 194 r. — Collationné sur B, f. 83 v. ;— sur C, f. 57 r. ;— sur A, f. 81 r. (A ou A^1) ;— sur A, f. 221 r. (A^2) ;— sur K. f. 101 r.

1. Ἑξῆς δὲ τὸν τρίβικόν σοι ὑπογράψω. Καλεῖται δὲ αὕτη ἡ δι᾽ ἀσκοῦ[1418] ἡ παρὰ Μαρίας τεχνοπαράδοτος · ἔχει δὲ οὕτως. « Ποίησον,[1419] φησιν, ἐκ

1412. A αὐτοῦ] e ὁμοίως.
1413. ἐμφανῶς] F. l. ἐν φανῷ.
1414. Entre no
de l'or), de la terre, du ciel. Le
ὅλα τὰ εἴδη.
1415. γοῦν B etc.
1416. χρυσόκολλα M.
1417. κραταιῶς ἔχει mss. Corr. conj.
1418. δι᾽ ἀσκοῦ] F. l. διὰ χαλκοῦ.
1419. τεχνοπαραδότου] Cette leçon, commune aux divers mss. consulté
la correction pro Ποίησον] C ⋆) 5.

χαλκοῦ ἐλατοῦ σωλῆνας τρεῖς, λεπτὸν τὸ ἔλασμα ἔχοντας[1420] σταθμοῦ πάχος σμικρὸν παχύτερον ὡσεὶ χαλκοῦ τηγάνου πλακουντηρίου, μῆκος ἔχον πήχεος α's'. Ποίησον οὖν σωλῆνας τρεῖς τοιούτους,[1421] καὶ ποίησον πάχος ἔχον τὸ μῆκος παρὰ παλαιστὴν, ἄνοιγμα δὲ τοῦ[1422] χαλκείου σύμμετρον. Οἱ δὲ τρεῖς σωλῆνες ἐχέτωσαν τὸ ἄνοιγμα τραχήλου βίκου κούφου ἡλάριον, τοῦ δὲ ἀντίχειρας, ἵνα δύο λιχανοὺς[1423] αὐτοῦ ταῖς δυσὶν χερσὶν συναρηρότας ἐκ πλευρῶν. Τοῦ δὲ χαλκείου[1424] περὶ τὸν πυθμένα, αἱ τρεῖς τρῶγλαι προσαρμόζουσαι τοῖς σωλῆσι, καὶ[1425] ἁρμοσθέντες προσκολλάσθωσαν, τοῦ ἄνω παραδόξως πνεῦμα ἔχοντος.[1426] Καὶ ἐπιθεὶς τὸ χαλκεῖον ἐπάνω λωπάδος ὀστρακίνης ἐχούσης τὸ θεῖον, συμπεριπηλώσας τὰς συμβολὰς στέατι ἄρτου, ἔνθες ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν σωλήνων βίκους ὑελοῦς μεγάλους, παχεῖς, ἵνα μὴ ῥαγῶσιν ἀπὸ[1427] τῆς θέρμης τοῦ ὕδατος κομιζούσης ἀνὰ μέσον. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦτο.[1428] Λιχανὸς σωλήν.[1429]

2. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τρόπος κομιδῆς ὕδατος θείου, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ὁ τρίβικος. Ἔστω σωλὴν εἰς πυθμένα χαλκείου ἐντεθειμένος, μῆκος πήχεως α's'. Τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ βίκος εἷς · καὶ ὑποκάτω λωπὰς[1430] θείου ἀπύρου, εἰς ἣν συναρμόζει τὸ χαλκεῖον καὶ περιπηλοῖ στέατι[1431] ἢ κηρῷ, ἢ πηλῷ, ἢ

1420. λεπτὸν] λεῖπον MK. — ἔχοντας] ἔχων MK.

1421. μῆκος πηχῶν α' s'', ποίησον τ. σωλ. BC ; μῖκος πῆχος α' s', ποίησον τ. σωλ. A1. 2..

1422. πάχος] χαλκεῖον ⋆, f. mel. — ἔχειν BC, f. mel. ; ἔχει A1. 2. — παρὰ] F. l. περὶ (environ).

1423. τράχηλον ⋆, f. mel. — βίκου] λιβυκοῦ mss. Corr. d'aprè ⋆. — F. l. ἡλαρίῳ δὲ τοὺς ἀντίχειρας. — λιβάνου mss. Corr. d'aprè ⋆.

1424. F. l. : ... ἐκ πλευρῶν τοῦδε < τοῦ > χαλκείου (leçon de ⋆).

1425. τρῶγλαι] γλῶσσαι B etc.

1426. F. l. παραλόξως (mot suppo παραλοξαίνω.

1427. ὑέλους MK ; ὑελίνους BC ; ὑαλίνους A1. 2.. Corr. conj.

1428. ἀνὰ μέσον] τὸ ἀναβαῖνον B etc.

1429. Figure. — Pour l'indication de
renvois à l'Introduction de M. Berthelot.

1430. C

1431. F. l. συναρμόζεις *et* περιπηλοῖς, *vel* περιπήλου.

ὡς βούλει · καὶ καύσας, ἀνάσπα. Ὁ δὲ τύπος οὗτος.[1432]

3. (f. 195 r.). Ἐγέλασά σοι καὶ εἰς ἐξάκουστον ἐν ταῖς τάξεσι τῶν[1433] ὀργάνων τούτων. Φησὶ γάρ · « Εἰς ἑκάστην ἐχέτω ἡ λωπὰς μνᾶν θείου ἀπύρου. » Καὶ ἐθαύμασά σε καὶ ἐν τούτῳ ὅτιπερ οὐκ ἀνασχομένη τοῦ φθόνου ἠξίωσας καὶ ταῦτα γραφῆναί σοι. Τάχα δὲ καὶ εἰς κατάγνωσιν ἧκες τοῦ φιλοσόφου, ὅτιπερ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὅτι · « Ταῦτα ἑκὼν παρεσιώπησα διὰ τὸ ἀφθόνως αὐτὰ κεῖσθαι ἐν ταῖς ἄλλων γραφαῖς ... στέατι,[1434] ἢ κηρῷ, ἢ πηλῷ, ἢ ὡς βούλει, καὶ καύσας, ἀνάσπα. Ὁ δὲ τύπος οὗτος ἐν[1435] γραφαῖς. Καὶ ἐνκύψασα εἰς ἀκάματον φθόνον, κατέγνως τοῦ φιλοσόφου μάτην. Οὐ γὰρ ἐνόησας τί εἶπεν. Οὐκ εἶπεν γάρ, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρότερον[1436] ὑπομνήμασιν, ὅτι « τῶν ὑδάτων ἡ ποίησις, » ἀλλὰ « ἡ ἄρσις. » Ἕτερον γάρ ἐστι ποίησις, καὶ ἕτερον ἄρσις. Οὐχ ὑδράργυρον αὐτῶν εἶπεν ἀφθόνως[1437] γεγράφθαι · τὴν δὲ ποίησιν οὐδεὶς αὐτῶν ἐξέθετο · τοῦτο γὰρ ἦν τὸ ἐμφανὲς μυστήριον, τοῦτό ἐστιν τὸ σφόδρα κεκρυμμένον. Ἡ οὖν ἄρσις[1438] τοιάδε ἐστὶν, ἡ διὰ τούτων τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ὁμοίων, τῶν ὡς ἀπὸ τοῦ νοὸς γινομένων. Καὶ μάλιστα ἐὰν [εἴ] τις προπαιδευθῇ τὰ πνευματικὰ[1439] Ἀρχιμήδους, ἢ Ἥρωνος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τὰ μηχανικὰ αὐτῶν.

4. ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΩΝ ΚΑΜΙΝΩΝ. — Ἐπειδὴ ἑξῆς ὁ λόγος ἡμῖν περὶ καμίνων καὶ καταβαφῆς πρόκειται, οὐ βούλομαι πρὸς σὲ ποιεῖσθαι ἐμπεσοῦσαν ταῖς ἄλλων γραφαῖς. Καὶ γὰρ παρὰ Μαρία · « Ἡ τῆς ὁρωμένης καμίνου[1440] οὐ κεῖται διαγραφὴ, ἧς ὁ φιλόσοφος οὐκ ἐμνημόνευσεν, οὐ μό-

1432. οὕτως *MK* ; οἱ δὲ τύποι οὗτοι *B etc. Corr. conj. — Figure (M, f. 194 v.).*
1433. *Le*
1434. *E* στέατι. *F. suppl.* ἄρτου *vel* περιπήλου. *C*
l. 14 et ci-de
1435. οὕτως *MK.*
1436. τοῖς] ταῖς *M.*
1437. οὐ *puis le signe du mercure, puis* μαυτον (*sic*) *MK* ; οὐχ ὑδράργυρον αὐτῶν *B etc. Corr. conj. (M. B.). C* *C. E. R.)*
1438. τουτέστιν ⋆, *f. mel.*
1439. *On ne connaît pas d'ouvrage, même perdu, d'Archimède intitulé* πνευματικά.
1440. *C*

νον πρισμάτων[1441] καὶ τῶν ἄλλων περὶ ὧν ἠρέμα ἐν τῷ περὶ ποσότητος πυρὸς ὑπομνήματι διέλαβον. » Ἵνα οὖν μὴ δόξῃ τι λείπειν τοῖς (f. 195 v.) σοῖς γράμμασιν,[1442] ἔστω παρὰ σοὶ καὶ ἡ κάμινος Μαρίας, ἧς καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ λόγῳ οὕτως · « Ἡ δὲ τῆς κηροτακίδος τοῦ κρεμαστοῦ θείου τάξις οὕτως γίνεται. Λαβὼν φιάλην, σμέρησον, ἢ λίθῳ παράτεμε[1443] τὸ μέσον κυκλοτερῶς τὸν πυθμένα τῆς φιάλης, ἵνα ἐμβῇ κάτω ὀξύβαφον σύμμετρον. Καὶ βαλὼν ὀστράκινον ἄγγος λεπτὸν, προσηρμοσμένον τῇ φιάλῃ, ἵνα ᾖ κρεμαστὸν ἐκ τῆς φιάλης ἄνωθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ἀντεχόμενον · φθανέτω δὲ ἐπὶ τὴν σιδηρᾶν κηροτακίδα. Καὶ ἐπιθεὶς ὃ βούλει πέταλον, ἢ ὃ ἂν ἡ γραφὴ αἰτῇ ὑπὸ τὸ ἄγγος καὶ ὑπὸ τὴν κηροτακίδα[1444] ἅμα τῇ φιάλῃ, ἵνα ἔσωθεν βλέπῃς, καὶ συμπεριπηλώσας τὰς ἁρμογὰς, ἕψε ἐφ᾽ ἃς λέγει ὥρας ἡ ἡμετέρα ἡ τάξις. Τοῦτό ἐστι τὸ κρεμαστὸν[1445] θεῖον, καὶ κρεμαστὸν ἀρσένικον ὁμοίως. Δίδου τρυμαλίαν λεπτὴν βελόνης, μέσον τοῦ ἄγγους. »

5. Ὑαλῆ ἄλλη φιάλη ὕπωμος τε · ἢ τω δὲ τὸ ἄγγος τὸ ὀστράκινον[1446] ἐοικὸς τοῖς τῶν ὀρβίων κύβοις, ἀλλ᾽ ἐοικὸς τοῖς τῶν ἀγγείων κύβοις.[1447]

(F. 196 r.) 6. Ἡ δὲ κάμινος φουρνοειδὴς, φησὶν ἡ Μαρία, ἔχουσα ἄνω τρεῖς μαζοὺς, ἢ ἀνοχὰς, ἢ σύροντας. Καῦσον δὲ καλάμοις ἑλληνικοῖς[1448] κατὰ πρόβασιν, νυχθήμερα δύο ἢ τρία, πρὸς ὃ ἔχει ἡ βαφή[1449] · καὶ ἄφες ἀποφρυγῆναι ἐν τῇ καμίνῳ. Κατάσπα δὲ δι᾽ ὅλης ἡμέρας ἄσφαλτον, ἐπιβάλλων ἃ οἶδας, καὶ χαλκὸν λευκὸν ἢ ξανθόν. Δύναται δὲ ὧδε γενέσθαι, καὶ τὸ

1441. πρησμάτων M.
1442. F. l. συγγράμμασι.
1443. σμέρησον] F. l. μέρισον.
1444. ὑπὸ τὸ ἄγγος] F. l. ὑπὲρ τ. ἄ. (M. B.).
1445. ἡ ἡμ.] ἢ ἡμετέρας MK.
1446. ὑάλη MK. Corr. conj. – ὕπωμος] F. l. ἄπωμος. – ἢ τῷ K. F. l. ἔστω.
1447. ἀλλ᾽] F. l. ἄλλως · ἐοικὸς τ. τ. ἀ. κύβοις (à considérer comme variante marginale introduite dans le texte ?). – Deux figure
1448. μύζους MK. Corr. conj. – σύροντας] F. l. σύρτας.
1449. πρόσβασιν MK. Corr. conj.

ἠθμοειδὲς ὄργανον λευκαίνει, ξανθοῖ, ἰοῖ,[1450] παροπτᾷ, ἀντέσματα ποιεῖ, μαλαγμάτων καταβαφὰς, καὶ ὅσα ἂν ἐπινοῇς.[1451] Ἡ δὲ ποίησις αὐτῆς αὕτη.[1452]

∗∗

1.1.52 3. — 51. ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΑΠΟΧΗΣ ΖΩΣΙΜΟΥ ΘΗΒΑΙΟΥ.

Transcrit sur A, f. 251 v. — Contenu aussi dans Laur., art. 33. — Toute
conjecturale.

1. Ἔνθεν βεβαιοῦται ἀληθὴς βίβλος · Ζώσιμος Θεοσεβείᾳ χαίρειν.

Ὅλον τὸ τῆς Αἰγύπτου βασίλειον, ὦ γύναι, ἀπὸ τῶν δύο τούτων τῶν[1453] τεχνῶν ἐστιν, τῶν τε καιρίκων, καὶ τῶν ψάμμων. Ἡ γὰρ καλουμένη[1454] θεία τέχνη ἢ λόγῳ δογματικῷ καὶ σοφιστικῷ ἢ τὰ πλεῖστα ὑ- (f. 252 r.) ποπίπ-

---

1450. F. l. ἰοῖ. Παρόπτα ... ποίει (M. B.).

1451. ἀντέσματα] F. l. ἀνθίσματα. — ἐπινοεῖς MK.

1452. Figure

1453. Ὅλον τὸ τῆς Αἰγ. βασίλειον κ. τ. λ. jusqu'à ἄλλους Ἰουδαίους (première phrase du 3). Morceau cité pre
On a rapporté ici le
— La première phrase e
pré

1454. Fabricius (Biblioth. grca, t. 12, p. 765) faisant la notice d'un ms. alchimique à lui appartenant et co
(peut-être la réunion de A et de K ?), re ° 20, la citation de Zo
quand elle n'e καιρικῶν] κυρικῶν A ; κερικῶν (pour καιρικῶν) καὶ τῶν φυσικῶν καὶ ψ. M dans Olympiodore ; καιρικῶν A dans Ol. ; τῶν τε κηρύκων καὶ τῶν φυσικῶν ψ. Fabr. — τὸν ψάμμον A.

τουσα[1455] τοῖς ὃν φύλαξιν ἐδόθη εἰς διατροφήν · [ὃ] οὐ μόνον[1456] δὲ αὕτη, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ αἱ καλούμεναι τίμιαι τέσσαρες τέχναι καὶ τὰ γειροτμήματα · αἱ μέντοι καὶ ἡ δημιουργικὴ μένη βασιλέων[1457] ... ὥστε καὶ ἐὰν συνευῇ, ἥ, ἐκ φωνῶν γενομένη, ἑρμηνεύηται ἐκ τῶν[1458] στηλῶν ἔχειν προγόνων κληρονομίαν ἔχων, καὶ ἰδὼν τὴν γνῶσιν τῶν[1459] τοιούτων ἀκωλύτων, οὐκ ἐποίει · ἐτιμωρεῖτο γὰρ, ὥσπερ οἱ τεχνῖται οἱ ἐπιστάμενοι βασιλικὸν τύπτειν νόμισμα οὐχ ἑαυτοῖς τύπτειν, ἐπεὶ[1460] τιμωροῦνται, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσιν τῶν Αἰγυπτίων οἱ τεχνῖται τῆς ἐψήσεως, καὶ οἱ ἔχοντες τὴν γνῶσιν τῆς ἀκολυσίας οὐχ ἑαυτοῖς[1461] ἐποίουν, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐστρατεύοντο τοῖς Αἰγυπτίων βασιλεῦσιν,[1462] εἰς τοὺς θησαυροὺς ἐργαζόμενοι · εἶχον δὲ καὶ ἰδίους ἄρχοντας ἐπικειμένους καὶ πολὺ τυραννῆς ἦν τῆς ἐψήσεως, οὐ μόνον αὐτῆς, ἀλλὰ[1463] καὶ τῶν χρυσωρύχων. Εἴ τις γὰρ εὑρίσκεται ὀρύσσων, νόμος ἦν[1464] Αἰγυπτίοις ἐγγράφως αὐτὰ ἐπιδιδόναι.[1465]

1455. A τέχνη] Réd. de M dans Ol. : περὶ ἣν ἀσχολοῦνται ἅπαντες οἱ ζητοῦντες τὰ χειροτμήματα ἅπαντα (note de Fabr. : *alias* χειροτεχνήματα *vel* χειρόκμητα) καὶ τὰς τιμίας τέχνας, τὰς τέσσαράς φημι, δοκοῦσίν τι ποιεῖν μόνοις ἐξεδόθη τοῖς ἱερεῦσιν. Ἡ γὰρ ψαμμουργικὴ βασιλέων ἦν, ὥστε καὶ ἐὰν συμβῇ ἱερέα ἢ σοφὸν λεγόμενον ἑρμηνεύσαντα τὰ ἐκ τῶν παλαιῶν ἢ ἀπὸ προγόνων ἐκληρονόμησεν, καὶ ἔχων κ. ἰδ. τ. γν. αὐτῶν τὴν ἀκώλυτον οὐκ ἐποίει.

1456. τοῖς ὃν] F. l. τισιν.

1457. αἱ], f. l. καὶ. – μένη] F. l. τέχνη

1458. συνευὴ A ; f. l. συμβῇ comme dans Ol.

1459. καὶ ἰδὼν κ. τ. λ.] Réd. de L dans Ol. : καὶ εἰ καὶ εἶχε καὶ ᾔδει τὴν γνώμην καὶ γνῶσιν αὐτὴν ἀκ. οὖσαν, ὅμως οὐκ ἐποίει τοῦτο, ἀλλ᾽ ἐφοβεῖτο τιμωρίαν. (ἐφοβ. τιμ. γὰρ A).

1460. ἑαυτοῖς τύπτειν] ἑ. τύπτουσιν M dans Ol.

1461. καὶ om. Fabr. – Réd. de M dans Ol. : τ. γν. τῆς ἀμμοπλυσίας καὶ ἀκολουθίας.

1462. ἐστράτευον τὸ M dans Ol. et Fabr.

1463. F. l. καὶ πολλὴ τυραννὶς ἦν. Réd. de M dans Ol. : ἐπικ. ἐπάνω τῶν θησαύρων καὶ ἀρχιστρατήγους καὶ (οἱ au lieu de καὶ L) ἐποίουν πολλὴν τυραννίην τῆς ἐψήσεως. Νόμος γὰρ ἦν Αἰγ. μηδὲ ἐγγρ. αὐτά τινα ἐκδιδόναι.

1464. χρυσορύχων A. F. l. χρυσωρυχίων.

1465. μὴ ἐγγράφως M⋆.

2. Τινὲς οὖν μέμφονται Δημόκριτον καὶ τοὺς ἀρχαίους < ὡς μὴ[1466] > μνημονευσάντων τῶν τούτων τεχνῶν < ἀλλὰ μόνων > τῶν λεγομένων[1467] τιμίων. Τί δὲ αὐτοῖς μέμφονται ; οὐ γὰρ ἠδύναντο μέμφοντες τῶν[1468] βασιλέων Αἰγυπτίων, καὶ τὰ πρωτεῖα ἐν προφητείᾳ καυχῶντες, πῶς[1469] ἠδύναντο ἄλλοις ἀναφανδὸν μαθήματα κατὰ τῶν βασιλέων δημοσίᾳ[1470] ἐκμηνύσασθαι καὶ δοῦναι ἄλλοις πλούτου τυραννίδα ; οὐδὲν ἠδύναν- (f. 252 v.) το[1471] ἔξω δίδουν,[1472] ἐφθόνουν γάρ · μόνοις δὲ Ἰουδαίοις ἐξέδοσαν[1473] λάθρα ταῦτα ποιεῖν καὶ γράφειν καὶ παραδιδόναι. Καὶ ἀμέλει γοῦν εὑρίσκομεν[1474] Θεόφιλον τὸν Θεογένους γράψαντα τῆς χωρογραφίας χρυσωρυχεῖα,[1475] καὶ Μαρίας τὴν χωρογραφίαν καὶ ἄλλους Ἰουδαίους.[1476]

3. Ἀλλὰ καιρικὰς οὔτε Ἰουδαίων, οὔτε Ἑλλήνων οὐδεὶς ἐξέδωκέν[1477] ποτε · καὶ αὐτὰς γὰρ ἐν τοῖς καθ᾽ ἑαυτῶν χρωμάτων κατετέθεντο εἰδώλοις, παραδόντες τηρεῖν · καί γε τὴν ψαμμουργίαν πολὺ[1478] διαφέρουσα τῶν καιρικῶν ; [οὐ] πάνυ τι ἐφθόνησαν διὰ τὸ τὴν τέχνην[1479] αὐτὴν ἐξάγειν καὶ τὸν ἐπιχειροῦντα ἀποκόλαστον γίνεσθαι · εἰ γὰρ[1480] ὀρύσσων κατάφορος γίνεται

1466. ὡς μὴ ajouté d'aprè ★.

1467. τούτων τῶν δύο τεχνῶν M★. — ἀλλὰ μόνων ajouté d'aprè ★. — λεγ. κυρίων καὶ τιμ. L★.

1468. τί δὲ — μεμφ.] μάτην δὲ αὐτοὺς μέμφ. M★. — μέμφοντες φίλοι ὄντες M★.

1469. ἐν προφητείᾳ] ἐν προφητία A ; ἐν προφητικῇ τίμῃ αὐχοῦντες ML★. — αὐχοῦντες M★ ; καυχώμενοι φέρειν L★.

1470. ἄλλοις om. ★.

1471. ἐνμυμήσασθαι A ; ἐκθέσθαι M★. — οὔτε εἰ ἠδύναντο ἐξεδίδουν M★.

1472. ἄλλοις — ποιεῖν] Réd. de L★ : ὄντα τοῖς ἄλλοις πλούτου τυραννίς τε καὶ ὄλεθρος ; οὔτε δὲ, εἴπερ ἠδύν., ἂν ἐξεδίδουν, αὐτὰ λάθρα ποιεῖν.

1473. ἐξέδοσαν] ἐξὸν ἦν M★.

1474. παραδιδὸναι] ἐκδιδόναι M★. — κἂν μέλη A ; ἀμέλει M★ ; διὸ καὶ ἀμέλει L★.

1475. τῆς χειρογραφίας κατορίχει A. Corrigé d'aprè ★. (Voir ci-de
18). — Fabr. a écrit τ. χ. εὐτυχείᾳ.

1476. χωρογραφίαν] Lire καμινογραφίαν comme dans Ol.

1477. κύρικας A.

1478. F. l. τῆς ψαμμουργίας π. διαφερούσης τῶν καιρικῶν, οὗτοι πάνυ ...

1479. κυρικῶν A.

1480. ἐξάγην A. — F. l. ἀκόλαστον.

ἀπίων τηρούντων τὰ ἐμπόρια τῆς πόλεως[1481] διὰ τὰ βασιλικὰ τέλη · ἢ τῶν καμίνων μὴ δυναμένων κρυβῆναι, ταῖς δὲ καιρικαῖς < βαφαῖς > διὰ πάντα λανθάνειν. Ὅτι ἐπεὶ καὶ οὐχ εὑρίσκεις οὐδένα τῶν ἀρχαίων, οὔτε κρυβηθὲν ἰδεῖν, οὔτε φανερῶς ἐκδίδονταί[1482] τι περὶ αὐτῶν · μόνον δὲ Δημόκριτον εὗρον ἐν πάσῃ τῶν ἀρχαίων < τάξει > αἰνξάμενον κατ᾽ αὐτῶν φανερῶς αὐτὰς καταλέξας.[1483] Ἀλλ᾽ ὡσαύτως ἦν, διὰ τὸ περὶ τῶν τιμίων τεχνῶν ἤρχετο τὸ προοίμιον · καὶ[1484] βλέπε πανουργίαν · ἤρξατο μόνον ἀπὸ ὑδραργύρου καὶ σώματος μαγνησίας[1485] · τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῶν καιρικῶν καὶ λέγει οὕτω · Ὤχρα ἀττικὴ, σινώπη ποντικὴ, θεῖον ἄθικτον ὅ ἐστιν [μέρη] λίτρα α′ · καὶ λιθο- (ff. 253 r.) φρύγιον, σῶριν ξανθὸν, χαλκάνθη ξηρὰ, κιννάβαριν, μίσυ ὀπτὸν, μίσυ ὠμὸν, ποιήσεις ἀνδροδάμαν, θεῖον, ἀρσένικον, καὶ σανδαράχην. Καὶ ἵνα μὴ πάντα καταλέγω < τὰ > ἐν τοῖς τέτρασιν καταλόγοις, τὰ πάντα τῶν καιρικῶν ζητούμενα εὑρήσεις · καὶ ἕνα σὲ ποιήσῃ ὅ τι[1486] περὶ αὐτῶν αἰνίττεται, τὰ μὲν ὠμὰ κατέλεξεν, τὰ δὲ ὀπτὰ, ἵνα σὺν τῶν[1487] δύο τεχνῶν · μᾶλλον δὲ ἀγαγὼν τῶν καιρικῶν μηνύσει τὰς βαφάς.[1488] Φησὶν γάρ · μίσυ ὠμὸν, μίσυ ὀπτὸν, σῶριν ξανθὸν, χαλκάνθη ξανθὴ, καὶ τὰ ὅμοια · ἀλλ᾽ οἰκονομηθέντα λέγει, εἰς τὰς τιμίας τέχνας καλῶς εἶπας. Καὶ διὰ τί πᾶσαι τῶν τούτων οἰκονομουμένων καὶ ξανθουμένων,[1489] μὴ εἴπεις · ὑδράργυρον ξανθὴν καὶ σῶμα < μαγνησίας > ξανθόν · καὶ[1490] ἁπλῶς ὅλον τὸν κατάλογον ξανθόν ;

4. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνον ἴδῃ ὅπερ ἐφρόνει, καὶ ὅπερ ἔγραφεν δι᾽ ἑνὸς συγγράμμα-

---

1481. ἀπιών] *F. l.* ἀπὸ τῶν (*M. B.*).
1482. *F. l.* ἐκδιδόναι.
1483. ἐνηξάμενον *A.* — *F. l.* καταλέξαι.
1484. διὰ τὸ] *F. l.* διότι. — ἤρχεται *A.*
1485. βλέπει *A.* — εἴρξατο *A.*
1486. *F. l.* καὶ ἵνα συ ποιήσῃς ...
1487. *F. l.* ἵνα συνῇς. *Le verbe* συνίημε *admet son complément au génitif.*
1488. *F. l.* ἐπαγαγὼν.
1489. *F. l.* πάσας.
1490. *F. l.* μὴ εἴπας.

τος[1491] αἰνιγματοειδοῦς, τὰ πάντα αἰνίξασθαι ἠθέλησεν. Καὶ ἀξιοπιστοτέρας μαρτυρίας τούτων εὗρεν, ὅτι αὐτὰς αἰνίττεται. Πῶς εἰδὼς ὅτι μία βαφή ἐστι καὶ μία ἀγωγὴ, πολλὰς αὐτὰς ἐποίει λέγων · « Τούτων τῶν φύσεων οὐκ εἰσὶ μείζων ἐν βαφαῖς ; » Ἵνα δείξῃ ὅτι ἐκ[1492] τῶν αὐτῶν εἰδῶν, πολλαὶ βαφαὶ συντίθενται, καιρικῶν τοῦ σταθμοῦ[1493] ἐναλλασσαμένου, καὶ τὴν ποσότητα τῶν ... ... εἰδῶν ἀπὸ ἑνὸς μόνου,[1494] ἕως να΄ τὸν ἀριθμόν · ἅμα καὶ τῷ λέγειν, ἕως τὸν φυσικὸν, τουτέστιν ἡ τοῦ χρυσοῦ ποίησις ὕλη ἐδήλωσεν τὰς φυσικὰς βαφάς. Καὶ πάλιν οὖν λέγει · « Εἰς πολὺ ὑ- (f. 253 v.) μᾶς ἐνέβαλον κάματον, εἴ τι πολὺ ὕλη καταχώσαντες, τὰ φυσικὰ ἀπολέσαντες πάλιν[1495] · δηλονότι τοῖς παρελθὸν χρόνοις τοῖς Ἑρμοῦ φυσικαὶ βαφαί ἐκαλουντο[1496] αὗται μέλλουσαι γράφεσθαι κοινῇ τῇ ἐπιγραφῇ τῆς βίβλου λέγων · Βίβλος φυσικῶν βαφῶν Ἰσιδώρῳ δοθεῖσα. Ἀλλ΄ ὅτε ἐφθονήθησαν[1497] ἀπὸ τῶν τῆς σαρκὸς ... καιρικαὶ ἐγένοντο καὶ ἐλέχθησαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχαίους μέμφονται < καὶ > μάλιστα Ἑρμῆν, ὅτι οὔτε δημοσίᾳ αὐτοῖς ἐκδεδώκασιν, οὔτε ἐν παραβύστῳ, οὔτε ἠνίξαντο[1498] ὅτι κἄν ἐστιν.[1499]

5. Αὐτὸς δὲ μόνος ἀπέδειξεν ὁ Δημόκριτος εἰς τὸ σύγγραμμα καὶ ἠνίξατο. Αὐτοὶ δὲ ἐν ταῖς στήλαις αὐτὰ ἐνέγλυψαν ἐν τῷ σκότει[1500] καὶ τοῖς μυχοῖς, τοῖς συμβολικοῖς χαρακτῆρσιν, καὶ αὐτὰς καὶ τὴν[1501] χωρογραφίαν Αἰγύπτου,

---

1491. F. l. ἴδε.
1492. F. l. ἔστι.
1493. συντίθονται A.
1494. A τῶν, le signe du cuivre deux fois de suite, ici et plus loin. Nous remplaçons chaque signe par 3 point νομίσματα. Peut-être faut-il lire χαλκώματα » (M. B.). F. l. βαφαὶ vel βαφικαὶ. C 2. (C. E. R.).
1495. F. l. εἴ τινες πολλῇ ὕλη.
1496. F. l. δηλονότι τοῖς παρελθοῦσι χρ. οἷς.
1497. F. l. λεγομένης. Un de περὶ φυσικῶν βαφῶν.
1498. F. l. αὐτὰς.
1499. F. l. ὅτι καὶ ἐστι.
1500. αὐτὰ] F. l. αὐτὰς.
1501. μοιχ. A.

ἵνα κἄν τις τολμήσας ἐπιβῆναι τῶν μυχῶν τοὺς σκότους, τῶν πλημμελημένων ἐπιλύσεων, μὴ εὕρῃ ἐπιλύσασθαι[1502] τὸν χαρακτῆρα μετὰ τοσαύτην τόλμην καὶ κάματον. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι[1503] αὐτοὺς μιμησάμενοι, ἐν τοῖς καταθέτοις αὐτὰς τὰς καιρικὰς παραδώσαντες μετὰ τῆς αὐτῶν μυήσεως, καὶ παρακελεύονται ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτῶν. Ἐὰν ἡμῶν εὕρῃς τοὺς θησαυροὺς, παρίδε τὸν χρυσὸν τοῖς ἐθέλουσιν ἑαυτοὺς φονεύειν, καὶ περὶ τῆς τῶν χαράττας[1504] εὑρηκὼς, τὰ ὅλα χρήματα ἐν ὀλίγῳ συνάξεις · τὰ δὲ χρήματα μόνον λαβὼν, ἑαυτὸν φονεύσεις, ἐκ τοῦ (f. 254 r.) φθόνου τῶν κρατούντων βασιλέων, οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀνθρώπων.[1505]

6. Δύο οὖν γένη εἰσὶν καιρικῶν ἐν < ταῖς > τῶν ὀθωνῶν ἐκδεδώκασιν,[1506] ἢ κατὰ τόπον ἐφόροι τοῖς ἑαυτῶν ἱερεῦσι · τούτου ἕνεκεν καὶ καιρικαὶ[1507] ἐκάλεσαν · ἐπειδὴ καὶ καιροῖς ἐνεργοῦν τῇ θελήσει τῶν δοκώντων[1508] ... ... μηκέτι δὲ θελήσασιν τοὐναντίον ἐποίουν · ἐπίμικτοι οὖν ἦσαν αἱ καίρικαί ... ... τοῖς εἴδεσι · ἔκ τε τῶν γνησίων εἰδῶν τῶν καιρικῶν · τῶν ἄλλων [ἄλλων] τοῖς ἀνήκουσι ταῖς τιμίαις τέχναις. Τὸ δὲ ἄλλο γένος τῶν [τῶν] καιρικῶν γνησίων καὶ φυσικῶν τὸ Ἑρμᾶν[1509] ἐνέγραψεν εἰς τὰς στήλας · ἀπὸγωνεὲ τὸν μόνον ξανθωμίλινον πυρὸς,[1510] ἡλιοδὸν χλωρὸν, ὠχρὸν, μέ-

1502. εὕρει *A*.

1503. *Sur* χαρακτῆρα, *une croix à l'encre rouge dans A, et à la marge, cette note rognée par le relieur :* < τὸν > χαρακτῆρα < το > ῦ να′ . ἐὰν < ἐπ > ιβαλὸν ί ... κ τὸν πνευματικὸν · < τὶ > ς δὲ ἐκ τῶν λό < γω > ν δόξας φεύ < γ > ειν · τουτέστιν < τῶν > σαρκικῶν. (*1re main*).

1504. *A mg.* : ἢ χαρακτήρ′. — *F. l.* περὶ τούτων χαρακτῆρας εὑρηκὼς.

1505. *K en rouge dans A au-de* μόνον *et renvoi à la marge inférieure avec ce* πολλὰ βιβλία εὑρίσκονται < περὶ > χυμεύσεως · αον μὲν φυσικὰς βαφὰς λέγων · τὰ δὲ παραφύσεις (*sic*) · τὰ δύο ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν κατακαλυπτικήν.

1506. κυρίκων *A*. — *F. l.* ἐν < ταῖς > τῶν ὀθονῶν ἐκδόσεσιν.

1507. ἢ — ἱερεῦσι] *F. l.* ἃς κατὰ τόπον ἐφόρουν ... — καιρικαὶ] *F. l.* καιρικὰς.

1508. δωκόντων *A*.

1509. ἑρμὰν *A*. *Le signe* ˜ *au-de* τὸ γλυκύ (*1re main*).

1510. ἀπὸγωνεὲ] *F. l.* ἀποχώνευε (*mot suppo* ξανθομήλινον (*mot suppo*

λαν, χλωρὸν καὶ τὸ ὅμοιον · καὶ αὐτὰς[1511] δὲ τὰς γέας μυστικῶς ψάμμους ἐκάλεσαν · καὶ τὰ εἴδη τῶν χρωμάτων ἐμήνυσεν · αὗται φυσικῶς ἐνεργοῦσιν · φθονοῦνται δὲ ἀπὸ τῶν περγειῶν ... ... · ἐπὰν δέ τις μυηθεὶς ἐκδιώκει αὐτοὺς, τεύξεται τοῦ[1512] ζητουμένου.

7. Οἱ οὖν ἔμφοροι ἐκδιωκόμενοι τότε παρὰ τῶν ποτε μεγάλων[1513] ἀνθρώπων, συνεβουλεύσαντο ἀντὶ ἡμῶν τῶν φυσικῶν πάντων ποιῆσαι,[1514] ἵνα μὴ διώκωνται παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ λιτανεύωνται καὶ παρακαλῶνται, οἰκονομοῦνται διὰ θυσιῶν, ὃ καὶ πεποίηκαν · ἔκρυψαν πάντα[1515] τὰ φυσικὰ καὶ αὐτόματα, οὐ μόνον φθονοῦντες αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς φροντίζοντες, ἵνα μὴ μαστίζωνται ἐκδιωκόμενοι καὶ λιμῷ τιμωρῶνται, θυσίας μὴ λαμβάνοντες, (f. 254 v.) ἐποίησαν[1516] οὕτως · ἔκρυψαν τὴν φυσικὴν καὶ εἰσηγήσαντο τὴν ἑαυτῶν ἀφύσικον, καὶ ἐξέδωκαν αὐτὰ τοῖς ἑαυτῶν ἱερεῦσι, εἴ τε δημόται ἠμέλουν τῶν θυσιῶν, ἐκώλυον καὶ αὐτοὶ τὴν ἀφύσικον φιλοτιμίαν · ὅσοι δὲ κατεκράτησαν, τὴν νομιζομένην δόξαν ... ... τοῦ αἰῶνος ὑδρογενήσαντα καὶ ἐπληθύνθησαν ἔθος καὶ νόμῳ καὶ φόβῳ αἱ θυσίαι αὐτῶν[1517] · οὐκέτι οὐδὲ τὰς ψευδεῖς αὐτῶν ἐπαγγελίας ἀπεπλήρουν · ἀλλ΄ ὅτε ἐγγενεῖ ἄρα ἀποκατάστασις τῶν κλημάτων, καὶ διεφέρετο κλήμα[1518] πολέμῳ, καὶ ἐλείπετο ἐκ τοῦ κλήματος ἐκείνου τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐρημοῦντο, καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν ἠμελοῦντο · τοὺς περιλειπομένους ἀνθρώπους ἐκολάκευον, ὡς δι΄ ὀνειράτων, διὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν,

---

1511. F. l. καὶ τὰ ὅμοια.

1512. F. l. ὑπεργείων.

1513. F. l. ἔφοροι.

1514. συνευουλεύσαντο A, indice d'un ms. original du 10e ou 11e siècle.

1515. F. l. πεποιήκασιν.

1516. Au-de ἱερεῦσι, trois point μετὰ τὸν χρισμὸν κἀν τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς νομιζομένοις, ἥγουν (f. l. ἦγον) θυσίας ὅποται (l. ὅποτε) ἰληάνοντες (f. l. οἱ λεαίνοντες) ἴτε (l. εἴτε) ἱερεῖς. — (Addition à insérer dans le texte ?)

1517. ἔθος] F. l. ἔθει.

1518. ἐγγενεῖ] F. l. ἐγένετο *vel* ἐγγενεῖ ἄρᾳ < ἦν > ἀποκ.

διὰ πολλῶν συμβούλων, τῶν [τῶν] θυσιῶν ἀντέχεσθαι · αὐτὰς[1519] δὲ πάλιν παρεχόντων τὰς ψευδεῖς καὶ ἀφυσίκας ἐπαγγελίας · καὶ ἥδοντο πάντες οἱ φιλήδονοι ἄθλιοι καὶ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι · ὥστε καί σοι θέλουσιν ποιῆσαι, ὦ γύναι, διὰ τοῦ ψευδοπροφήτου αὐτῶν · κολακεύουσιν σε,[1520] τὰ κατὰ τόπον … … πεινῶντα, οὐ μόνον θυσίας, ἀλλὰ καὶ τὴν σὴν ψυχήν.[1521]

8. Σὺ γοῦν, μὴ περιέλκου, ὡς γυνή, ὡς καὶ ἐν τοὺς κατ΄ ἐνείαν[1522] ἐξεῖπόν σοι. Καὶ μὴ περιρέμβου, ζητοῦσα θεόν · ἀλλ΄ οἴκαδε καθέζου, καὶ θεὸς ἥξει πρὸς σὲ ὁ πανταχοῦ ὢν, καὶ οὐκ ἐν τόπῳ ἐλαχίστῳ ὡς τὰ δαιμόνια · καθεζομένη δὲ τῷ σώματι, καθέζου καὶ τοῖς πάθεσιν, ἐπιθυμίᾳ, ἡδονῇ, (f. 255 r.) θυμῷ, λύπῃ, καὶ ταῖς ιβ΄ μύραις τοῦ[1523] θανάτου · καὶ οὕτως αὐτὴν διευθύνουσα προσκαλέσῃ πρὸς ἑαυτὴν τὸ θεῖον · καὶ οὕτως ἥξει τὸ πανταχοῦ ὢν καὶ οὐδαμοῦ · καὶ μὴ καλουμένη,[1524] πρόσφερε θυσίας τοῖς … … μὴ τὰς προσφύρους, μὴ τὰς θρεπτικὰς αὐτῶν, καὶ προσηνεῖς, ἀλλὰ τὰς ἀποθρεπτικὰς αὐτῶν, καὶ ἀναιρετικὰς[1525] ἃς προσεφώνησεν Μεμβρῆς τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ Σολομῶντι,[1526] αὐτὸς δὲ μάλιστα Σολομῶν ὅσας ἔγραψεν ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ σοφίας · καὶ οὕτως ἐνεργοῦσα, ἐπιτεύξῃ τῶν γνησίων καὶ φυσικῶν καιρικῶν · ταῦτα δὲ ποίει ἕως παντελειωθῇς τὴν ψυχήν. Ὅταν δὲ[1527] ἐπιγνοῦσα αὐτὴν τελειωθεῖσαν, τότε καὶ τῶν φυσικῶν τῆς ὕλης[1528] κατάπτησον, καὶ καταδραμοῦσα ἐπὶ τὸν Ποιμένανδρα καὶ βαπτισθεῖσα[1529] τῷ

1519. τῶν τῶν] F. l. τούτων.
1520. F. l. προσποιῆσαι.
1521. F. l. πεινῶντες.
1522. C
— F. l. ὦ γύναι. — F. l. ἐν τοῖς κατ΄ ἐνέργειαν.
1523. F. l. μοίραις. C οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας.
1524. τὸ] F. l. ὁ.
1525. F. l. ἀποτρεπτικὰς.
1526. Μεμβρῆς] peut-être Memphrè e dynastie (Canon d'Eusèbe, texte arménien. 1, 214).
1527. κυρικῶν A. — ἐποίει A. — F. l. ἕως ἂν τελειωθῇς.
1528. F. l. ἐπιγνῷς αὐτὴν.
1529. F. l. ποιμάνδρα.

κρατῆρι, ἀνάδραμε ἐπὶ τὸ γένος τὸ σόν.

9. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλεύσομαι τῆς σῆς ἀτελειώτητος · ἀλλ' ὀλίγῳ ἐπέκτειναι καὶ ἀνένεγκαι χρῆμα τὸ ζητούμενον · ἤνεγκεν[1530] μὴ ἐλαττεῖ (?) καὶ ἐνήλατος εὑρίσκεται.

Ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος καὶ μετ' ὀλίγα · ἓν πρᾶγμά ἐστὶν δύο[1531] ὠὰ καταποτασόμενος, καὶ διαφόρως γενόμενον, τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ[1532] ψυχρὸν, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ τὰ δύο ἓν ἔργον ποιοῦσιν. Ἔστιν οὖν κατανοῆσαι τοῖς δύο ὠθιακοῖς χρώμασιν καὶ ἐκπλαγῆναι[1533] τὰς τῶν χρωμάτων ἀμοιβὰς τὰς ἀπὸ τῶν ὠθιακῶν, καὶ τῶν[1534] φθασάντων · καὶ γενέσεις τῶν χρωμάτων ὅτι παρὰ τὸ ἐλάμνεσθαι[1535] ὕλη ἐστὶν, καὶ μεθ' ἕτερα καὶ αὐταὶ παρατηρήσεις καὶ οὐχ ὁμοίαι ἐξέρχονται · διὰ τί ; (f. 255 v.) οὐχ ὅτι φθονοῦνται ; φθονοῦνται μήτις[1536] ἐξ αὐτῶν νοήσας τὴν ὁδὸν τῶν καιρικῶν εὕρῃ. Ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι οὐ μόνον τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ πᾶσα τέχνη πάντοτε οὐχ ὁμοία ἐξέρχεται, ἀλλὰ καὶ ποτὲ μὲν καλῶς, ποτὲ δὲ ἐναντίως. Νέον, φημί[1537] · ἀλλ' ἴσασιν οἱ τεχνῖται οἱ ἰδόντες τῶν σφαλμάτων τὰ αἴτια, ὅτι τόδε παρὰ τόδε ἐποιήσαμεν, καὶ τοῦδε ἠμελήσαμεν, καὶ τοῦδε ῥαθυμότερον[1538] ἐποιήσαμεν.

10. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλεύσομεν. Εἰσὶν οὖν δύο ἀγωγαὶ τῶν καιρικῶν βαφῶν, μία ἀπὸ ὠμῆς, καὶ μία ὀπτὴ, < αἳ > εἴδη βάλλουσιν.[1539] Ἀλλ' ἡ μὲν ὀπτὴ πολλοῦ μόχθου ἀπολέλυται, παμπόλλου δὲ ἐπιτυχίας χρήζει, καὶ μετὰ βραχὺ, ὡς εἶπεν ἡ θεία Μαρία. Τῆς οὖν ὀπτῆς διαφοραὶ πολλαί

1530. ἐπεκτεῖναι καὶ ἀνενέγκαι A. — ἤνεγκεν] F. l. ἀνάγκη (M. B.).
1531. A mg. : Une main.
1532. F. l. καταποτισόμενος (mot suppo
1533. ὠθιακοῖς] F. l. ὠοθιακοῖς (mot suppo ὠοθυτικά, le de l'œuf : (M. B.).
1534. ὠθιακῶν] F. l. ὠοθιακῶν (M. B.).
1535. ἐλάμνεσθαι] F. l. ἐλαύνεσθαι.
1536. A mg. inf. du f. 255 r. : gro ὧδε ὁ νοῦς ὁ νοεῖν δυνάμενος καλῶς καὶ ὕγιος (pour ὑγιῶς ?).
1537. νέον] ναί A. F. l. ναί.
1538. τοῦδε ῥαθυμότερον] F. l. τόδε ῥαθυμότερον.
1539. βάλλουσιν] F. l. βάπτουσιν.

εἰσιν ὑγρῶν καὶ φώτων · αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν σὺν ὕδατι ὀπτοῦνται, αἱ δὲ οἴνῳ · τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἄνθραξιν γίνεται ἐν ποσότητι χρόνον, τὰ δέ φυσῶνται πάλιν τῇ ποσότητι, τὰ δὲ λασοτίοις,[1540] τὰ δὲ φούρνοις · καὶ ἄλλα ἠστείαι, καὶ ἄλλα ἄλλοις καὶ μετὰ καὶ[1541] τῶν πάντων ἁπλῶς πολλὰ οἷον ἐπὶ τοῦ μέλανος τὰ τῆς διαφορᾶς ᾠῶν οὕτως μέλαν κοράκων, κορυννίων, κατακοραὶς βάθει, τεφρῶδες ἐν ταῖς[1542] ζωγραφουμέναις ὀθώναις, ποιεῖ δένδρα, ἢ πέτρας, ἢ ὕδατα, ἢ ζῶα, πάντα ὁμοίως, καὶ τῶν ἄλλων χρωμάτων τῶν προλεχθέντων, ὧν ἔχεις[1543] τὰς ἀποδείξεις ἐν κάππα στοιχείῳ · καὶ ἡ ποσότης τῶν χρωμάτων. Ἐὰν γὰρ ἀκούσῃς ὤχραν ξανθὴν, μὴ ἁπλῶς ὑπολά- (f. 256 r.) βῃς, καὶ μεταπαρασκευάσαντα μυστικῶς πρὸς μόνον τοὺς κωλύτας ἔχειν · τὰ γὰρ ζητούμενα πάντα ἐν τῇ τέχνῃ κατώρθωσαν.

11. Ἔχουσιν οὖν φύσιν αὗται αἱ βαφαὶ καὶ πολλὰ σήπτεσθαι, καὶ ὀλίγα, τουτέστιν γίγνεσθαι καὶ ἐν καμινίοις ὑελοψικοῖς, καὶ ἐν χωνείαις μεγάλαις καὶ μικραῖς, καὶ ἐν διαφόροις ὀργάνων < διὰ > φώτων,[1544] καὶ ἐν ποσότητι αὐτῶν · καὶ ἡ πεῖρα ἀναδείξει, μετὰ καὶ τῶν ψυχικῶν πάντων κατορθωμάθων. Ἔχεις οὖν τῶν φώτων τὰς ἀποδείξεις ἐν τῷ[1545] Ω στοιχείῳ, καὶ πάντων τῶν ζητουμένων · ἔνθεν ἀπάρξομαι, πορφυρόστολε γύναι.

✳✳

1540. τῇ] τὴν A. F. l. τινὶ. — A mg. τὴν καραλήνα] λέγ < ει, > avec renvoi à λασοτίοις.
1541. F. l. ἱστίαις (feux de chiffons ?) (M. B.).
1542. F. l. κορωνῶν, κατακορὲς.
1543. ὧν] ῶ A. F. l. ὦ < γύναι. >
1544. F. l. ὀργάνοις.
1545. ἐν τῷ Ω στοιχείῳ] C

1.1.53 3. — 52. ἙΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ ΑΠΛΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.

Transcrit sur A, f. 264 r. — Collationné sur B, f. 88 r. (à partir du 2).

1. Βλέπε δὲ μὴ πλανηθῇς καὶ τὸν μόλυβδον καὶ τὸν χαλκὸν < οὐ > μόνον ξανθώσῃς, ἀλλὰ καὶ τὰ μεταλλικὰ εἴδη, τὰ λεγόμενα χρυσοζώμιον, καὶ χρύσολον, ἅτινά εἰσιν τὸν ἀριθμὸν πλέον ἢ ἔλαττον οη′ · οη′ δὲ[1546] πλέον ἢ ἔλαττον εἶπον, ὅτι ἔλαβεν ὑδράργυρον. Δεῖ δὲ γινώσκειν πεῖραν καὶ τὴν δύναμιν μνημονεύει περὶ τῶν φώτων < καὶ > διοπτᾶν ἢ[1547] εἰσκρίνοντα τὸν σίδηρον. Οἱ μὲν γὰρ ἡμίωριον μόνον ὤπτησαν, οἱ δὲ[1548] ὥραν α′, ἄλλοι δὲ β′, ἕτεροι γ′, τινὲς δὲ καὶ δ′.

2. Ἐλαφρὰ φῶτα πᾶσαν τὴν τέχνην ἀναφέρει, καὶ τὰ χρώματα[1549] ὄπτα, καὶ ἔα τέως ἀποψυγῇ · ἐν ὑέλοις βλέπῃς τὸ γινόμενον · οὕτως[1550] ξανθοῦται διὰ τῆς λειώσεως καὶ ἑψήσεως.

3. Τοῦτο τὸ θεῖον ὕδωρ τὸ δίχρωμον, τὸ λευκὸν καὶ ξανθὸν, μυρίοις[1551] κεκλήκασιν ὀνόμασιν. Ἄνευ οὖν τοῦ θείου ὕδατος οὐδέν ἐστιν · τὸ γὰρ (f. 264 v.)[1552] ὅλον σύνθεμα δι᾽ αὐτοῦ ἀναλαμβάνεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ὀπτᾶται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ καίεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ πήγνυται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ξανθοῦται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ σήπτεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ βάπτεται, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἰοῦται[1553] καὶ ἐξιοῦται, καὶ ἑψεῖται. Φησὶν γάρ · Ἐπιβαλὼν ὕδωρ θείου ἄθικτον, καὶ κόμμι ὀλίγον,

1546. *F. l.* χρυσοΰλον (*M. B.*).
1547. *F. l.* < ὅτι > πεῖρα. — *A mg.* : μνημονεύει περὶ τῶν φώτων. — *F. l.* μνημονεύειν. — *F. l.* δεῖ ὀπτᾶν.
1548. εἰμίωρον *A*.
1549. *Le ms. B (titre :* περὶ φώτων*) donne seulement la phrase* ἐλαφρὰ — ἀναφέρει, *puis notre morceau* 3, 10, 1, *et continue celui-ci avec notre* 3.
1550. ἐᾶτε ἕως *A*.
1551. θεῖον *om. A.* — καὶ] τὸ *B*.
1552. *C*
1553. σήπεται *B*, *mel.*

πᾶν σῶμα βάψεις. Ὅσα γὰρ ἀπὸ ὕδατος ἔσχον γένεσιν,[1554] ταῦτα τοῖς ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀντιπάσχει. Ὥστε ἄνευ τοῦ καταλόγου τῶν[1555] ὑγρῶν πάντων, οὐδέν ἐστιν ἀσφαλές.

4. Ἐμνημόνευσαν δέ τινες, τάχα δὲ καὶ οἱ ὅλοι, ὅτι δεῖ τοῦτο τὸ[1556] ὕδωρ ζύμης χάριν καταφθεῖραι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον τοῦ μέλλοντος βάπτεσθαι σώματος, εἴτε ἀργύρου, εἴτε χρυσοῦ. Ἐὰν ἄργυρον ἐθέλης[1557] βάπτειν,[1558] ἀργύρου πέταλα συσσήπτει · ἐὰν χρυσὸν, χρυσοῦ πέταλα[1559] · ὁ γὰρ Δημόκριτος · Ἐπίβαλλε, φησίν, χρυσοῦ ὕδωρ κοινοῦ, καὶ βάψεις, καὶ χρυσὸν καὶ καταβάψεις · ὁ γὰρ εἷς ζωμὸς καὶ τὰ ἀμφότερα σήπει[1560] κατηγορεῖται. Ζυμοὶ τοίνυν χρὴ ἐκ τοῦ ὁμοίου τὸ ὕδωρ τοῦ θείου ἢ ἄργυρον,[1561] ἢ χρυσόν. Ὡς γὰρ ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου, ὀλίγη οὖσα, τοσοῦτον[1562] φύραμα ζυμοῖ, οὕτω καὶ τὸ μικρὸν ἢ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ < διὰ > τοῦ[1563] ὄξους ἐστίν.[1564]

**

1.1.54 3. — 53. La Céruse.

Transcrit sur A (continuation du texte précédent).

1554. βάπτεις B. — γέννησιν A.
1555. ὥστε] ὡς ὅτι A.
1556. C
1557. ἐθέλης βάπτειν] ἡ ἀ λῆς βάπτην A. Corr. conj.
1558. εἴτε — ἢ χρυσόν]. Texte omis ici dans B et dans 3, 10.
1559. συνσήπτει A.
1560. F. l. σήπειν.
1561. F. l. ζυμοῦν.
1562. C
1563. Réd. de B : τὸ μικρὸν puis le signe de l'or surmonté de la finale ου, puis τὸ πᾶν μέλλει ξηρίον ζυμοῦν (fin du texte dans ce ms. qui ne le morceau 3, 53).
1564. A mg. après λίπι (λείπει), puis le et le

1. ... ... δύναμις · μετὰ δὲ τὴν ἐργασίαν τὸ ψιμμίον ὕδατι ὑετίῳ γλυκιζόμενον, καὶ ἐώμενον καταστῆναι · τὸ δὲ ὕδωρ ἀπόχεε ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ εὑρίσκεται πάνυ λευκότατον · καὶ ἡ λιθάργυρος ἡ κοινὴ μολύβδου ἐστὶν, θαυμαστὴν δύναμιν ἔχει, κοινωνίαν ποιούμενος τῷ ὄξει · ἡ γὰρ καὶ αὐτὸ ἀσώματον[1565] εὑρίσκεται, ἁλμιζόμενον δὲ καὶ γλυκιζόμενον, καὶ αὐτὴ λευκοτάτη εὑρίσκεται καὶ πάνυ παρεμφαίνουσα τὸ ψιμμίθιον. Θαυμάζω δὲ καὶ τὸ σηρικὸν πῶς ἐν τῷ πυρὶ ξανθοῦται, καὶ τὸ σανδαράχην δύναμιν[1566] ἔχει θαυμαστήν.

*

**

1.1.55 3. – 54. ΠΕΡΙ ΛΕΥΚΩΣΕΩΣ.

Transcrit sur A (continuation, sans titre, du texte précédent). – Même texte, avec le titre, dans B, f. 90 v., et dans K, f. 5 v., jusqu'à μυστήριον *(ligne 3).*

1. Γινώσκειν ὑμᾶς θέλω ὅτι πάντων ἐστὶν κεφάλαιον ἡ λεύκωσις,[1567] μετὰ δὲ τὴν λεύκωσιν εὐθὺς ξανθοῦται τὸ τέλειον μυστήριον,[1568] [τοῦτό ἐστιν ἴωσις, πάλιν διὰ τοῦ ὄξους, τὰς θείας δυνάμεις ἀποτελοῦσιν.[1569] Ἐμφανήσω ὑμῖν πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ἐλαίου θείου. Διηγήσομαι δὲ[1570] ὑμῖν [λευκὸς] τὰς λευκώσεις τῶν μολύβδων ἀπεργάσας, ἢ < τοῦ > πνεῦμα[1571] βάπτειν ἡ γέννησις, ἵνα πνεῦμα βά- (f. 265 v.) ψειν · ἄνευ[1572] γὰρ τῶν μολύβδων

1565. τὸ *puis le signe de* ὄξος, *puis* ἡ γὰρ ... (*f. l.* εἰ γὰρ ...)
1566. *F. l.* σανδαράχιν (*forme néogrecque de* σανδαράχιον ?).
1567. Γινώσκειν – μυστήριον] *même texte* 3, 40, 1.
1568. *A* μυστήριον, *B et K continuent avec le texte de* 3, 40, 2 *et* 3.
1569. *F. l.* ἀποτελοῦσα.
1570. *F. l.* θειώδους (*M. B.*)
1571. *Au lieu de* λευκὸς, *il faudrait peut-être lire* πῶς δεῖ *et plus loin* ἀπεργάσασθαι.
1572. *F. l.* τὴν γένεσιν, ἵνα βάψῃ.

οὐκ ἔστιν τέλειον · ὁ γὰρ μόλυβδος πᾶσαν οὐσίαν ἐξετάζει. Καὶ θαυμαστῶς ἀνεγράψατο ὁ φιλόσοφος τῇ λοξῇ διηγήσει[1573] · ἐὰν τὰ ἐξετάζοντα εἰς τὰς οὐσίας εἰσκριθῶσιν, ἀνεξάλειπτον ἔχει τῶν (?) τὴν φύσιν.[1574]

2. Γινώσκειν ὑμᾶς θέλω ὅτι ἡ τελεία ἐξέτασις τὸ ὄξος ἐστίν · β^{ον}' ἐξέτασις ὅτι μόλυβδον περὶ τοῦ β^{ου}' κεφαλαίου ἔφη ὁ φιλόσοφος, ἐὰν τὰ ἐξετάζοντα εἰς τὰς οὐσίας εἰσκριθῶσιν, ἀνεξάλειπτον ἔχει τὴν φύσιν.

∗

∗∗

1.1.56 3. — 55. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.

Transcrit sur A (continuation du texte précédent).

1. Ἑρμηνεύσω ὑμᾶς σὺν προφήταις περὶ τῶν φώτων τὴν δύναμιν[1575] πᾶσιν, ἵνα τελείως τὰς παραδόσεις ἐργάσασθαι, διὰ τὸ μὴ ἀποτυχίαν[1576] γίγνεσθαι ὑμῖν. Περὶ τῶν φώτων γὰρ ἐξέθετο ὁ φιλόσοφος, ὡς ὅτι ἓν εἶδος πολλὰ ἀνατρέπει φῶτα · τὰ φῶτα γάρ εἰσιν τὰ ἐναντία πάσης ἐργασίας · ἐπὶ τῶν προγυμνασθέντων ὑμῖν παραδίδωμι, τῇδε τῇ ἀκολουθίᾳ · εἰ μὲν διὰ ὑελίνων ἀγγῶν ἑψοῦνται τὰ θειώδη, ἀναγκαῖον[1577] χρήσασθαι τοῖς φωσὶν οἷς κέχρηνται οἱ σκιογράφοι, εἴ τίς ἐστι κηροτάκις. Ἀναγκαῖον οὖν τὸ ἄγγος τὸ ὑέλινον διὰ πηλοῦ κεραμικοῦ ἐπιδερματίδα < ἔχειν > ἡμιδακτυλαίαν, ἵνα μὴ τὸ ἄγγος ῥῆξιν ὑπομένῃ[1578] διὰ τῆς θέρμης, οὕτως διαπραξαμένους ὡς ἐᾶται τὰ μέτρα τῶν φώτων[1579] · Ἐὰν δὲ μέλλῃς παροπτᾶν τὰ ἐπὶ τὸ ξανθὸν ἀγόμενα,

---

1573. θαυμαστὸς A.
1574. τῶν] F. l. τοῦτο
1575. F. l. ὑμῖν.
1576. F. l. ἐργάσησθε.
1577. εἰ] ἡ A.
1578. εἰ μὴ δακτυλαίαν A. — ὑπομίνει A.
1579. διαπραξαμένοις ὡς ἐᾶτε A.

ἀναγκαῖον ὑμᾶς χρήσασθαι τοῖσδε τοῖς φωσὶ, ἡ μὲν τοῦ ζώου εἰσχικῷ[1580] (?) καμινίῳ παροπτᾶν, ὅταν κομίσῃς αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τὰ ξανθὰ ἀγόμενα, (f. 266 r.) ἐν τῇ καμίνῳ ἐπὶ ὥρας ΣΤ′ · ὥρας δὲ λέγω τὰς κεκραμένας ... ἀπέχεται, καὶ φῶτα τὰ ἐπὶ τὸ ξανθὸν ἄγονται.

*

**

1.1.57 3. — 56. ΠΕΡΙ ΑΙΘΑΛΩΝ.

Transcrit sur M, f. 116 v. — Collationné sur B, f. 89 r. ;— sur A, f. 14 r. (A¹) ;— sur A, f. 91 r. (A²) ;— sur K, f. 4 v. — sur Lc, p. 205. — Variante M ajoutée K.

1. Αἰθάλαι δὲ λέγονται διὰ τὸ ἀπὸ κάτωθεν < εἰς > ἄνω τὰς τέφρας,[1581] πρὸς ὕψος ἀναπέμπεσθαι τὰς οὐσίας, ἥτις δηλοῖ τὴν τῶν ὑδάτων ἀναγωγήν.[1582] Καὶ πάλιν αἰθάλαι λέγονται διὰ τὸ ἀπὸ τῶν κάτω ἐπὶ τὸ ὕψος χωρεῖν. Ποιήσαντες αὐτοῦ τὴν διήγησιν ἐν τῇ τῶν αἰθαλῶν ἤγουν σταγόνων[1583] ἐκμυζήσει, τὰς σκωρίας τε ἀπὸ τῆς χύτρας ἄραντες ἐλείωσαν, καὶ βαλόντες αὐτὰς τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν ἐξελθούσας ψυχάς. Ψυχαὶ γὰρ[1584] αὗται τῶν σωμάτων ἀφ᾽ ὧν ἐξῆλθον, πάλιν ἀνεκομίσαντο ταύτας διὰ[1585] τοῦ μασθωτοῦ, φάσκοντες ταύτην εἶναι (f. 117 r.) τὴν ἴωσιν, ἀναλογήσαντες[1586]

1580. F. l. ἡμᾶς. — F. l. εἰ μὲν.

1581. λέγεται BA¹·²·K. — ἀπὸ τῶν κατ. BA¹·²·. Lc (B etc.). — τὰς τέφρας] αἱ τέφραι M.

1582. ἥτις — ἀναγωγὴν] ἤγουν τὴν τῶν ὑδ. ἀγωγὴν Lc.

1583. Réd. de Lc : ποίησ. οὖν αὐτῶν τινες τὴν διήγ.

1584. καὶ βαλ. — ψυχάς] ἐκβαλόντες ἀπ᾽ αὐτῶν τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν ἐξ. ψ. Lc.

1585. πάλιν] διὸ καὶ πάλιν Lc.

1586. M mg. inf. (main du 15ᵉ siècle) : ἔψυσι (ἔψησις). ἰόσεις (ἰώσεις). ὄπτησης (ὄπτησις). ἀνάσπασης (ἀνάσπασις). ἐλλίοσης (ἐλλείωσις). — μαστωτοῦ Lc. — Réd. de Lc : καὶ ἀναλογίσ. τὰς πολυχρονίους σήψεις προσέπλ. καὶ συνέπλεξαν αὐτὰς ταῖς λοιπαῖς αἰθάλαις · ἡμεῖς δὲ καλοῦμεν αὐτὰ σώματα κ. θ.

< ἐκ > τῶν πολυχρονίων σήψεων. Καὶ προσέπλεξαν < μετὰ > τῶν λοιπῶν αἰθαλῶν, ἃς καλοῦσι σώματα, καὶ ἡμεῖς σῶμα, καὶ θεῖα,[1587] καὶ θειώδη, καὶ πέταλα χαλκοῦ ἢ ἀσήμου ἢ χρυσοῦ. Καὶ οὕτως εἰργάσαντο[1588] τὴν βαφὴν ἐπὶ τῶν ὑπηρετικῶν ὑλῶν, τῆς δευτέρας αὐτῶν ὑποστάθμης οὐδένα ἀποτίσαντες λόγον.

2. Καὶ ἀπέδειξεν τὸ διὰ τῶν τεφρῶν ἀποσταζόμενον ὕδωρ, εἰπών[1589] · « Καὶ θεὶς τὸ ὄργανον, ἀνακομίζου τὰς τέφρας. » Εἰ οὖν ἡ τέφρα ἐστὶ[1590] τὸ διοργανισθὲν ὕδωρ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀγαθοδαίμων · « Ὅλως[1591] ἡ τέφρα ἐστιν. » Ἕψησις δὲ αὔτη τυγχάνει ἢ καὶ ὄπτησις, ἥτις λείωσις[1592] ὀνομάζεται · δηλονότι διὰ σήψεως, καὶ ἀνασπάσεως, καὶ ἰώσεως,[1593] καὶ παροπτήσεως, λέγοντες οἱ ἀρχαῖοι τὸ πᾶν ἀπαρτίζεσθαι. Καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄλλως οἰκονομεῖσθαι τὴν ποίησιν τοῦ συνθέματος. Τὴν γὰρ ἕψησιν,[1594] καὶ ἀνάσπασιν λείωσιν οἴδασιν οἱ ὑποφῆται τῆς ἐπιστήμης · καὶ τὴν ἴωσιν, ἕψησιν, τὴν δὲ ἕψησιν καὶ ἀνάσπασιν λείωσιν ὠνόμασαν διὰ τὴν[1595] ἄγαν ἐκλέπτυνσιν. Καὶ πάλιν τὸ πῦρ ὠνόμασαν διὰ τὸ θερμαίνειν καὶ καίειν καὶ φωτίζειν < καὶ > παιδίου παίγνιον καὶ γυναικὸς ἔργον ἔφασαν[1596] οἱ παλαιοὶ τὸ ζητούμενον τοῖς νοήμοσιν. Ἀλλ᾽ οὐ διὰ τοῦτο ἀναγκασθησόμεθα πάντως διὰ πυρὸς τὴν ἴωσιν κατεργάζεσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν βαπτομένων λίθων, τουτέστιν

1587. σῶμα] σώματα A^{1}.

1588. ἀσήμου] ἀργύρου en signe A^{1} ; en toute ^{2} K Lc. — καὶ οὕτως] τινὲς δὲ Lc.

1589. καί τις ἀπέδειξε Lc.

1590. εἰ — ἐστὶ] ἡ τέφρα τοίνυν ἐστὶ Lc.

1591. ὁ Ἀγαθ. φησί Lc.

1592. Au lieu de ἥτις, M donne un trait surmonté de 2 point ∸. — ἢ καὶ ὄπτ. ἥτις καὶ ... Lc.

1593. ὀνομάζονται M. — Réd. de Lc, aprè Οἱ ἀρχαῖοι δέ φασι διὰ σήψεως, κ. ἀ. κ. ἰ. κ. παρ. τὸ πᾶν ἀπαρτίζ.

1594. τὴν ποίησιν] τὴν puis le signe de πυρίτης M ; τὸν puis le même signe BA$^{1. 2.}$ K ; τὸν πυρίτην (en toute

1595. ὠνόμασαν — διὰ τὸ θερμ.] ὠνόμασαν · διὰ δὲ τὸ θερμ. Lc.

1596. καὶ καίειν om. A$^{1. 2.}$ K ; hab. B Lc.

ὑδάτων ἀναγωγῆς καὶ τὴν ἐκ ψυχρᾶς τελουμένην[1597] πορφύραν. Λέγω δὴ < ὅτι > σαφῶς ἡμᾶς ἡ πεῖρα διδάξει εἰ τὸ ἀληθὲς,[1598] ἓν ἔργον τέλειον καὶ ἄφευκτον ἐπι- (f. 117 v.) τελοῦσα ξηρίον.[1599]

3. Μετὰ δὲ τὴν τούτου ἰοποίησιν, ἀνεκομίσαντο αἰθάλας, καὶ προσέπλεξαν[1600] < μετὰ > τῶν λειπομένων σκωριῶν, καὶ οὕτως ἔσχον τὸ πέρας, ἐντεῦθεν ξηρίον τοῖς σώμασιν ἐπιβάλλοντες διὰ τὸ λέγειν[1601] Ζώσιμον · « Οὕτω γὰρ τὰ μὲν πνεύματα σωματοῦνται, τὰ δὲ νεκρὰ σώματα ἐμψυχοῦνται, τῆς ἀπ᾿ αὐτῶν ψυχῆς πάλιν αὐτοῖς εἰσκριθείσης,[1602] καὶ θεῖον ἔργον ἀποτελοῦσιν, ἀμφότερα ἄλληλα κρατοῦντα καὶ[1603] ὑπ᾿ ἀλλήλων κρατούμενα. Τὸ γὰρ φεῦγον πνεῦμα τοῦ διώκοντος[1604] σώματος ἔτυχεν, διδαχθέντος ἤδη πυριμάχειν ἐν τῷ πυρί. Καὶ τοῦτο ἐστιν, ὡς οἶμαι, τὸ τοῦ φιλοσόφου ὕδωρ ἀσβέστου ἢ σανδαράχης, ὕδωρ νίτρου, ὕδωρ φέκλης, τὸ ἀπὸ τῆς τέφρας τῶν θειωδῶν σκευαζομένων,[1605] ὕδωρ πρωτόστακτον. »

4. Δεῖ οὖν αὐτὴν ἀποστάζειν ὡς τὴν σαπωναρικὴν στάκτην, καὶ ἔχειν αὐτῆς τὰ ὕδατα · σαπωναρικὴ δὲ, φησὶ, στάκτη οὐδέποτε ἐξαιθαλοῦται, ἀλλὰ καταστάζεται. Πῶς οὖν, ὦ ἀγαθοὶ, Ζώσιμός φησιν ὅτι[1606] οὐδαμοῦ ἕστηκεν ὁ νοῦς τῶν γραφῶν, εἰ μὴ ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῷ ἀνασπῶντι[1607] τὸν χαλκόν · καὶ ὅτι τὸ πέρας τῆς τέχνης ὧδε οὐκ ἦν, ἀλλ᾿ ἐν[1608] τῷ διοργανισμῷ καὶ τῇ τούτου πήξει. Ἕτεροι δὲ μόνον τοῖς ληκύθοις[1609] ἔχρισαν ἐπ᾿ ἄμφω τῷ

1597. ἐπὶ τῆς τῶν βαπτ. λ. τ. ὑ. ἀγωγῆς Lc.

1598. λέγω δὴ — διδάξει] ἡ πεῖρα δὲ σαφῶς ἡμ. διδ. Lc.

1599. ἐπὶ τέλους ξηρίον M.

1600. Réd. de Lc : Ἄλλοι δὲ μετὰ τὴν τ. ἰ. τὰς αἰθάλας B etc. — καὶ προσέπλ. αὐτὰς τοῖς λειπομένοις σκωριδίοις Lc.

1601. M mg. : groupe de point

1602. τῆς] καὶ τῆς Lc.

1603. ἀποτελούσης Lc. — κρατοῦνται B etc.

1604. κρατ. εὑρίσκονται Lc.

1605. σκευαζόμενον Lc.

1606. Πῶς οὖν, ὦ φιλόσοφοι, φησὶν Δημόκριτος BA1. 2. K. — ὁ Ζώσιμος δέ φησιν Lc.

1607. διοργανισμῳ A2 K ; διοργανισμοῦ Lc.

1608. ἦν] ἔστι Lc.

1609. λεκήθοις M ; λεκύνθοις BA1. 2. ; λεκίνθοις K ; λεκύθοις Lc. Corr. conj.

συνθέματι, καὶ ἀνακομισάμενοι τὸ ὕδωρ, προσέπλεξαν[1610] τῇ οἰκείᾳ ἀσβέστῳ λειώσαντες ἐν θυείᾳ, οὐ σταθμῷ, ἀλλ᾽ ὅσον[1611] ὑπερέχει τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ, δακτύλους δύο, (f. 118 r.) ἢ τρεῖς, ἢ τέσσαρας.[1612]

✶✶

1610. ἐχρήσαντο B etc. F. l. λεκίθοις ἔχρισαν (?) C ἄμφω] ἀμφοτέρῳ Lc, mel.

1611. θυΐα mss.

1612. ὑπερέχοι ἂν Lc.

2 Traduction.

2.1 Troisième Partie. – Zo

2.1.1 3. – 1. Le Divin Zo [1] – Leçon 1.

1. La compo
vement et la re
l'e [2] et la fixation de l'e
o
et tirée
agissant sur elle-même, dérivée d'une seule e
ploi) de
de
recherche multiple et infiniment variée de toute
de la nature, subordonnée à l'influence lunaire et à la me
temps, le
la nature se transforme.

2. En disant ce
qui se tenait debout devant moi, en haut d'un autel en forme de coupe.[3] Cet autel avait quinze marche
tenait debout, et j'entendis une voix d'en haut qui me disait : « J'ai accompli l'action de de
vers l'ob

---

1. AK : « Sur la vertu et la compo
2. Sé
auxquel
3. Ou de fiole (voir le *Introd.*, p. 132, 138 et suiv. ; ou plutôt le *Introd.*, p. 143 et suiv.). Tout ceci e
chimique
d'efferve

la lumière. C'e
nature é
je deviens un e

Ayant entendu la voix de celui qui se tenait debout sur l'autel en forme de coupe, je lui demandai qui il était. Et lui, d'une voix grêle, me ré [4] le prêtre de sanctuaire
au matin précipitamment, et il m'a violenté, me pourfendant avec un glaive, et me démembrant, suivant le
a enlevé toute la peau de ma tête, avec l'é
il a mêlé le [5] et il le
traitement. C'e
corps, à devenir e
subie). » Comme il m'entretenait encore, et que je le forçais de me parler, se
chairs. Et je le vis (changé en) petit homme contrefait, se déchirer lui-même avec se

3. Rempli de crainte, je m'éveillai et je songeai : « N'e
là la compo
compris ; et je m'endormis de nouveau. Je vis le même autel en forme de coupe, et, à la partie supérieure, de l'eau bouillonnante et beaucoup de peuple s'y portant sans relâche.[6] Et il n'y avait personne que je pusse interroger en dehors de l'autel. Je monte alors vers l'autel, pour voir ce spectacle. Et j'aperçois un petit homme, un barbier blanchi par le
regarde

---

4. L : « Je suis celui qui e ὢν au lieu de Ἴων.
5. Voir le *serpent Ouroboro*, p. 23.
6. Allégorie de la condensation de

de l'eau et celle de
terme
mutation. » Je lui demandai encore : « Quelle mutation ? » Et il me
ré
homme
e
un e
d'e
et le peuple poussant de
cuivre, tenant dans sa main une tablette de plomb.[7] Il me dit le
mot
qui sont soumis au châtiment de se calmer, de prendre chacun une
tablette de plomb, d'écrire de leur pro
levé [8]
soit dévelo
me dit : « Tu as contemplé, tu as allongé le cou vers le haut et
tu as vu ce qui s'e
me dit : « Celui que tu vois e
de
L'autorité lui a été donnée sur cette eau et sur le

4. A

Je lui dis : Quelle e
là l'eau blanche et jaune bouillonnante, l'eau divine ? Et j'ai trouvé
que j'avais bien compris. Je dis qu'il e
d'écouter, beau de donner et beau de recevoir, beau d'âtre pauvre et
beau d'être riche. Or, comment la nature apprend-elle à donner et
à recevoir ? L'homme de cuivre donne et la pierre liquéfiée reçoit ;

7. Allégorie du molybdochalque, placé sur la kérotakis, ou la constituant.
8. Voir plus loin la vendange d'Hermè

le minéral donne et la plante reçoit ; le
fleurs reçoivent ; le ciel donne et la terre reçoit ; le
donnent le feu qui s'élance. Dans l'autel en forme de coupe, toute
cho
toute
toute
fleurissent et toute
la méthode, par la me
que se fait l'entrelacement et la dissociation de toute
liaison ne se produit sans méthode. Il y a une méthode naturelle, pour
souffler et pour aspirer, pour conserver le
pour le
en un mot, concordent par la division et par l'union, sans que
la méthode soit négligée en rien, la nature e
nature, étant retournée sur elle-même, se transforme : il s'agit de
la nature et du lien de la vertu dans l'univers entier.

5. Bref, mon ami, bâtis un temple monolithe, semblable à la
céruse, à l'albâtre, n'ayant ni commencement ni fin dans sa construc-
tion. Qu'il y ait à l'intérieur une source d'eau trè
comme le soleil. Ob
et prends en main une é
le lieu où se trouve l'ouverture. Un serpent e
trée, gardant le temple. Empare-toi de lui ; tu l'immoleras d'abord ;
dé
réunissant le
un marche
cherche
source, rassemblant (en lui) la couleur, ne le regarde pas comme
un homme de cuivre ; car il a changé la couleur de sa nature et il

e
(à l'état d') homme d'or.[9]

6. Ce préambule e
de
du savoir, de la raison, le
efficace
la vertu poursuit le Tout, en son temps et avec méthode.

7. Que signifient ce
» et ceci : « Au moment où elle e
vertige ? » et encore : « Re
le visage commun de l'œuvre du Tout, et elle ab
pro
sa première apparence, elle croit mourir ? » Et ceci : « Lorsque, parlant une langue barbare, elle imite celui qui parle la langue hébraïque ; alors, se défendant elle-même, la malheureuse se rend plus légère en mélangeant se
L'ensemble liquide e

8. A
transforme la nature, et considère la matière multiple comme étant une. N'ex
suffis-toi à toi-même, de crainte qu'en parlant, tu ne te détruise toi-même. Car le silence enseigne la vertu. Il e
mutations de
l'étain], changé

Prenant du sel, mouille le soufre, de façon à amener la masse en consistance de cire mielleuse. Enchaîne la force de l'un et l'autre ;

9. *Origine* , p. 180. Voir le *serpent Ouroboro*, 1. 4, 5, p. 23. – Ce ré
compliquée le 2.

ajoute
de la couleur blanche, tiré de la coupero
amèneras par degré le cuivre dompté à l'apparence blanche. Fais distiller par la cinquième méthode, au moyen de
sublimée
la matière tu obtiens l'e [10]

*
**

2.1.2 3. — 2. La Chaux.[11]

Zo

1. Je vais vous rendre (le
alabastron[12] e [13] parce qu'elle e
de toute teinture volatile. Prenant donc la pierre alabastron, fais-la cuire une nuit et un jour ; aie de la chaux, prends du vinaigre trè
fabrication divine, un produit qui blanchit au plus haut degré la surface (de
fort, en o

10. Cet alinéa e
attaquer le cuivre, avant de faire agir sur lui le
11. Cet article se compo
pierre philo
citation de Ste *bis*) ; à l'exce
finale du 3, laquelle ex
ou fleurs de cuivre.
12. *Lexique*, p. 4.
13. Voir *Lexique*, p. 7 ; *uf philo* , p. 19. — *Nomenclature de l'œuf*, p. 21.

vapeur sublimée, à me
encore du vinaigre fort, fais élever cette vapeur pendant se
jours, et o
Laisse durant quarante jours le produit (ex
ro
sécher au soleil, et conserve.

C'e
divulguer par la parole ; mais il
Il
la pierre non-pierre, la cho
cho
de Dieu.[14] Pour moi, je la saluerai du nom de (pierre) non donnée
et donnée de Dieu : c'e
la matière. Celle e
my

2. L'e
de genre unique. Or je vous ex
Mélangée avec la comaris, elle produit le
que l'on a nommé chry
puissance de la poudre sèche. Et moi, je vais vous ex
mot *comaris*, cho
(le
détient la puissance féminine, celle que l'on doit préférer ; car le
blanchiment e

Je vous ex
plit se
puissance féminine. Prenant la perle, tu la mettras en décoction
avec de l'huile, dans un vase non bouché, sans couvercle, pendant

14. Voir la note de la p. 19.

3 heure
contre la perle, afin d'en ôter l'huile et tiens, (la perle disponible) pour le
(transformation) matérielle a lieu au moyen de la perle.

2 bis. Ste [15] dit : Prenez (le métal compo
élément [16] et le plus bas, le rugueux et le roux, le mâle et la femelle, à poids égaux, afin de le
le
mène à terme dans la chaleur, de même vous couverez et mènerez à terme votre œuvre,[17] aprè
le
l'avoir fait cuire sur un feu doux, en le dé
virginal.[18] Prenez garde à la fumée. Plongez le produit dans l'Hadè [19] ; [re
soleil et dans de
du lait virginal, en dehors de la fumée. Enfoncez-le dans l'Hadè [20]].

15. Cet alinéa manque dans M ; il e
dans le *Texte grec*, 4, 20, 13, Traité de Comarius. On l'a conservé ici, parce qu'il indique comment le
succe
d'un morceau tiré d'un traité de Comarius, mérite aussi attention : car il prouve que la confusion signalée dans l'*Introd.*, p. 182, entre le
auteurs e

16. Qui s'e

17. L'œuf philo

18. Ex *Lexicon Alchemi Rulandi* (p. 272), c'e
l'eau mercurielle, le mercure de

19. Fond de
l'action du feu ; comme le montrent, par exemple, le *Introd.*, p. 143.

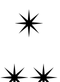
20. Ceci e
parallèle

Remuez avec soin, jusqu'à ce que la pré
consistance, et ne puisse s'échapper du feu. Alors, prenez-en (une partie), et lorsque l'âme et l'e
ne forment plus qu'un seul être, pro
de l'argent et vous aurez de l'or, tel que n'en renferment pas le tré

Voilà le my
de ne point révéler ni publier.

3. On entend par élévation, la montée de [21] : l'eau avec laquelle le produit a été arro
suite de l'association intime du corps avec le soufre.[22] Sinon (le corps) re
du mortier et du filtre pour le

Quant au cuivre, Zo
plupart de
augmente de volume et se couvre de fleurs, qui sont de beaucoup le

2.1.3 3. — 3. Agathodémon.

A
chiment ultérieur, alors aura lieu le jaunissement solide.

✶

21. Fleurs métallique
se sublimant (voir page 71, note 4).

22. On pro
Texte grec, p. 114, note de la ligne 23).

∗∗

2.1.4 3. — 4. Hermè

Si tu ne dé
tu ne donne
de ce que tu attends n'aura lieu.[23]

∗
∗∗

2.1.5 3. — 5. Zo

1. Enfin je fus pris du dé
voir le
jours (fixé
plusieurs re
pas mon chemin. Plongé dans un grand découragement, ne voyant pas comment sortir, je tombai dans le sommeil.

---

23. Cet axiome a été attribué aussi à Marie (ce volume, p. 101), et à d'autre alchimiste
forme métallique, sous laquelle il
en le
plomb et le cuivre volatil
de l'air), de sulfure
l'action du sel marin), etc. D'autre part on leur re
on rétablit ce
et une coloration nouvelle
formation de *Bibl. chem.* de Manget, t. 1, p. 629) : *ut corporeum fiat spirituale sublimando et cum e* .

J'aperçus pendant mon sommeil un certain petit homme, un barbier revêtu d'une robe rouge et d'un habillement royal, qui se tenait debout en dehors du lieu de

fais-tu (là), ô homme ? Et moi je lui ré

parce que, m'étant écarté de tout chemin, je me trouve égaré. Il me dit (alors) : Suis-moi. Et moi, je vins et je le suivis. Comme nous étions prè

petit barbier, s'engager dans ce lieu et tout son corps fut consumé par le feu.

2. A cette vue, je m'éloignai, je tremblai de peur ; puis je me réveillai, et je me dis en moi-même : Qu'e

nouveau je tirai mon raisonnement au clair et je compris que ce barbier était l'homme de cuivre, revêtu d'un habillement rouge, et je (me) dis : J'ai bien compris, c'e

qu'il s'engage dans le lieu de

3. De nouveau mon âme dé e degré. Et de nouveau, seul, je suivis le chemin ; et comme j'étais prè

châtiment

rêtai dé

blanchi par le

aveuglante. Il s'appelait Agathodémon. Se retournant, ce vieillard aux cheveux blanc

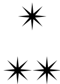
je lui demandai : Montre-moi le droit chemin. Il ne se retourna pas vers moi, mais il s'empre

allant et venant, de ci, de là, je gagnai en hâte l'autel. Lorsque je fus arrivé en haut sur l'autel, je vis le vieillard aux cheveux blanc

céle

effroyable, me

se
demandai : Pourquoi e
bouche, me dit : « Je suis l'homme de plomb et je subis une violence intolérable.[24] » Là-de
et je cherchai en moi-même la raison de ce fait. De nouveau je réfléchis et je me dis : J'ai bien compris par là qu'il faut re
le plomb ; la vision se rapporte réellement à la compo
liquide

2.1.6 3. — 5 bis. Ouvrage du même Zo

1. De nouveau, je remarquai le divin et sacré autel en forme de coupe, et je vis un prêtre revêtu d'une (robe) blanche, tombant jusqu'à se
Quel e
C'e
yeux clairvoyant
nouveau (à terre), je m'endormis encore. Pendant que je montais le quatrième degré, je vis, du côté de l'orient, (quelqu'un) venir, tenant dans sa main un glaive. Un autre, derrière lui, portait un ob
circulaire, d'une blancheur éclatante, et trè
Méridien du Cinabre.[25] Comme j'approchais du lieu du châtiment,

---

24. Dans le 3, il semble s'agir de la calcination de la litharge blanche, o
qui la change en minium rouge. Peut-être aussi e

25. Le Cinabre e
avec un point au milieu. — Voir *Introd.*, p. 108 ; Pl. 2, l. 13 ; et p. 122, note 1. — Ce signe a été aussi le signe du soleil, et plus tard de l'or.

il me dit que celui qui tenait un glaive, devait lui trancher la tête, sacrifier son corps et couper se
se
fussent portée
je (me) dis : j'ai bien compris ; il s'agit de
métaux. Celui qui portait le glaive dit encore : Vous avez accompli l'ascension de
laissait dissoudre le [26] : « l'Art s'accomplit. »

✳✳

2.1.7 3. — 6. Le Divin Zo tation.[27]

1. Pour obéir à son penchant et en vue d'ex
avait fait,[28] il dit : Je vis un autel en forme de coupe ; un e
debout sur l'autel, pré
à la calcination de
du peuple qui se tenait debout, et je dis : Je vois avec étonnement

---

26. Il semble qu'il s'agisse de l'ab
de la coupelle.

27. Cet article e
diverse
Chrétien, Ste
en plus subtil
ab
passage

28. Ce début indique que le texte actuel e
ELc : « Commentaire du Philo
Pano

l'efferve
sont-il
que tu vois, c'e
veulent obtenir la vertu entrent ici ; il
deviennent de
cause du (mot) exercer[29] ; car, en re
deviennent de

2. Démocrite dit quelque cho
tement jusqu'à ce qu'il se forme un *io* jaune comme la couleur d'or, arrivant à l'état d'e *io* » En effet, l'*io* provenant de la sub
signifie l'e [30] En raison de l'accomplissement de la coloration jaune, l'*io* e
transmettent leur pensée de vive voix et la proclament, jusqu'à ce qu'il
« Traite jusqu'à ce que tu puisse
vient de liquéfaction et non d'extraction, car il
σ en τ.[31] — Il dit ainsi : « Fais couler ; » ce qu'il entend de la liquéfaction, comme nous l'avons ex
Fais le traitement, jusqu'à ce que tu puisse
équivaut au mot employé plus haut d'écoulement simultané.[32]

3. L'ex [33] nom employé aussi par ceux qui sont signalé

---

29. Il y a ici un jeu de mot
du mot macération, au sens chimique et au sens moral.

30. Le même mot *io* signifie : rouille de
venin de *Introd.*, p. 254).

31. On peut interpréter ceci par un jeu de mot
deux terme ῥεῦσις, écoulement, et ῥεῦτις, extraction ?

32. Voir *Olympiodore*, p. 78, 101 et 113, note

33. Variété de Pyrite. — Voir p. 47.

le molybdochalque et la pierre été
La pyrite, matière employée à cause de sa faculté colorante,
aprè
cuivre (tiré de la pyrite).
Semblablement le mot argyrite s'emploie pour la matière qui re
aprè
du mercure devient de l'argyrite[34] ; tandis que la pierre été
e
de
prochaine apparition de la couleur d'or par le feu.
Il dit « sidérite » à cause de la néce
combinaison du plomb. En effet le
la sidérite.[35]
4. Semblablement, qu'e
masse e
employant le
la théorie manife
Dans d'autre
avec la saumure additionnée de vinaigre ou d'urine, ou avec le
deux réunis. » Entends d'ailleurs (comme tu le comprends d'aprè
l'écrit, ou comme la cho
en o
demeure (dans la pré
lors du lavage de la compo
5. C'e
trations, dit : Quelqu'un raconte ceci sur un certain So

34. C'e
35. Le
indé
à bout.

vécut antérieurement en Perse. Ce divin So
Il existe sur un pilier un aigle d'airain,[36] qui de
taine pure et s'y baigne chaque jour, se renouvelant par ce régime.
» Puis il dit : « L'aigle, dont nous avons donné l'interprétation,
a l'habitude de se baigner chaque jour. » Comment donc, faisant
entendre la même cho
le lavage quotidien ? Il faut (s'ex
pré
(ambiguë) du philo
l'aigle de cuivre pendant 365 jours entiers ; comme il convient
d'aprè
Pre [37] » Plus bas, il ex
là[38] le lavage par écoulement ; par ce my
l'*io*. Il ajoute, en s'ex
du Nil ; tu trouveras là une pierre ayant un e
coup-là en deux ; met
car son âme e
le courant du Nil, tu trouveras là une pierre ayant un e
» il dé
pendant la macération de notre pierre. Voilà comment tout minerai
de cuivre e
tout minerai de plomb. « Tu trouveras, dit-il, cette pierre qui a

36. Le sens du mot aigle dans ce passage e
traduisait « aigle » par sublimation naturelle (*Biblioth. de* ,
t. 4, p. 571 ; 1754). Mais ce sens ne paraît pas être celui d'O
37. *Uv Hermetis* : « Eau philo
sublimation, la calcination, la fixation » (*Lexicon Alch. Rulandi*, p. 468). — Ce
sens e
38. Lc : « Lave l'*io* plusieurs fois, au moyen de l'écoulement, et c'e
my

un e

6. C'e

distingue lui-même et dit : « Reçois cette pierre qui n'e

une pierre, cette cho

polymorphe qui n'a point de forme, cet inconnu qui e

tous, qui a plusieurs noms et qui n'a pas de nom[39] : je veux parler

de l'aphro

en étant trè

e

dénominations, je ne dis pas ab

nature ; de sorte que si on l'appelle soit : être qui fuit le feu, soit :

vapeur blanche, soit : cuivre blanc, on ne ment pas.

Il dit qu'elle (se réduit entièrement) en nuage condensé, attendu

qu'elle fuit le feu, à la différence de tous le

c'e

Fais-la donc chauffer doucement et éteins-la dans du lait d'âne

de chèvre. [Rends-toi compte, aprè

qu'elle fuit le feu, à la différence de tous le

la vapeur sublimée du cinabre, et que seule elle blanchit le cuivre.]

7. Comment le

savoir que (Démocrite) appelle pierre, la pyrite débarrassée de son

mercure ? Cet excellent philo

sublimée du cinabre e

fabriqué. C'e

dans l'huile de natron, aprè

vase

la vapeur fixée par la chaleur sur le [40] »

39. Voir page 19, note, 1, et Zo , 3, 2, p. 122.

40. Lc continue, en abrégeant tout ce passage : « On l'appelle A

Ainsi donc la pierre, je veux dire celle au moyen de laquelle on obtient la fixation sur le corps (métallique) de la magné
pas une vraie pierre.[41] En effet, il e
(par volatilisation).

Le
autre
dans le déclin de la lune, il y a décroissement de la lumière[42] : Ce déclin ou écoulement ré
autre
son ascension[43] ; tout électrum étant compo
métaux.

8. Ainsi donc, dans son sens pro
cension de la lune[44] ; comme l'a montré l'excellent Philo
employant le [45]
et lorsqu'il dénomme l'aphro

---

parce que cette pierre e
par Séléné (la Lune), qui e
à la p. suivante 8, l. 4.

41. Attendu que le *Bibl. Chem.* de Manget, t. 1, p. 935.

42. Le mercure e
lune à son déclin. — Voir la note 4, plus loin sur le croissant direct, et p. 133 la note 1, relative au déclin, ἀπορία, et à l'effluve, ἀπόρροια, tous deux assimilé à l'écoulement.

43. Allusion au rôle de
la terre et le soleil ; o
l'étain, Vénus le cuivre, la Lune l'argent ; tandis que l'électrum ou asèm, corps consacré à Jupiter (*Introd.*, p. 82, et 97 ; pl. 1, l. 4, p. 104), était souvent formé par l'association de ce *Introd.*, p. 66.

44. Le croissant direct, à concavité tournée vers la droite, ex
se

45. L'argent pro

vue en e
corporellement dans cet astre[46] ; de même aussi, naît et meurt le
(vif) argent,[47] tiré du corps (métallique) de la magné
quant à sa nature.

Nous trouvons encore de
traité de la Vertu en Action de Zo
« Et toi, tu e
suis e [48] » En effet celui-ci étant e
en raison de la sub [49] il
re
il fait à ce corps un e
profondeur ... ... (passage inintelligible).

N'as-tu pas entendu, dit-il, proférer à haute voix cette parole
souvent ré
tout à fait incorporel, jusqu'à de
n'a rien employé pour cela, sauf le mercure et la magné
deux sub
mercure (et) le corps (métallique) de la magné
par l'ex
le
fusion, comme il a été ex [50] Alors, ainsi qu'il
le dit : « rien ne manque, rien n'e
vapeur[51] ; » c'e

46. Ceci se rapporte-t-il : d'une part, au fait que la lune brille d'une lumière empruntée, qu'elle ne produit pas elle-même ? et d'autre part, à l'o
existe en général entre la Lune et le Soleil dans le ciel ?

47. Le mercure.

48. Zo

49. C'e

50. V. p. 78, 101 et p. 113, texte et note 1.

51. V. p. 57. Lc ajoute aprè

voir et de comprendre, voir et comprendre le

9. En effet, que pre [52] lorsqu'il parle de ce qui tombe de la lune à son déclin, et dit où (cela) se trouve, où on le traite et comment cela po
feu ? « Tu le trouveras chez moi et chez Agathodémon. » Par l'ex [53] il parle de l'écoulement, et (cela) devient plus clair par l'addition de ce
» à ceux-ci : « la sub
fixé par le déclin. La nature de la magné
ainsi en totalité le caractère spécifique de la lune,[54] et se dévelo
à l'occasion du déclin (qui ré
De telle sorte que le principe actif tombe (de la lune) par ce déclin, le corps (métallique) demeurant transformé.

Revenons maintenant au déclin et à la faculté de voir et de pénétrer, qui ré
conformément à la nature sé

---

exce
de la magné

52. Lc abrège tout ce passage ainsi : « Hermè
lunaire. De même que la lumière de la lune croît et décroît ; de même notre argent décroît en perdant son corps, d'une façon corre
ou l'ab
doit être réglé afin que l'e
Ste

53. L'auteur joue sur la re ἀπορία)
et effluve (ἀπόρροια), mot
ce langage allégorique semble ex
(lune à son déclin), mercure qui a servi à amalgamer et unir le
laisse en partant un alliage couleur d'argent. Ce
à l'influence lunaire. C'e
symbole

54. C'e

magné
non pendant l'incande
que l'e
de l'incande

10. Comprends ainsi ce que dit O
l'intérieur de la pierre, et tire
e [55] » Ainsi donc, par un semblable déclin, cette
pierre re
re io jaune, établi en principe
comme la couleur d'or ; car ce
que dit aussi Démocrite :

« Traite la pyrite jusqu'à ce qu'elle soit jaune comme la couleur d'or et vérifie si le métal devient sans ombre.[56] S'il ne devient pas sans ombre, ne t'en prends pas au cuivre, mais à toi-même : c'e
que tu n'auras pas bien o
devenu jaune et sans ombre, teigne tout corps en or et devienne comme la couleur d'or. »

Il faut dè
ombre, comme la couleur d'or : s'il ne devient pas sans ombre, il ne peut teindre en jaune comme la couleur d'or. En effet, il n'e
pas d'or (ou doré) quant à sa qualité, puisque ce sont certaine
qualité [57] a pour étymologie
le mot fabriquer.[58] (Le jaune) produit une teinture, en raison de sa qualité dorée ; car il e
qualité

55. Voir page 129.

56. C'e

57. ποιότης.

58. ποιεῖν. — Jeu de mot
l'or.

dorer ; attendu que si la couleur ne po [59]
dans sa pro
en or. Mais notre or, qui po
l'or et teindre en or. C'e
qualité devient or et alors elle fait de l'or.[60]

11. Voilà pourquoi la Couronne de [61] dit que la qualité, par la transmutation, réalise ce que l'on cherche. Il nous persuade et nous invite à l'interroger, disant : « Quelle e
qualité ? » Il ré
dans le
ne devient pas de l'or, po
faire de l'or. » Ainsi donc, comme il le dit, vérifie si le jaune e
devenu sans ombre, c'e io jaune
comme la couleur d'or. Ce qu'il faut donc vérifier, c'e
e

Le commentateur poursuit en ex
et alambiquée

12. ... ...

Si tu commence
parfait et solide. Dans le cas où il ne serait pas exact, il faut

---

59. Le grec porte « blanche ; » ce qui semble une erreur de co

60. En d'autre
métallique qui en e
qualité ré
pierre philo
par-là de l'or véritable. Toute la théorie de
subtile

61. Zo
plement : « Ste Στέφανος,
couronne, e

ob
le blanchiment passe, le jaunissement passe aussi.

13. Il sera néce
et de le prolonger. Hermè
mois, à partir du mois de Méchir ; O
de l'aigle, exige une année entière. A
ménique
ré
8 centaine
(fois) la combinaison doit être remaniée, et décompo
blanchiment devienne parfait et s'accomplisse en vue d'un jaunis-
sement parfait et solide. Zo
« Ne craignez pas de multiplier le
l'eau[62] de
le rend plus apte à la teinture. »

On n'a pas traduit la fin de ce , qui e
intérêt.

14. Il convient d'admirer le concours de
tions incorporelle
merveilleuse Chry

La chaleur du feu, la liquidité de l'eau, le froid de l'air, toute
qualité
(métallique) de la magné
formation. Où sont donc ceux qui disent qu'il e
changer la nature ? Car voici que la nature de
acquiert la qualité dorée ; de même le molybdochalque s'e
en prenant la qualité dorée, et s'e
l'argent commun se change par notre o

62. C'e

Le
la traduction.
18. La pré
triade par l'ex
d'une triade à élément
partagée, constituée par de
par la providence du premier auteur, cause et démiurge de la création. Par suite, il e
suivant la triade ce qui e
c'e
le chaud, et le froid, et le fluide, d'abord triade première indivisible, et puis unité divisée.

On juge inutile de donner la traduction du commencement du 19.

19. ... ... (Zo
cuivre dans la compo
toute autre cuisson ; (il veut) convaincre ceux qui brûlent au moyen du soufre, de l'arsenic, ou de la sandaraque, que l'on ne réussit pas avec ce
blanche, mais noire, et ne peut plus ensuite être blanchie. Mais si on la chauffe avec la compo
par le lavage, ainsi qu'il a été écrit.
20. A la fin (la matière) e
O,
Et Zo
blanchissement : car à ce moment deux cho
le blanchissement et le jaunissement. » Rien n'e
jauni plus tard ; mais on blanchit et on jaunit dans une o
continue, suivant l'unité de cette compo

e
conjonctive, le
par la triade distinctive, elle
de Démocrite s'ex
vinaigre de saumure, ou comme tu l'imagineras. » Il déclare d'abord que le cuivre ne teint pas, mais que le cuivre brûlé par l'huile de natron, aprè
plus beau que l'or. Le cuivre ne teint pas, tant qu'il conserve une e
d'autre
que le cuivre soit teint, pourrait-on réussir à teindre le
soumis à l'action du feu ? Mais cela suffit pour montrer pourquoi la première o

21. Quant à nous, nous remarquerons aussi que la cuisson par l'huile de natron a été mentionnée par le Philo
comme ré
regarde dans un miroir ne regarde pas le
font entendre, comprenant la réalité à travers le
tive
« par l'huile de natron, » afin de nous faire comprendre la vérité. Voilà pourquoi au lieu de
la dénomination « huile de natron. » Le métal e
compo
Dans celui-ci il e
l'extérieur et jauni à l'intérieur.

22. Il faut mettre (le métal) au feu, seulement pour l'échauffer, et prendre garde qu'il ne se produise de la fumée ; car s'il se produit de la fumée, la couleur disparaît.[63] C'e

63. Il s'agit : soit d'un métal ou d'un alliage, teint en jaune d'or avec le concours

et excellent Démocrite ... dit au sujet du cuivre : « Ne le chauffe
pas tro
ne l'ex
car il se volatilise. Ex
ardent ; conserve-lui toute sa matière sublimable et rends-le pareil
au jaune d'œuf. » Nous interprétons (cet auteur, en admettant)
que par l'ex
l'ex
toute calcination et toute action directe de la flamme. Dans cette
vue il modère le feu et l'air, afin d'éviter la calcination qui sé
(le
feu, bien feutré, pour enduire à l'extérieur le
ou trois re
l'échauffement. Non seulement il se sert de ce lut, mais encore il
prend soin d'enduire le

De même que le Démiurge, aprè
l'élément liquide, place l'eau au-de
l'o
la compo
encore que (le Démiurge) a ordonné que le soleil, en accomplissant
son cours, passe au-de
le
surface ; de même l'o
et à travers, afin que ce
de la combustion. Et cette intelligence démiurgique, o
compo

---

d'un compo
jaune, analogue au laiton, renfermant un compo
zinc. Le

de façon à tempérer l'action (du feu) sur le
au-de
quatre, voilà combien de fois le feu doit être suspendu. C'e
qu'il faut un grand tempérament, afin d'éviter que tout le produit
ne soit brûlé et toute la partie liquide perdue. Car il dit : « Tout
le liquide, par la violence de l'action du feu, serait perdu. »

23. Ainsi, toute la vapeur contenue dans la compo
conservée et celle-ci devenue de la couleur du jaune d'œuf, passons
à la seconde et grande macération. C'e
nature, qui révèle la nature recélée dans la profondeur intime.
A ce passage se rapporte le dire de Ste
philo
du corps. » Ici voyons Démocrite disant : « Rien ne manque, il
n'y a plus rien à ex
l'eau.[64] » Ste
inintelligible). Mais nous enlevons le
voir sa beauté, de contempler la belle forme de la beauté ineffable,
la grâce du trône d'or. Que faut-il donc faire ? Comment ferons-
nous l'enlèvement de l'eau[65] ? » Mais si le feu e
traitement de
le métal ne peut être chauffé sans feu, que ferons-nous ? O
nous sans feu ? Et que sera un commencement n'ayant pas de fin,
dans cette o
dire notre philo
ce profe

---

64. V. page 57, 29.

65. Ou la montée de l'eau. Le Texte de Ste
(Ideler, t. 2, p. 207), e
la citation de Ste
que Zo

la pratique, sans le comprendre parmi le
son ex
je ne dis pas du plomb ordinaire, mais notre plomb, étends-le sur une largeur double. A
d'un outil, o [66] » Fais bien attention, dit-il : si tu e
lave, pre [67] » Zo
« Prenant du sel, extrais le soufre blanc, en mouillant avec un jus acide. » Ste
matière, il y aura une dé

24. Notre libéral et parfait Ste
(dit) : « Met [68] la vapeur sublimée, place (le mélange) dans un sac de lin trè
superflu sera ainsi extrait plus vite. Met
en quantité égale, mouille avec une liqueur acide, jusqu'à ce que le produit ait pris une consistance pâteuse ; puis fais sécher, en broyant avec du vinaigre de natron. Celui qui o
homme parfait ; il suit la marche pre
marche indirecte et détournée. » Pour celui qui préfère ado
une voie plus agréable et dé
Prends du natron 2 partie
2 partie
trè
aux feuille

66. Ceci se rapporte à l'emploi de la kérotakis, où le métal e
de *Introd.*, p. 143 et 144).

67. Voir la vendange d'Hermè

68. *Caputa mortuum*, ré *Turba* : « *Illum igitur fumum su fci misceto, donec coaguletur.* » (*Bibl. chem.* de Manget, t. 1, p. 449).

le commencement et la fin de l'ex

*

**

2.1.8 3. — 7. Sur l'Évaporation de l'Eau Divine (qui fixe le Mercure).[69]

1. Me trouvant une fois dans vo [70] afin de t'entendre, j'admirais toute l'o
le « *structeur*. » Je tombai dans une grande stupéfaction, à la vue de ce *poxamo* [71] ;
je pensais, (en considérant) l'intelligence de chaque artisan (de l'œuvre) ; comment, trouvant secours dans leurs devanciers, il perfectionnaient leurs pro

Ce qui me surprenait, c'était la cuisson de l'oiseau[72] soumis à la filtration ; c'était de voir comment il la subit, par le moyen de la vapeur sublimée, de la chaleur et d'un liquide appro
alors qu'il participe à la teinture. Surpris, mon e
notre ob
la vapeur de l'eau divine que notre compo
et teinte. Or je cherchais si quelqu'un de
cet instrument, et (rien) ne se pré

69. Addition de AB.

70. Théo *Origine* , p. 9, 64.

71. Ce sont là sans doute de *paxamo*, le fixateur (?). — A moins qu'il ne s'agisse de Paxamo
Athénée (*Deipn.* l. 9, p. 376 D.)

72. On lit dans la *Bibl. de* , p. 583 : Oiseau d'Hermè
du feu de nature, enclo
naturelle unie à l'humide radical.

je compul
de l'instrument traditionnel nommé *tribico*, la de
pro

Le mot oiseau a donc un sens emblématique. Il s'ex
texte qui suit et par le Introd., p. 149 et 150).

Prenant de l'arsenic (sulfuré), blanchis-le de la manière suivante. Fais une pâte grasse, de la largeur d'un petit miroir trè
perce-la de petit
en l'ajustant bien, un petit récipient, renfermant une partie de soufre ; met
A
point
la céruse.[73] Prends-en un quart de mine et souffle pendant tout un jour, en y ajoutant un peu de bitume, etc. Celle e
de l'appareil.

2. Quant à moi je reviendrai à notre ob
l'écrit lui-même, qu'il n'y a pas blanchiment, puisqu'il conseille de faire durer la cuisson 2 jours et 2 nuit
suffit pour évaporer une grande quantité de soufre. Mais par-là, il fournit un motif à te
a rappelé que l'arsenic e
laquelle j'ai fortement discouru dans le 6e chapitre, sur la cuisson, dans mon livre sur l'Action[74] ; beaucoup d'autre
rappelée ex
qu'enseigne-t-il sur le sujet pré
l'arsenic s'étend jusqu'à l'arsenic non blanchi. » C'e

73. Ce mot semble signifier ici l'acide arsénieux.

74. Ce passage montre que le livre sur l'Action était un ouvrage étendu, dont nous ne po

sens que Démocrite dit : « si la flamme e
se produit ; mais (cela) ne te servira pas maintenant, car tu veux blanchir le [75] »

3. Or comment y a-t-il un homme assez simple pour ne pas entendre par là toute
l'arsenic lamelleux, comme l'ex

Si le [76] sont blanchie
ment à la surface, le métal sera entièrement blanc et il ne perdra pas sa couleur au feu ; il sera blanc dans l'intérieur ainsi qu'à la surface. Or comment n'e
blanchi, là où l'écrit a pre
l'insufflation ; cet arsenic ne contenant aucune (partie) de soufre,[77] mais s'évaporant en nature[78] sous l'action du feu ? Mais si la compo
souffler, mais encore d'ajouter du bitume, afin que par là le Tout soit dé

4. Voilà toute
vous en ête
vous ête

---

75. D'aprè
arsénieux par une oxydation lente : puis on emploie cet acide arsénieux à blanchir le cuivre. Le blanchiment peut se faire aussi avec l'arsenic sulfuré lui-même ; mais alors il e
l'arsenic qui e
assimilé au mercure, ainsi qu'il a été dit à plusieurs re *Introd.*, p. 99 et 239).

76. Le cuivre ?

77. On admet ici et dans le
par erreur par le mot plomb ; le signe étant le même, comme il a été dit plusieurs fois.

78. Acide arsénieux.

mément à ce que j'ai appris jusqu'ici, ayant acce
aussi, le
sur le [79] Or ce procédé s'exécute dans l'Écrevisse.[80]

5. Pour la compo [81] le vase de terre cuite a une ouverture,
de
puisse voir si la matière blanchit ou jaunit. Or l'ouverture du
vase de terre cuite e [82] afin
que le produit ne s'évapore pas ; et que l'alliage de l'Écrevisse[83] ne
s'échappe pas par là. L'o
décoction e
deux fourneaux : le premier, pour le
pour le
y faire digérer l'alliage de l'Écrevisse, ou le
le placera sur la kérotakis, en l'y étendant, et en évitant qu'il ne
coule. Le vieux Zo
renferme deux o
par l'extraction ; la seconde pour que l'humidité du plomb soit
de

✶
✶✶

79. Fal *Introd.*, p. 33 et 57.

80. Voir l'appareil appelé Écrevisse (*Introd.*, p. 145 et fig. 28, p. 154). D'aprè
la formule de la fig. 28, p. 152 à 154, on y travaillait le molybdochalque et
l'argyrochalque, c'e

81. Le ms. M s'arrête là, ainsi que B. La suite e
une addition de commentateur praticien, comme le montre la citation finale de
Zo

82. V. *Introd.*, p. 149, 150, 151, fig. 25, 26, 27.

83. C'e
perde pas sa portion volatile (mercure ? ou arsenic ? ou zinc ?).

2.1.9 3. — 8. Sur la même Eau Divine.

1. Prenant de

et aprè [84] ; mais n'emploie pas la coquille.[85] Prenant un vase de verre mâle et femelle,[86] celui qui e [87] en usant de

la pe

deux carat

Ensuite, délaie ; puis, prenant d'autre

dans l'alambic avec le

soient recouvert

Lute l'alambic et son chapiteau au récipient,[88] avec beaucoup de soin ; en te servant de suif, ou de plâtre, ou bien de cire d'abeille, ou de cendre mélangée d'huile, ou de ce que tu voudras. Fais digérer dans du crottin de cheval ou d'âne, ou sur un feu de sciure de bois, ou dans un four de pâtissier. Emploie n'importe quel genre de caléfaction convenable, au degré que peut supporter la main humaine.

Que le lieu où le

qu'il reçoive la lumière de l'e

couchant, ou du nord, ou du nord-oue

refroidissement.[89] Fais digérer pendant 14 ou 21 jours, jusqu'à ce

---

84. Réd. de A : « ... tout le blanc, au moye de vase

»

85. Ce langage e

86. Formé de deux partie

comme femelle.

87. « Le

88. Le sens du mot *rogion*, employé dans ce passage, autrement dit *rogé*, (p. 59), e

89. Voir p. 30, 2.

que ce
joint
tout le travail e
dé [90]

2. La première eau qui passe (à la distillation) e

La seconde coule goutte à goutte ; elle e
toute pareille (au lait de chaux).[91] Ensuite, quand la montée de l'eau a
ce
et tu le garde
nez à cause de l'odeur ; et tu trouveras dans le vase femelle le
scorie *caput mortuum*).

Ne refuse pas au mort de parvenir à la ré
attends la ré [92] Ensuite
mélange avec la cendre d'autre
la savonnerie ; délaie ensemble le
sèche
pre
dire le *rogion*.

Fais cela jusqu'à trois fois et tu auras d'abord la première eau blanche, comme il a été dit précédemment, cette (eau) que le
ont nommée eau de pluie ; puis, la seconde eau, jaune-verdâtre,
qu'il

---

90. On voit par là qu'il s'agit de la distillation d'un produit sulfuré. V. *Introd.*, p. 69.

91. C'e
précipité, provenant de la décompo
qui s'e
analogue.

92. Ceci signifie que le sulfure, formé au fond de l'alambic (scorie ou *caput mortuum*) se dé

verdâtre.[93]

Tu auras aussi le
ouvriras l'appareil, tu trouveras la première fois la scorie tournant au noir, — la seconde fois, blanche ;— la troisième fois, jaune.[94]

A
et ouverture
c'e
dans le vase femelle. A
fais-y entrer le
capable de s'ajuster aux bords de l'alambic. Lute avec tout le soin
po
fumier du fourneau, pendant quarante et un jours, jusqu'à ce que la décompo
à la matière tinctoriale, et que la nature domine la nature. En effet, de cette façon, le
le [95] et le
humide

3. Ne prends pas souci du poids, ni de la fraîcheur de
de leurs jaune
matière
l'alambic. A
tu y trouveras une compo
tournée en io

---

93. Addition de A : « Qu'il

94. Comparer ce texte du Traité attribué à Avicenne, *Bibl. Chem.* de Manget, t. 1, p. 633 : « Et primo distilla et quod primo exit serva seorsim, quia ista
e
e
seorsim, quia e

95. Voir p. 20, 12, sur *l'œuf philo* .

mais celui qui n'en fait pas ne produit rien.

Or, aprè

et laisse le pendant cinq jours éloigné de toute source de chaleur. Le

bois et extrais-en l'eau divine ; tu la recevras, non dans ta main, mais dans un vase de verre. Puis, prenant cette eau, met

un alambic, comme il a été écrit précédemment, et fais chauffer pendant deux ou trois jours. A

au soleil sur une coquille. Lorsque le produit sera devenu compacte comme du savon, fais chauffer une once d'argent, et pro

de cette eau solidifiée, c'e

auras de l'or.[96]

Le nombre total de

d'aprè [97] Quant à

moi, aprè

une couronne avec beaucoup de fleurs, je t'en ai fait hommage, à toi mon maître. Ensuite, je t'ex

Portez-vous bien en Jé

et dans tous le

✶✶

96. Il semble qu'il s'agisse simplement d'une teinture superficielle de l'argent en jaune par un poly

pro

97. Ceci indique un commentateur relativement moderne.

2.1.10 3. — 9. Zo [98] — Mémoire tique

1. Ceci e

Ceci e

Tout. Deux nature

l'une domine l'une. Ceci e [99] l'hermaphrodite, ce qui

fuit toujours,[100] ce qui e

l'eau divine, que tout le monde a ignorée, dont la nature e

à contempler ; car ce n'e

mouvement, ni un corps (métallique) ; elle n'e

2. C'e

de

puissance a été cachée, mais elle e [101]

✶

✶✶

2.1.11 3. — 10. Conseil qui Pratiquent l'Art.[102]

1. Je vous le déclare, à vous le

à traiter le cuivre, et sans le temps pre

de l'io

---

98. Cette ligne n'existe pas dans M ; mais dans AB. — Cet article précède immédiatement dans A, le

de Cléo Introd., p. 132 et fig. 13, p. 136).

99. Mercure de

100. L'e Servus fugitivus de Introd., p. 217 et 258).

101. Auteur cité dans le Papyrus W de Leide (Introd., p. 17).

102. Suite d'article

dix e [103] sèche
n'e
de l'or, à la race d'or, aux enfant
amant
d'œuf.[104] Mais vous, gens du creuset, vous vous raillez mutuellement
et vous ne suivez pas me
conformer aux préce
vous fais connaître leurs o
parole divine.

2. Cette eau a deux couleurs, blanche et jaune ; il
mille noms divers. Sans l'eau divine, rien n'existe. Par elle toute
la compo
elle e
par elle, elle e
subit l'io
dit : « En pro
teindras un corps quelconque. » Toute
leur origine de l'eau, sont en o
origine du feu ; de sorte que sans le catalogue de tous le
rien n'e

3. Quelque
néce
tion de
corps métallique qui doit être teint. En effet, de même que le levain
du pain, pris en petite quantité, fait fermenter une grande masse
de pâte ; de même aussi ce petit morceau d'or va faire fermenter

103. C Que , p. 81.
104. C'e

toute la matière sèche.[105]

4. D'autre

doré

associée

aux produit

*

**

En haut le

le mâle et la femelle l'œuvre e [106]

*

**

2.1.12 3. — 11. Zo

Sur l'art sacré et divin de la fabrication de l'or et de l'argent[107]

Abrégé sommaire.

1. Prenant l'âme du cuivre qui e

fais (en) un corps volatil ; car l'âme du cuivre retenue dans la matière en fusion monte en haut[108] ; la partie liquide re

bas dans l'appareil à kérotakis, et doit être fixée au moyen de la

105. V. *Introd.* Papyrus de Leide, p. 57.

106. *Introd.*, p. 161, au bas de la fig. 37, et p. 163. — Olympiodore, p. 101, — v. aussi la note de la page 124.

107. ABK au lieu de l'argent : « du mercure. » — Cet article e

renfermant diverse

o

108. S'agit-il de la fleur de cuivre, *Introd.*, p. 232 ? ou d'une cadmie, *Introd.*, p. 239 ?

gomme[109] : c'e
par-là la coloration, la cuisson, l'œuvre de la doctrine my
Au début le cuivre pro
fabrication, charme le
combine avec la gomme dorée, la liqueur d'or, etc.[110] (Voilà ce que)
il a écrit au sujet de la confection de l'or, laquelle e
aussi la fixation.

Marie dit : « Prends l'eau de soufre et un peu de gomme, met
sur le bain de cendre ; on dit que c'e
e
d'or, place l'eau de soufre et un peu de gomme sur la feuille de la
kérotakis, afin qu'elle s'y fixe. Fais digérer à la chaleur du fumier
pendant quelque temps. » A
» Marie (ajoute) : « Prends une partie de notre cuivre, une partie
d'or ; amollis la feuille formée de ce
po
jusqu'à ce que le produit soit cuit.

2. Le Philo [111] ex
pendant quelque temps à la chaleur du fumier, nous faisons cuire le
produit en le traitant par le soufre pendant 2 ou 3 jours, jusqu'à
ce qu'il se forme une pré
transporte dans un autre vase. » Celle e
effet, aprè [112] on

109. Ce mot dé
d'œuf, *Lexique*, p. 10. La nature de cette matière n'e
110. Le
AEL.
111. Démocrite.
112. *Bouclanion* : c'e *bouclé*, plusieurs fois ré
paraît le même que βαυκάλιον, bocal. – La figure donnée en marge de A e

met dans un vase, et on fait cuire fortement pendant 2 ou 3 jours.
3. Tous le
On emploie d'abord le bain de cendre ou le fumier, jusqu'à ce que l'eau de soufre se fixe. C'e
cuisson : « Fixe, dit-il, transforme, et change de matras[113] ; fais cuire, sur un feu indirect et varié. Quant à moi, j'ai dit dans mon livre du blanc : On fait cuire d'abord pendant un jour, et l'on fixe pendant quelque temps, non seulement en ex
mais aussi en trempant dans l'eau de soufre. »
4. C'e
liquide
A
la vapeur ; puis aprè
cuire pendant un jour ; comme pour la litharge, lorsqu'on veut l'amener à l'état de céruse. On ajoute le re
si l'on a be
brûler le soufre.[114] On délaie la compo
nouveau par l'huile de natron, jusqu'à ce qu'elle perde sa fluidité. On souffle jusqu'à ce que le
laissant le métal éclairci.[115] Ainsi on fait bouillir avec l'huile (de natron) dé
aprè

---

d'un matras ou fiole allongée : v. *Introd.*, p. 165, *fig.* 42.

113. Même figure que la précédente, en marge du ms. A.

114. Soufre, au lieu du mot plomb du texte grec, le signe étant le même.

115. C'e
son éclat. Le commencement de
mais il semble qu'à la fin une dé
(insufflation) avec l'action d'un fondant (huile de natron). Le ré
teinture superficielle du métal en or ou en argent, conformément à ce qui a été dit à l'occasion du Papyrus de Leide, *Introd.*, p. 56, 58 à 60.

Voici comment nous parvenons au jaunissement. A
délayé et employé le
de soufre et la gomme ; nous fixons légèrement avec la chaleur du fumier. Puis nous faisons cuire 2 ou 3 jours, jusqu'à ce que le produit devienne jaune au plus haut degré. On place ce produit dans le re
ait subi l'io
en or. Nous réglons le feu de façon que la vapeur commence à se fixer.

5. A
nous faisons chauffer pendant un jour, comme il e
première classe de
ainsi que cela se fait pour la litharge. Si nous voulons blanchir, nous o
soufflage en vue du jaunissement, nous traitons de nouveau par l'eau de soufre natif et la gomme. A
à la chaleur du fumier, nous faisons cuire pendant 2 ou 3 jours, jusqu'à ce que le produit devienne jaune au plus haut degré. A
l'avoir enlevé, nous transformons en io
J'ai défini la pro

∗∗

2.1.13 3. – 12. Sur le sur le

1. Le [116] et aucun
d'eux ne se volatilise. C'e

116. A la teinture.

(par insufflation) la compo
fait mention ex
rien n'a été ajourné. » Il dit aussi, en parlant de la liqueur d'or : « Elle teint un corps quelconque ; » ce qui s'applique aux quatre corps. C'e
« Teignant toute
pas de souffler ; mais que le
sont teint
le soufre[117] et disant qu'il n'e
s'évapore lui-même teint. Marie dit : « Enlève-la (nature) sulfureuse au plomb ; partout où le soufre entre, il teint. » Elle a voulu montrer par-là que nous n'avons pas raison de griller le soufre. Elle a employé de
de leurs o
lorsqu'il
quelconque.

On fait une feuille au moyen de deux métaux unis par fusion. Le Philo
si l'alliage e
n'e

2. De cette façon, s'il
d'une o
Car il
leur (principe) pro
et font évaporer le [118] Il
aux produit

117. On a remplacé le mot plomb par le mot soufre dans ce
cause du morceau précédent et du sens général. V. p. 123, note 7. De même au paragraphe suivant.

118. C'e

à isoler le principe pro
dans le
étrangère

3. Sur le

D'aprè
doit être ex
faire entendre en disant : « Tu trouveras 5 partie
c'e
à la fin de son ex
fonte, diminue d'un tiers de son poids. Elle dit que ce
s'accomplissent aussi lorsqu'on blanchit et qu'on jaunit ; car le
(sub
débarrassons de
de même de
qu'il arrive lorsqu'on le
la partie ligneuse.

4. Ce n'e
mais afin que, pénétrant dans la profondeur du métal de l'argent,
le
par le feu. Nous nous privons donc de
sachant que le
recevoir ainsi à fond la teinture.

Le
l'intérieur du corps. Aristote (dit)[119] : « le
une
prennent le
de la chry

---

119. C Phy , 4, ch. 6, t. 2, p. 292, éd. Didot.

volatile et le
la vapeur blanche, la vapeur du cinabre, et

« un e 120 »

Car toute vapeur sublimée e
tinctoriale
Hermè
le
énigme
J'ai écrit cela dans le chapitre : *Si tu e* . La vapeur
du soufre natif, de l'arsenic, et la vapeur blanche de cinabre ... »
Agathodémon dit aussi : « (la vapeur de) l'arsenic e
matière dorée. A
caustique, qu'il a abandonné son corps sulfureux, prends-en alors
la partie colorante. »

5. La vapeur c'e
L'âme diffère de l'e
sulfureuse et caustique (de l'arsenic ?). Sous l'influence purificatrice
du feu on conserve l'e
l'art ; car il ne peut être détruit. Celle e
tinctorial. Il faut à l'o
reconnaisse l'e
surveillant son dé
étant détruit, (il prenne garde que) l'e
même temps. Or il n'a pas été détruit ; mais il a pénétré dans la
profondeur du métal, lorsque l'o

120. La vapeur du soufre qui noircit le
qui se trouve aussi ailleurs, 3, 19 ; 3. – Sur ce
note 5.

6. Ceux qui ne reconnaissent pas quand l'œuvre e
interprètent mal ; car il
qui n'ont pas re
ou incinérée
cho
tout et il
cendre.[121] Dans aucun passage de
support (à la teinture), sinon le cuivre seul. Ainsi Marie dit que
le cuivre e
le rôle de support. Tel e
notre o
corps, par sa mort, devient inutile. Le
car elle [122]

7. Agathodémon dit : « La magné
se volatilisent, aprè
dit-elle, le
volatilisé
prenne tout son éclat. » Ainsi notre cuivre reçoit d'eux la vapeur
sublimée. Or la vapeur, c'e
l'e

A partir de ce
ré

121. Addition de M^2 B : « La qualité re
cuivre seul e

122. Ceci paraît signifier que dans la transmutation le cuivre et l'argent ne
conservent ni leur qualité, ou couleur pro
celui d'un autre métal. — Quant aux plante
comme le
sens figuré, le
également évaporée

(reçoit) la vapeur sublimée. » Dans le texte grec, on a donné le variante

9. Démocrite a passé sous silence le
livre). Il dit : « Il ne re
exce
disait au sujet de
liqueur blanche d'arsenic, une once, etc. Car il y a deux compo
de
de telle manière, qu'il puisse unir sa nature (à un autre corps), et dominer avec lui et charmer conjointement. Ainsi la nature charme la nature. Car l'argent, s'unissant à tous le
le
jument acce
ce que font tous le
se rouille et se réduit, sans quitter sa pro
dans la classe de la magné
pas le [123] dans l'ombre du cuivre. » Nous avons achevé le discours sur le santé.

*
**

2.1.14 3. — 13. Sur la Diversité du Cuivre Brûlé.

Beaucoup pré [124] Le traité

123. En s'oxydant sé
124. *Introd.*, p. 233. — Dio *Matière médicale*, V, 87.

s'ex
quart de fer sulfuré, c'e
magnétique, le quart ou la moitié de soufre ; coulez le produit avec le plomb provenant de l'antimoine et de la litharge. Ensuite faite brûler la compo
afin qu'il se forme une scorie convenable. Pro
sublimée de l'arsenic (sulfuré). Le métal e
du soufre. »

En parlant de la céruse cuite avec le soufre, il veut parler du soufre pur, comme pro
été
» il veut parler du cinabre traité simultanément. Mais quelqu'un ob
afin que tu apprenne
pro
devienne du cuivre été

2.1.15 3. — 14. Sur ce Point qu'il Divine a tous le complexe et non pas simple.

1. « La vapeur décrite précédemment, tu la feras cuire dans l'huile. » La vapeur décrite précédemment, c'e
car elle paraît comprendre l'eau divine et l'huile. Il
faut o
liquidité. En effet, par tous ce
l'huile, puis le miel et le lait, il faut entendre l'eau divine. Le safran

par lui-même e
divine ; ceux qui veulent teindre s'en servent. Marie parle de « la dissolution du *comaris* et de la chélidoine. » Démocrite (place) dans la dernière classe de
à travers le filtre, ou à travers une chausse.

Toute
liquide
lavé
délayant, soit en le
au soleil et à la ro
On le
totale.

2. Ce
tu soumettras ce
le
tu trouveras le plomb noir. Délaie-le, en re
l'eau divine et la gomme ; fais cuire sur un feu léger jusqu'à ce que l'eau se soit sé
matière soit d'un beau blanc.

3. Ce travail e
scorie. D'aprè
et encore plus. » Démocrite fait la même cho
classe, celle de
(métallique
de
le
et fixe (la teinture) sur un feu léger.[125] Lorsque tu auras o

125. Ce
ficielle. — V. *Introduction*, p. 56, 58 à 60.

la fixation, retire la sub
de la pré
pro
le moment qui convient.

*
**

2.1.16 3. — 15. Sur cette Que quel Moment entre

1. Il e
o
être tiré de
action convenable du feu, l'or devient bon pour l'usage. « Car
c'e
par lui. » Écoute Hermè
de
sur ce point à la fin de son écrit sur le blanchiment du plomb.
Là aussi il parle de l'or. « Voilà comment o
le Tout. » C'e
filtrer le Tout par n'importe quel filtre. Cela n'a pas échappé à
Agathodémon, et il parle de lavage du minerai et de sa purification,
(qui a lieu) lorsque le Tout délayé et liquéfié traverse le filtre ou
la chausse. Hermè
(?). » S'il se forme un dé
et le

2. Hermè
crible
même semble s'écouler. » Elle

le grand Hermè
de
dans notre discours, sauf en ce qui traite du moment o
Le moment o
nature (favorable) pour l'o

Marie s'en occupe, en décrivant le [126] :
« L'eau divine sera perdue pour ceux qui ne comprennent pas ce qui a été écrit, à savoir que le produit (utile) e
haut par le matras et le tube. Mais on a coutume de dé
cette eau la vapeur du soufre et de
cela tu m'as raillée, parce que dans un seul et même discours je t'ai ex

3. Cette eau divine, blanchie par de
fait blanchir. Si elle e
fait jaunir. Si elle e
noix de galle, elle fait noircir et réalise le noircissement de l'argent et celui de notre molybdochalque. Je t'ai parlé précédemment de ce molybdochalque, à l'occasion de notre argent traditionnel. Ainsi l'eau noircie, s'attachant à notre molybdochalque, lui donne une teinture noire fixe ; et bien que cette teinture ne soit rien, tous le
dé
couleur, produit une teinture fixe, l'huile et le miel étant éliminé

4. Le Philo
suffit pour brûler beaucoup d'e
et le
comme il le dit en parlant de l'Androdamas. « Si tu met soufre apyre, tu produis une liqueur d'or.[127] Pour la faire agir

126. C
127. Page 48, 10.

sur la compo
matière
cuire. « Comprends bien, dit-il, que si tu met
produis une liqueur d'or. Au moyen d'un feu de sciure de bois, sur la kérotakis, distille l'eau divine, jusqu'à ce qu'elle contienne (la couleur) d'or. Tu feras cuire en agitant légèrement, et en ajoutant le *motaria*[128] de la sandaraque jaune. [Or il *motaria*,
parce que (la compo
le produit fortement pendant 2 ou 3 jours, et aprè
verse le ré
de l'io
pré
de terre cuite et l'autre moitié sur le cuivre ; » voulant faire entendre ceci en un seul (mot) : la cuisson, par (le vase) de terre cuite, et l'io
en disant que le cuivre e
le soufre natif (avec le cuivre) en pré [129]
Tu peux connaître par là le mérite de
il
il
l'eau de soufre soit ab
flamme
le feu graduellement ; » afin de faire comprendre qu'il faut o
suivant une progre
flamme.

Le moment o

128. C'e
po
129. Voir la note 2, page suivante.

une é
De même, la gomme en larme
la nature pro
que notre o
croire.[130]

✶
✶✶

2.1.17 3. — 16. Sur l'Ex Philarète.[131]

1. Voici dans quel
phète
long la puissance de l'art. Voici le catalogue de
tiré du cinabre, l'antimoine de Co
litharge, la céruse, le plomb, l'étain, le fer, le cuivre, la chry
colle, le claudianon, la cadmie, la pyrite, l'androdamas, le soufre,
la sandaraque, l'arsenic, le cinabre. »

2. « Le
car, blanchie
qui blanchissent sont le
terre de Samo

3. « Le
le sel de Cappadoce, le
calcaire, qui a été appelé aussi le suc laiteux du mûrier, (ou) du

130. A la fin de cet article, le ms. A. renvoi à un autre qui se trouve plus loin : 3, 29, 21.

131. Ce morceau renferme de
et entremêlé

figuier,[132] l'alun en lamelle
pêcher, le 133 »
4. « Voici le
celle qui e
et le bleu femelle, commun aux deux teinture [134] ; et parmi le
plante
(basilic)[135] ; et, parmi le 136 » Il disait au sujet de
la gomme : « le
blanche. »
5. Mettez en évidence le
tard, en vue de l'o
à l'o
pro 137
Quelque e et au 3e rang dans l'o
ration de l'io
la rhubarbe, et le
safran et la racine de mandragore, celle qui porte de petit
bercule
(le

---

132. Noms symbolique
133. Ce sont le
noms donné *Introd.*,
p. 10). De semblable
endroit *plante* ; probablement parce que l'on en tirait
de *fleurs*, d'apparence analogue aux couleurs végétale
aux fleurs de
p. 153, note 2 ; v. aussi p. 84, note 5, etc.
134. Chéo *Introd.*, p. 245). Le bleu mâle paraît
être une couleur de cobalt ; le bleu femelle, une couleur de cuivre.
135. V. *Lexique*, p. 8, note 1.
136. *Lexique*, p. 10.
137. V. l'article suivant, 3, 17, p. 167.

dans l'o
détruire le ferment dans cette liqueur ; et il en e
le corps qui doit être teint.

6. Si tu dois teindre en argent, (il faut) faire macérer en même temps une feuille d'argent ; pour teindre en or, c'e
d'or. Car le blé engendre le blé, et le lion (engendre) le lion, et l'or (engendre) l'or.[138] Pro
Car une seule liqueur e

Voici à pré [139]
L'eau divine pré
fabriquée, teint le
alors elle-même teint à son tour. C'e
le
analogue
par le

7. Parlons de
servent de support (à la teinture), c'e
ultérieure. A
en y ajoutant de l'eau divine, jusqu'à ce que se produise la couleur et le ton du corps corre [140] selon Marie. Quand on a obtenu la compo
support, non-seulement on pro
ferment d'or, mais aussi la compo
faire la pro
le plomb, ou le cuivre, etc. Tous ce

---

138. V. la *lettre d'I* , p. 33. – Olympiodore, p. 96.

139. Φάρμαχον : c'e *medicina*. C'e
liqueur de
une teinture convenable.

140. L'or ou l'argent.

Écoute ce qu'il dit dans le chapitre *de* : « Si tu
pro
s'affine d'abord ; si c'e
o
pour que tu ne te trompe

8. Discourons maintenant sur l'affinage[141] du cuivre. Le
employée [142] ainsi
que le [143] le suc
de tithymale, le natron roux, le sel de Cappadoce et le
semblable [144]
pendant 15 jours et tu le trouveras affiné, c'e
e

Voici ce que le Philo
liqueurs : « Certe
du soufre jaune, le cuivre e
puis, aprè
le soufre, dans du vinaigre, etc., afin qu'il devienne *io*. » Il dit
en effet, que la coupero
e
ajouté à ce mélange jaune ; et si on le laisse dé
afin qu'il le ronge), le soufre produit ainsi le jaune.[145]

141. Le
mot grec ἐξίωσις. En réalité il s'agit de la transformation du métal préalablement
changé en *io* (oxyde, sulfure, sel basique) ; et qui e
nouvelle, provenant de la formation d'un alliage, au moins superficiel, tel qu'un
arséniure ou un amalgame.

142. Voir la note 2 de la p. 159.

143. Le calcaire, d'aprè

144. *Introd.*, p. 233.

145. La fin de cette recette confuse semble ré
mélange complexe, analogue au cément royal (*Introd.*, p. 14 et 15).

9. Qu'e

et le jaunissement diffèrent entre eux seulement par la couleur :

c'e

que l'o

encore : « Si tu veux amollir le fer, pré [146] menue

de fer ; dispo

seconde couche d'alun lamelleux. Tu obtiendras un métal mou et

blanc. » Or, le

soufre blanc. Hermè

Et il sera blanchi. » C'e

« Met

soufre blanc.[147] »

10. Cherchons maintenant ce que c'e

lo

grâce à la terre de Chio et à l'alun. Ce

(au genre) du soufre blanc. Or le soufre blanc, une fois blanchi, fait blanchir. » Démocrite (dit encore) : « Lorsque tu auras affiné, amolli, donné de la rigidité et ôté la fluidité, ou bien lorsque tu auras blanchi. » Le blanchiment (s'obtient) par le soufre blanc. Vois

le Philo

blanc : « Si la pré

là un grand my

l'affine ; elle amollit le fer ; elle ôte à l'étain sa flexibilité, au plomb sa fluidité ; elle rend le

146. Fer oxydé de *Introd.*, p. 252).

147. Le mot *soufre blanc* a dans tout ce passage un sens particulier. Il paraît s'agir de

tournant au blanc, soit un arséniure métallique complexe, analogue au tombac ; peut-être même tout alliage métallique blanc, dur et rigide.

Ce [148] jusqu'à
la chry
parlé à bon droit de ce soufre, au sujet de toute
En effet, Ste [149] lorsqu'il disait : « le
parlait de
(c'e
marbre, ce qui blanchit toute sub
molybdochalque,[150] c'e [151] C'e
le
tu veux parler (de rendre) le
que le
mais afin d'éviter la dé
disparaître par l'action du feu, de
la chry
parler à ce sujet : « Il faut mettre, en outre, du fer, ou du cuivre,
ou de l'étain, ou du plomb. » Voilà ce qu'il nomme de
le
ce qui teint le
grand my
cho
qui fixe le mercure, ce qui affine, voilà le grand my
tout entier. En effet, l'eau jaune e

11. Met
corps. C'e
jaunissement, la fixation du mercure, l'io

---

148. D'aprè

149. Ce passage e

150. De la magné

151. *Lexique*, p. 10. – Olympiodore, p. 91, note 4. – *Introd.* p. 245 – En marge de M, on ajoute : l'eau du soufre apyre.

sub
parle (de la perte) de
récapitulé dans le
le fer, il amollit d'abord, etc. » C'e
cho
rendu rigide et non fluide ; blanchis le Tout, le
servent de support. Tel e
celle du blanchiment. Or le blanchiment (s'obtient) au moyen du soufre blanc. Le poids de
classe, celle de
(autant de) natron et matière
pêcher et de laurier 1 once, (autant de) suc de mûrier, sel, etc. Il faut mêler ensemble ce
Le mercure va, dans le
(le
cinabre.[152] Mais pour que cette amalgamation ait lieu, il ne faut pas délayer le
de gomme blanche. Car dans ce [153] a pour effet d'attaquer tout, de s'emparer de tout, de tout amollir. Je me suis ex *molybdochalque*.

12. Quelque
é
compo
le Tout dans un grand vase de verre,[154] luté tout autour, et il

152. Lc. : Au lieu du cinabre, « de l'argent. » — Signe de l'argent *couché* ABKE. V. *Introd.*, p. 120, Pl. 8, l. 22. Le sens de ce symbole particulier e

153. Au lieu du mercure, ABK : « l'argent. » Dans Lb l'argent e
c'e
arsenic (*Introd.*, p. 239).

154. *Troullo*, mot à mot, truelle. C'e

faisaient chauffer sur un feu faible ; il
et cuisaient comme (on fait pour) la pourpre. Il faut procéder dans la transformation comme on le fait avec le produit tiré de la mer, lorsque ce produit e
suite, le Philo
en raison de l'helcy [155] selon qu'il s'agit de celle qui sert à la teinture en or, c'e
sert à la teinture en blanc, c'e
compo
le
plomb ; le cuivre ajouté, tu le sais, forme toute la compo [156]
» Voilà comment il a dé
démonstrations : « A
mot « faire chauffer, » il
Il [157] ; mais, en outre, il
ont blanchi et jauni la compo
doux et ne laissant pas la fumée se dissiper par l'instrument. Car c'e
que la couleur soit ré
neuf heure [158] Cela fait, on recouvre l'instrument avec une coupe et on le place sur une kérotakis, ou dans un matras, au-de
partir de ce moment, pendant un jour,[159] d'autre

155. Helcy , scorie d'argent (Introd., p. 266). Il y a un jeu de mot sur le double sens de ce mot, qui signifie à la fois : écume tirée de produit (coquillage) tiré de la mer.

156. Molybdochalque.

157. Lb ajoute : « Au soufre. »

158. B : Un jour et une nuit. – Lb : 12 heure

159. A : Un jour et une nuit.

On regarde à travers la coupe ce que devient la céruse, puis on enlève le produit.

13. Quelque [160] ; il
milieu (du vase). A la partie inférieure on ne trouve que de
(la vapeur) s'étant sé
compo
A
pulvérise cette pierre et on l'ex
soit blanchie. On prend la moitié du poids du produit, on y ajoute du mercure et du soufre comme complément, ainsi que de la gomme blanche. On fixe sur de la cendre chaude pendant un jour entier, jusqu'à ce que l'eau divine soit complètement de
donc de l'eau divine. Lorsque toute cette eau a été consommée, on la renouvelle, et l'on fait chauffer le
(sur un feu) indirect : on obtient ainsi la céruse. La sub
encore bouillante e
l'eau de soufre, pour l'autre moitié du poids : on laisse dé
pendant (deux) jours, jusqu'à ce que l'io

14. Quelque
pendant le même nombre de jours. On y met du cuivre, en ajoutant aprè [161] si l'on veut fabriquer de l'argent.
Si c'e
poids de mercure et moitié de soufre (j'entends du soufre jaune), ainsi que de l'eau de soufre natif et de la gomme. On fixe en chauffant par en de
deux jours et deux nuit

160. Ou bien : « pré
Texte grec, p. 165, l. 8.
161. Voir 3, 13, p. 154.

l'eau divine sur le ré
deux jours. Quand le produit e
commun.

15. La pré
daraque, cinabre, en quantité
padoce, autant ; fleur de sel, alun, lie de vin cuite, calcaire cuit, aphro
avec de l'eau de mer. On ex
convenable de jours, jusqu'à ce que la teinture devienne capable de ré
de façon à rendre la couleur stable à chaud. Je veux parler de l'eau blanche, (obtenue) au moyen de la chaux délayée. A
rendu la couleur stable, tu la mélange
une demi-mine, et la quantité suffisante d'eau divine.

16. L'eau de soufre obtenue au moyen de la chaux se fabrique de la manière suivante : A
catalogue, par portions égale
ce que (le mélange) devienne trè
installe l'appareil avec du feu de
Emploie ce produit pour le délaiement du soufre et la cuisson de la compo

17. Le soufre jaune se pré
sandaraque, cinabre, sori, coupero
bleu d'Arménie ; tout cela macéré d'avance. Délaie avec du vinaigre, en ex
ce soufre tu pro

18. L'eau du soufre pur se pré
catalogue, par portions égale
d'Arménie ; on ajoute de

chélidoine, en quantité double. Met
avoir joint le
sort (l'eau de soufre), de
Arro
soufre, comme je l'ai dit précédemment, le tout par moitié. A
avoir fixé sur un bain de cendre
soit partie, fais cuire pendant 2 jours, jusqu'à ce que le produit soit devenu extrêmement jaune. Enlève le produit encore bouillant, met
nombre convenable de jours, jusqu'à ce que le produit soit changé en io
que l'on mêle avec l'argent commun pour teindre. Quelque
aprè

19. Il a été établi que toute
liqueurs : si ce n'e
matière
l'oeuvre on doit mêler avec la compo
qui teint le mieux, c'e
Agathodémon, notamment, disait : « Prends du soufre, tantôt blanc, tantôt jaune, tantôt noir, tantôt enfin blanc fixe, et tantôt jaune fixe. » Il a donc montré, comme on l'a dit, que toute
(sont) commune
blanchir, et que jaunie

2.1.18 3. — 17. Sur cette Que
Sub
Sub

1. Démocrite a nommé sub
entendait par là le cuivre, le fer, l'étain et le plomb. Tout le monde
le
sub
été reconnue
seul ; car c'e [162]
Il a donc nommé sub
matière
sub
Il disait qu'elle
combustion ; tandis que le vrai ré
sans l'action du feu, produit une teinture stable en blanc ou en
jaune. L'emploi de la pré
détruit le jaunissement du molybdochalque défectueux, attendu qu'il
le fait disparaître. Sur ce point il ne faut pas se tromper. Vois
comme il s'ex
enduis avec la moitié de la pré
teins avec le re
concours du feu. »

2. On appelle non-sub
pas au feu. Mais l'emploi de
la pro

162. On voit que le
sans doute en vertu d'une idée analogue à celle du mercure de
par ce qu'il
note 2 ; p. 103, note 4, et *Introd.*, p. 58).

combat l'action du feu. C'e
acquérant en pro
dominante et dominée. » Ainsi elle acquiert en pro
sulfureuse, celle qui donne son nom à l'eau de soufre natif. Pourquoi
parle-t-il aussi du contraire ? C'e
feu. Sa qualité liquide empêche que le
ne s'évaporent et ne se volatilisent. Elle
dans l'humidité et retenue
retient parce qu'elle e
nature acquérant en pro
comment au moyen de
au feu ; or, le

*

**

2.1.19 3. — 18. Sur ce que l'Art a parlé de Tous le en Traitant d'Une Teinture Unique.

1. D'aprè
parlé sommairement d'une teinture unique, et le
allusion. C'e
la teinture, ce sont le
» Chymè
lui que le Tout a pris naissance. Un e
contenait pas tout, le Tout n'aurait pas pris naissance.[163] Il faut
donc que tu pro
« Par le moyen de
la feuille de la kérotakis. » Agathodémon : « A

163. Voir *Introd.*, p. 132, 135, 136, le

cuivre, (son) atténuation et (son) noircissement, et ensuite son blanchiment, alors aura lieu un jaunissement solide. » Toute autre

2. Lorsque Marie parle de cette que
grand nombre de corps métallique
» Lorsqu'elle parle de
sorte
tantôt l'alliage d'or et d'argent ; le molybdochalque et tous le
y sont compris.[164] » Quant à la purification de l'argent, ou à son noircissement, j'en ai parlé précédemment. Comme quoi une seule teinture s'applique à toute
proclame en ce
du fer, j'entends par là (leur) io

*
**

2.1.20 3. — 19. Le
ture

1. Voici comment : Marie dit que le cuivre e
et qu'alors il teint. Leur cuivre, ce sont le
le
du catalogue, ainsi que le
sublimée jusqu'à la chry
du catalogue, en réalité, il s'agit de l'eau divine.

2. Ainsi, de même que nous somme
matière
seulement par leur qualité pro

164. *Introd.*, p. 56, 60, 64.

cuivre ; et de même que nous ne somme
de solide
l'e
aliment) que de la matière solide, nous somme
empoisonné
n'avons pris que de
la tête lourde, nous avons le
(de même) aussi le cuivre. Lorsqu'il a pris la couleur de l'or, par l'action de l'eau divine, il e
aprè
en bonne pro
matière, solide
no
la nourriture dans l'e
De même aussi le cuivre, recevant le
d'aliment, se nourrit d'autre part de l'eau divine unie à la gomme, à titre de vin ; il se colore, en raison de la faculté de retenir qui ré
Le
cette vérité : « La nature charme, vainc et domine la nature. »

3. « De même, dit-elle, que l'homme e
ment
l'association) de
cuivre. Or A

« Et un e [165] »

4. Marie a parlé convenablement de la vapeur (en disant) : « Le cuivre ne teint pas, mais il e
alors il teint ; lorsqu'il a été nourri, il nourrit ; lorsqu'il a été

165. Même citation, page 152.

complété, il complète. » Bonne santé.

*
**

2.1.21 3. — 20. Il faut employer l'Alun Rond Discours Contradictoire.[166]

1. Tu sais que : Un e
il faut savoir, comme nous l'avons démontré dans no
précédent
corps tous se
et du corps de la magné
rend le cuivre sans ombre ; mais encore le cuivre admet toute
e
En effet il dit : « Fixe le mercure avec le corps de la magné [167]
Chercherons-nous donc à retenir la vapeur sur le Tout, afin de le fixer de cette manière ? Tous le *passim* : « A
avoir retenu la vapeur. » Or nous avons appris par l'ex
que s'il n'y a pas d'or, d'argent, d'étain, de plomb, la vapeur ne s'ab [168] ?

2. Parmi le
bouillie et faire ab

166. Le sous-titre vient probablement de ce que cet article e
contradictoire. Cet article a pour but d'ex
le mercure ; la pré
divers métaux, et finalement l'emploi du sulfure d'arsenic (dé
d'alun rond) pour teindre le cuivre et le
mercure.

167. Démocrite, *Que* , p. 46.

168. Ce

la vapeur (sublimée). Quant à moi je trouve préférable de broyer avec le cinabre. On sait que la cuisson de cette matière produit le mercure. C'e
traitée
vapeur (sublimée). Cela, nous le savons par ex

Tous le
mortier de plomb et d'un pilon de plomb.[169] On y délaie la chaux et le cinabre, avec le vinaigre, au soleil, jusqu'à ce que le mercure se dévelo
chauffée
fournir le mercure, si l'o
l'art. Quelle que soit celle de ce
e
s'échappe, le mélange étant délayé avec toute

3. On dira peut-être qu'il e
préalablement fixé et changé en io
pas d'une simple fixation. Mais, suivant tous, la vapeur blanche, pro
Ste
simple (fixation) par toute
qu'une simple fixation, sachez tous que l'on ne fait rien par là. En effet, la vapeur s'évapore pendant la fixation dans le feu et, l'e
le cinabre e
e
volatilisation, e

169. Pour broyer le cinabre et réduire le mercure. Dans Pline, on produit cette réduction, en broyant le cinabre avec du vinaigre dans de
avec de H. N. 33, 41.

notamment par l'étain.[170]

4. D'aprè [171] au
lieu de la vapeur (du mercure). Marie s'ex
cette o
de
fourneau en forme de four a de
Si tu ne peux réussir, emploie le double d'alun rond, couleur de
cinabre[172] ; ce qui vaut mieux pour atteindre le même ré
d'autre
fixe seulement sur le
ab
Pour ma part, je sais bien que la chry
pas ; (mais) le
la vapeur.[173] »

5. Il a été dit par Agathodémon que la chry
sont amie
comme la limaille[174] ... l'autre, même broyée, n'a pas l'adhé
cinabre.[175] L'une et l'autre, étant délayée
s'amalgament. Mais la vapeur en puissance agit sur le cuivre en

---

170. Lb porte, au lieu de l'étain : Hermè
(*Introd.* Pl. 1, l. 7 ; p. 104). — Ce passage signifie que le sulfure de mercure, étant réduit par un métal, ce métal fixe en même temps le mercure, si l'on o
par dige
s'évapore.

171. C'e
arsénieux, synonyme de l'alun ; v. p. 82, note 6), au lieu du cinabre ou du mercure.

172. Réalgar (*Introd.*, p. 238 et 244, article Cinabre).

173. Sans doute à la condition de le
par de

174. De

175. C'e

puissance[176] et il

6. Il faut chercher comment la vapeur e
cho
délayé, mais encore à l'état brûlé. En fait, elle e
métaux, surtout ceux qui tirent leur origine du cuivre.[177] Si tu
ne réussis pas, met
tout ; c'e
te faut comprendre toute
l'art ; car la méditation mène au chemin véritable. » Ce
été rapportée
semblablement, ainsi que l'a dit surtout la divine Marie.

2.1.22 3. — 21. Sur le [178]

1. Ne m'as-tu pas demandé l'ex
demeurant jusqu'à ce jour fidèle à ton serment ? Cette ex
te sera donnée en temps o
seulement le Philo
tous le
sans l'eau divine. En effet toute la compo
elle ; c'e
elle, qu'elle e

---

facilement que celui du cinabre.

176. C'e
volatil tiré de l'arsenic à l'état libre, il faut o
de le

177. C'e

178. B : « Sur le

subit l'io [179] Car il dit : « Met
l'eau de soufre natif et un peu de gomme : tu teins par là toute
sorte de corps. » Ecoute encore le même auteur : « Laisse de
et le produit se forme[180] : c'e
quelqu'un dira : Qu'e
sulfureux ? — Nous lui ré
avec autre cho
autrement, c'e
d'autre cho

2. On appelle donc divine l'eau de soufre. Ecoute bien. On appelle
divine la vapeur sublimée, émise de bas en haut. De même aussi,
la cendre formée sur le
divine. Semblablement aussi le
goutte
pareillement divine
parce que lui aussi e [181]

3. Le [182] ont l'habitude de faire cuire le
le
effectue par artifice, le soleil l'effectue par le concours de la nature
divine. Le grand Hermè
dit encore partout : « Ex
soleil. » Çà et là il dé

179. C

180. C

181. Cette phrase ré *Introd.*,
p. 162 et 163) ; le nom d'eau divine corre
même temps au soufre, par le double sens du mot grec. — On voit aussi par
ce paragraphe quel sens compréhensif avaient le
soufre ou eau divine ; mot

182. Ce qui suit se compo
le

le
de
saumure jusqu'à blanchiment. Il en e
il nous parle comme exécutée
solaire, ainsi que nous l'enseigne l'ex
De même que le levain du pain, employé en petite quantité, fait lever une grande quantité de pâte ; de même aussi la petite feuille d'or ou d'argent engendre toute la poudre de pro
fermenter toute
Si nous entendons dire 3, 5 et 7, on veut faire entendre le total 15.
Voilà comment il
dans de
écartée
la teinture et la fleur de la teinture. Leur nature réce
sature d'abord et se teint avec la fleur d'or, et ensuite la scorie du cuivre n'ab
4. Là, nous o
se prêtent convenablement à l'io
(la teinture) avec le
été dissous, c'e
Le
j'entends le soufre ; il
En o
l'appareil de l'art, sur un fourneau arrondi, dans un creuset dispo
sur de
5. Quelque
d'en bas. « C'e
que le soufre et l'io

que le tout devienne io
plus actif. Quelque
sans rien ajouter, et il
recherche. D'autre
là leur soufre ;– c'e [183] J'ai admis l'o
ceux-ci, plutôt que celle de
tantôt cru, tantôt à l'état de concrétion jaune.[184] Quelque
aprè

6. Quant aux philo
de (l'o
vaut mieux o
qui ont écrit uniquement sur cet art, en s'occupant du délaiement,[185]
disaient que l'io
convenait ainsi. D'autre
et mettaient au feu, à la suite de la fonte ; ceux-ci préféraient traiter le Tout par délaiement. Ceux qui voulaient n'avoir recours qu'au blanchiment, enduisaient une feuille d'argent, faisaient chauffer et cuire. Il
délayée, en o
sub

---

183. Voir la note 2 de la page suivante et celle de la page 166.

184. *Introd.*, p. 104, Pl. 1, l. 21 ; et p. 112, Pl. 4, l. 17. E
mercure précipité ?

185. On remarquera le λειόω, et du sub
λείωσις. Il s'agit, suivant le
rendre lisse à l'aide d'un vernis ; soit de broyer une poudre ; soit de délayer cette poudre dans un liquide (délaiement λειώσιμον dans le *Dictionnaire Français-Grec moderne* de Byzantius), ou de la léviger ; soit de saupoudrer la poudre sèche, ou d'étendre la poudre délayée dans un liquide visqueux, à la surface d'un métal, lequel se trouvera verni ou teint aprè
pré

7. Comme dans la cuisson de l'art diverse
fe
En cela il [186] avec du
soufre, de la chry
t'aperçois, dit-il, que certaine
et délaie au soleil, jusqu'à ce que (la couleur) se dévelo
il
ainsi pour montrer la puissance de la pré
ob
chauffer la pré
dans la partie enduite, tandis que l'autre (partie) re [187]
Celle e

✶
✶✶

2.1.23 3. — 22. Sur le

1. L'ex
my
c'e
sur la compo
il en a été de nouveau que
et l'io
avec du plomb. » Il ne parle pas du plomb simplement, mais il
ajoute : « avec notre plomb noir, provenant du minerai de Co

186. Voir p. 157, 2.
187. Ce dernier indique clairement qu'il s'agit de donner à un ob
une coloration en or superficielle, comme dans le Introd., p.
59 et 60.

et de la litharge. » Or l'o
un délaiement, comme je le montre d'aprè
mon Traité sur l'Action, en y parlant du poids. Il
de pe
brûlent, ou saupoudrent, ou pro
au saupoudrage : le blanchiment e
l'io
la pré

2. Ainsi toute
l'art, relativement à la pe
cho
coupe, on ne voit pas la compo
connaître quand elle e
C'e
située au-de
de prendre (chaque pré [188] qu'il fût blanc ou
quelconque.[189] C'e
on fait chauffer (le produit) avec le surplus du soufre ; il le sé
(en deux portions ?), plutôt qu'il ne l'affine ; car il s'empare de (la
compo
au jaune.

C'e
rons le poids du Tout d'aprè [190] On prend dans
la (classe) dernière de
de natron ; de
once

---

188. Au-de
place de ce
189. C
190. Voir p. 161, 8 ; p. 163, 11, etc.

tout cela avec de l'alun lamelleux et du vinaigre, ou de l'urine, ou
de la le
on teint le
l'ombre du métal. Il faut mettre tous le
partie d'arsenic et de sandaraque, deux partie
le
à du marbre, on arro
vase (Troullon)[191] la compo

*
**

2.1.24 3. — 23. Comment on Brûle le

1. Cherchons maintenant, d'aprè
brûler le
et l'ensemble (de notre étude) renferme (cette que
Philo
fixe-la suivant l'usage ; ajoute du cuivre ou du fer à (la pré
sulfureuse, et le métal blanchit. » Quelque
« sulfureuse » par « brûlée ; » car ceux-ci dans leur ignorance
brûlent le cuivre avec le soufre, et le fer avec la magné
n'e
Philo
autre
aussi l'o
dans le second (cas), c'e

2. Ainsi, le Philo
soufre, pratiquant une décoction, comme il a été dit précédemment.

191. C

« En effet, dit-il, met
sera le premier degré. Fais-la cuire. Nous conservons l'autre moitié
pour l'io passim,
disait : « Partagez la pré
dans du bois de laurier,[192] c'e
car le
avoir été cuit
Tel e
ce (procédé), il sera aussi blanchi. » Agathodémon donne le même
conseil : à savoir que le
vapeur dans l'eau divine. De cette façon il y a o
et blanchiment. Car à l'occasion de l'étain le Philo
la cuisson : « Tu feras cuire la vapeur indiquée précédemment
dans l'huile de ricin ou de raifort, aprè
d'alun. » Il dit ensuite : « Fais le
cho
seulement. » A
cho
la suite de l'alun, le soufre ; à la suite de l'étain, le
car la vapeur (sublimée) imprègne ce métal.[193]

3. Le
tandis que la cuisson concerne l'ensemble, qui (e
ou une décoction et un blanchiment. C'e
brûlé
temps ; celle que tous le
(en pre

---

192. Voir p. 159. – Ce mot paraît signifier un sulfure arsénical.
193. Toute cette de
vapeur de l'arsenic, avec le concours de la liqueur appelée eau divine.

(mode
Le cuivre, s'il e
à la teinture ; en disparaissant, il devient électrum. Si l'on force le feu, il devient jaune, la moitié du soufre étant brûlée. Il faut le quart de magné
once de fer, 6 scrupule [194] d'étain et de plomb, de la cadmie, du claudianon, de la chry
en pro
pro
dans ce
par pe
manque ; » certe
arrière : la compo
l'eau divine et de la vapeur, nous l'avons ex
nous avons donné par-là l'interprétation du Livre. Maintenant que nous avons décrit la me
celle du jaunissement.

Lb dit « de mercure, » au lieu d'étain ; probablement parce que le co
de mercure, au lieu du sens ancien d'étain (*Introd.*, p. 84).

∗∗

2.1.25 3. — 24. Sur la Me

1. Pourquoi Agathodémon a-t-il écrit sur ce sujet ? Ce n'e
en vue d'enseigner la me
safran et en chélidoine le double de

194. 1 chalque 8e d'obole 0,091. gr.

de plus grande
raison du soufre blanc. L'eau tirée de
e
et font cuire la compo
cuire, comme tu l'as entendu dire précédemment, en enlevant dè
que la matière jaunit. C'e
l'ex

2. Il faut savoir que pendant qu'on accomplit l'œuvre, plusieurs
cause
première
le
et l'androdamas soient traité
que disent le
change en io
similaire
autre

3. Marie (place) en première ligne le molybdochalque et le
(procédé
anciens préconisent Marie, la première, dit : « Le cuivre brûlé
avec le soufre, traité par l'huile de natron, et re
subi plusieurs fois le même traitement, devient un or excellent
et sans ombre. Voici ce que dit le Dieu : Sachez tous que, d'aprè
l'ex
aucun effet. Mais lorsque vous brûlez (d'abord) le soufre, alors non-
seulement il rend le cuivre sans tache, mais encore il le rapproche
de l'or. » Marie, dans la de
le proclame une seconde fois, et dit : « Ceci m'a été gracieusement
révélé par le Dieu, à savoir que le cuivre e
le soufre, puis avec le corps de la magné

ce que le
le cuivre devient sans ombre. »

4. C'e
(μᾶζα)[195] de Moïse on brûle avec du soufre, du sel, de l'alun et du soufre (j'entends le soufre blanc). Ainsi encore Chymè
beaucoup d'endroit
dans Pébichius, l'o [196] e
ex
signifiant le soufre blanc. Celle e
me

5. Voici ce que Marie a dit, çà et là, dans mille endroit
Brûle notre cuivre avec du soufre et, aprè
sera sans ombre. » Non seulement elle sait le brûler avec le soufre blanc, mais encore le blanchir et le rendre sans ombre. C'e
avec le (soufre) que Démocrite brûle, blanchit et rend sans ombre. Et encore, « non seulement il
le métal sans ombre et le jaunissent. » Voici ce que dit Démocrite : « Le safran a la même action que la vapeur ; de même que la casia par rapport à la cannelle. » Dans la chimie de Moïse, vers la fin, pareillement, il y a ce texte : « Arro
il deviendra jaune et sans ombre ; » c'e

6. Celle e
jaunissement, et dans le
sans ombre. Brûlant et re
cuivre pareil à l'or (et) sans ombre, apte à la diplo
et de l'or.[197] Mais personne, à moins de connaître toute la route,

195. Voir sur le mot μᾶζα, *Introd.*, p. 209 et 257, et la *Diplo* , p. 40.

196. Voir p. 159, 3 et note 2 ; p. 178, note 1.

197. On voit qu'il s'agit, ici comme dans le

ne pratiquera bien la diplo
qui de
tous leurs pot
cuire et digérer sur la kérotakis (bain marie) ; et il
lécythe
conformant à la marche suivie par le

7. Cel e
concernant le
pour le soufre, cet acte e
l'ombre. Le blanchiment même e
un blanchiment. L'acte de brûler e
de
phète Chymè
il faut le rendre jaune et sans ombre. » Ensuite on t'ex
procédé relatif à l'eau divine et à l'io

*
**

2.1.26 3. — 25. Sur l'Eau Divine.[198]

1. Il faut montrer d'abord que l'eau divine e
le
à tous le
le produit obtenu avec chacune de
spécialement ; de même aussi, la compo

---

alliage d'or, qui conserve plus le *Introduction*,
page

198. Cet article e
3, 14, p. 155.

de

compo

saumure, eau de mer, urine d'impubère, vinaigre, saumure acide, huile de ricin, (huile) de raifort, baume, lait de la mère d'un enfant mâle, lait de vache noire, urine de génisse et de brebis ; quelque

dénomment urine d'âne ; d'autre

de lie de vin ; eau de soufre, d'arsenic et de sandaraque, de natron, d'alun lamelleux ; et encore lait d'âne

de cendre de choux et autre

dé

de natron, et l'eau aérienne (ro [199] le vin Aminéen, le vin de grenade, le vin d'olivier, le cidre, la bière, enfin un liquide quelconque, pour ne pas énumérer toute

2. Le

et au jaune. Il me paraît convenable d'ex

le philo

liqueurs jaune

énuméré le vin nouveau, parmi le

Pébichius dit encore : « Le cidre, le vin d'olivier et le vin de grenade. » En ne distinguant pas davantage, il

(leurs) auditeurs, et il

en traitant de

le blanchiment et pour le jaunissement ; il le

traitement

brûler et à faire cuire. Il dit à pro

la pyrite, traite-la et délaie-la, soit avec de la saumure acide, etc. » Voilà ce qu'il entend par eau divine blanche. Ensuite, à pro

du cinabre : « Rends le cinabre blanc au moyen de l'huile, ou du

199. Plante ? (Dio *Mat. méd.*, 5, 104.)

vinaigre et du miel, etc. » A pro
encore : « avec la saumure, ou la saumure acide. » Ensuite il ajoute :
« Fais chauffer l'eau de soufre natif ; » afin de te faire connaître que
le
tout cela c'e
entendre le tout. Plus loin, dans l'article de l'Androdamas, voulant
parler clairement, il disait : « Fais chauffer l'eau de soufre natif,
car le

3. « Le
nom et de couleur, quand il s'agit du soufre blanc. Ce sont la terre
de Chio, l'astérite et la sélénite, pour la classe du blanc. Quand il
s'agit du jaune, pro
et le

Au sujet de la chry
l'arro
blanchir d'abord chacune de ce
la litharge dans le
deux décoctions pour accomplir l'o
comprend la vapeur et la litharge, (mêlée
blanc. Il ne négligeait aucun de
le
et de lentille
il disait obtenir la compo
bouillir l'eau de chaux (obtenue par le marbre) avec de l'huile, et la
pyrite avec du miel. Il décrit l'eau divine de diverse
se
Chio, de l'astérite, de la sélénite, et de sa pro
le livre du Jaune, il s'agit de la terre de Sino
de la pierre phrygienne. « Tu trouveras dans le traité de

le sang de bouc et le suc de loto
Le
le [200] En effet le
par le

*
**

2.1.27 3. — 26. Sur la Pré [201]

1. La pré
la mer appelée Adriatique. Il y a là de
à travers le
e
dans le
la rubrique, que l'on appelle encore minium de Sino
n'employons ni cette rubrique, ni ce minium de Sino
indiquée ci-de
que l'on se pro
le plomb noir.

2. Quel rang doit lui être assigné en dehors de
riale
veux lui fixer un rang, c'e
surtout si tu suis Marie et le Philo
le

---

200. Axiome souvent ré
201. Le premier paragraphe e
(voir Théo Sur le , t. 1, p. 701, éd. Schneider ; Leipzig, 1818). On y remarquera l'assimilation du réalgar, du minium et de la rubrique avec l'ocre (voir *Introd.*, p. 261).

chry
le cinabre, ou le corps de la magné
plomb noir. Si maintenant tu en viens à la Chry
quelle
le cinabre, la litharge blanche. A ton tour comprends ce que tu
cherche
c'e
ou de Chry
duit qu'il
voulu, il
ou jaunissent le métal durci par eux.

3. Il
jusqu'au ré
il
couleur de sang (en vue du blanchiment), teint superficiellement et
à fond.[202] C'e
fait entendre la compo
en vue de
d'abord du blanchiment, puis du jaunissement.

✱✱

2.1.28 3. — 27. Sur le Traitement du Corps Métallique de la Magné

1. Introduisons de nouveau le
produit le blanchiment de la magné
discours antérieurs que j'ai écrit

202. C *Introd.*, p. 233, le cuivre brûlé, et plus haut, p. 154 et 178.

qui servent de support
la compo [203] il e
de tout cela à l'ex
on forme le corps (métallique) de la magné
varie suivant la macération, ainsi que je te l'ai dit précédemment.
Laisse-la devant le fourneau ; que le fourneau soit allumé avec du
bois et de [204] car la fumée de ce
blanchit tout. Si donc tu en recueille
et elle e

2. N'avons-nous pas rappelé dans le 7e livre, en parlant de
cobathia rouge
gné
provenant de Chy
notre art ? En effet, en délayant la magné
parler de la compo [205] ; mais il
simple. C'e
attribué aux dénominations.

3. Le philo
vinaigre, le sang de moucheron,[206] le suc du styrax, l'alun lamelleux,
et autre
fourneau, comme je l'ai dit précédemment, avec un feu d'écorce
de cobathia rouge
étant blanche elle-même.[207] »

203. P. 150 et 151.
204. Compo
205. Molybdochalque.
206. *Lexique*, p. 10. Il y a ici un symbolisme et de
noms pro *Introd.*, p. 10 et 11) et de Dio
207. *Olympiodore*, p. 91. Dans tout ce passage existe une confusion, qui semble
voulue et amenée par la nomenclature pro

4. Ainsi parle Hermè
le styrax, l'alun schisteux et la cendre de
le soufre blanc, qui blanchit tout. Quant au sang de moucheron et
au vinaigre, c'e
de
lequel re
teindre en or. Il dit : « La fumée de
Voulant enseigner ce que c'e
La vapeur du soufre blanchit tout. »
5. Maintenant le Philo
que) la cendre de
s'ex
Ayant dissous la cendre du bois de
soufre [ceci n'e
soufre obtenue par la chaux, laquelle provient de la cendre blanche,
du marbre, ou de la chaux vive. » De même que le
été dit
sa compo
de palmier. De plus (on voit que) le blanchiment de la magné
compo
la compo
là toute
discours sur la compo
sur le
dans le discours sur la cuisson.

morceaux de cobathia rouge *Introd.*, p. 245)
et celui de
φοῖνιξ signifie rouge et palmier. La dernière phrase du 2 montre le caractère
intentionnel de ce

6. Voilà pour le blanchiment du corps de la magné
e
e
ce gouffre (de difficulté
concernant cette doctrine, demeure dans une ob
agit comme un homme qui frapperait l'air avec se
mer avec se
à fait en l'air, travaillent inutilement par de
sont pro

7. Mais toi, ô bienheureuse, renonce à ce
on trouble te
Paphnutia la vierge et certains homme [208] Le
cho
faire de
gens qui ont l'e
faut plaindre ce
la bouche de
pas de secours ; il
maître
être honoré
Lorsqu'on veut leur enseigner quel
ne supportent pas la connaissance de l'art et il
Il
extrême, il

208. Cette discussion finale parait être adre
Olympiodore, p. 90). Elle e
alchimiste *Démocrite*, p. 50. – Le
de Paphnutia et de Nilus méritent d'être noté
de
nom assez ré

attendre la riche
l'or le
e
unit, trouvera l'or placé devant nous, au milieu de
tiennent caché.

8. La raison e
quelque part.[209] La philo
révèle le
elle l'or placé devant (se
la raison marchent constamment dans le vide, et entre
acte
ce prêtre ton ami, qui faisait cuire le molybdochalque dans un four
de campagne (comme s'il avait fait cuire de
le
il ne pensait pas que son procédé était mauvais, mais il soufflait ; et
sortant (le produit) aprè
cendre. Quand on lui demandait où était le blanchiment, embarrassé,
il disait qu'il avait pénétré dans la profondeur. Ensuite il mettait du
cuivre, il teignait la scorie ; car le cuivre n'étant arrêté par aucun
solide, passait outre et disparaissait lui-même dans la profondeur ;
de même pour le blanchiment de la magné
cho
en grande dérision ; et vous le serez aussi, si vous tombez dans
la même démence. Embrasse pour moi Nilus, celui qui cuit avec
le
la magné

*

**

209. E Lb « Comme l'a dit le Philo

2.1.29 3. — 28. Sur le Corps de la Magné Traitement.

1. Voici ce que Marie ex
de ce qu'elle nomme le
dans la vérité du my
Ainsi donc Marie veut que ce soit là le corps de la magné
le proclame non seulement dans ce passage, mais dans beaucoup
d'autre
plomb noir, on ne saurait produire ce corps de la magné [210]
dont nous avons précisé et accompli la pré
dit-elle, le
la 2e et 3e fois, elle nomme corps de la magné
et le molybdochalque ; à ce sujet, elle parle du cinabre,[211] ou du
plomb, et de la pierre été
simultanée[212] de toute
Le
dit-elle, en puissance toute
n'e
mais pour le moment occupons-nous de notre sujet.

2. Il a donc été ex
c'e
ce molybdochalque que tu dois teindre, en y pro *motaria*[213]
de la sandaraque jaune, afin que l'or cuit n'existe plus (seulement)
en puissance, mais en acte. » Ainsi (s'ex
nommé pains le corps de la magné

---

210. « le molybdochalque par lequel » Lb.
211. « du cuivre, » BAKELb.
212. V. p. 78, 101, 113, 128.
213. V. p. 108, 112, 157.

Nous devons, avant tout, montrer que le Philo
même sentiment, en ce qui (concerne) le corps de la magné
qu'on appelait : **Le Tout**. Ce molybdochalque était le plomb noir.
Lorsqu'il
magné
ex
du corps de la magné
plomb noir : emploie-le aprè
lui que dénomment le
le Philo
de la magné
noir et la pyrite. Il ne parle pas (du plomb) simplement, pour que
tu ne t'égare
tu ne méconnaisse
seul rend le cuivre sans ombre ; il ne fixera pas (seulement) le
corps de la magné
le Philo
et le plomb noir.[214] Dans le
a été rangé dans une seule et même classe (avec le plomb). Ce que
l'on proclame du mercure, on le proclame de toute sorte de pierre
comme je l'ai déclaré dans le

3. C'e
jauni, alors aussi le
cuite
brut de Chy
pro
avoir mouillé avec de la coupero
ordinaire, laisse pendant 14 jours : c'e

214. Le molybdochalque, ABKELb.

la fabrication de l'argent.

4. Comme on échoue souvent dans le traitement, parce qu'on ne connaît pas la vérité sur le délaiement, rappelons ce qui a été dit touchant le

à la coloration en or. Semblablement aussi, Agathodémon, dans son enseignement sur la teinture préalable, disait ceci : « Afin que tu puisse

coupero

la vapeur à dévelo

l'affinage, et rappelé au sujet de

sur le

Dieu sont le

là ce qu'on a appelé pyrite. Elle

multiple [215] d'autre

aux deux le nom de pyrite, ainsi que je l'ai montré. En effet, nulle autre pierre que la pyrite n'e

5. Maintenant le discours a pour sujet le corps de la magné

Ce nom unique signifie toute

me [216] produit le véritable

corps de la magné

moi aussi, égaler la capacité de celui qui a dit[217] : « O femme, je ne parlais pas (du plomb) ordinaire, afin que tu ne t'égarasse

» Mais comme je ne suis pas Démocrite, je te jure par son mérite que je ne m'égare pas ; et (tu ne tomberas pas dans l'erreur) sans retour de ceux qui prétendent que la cendre sans corps (métallique) a été appelée le corps de la magné [218]

215. *Lexique*, p. 4. *Introd.*, p. 238.

216. S'agit-il ici de l'hématite ? v. p. 39.

217. Sans doute Zo

218. Voir plus haut ce qui e

On a dit que le mercure e
ceux-là ont compris quelque cho
il
en réalité le ré
de la magné
(métallique). Ne va pas m'o
tous le
appelée le corps de la magné
dire, si ce n'e
se volatilisent ? Ce sont donc le
sont appelée
magné
été

6. Toute
sont appelée
traité de
molybdochalque, ou de la chaux, afin que le (mercure) incorporel
devienne un corps. » De même, au sujet de la chry
« celle-ci aussi e
Veille, dit-il, à ce que son e
qu'elle soit volatile, on l'appelle un corps ; le Philo
se
de corps avec le cuivre, l'argent, l'or. » Marie, au sujet de la
chry
pendant un jour ... » Ou bien : « prenant de la chry
du cinabre, délaie avec de la litharge blanche et fais disparaître (la
nature du métal). Si le cuivre e
(métallique), pro
Ainsi la chry

a été bien mélangée, et quoiqu'elle soit fugace par elle-même, parce que tu en fais un corps par transmutation.

7. Ainsi, convertir et transmuter,[219] dans ce
donner un corps aux incorporel
Par leur transformation on obtient le molybdochalque, le plomb noir, celui qui doit être traité avec le mercure, et devenir le corps de la magné
s'applique au fait de convertir et de transmuter le mercure. Mais lorsque le
lieu pour tous le
En effet cette conversion e
le
conversion rétrograde accomplie par le feu, c'e
blanchiment ou le jaunissement, le
et associée
deviennent incorporelle [220] A ce moment elle
dernier degré de la division. La vapeur sublimée, la première de matière

8. Ainsi donc, le
corporelle
soient formé
décompo
par une action indé

219. Dans le texte grec l'auteur o στροφή et ἐκστροφή, et le corre
térieure d'un métal en or ou en argent, en en transmutant ou extrayant la nature antérieure, qui était celle du cuivre, du plomb, de l'étain ou du fer. Une semblable extraction s'ex κατασπάω.

220. C

Ailleurs on a parlé (pour cet effet) de [221] et autre
semblable
soufre. Or quelle autre sub
ce n'e
puissante que n'importe quel feu. Dans le Chapitre de
il e
pré [222] Elle dit encore que si le
rendus incorporel [223] rien de ce que
l'on attend n'aura lieu : c'e
au feu ne sont pas mélangée
on n'obtiendra rien de ce que l'on attend.

9. Quel [224] ?

Le
et se
similaire
le fer, l'étain et le plomb : ce
feu ; ce sont là le
mêlée
deviennent corps. Mélange de cette manière le mercure, celui qui
e
ce dont Marie a dit : « Si deux ne deviennent un ; » c'e
si le
fixe

221. Il semble que ce soit là une ex
colorante
jaune.

222. C'e

223. Voir p. 101.

224. Voir p. 21, 101 et 191.

et si deux ne deviennent pas trois,[225] avec le soufre blanc qui blanchit (rien n'aura lieu de ce qui e
jaunit, crois deviennent quatre ; car on jaunit avec le soufre jaune. Enfin lorsqu'on teint en violet,[226] toute
parviennent à l'unité.

10. Que veut dire O
de
pyrite a de l'affinité pour le cuivre. » O
mercure, mais du délaiement extrême, c'e
la pyrite ne donne lieu à aucun dé
liquéfiée. Il faut dè
de la liquéfaction, ce que le Philo
de
« afin que le produit devienne comme de l'eau. » Le Philo
a dit encore : « La magné
fer. » Et le Maître dit encore : « le mercure a de l'affinité pour l'étain. » Le disciple dit : « le mercure s'amalgame à l'étain. » Il dit aussi : « Ceci blanchit toute sorte de corps. Le plomb aussi a de l'affinité pour la pyrite ; la pierre été
» Le Philo
notre art, que la nature charme la nature.

11. Article sur la magné
trouveras un corps noir, ou du plomb noir ; souvent aussi une grande quantité de scorie
on verra qu'elle
re
ci renferme, la magné

225. V. p. 21.

226. Ou bien lorsqu'on o

molybdochalque ou corps de la magné
écrit ; c'e
le
de
magné
reçoit une couronne de cuivre ; Hermè
corps de la magné
la me
blanchiment ; ou bien encore le jaunissement, lequel exige que le
(matière
qu'il a été décrit par nous.

*
**

2.1.30 3. — 29. Sur la Pierre Philo[227]

1. Marie dit : « Si notre plomb e
car le plomb commun e
formé ? Si tu ne prive
si tu ne ramène
corps (métallique
rien de ce que l'on attend n'a lieu.[228] Si le Tout n'e
dans le feu, si la vapeur sublimée réduite en e
rien ne sera mené à terme. » Et encore : « Je ne dis pas avec

227. Suite de fragment
montre d'ailleurs le titre lui-même ; la dénomination ex *pierre philo*
n'existant pas dans auteurs antérieurs au 7e siècle, bien que la notion même soit plus ancienne. La plupart de ce
sous forme plus dévelo
228. Voir la page précédente, la page 101, etc.

du plomb simplement, mais avec notre plomb noir. Voici comment
l'on pré
(à re
dè
d'abord. »

2. Le
en quatre phase ° noircissement ; 2° blanchiment ; 3° jaunissement,
et 4° teinture en violet. Entre le noircissement, le blanchiment et le
jaunissement se place la lévigation ou macération et le lavage de
e
que par le traitement o [229] et
de l'union de

3. Pélage le Philo
le commencement de la teinture en violet a lieu. C'e
se produisant à l'intérieur qui e
laquelle a été aussi appelée io
a lieu ; sinon, elle n'a pas lieu. Veille donc à ce que la teinture
pénètre dans la profondeur ; sinon la teinture n'a pas lieu. »

4. L'alabastron e
cé [230] celle qui e
pulvérise et fais macérer dans du vinaigre ; met
enfouis le tout dans le crottin de cheval, ou dans la fiente d'oiseau,
pendant 20 jours, comme dit le divin Zo

5. Le
Donc, il y a deux mercure
divine, selon Démocrite. L'eau divine mêlée au soufre rend le

229. Voir *Introd.*, p. 164 ; Syné
230. *Lexique*, p. 4 et 6.

sub [231] parce que ce
affinité entre elle
6. Syné
mocrite a dit : « Le mercure qui (provient) du cinabre. Et dans le Traité du blanc (Argyro
sandaraque, etc.[232] »
7. Dio
assimilant la couleur surajoutée, de même aussi le mercure se transforme.[233] »
8. Il y a deux jaunissement [234] deux com-
po
catalogue du jaune, ce sont le
compo
liquide [235] telle
la chélidoine et le
prend : parmi le
que la terre de Crète, la terre de Cimole et le
le
d'orge (bière ?) et le
9. Olympiodore dit : « La macération a lieu de
de méchir jusqu'au 25 du dernier mois de l'automne[236] ... Toute
le
dans de
limoneuse, jusqu'à ce que la partie limoneuse s'en aille et que le

231. L'auteur joue sur le double sens de θεῖον.
232. Syné
233. Syné
234. Olympiodore, p. 109 ; et *passim*.
235. C
236. Ou du mois Mé

minerai soit isolé. Cet art ne se pratique pas au moyen du feu. »

10. Le feu e

Le [237] et
il [238]

11. Marie dit[239] : « Si tous le
atténué
e

Le molybdochalque c'e

Dans toute l'o
cement.

Lorsque tu vois tout devenir cendre, comprends alors que tu as bien o [240] Pulvérise cette scorie, é
lave-la six ou se
On o
suivant cette marche et le lavage, dit Marie, « la compo
adoucie et pourvue de se

A
sement stable de

En faisant cela tu fais sortir au dehors la nature cachée à l'intérieur. En effet, « transforme, dit-elle, leur nature même, et tu trouveras ce que tu cherche

12. Le
et le jaunissement ; et il y a deux blanchiment

---

237. Olympiodore, p. 75 et 76.
238. C
239. Tout ce paragraphe semble formé avec de
écrit
directement de ce
240. C

ment [241] l'un par délaiement et l'autre par cuisson. Le délaiement ne se fait pas d'une manière quelconque, mais seulement dans une demeure consacrée ; là existent un lac et de gro [242]

13. Marie dit : « Joignez le mâle et la femelle et vous trouverez ce qui e [243] » Et Marie dit ailleurs : « N'allez pas toucher avec vo [244] »

14. On donne plusieurs dénominations aux deux compo
telle
182.)

15. Le
que (alors) il
be
lorsqu'il a dissous l'or : c'e

16. Ce que l'on se pro
blanchiment, puis le jaunissement. Pro
pré
décoction de cette manière ; l'autre moitié e
C'e *passim* : « Partagez en deux portions la pré [245] » Il disait aussi : « Renferme l'une dans un vase de terre cuite et met [246] » Il indique, par le vase de terre cuite, la cuisson, et par le cuivre l'io
cuivre sur un feu de bois de laurier, c'e
blanche. »

---

241. C
242. C
poissons. »
243. C
244. C
245. P. 165 et 178.
246. P. 158.

17. Agathodémon dit : « Fais une décoction de l'eau divine avec la vapeur sublimée ; de cette façon, on brûle et on o
» Et encore : « Faire cuire la vapeur décrite précédemment avec l'huile de ricin ou de raifort, aprè [247]
»

18. Zo
o
l'année) entiers, » et ainsi de suite, dans tout le cours du traité.[248]

19. Le divin So
dans la source pure, etc. » (Re
à la page 125.)

20. La magné μιγνύειν)
le

21. Le divin Zo
dit avec raison : « Reçois la pierre qui n'e
(Re
« lait d'âne

22. Zo
é
le cuivre[249] ; il
sortir la nature au dehors et tu trouveras ce qui e
la nature e
blanc ne se voit plus ; mais aprè
précédemment, le jaune apparaît, par le jaunissement annoncé de l'io
nature ? Voici que la nature e

247. P. 178.
248. P. 129 et 135.
249. Voir p. 154 et 177.

la qualité de l'or, en retournant vers le noir. En effet, si l'humidité
provenant de l'ex
terre
et ex
de cette ex
e
l'élément liquide par l'échauffement, rien n'aura lieu de ce qui e
attendu. Si le produit n'e
rien n'aura lieu de ce qui e
faite
ré

23. Le temps de la ge
quand il n'y a pas avortement. Le temps de la cuisson pour tous
le
moindre de neuf heure
temps de l'o
tenir compte de la macération. En effet, considère que le
d'o
mélange. Si tu m'as bien compris, il embrasse le
et fermentée
liquide ne sera pas vaporisé outre me
que le be
(Re

24. C'e
pro
coupero
partie ; poudre sèche, une partie. Délaie ensemble, en arro
au soleil avec du vinaigre blanc, pendant se
cuire pendant deux ou trois jours. En enlevant (le produit), tu

trouveras l'or teint en rouge couleur de sang. C'e
philo
(aux dé
mais (alors) elle n'e

*
**

2.1.31 3. — 30. Sur la Compo mière [250]

La compo
un seul e
En outre elle montre, au moyen du fait, le
(re
et le
d'aprè [251] ; que le
corps allié (au mercure) le rend capable de ré
de suite. Car le sage, prenant le
commencement à la fin. Mais je ne pouvais placer là le
complet
pouvais ex
faire autre cho
interpréter le
dans de

*
**

250. Ceci paraît être une lettre-dédicace, ou un é
par quelque co περὶ ἀφορμῶν συνθέσεως. »
251. En marge : signe du mercure.

2.1.32 3. — 31. Sur la Poudre Sèche[252] (de Pro

1. La poudre de pro
actions procédant de ce
tration, la fixation. Le (corps) mathématique a trois dimensions, la longueur, la largeur et la profondeur. Le corps naturel e
triplement étendu et (en outre) susce
gueur, la largeur, la profondeur et la capacité de figure. De même aussi, au sujet de (notre) e
la pénétration, de la fixation, et de l'éclat (durable). Or le corps a trois dimensions, nous le dé
susce
puissance [253]

✶

✶✶

2.1.33 3. — 32. Sur l'Io

1. La puissance pro
qui en e
Sans elle, la sub
sub
car la sub
et l'action, le
proviennent de

[252] Ceci paraît être une lettre-dédicace, ou un é
par quelque co περὶ ἀφορμῶν συνθέσεως. »

[253] C *Origine* , p. 75, 265, 267.

⁂

2.1.34 3. — 33. Sur le

1. Il y a, selon le naturaliste Aristote,[254] quatre cause
(être) engendré, savoir : le
et spécifique. Par exemple, la porte a pour cause efficiente, le constructeur qui l'a faite ; pour cause matérielle, le bois, le fer, la colle forte ; pour cause organique, la hache, la tarière, etc. ; pour cause spécifique, l'e
autre. Selon Platon, il y a encore deux autre
exemplaire et la cause finale.

⁂

2.1.35 3. — 34. Enchainement de la Vierge.

1. Traitant le feu du mercure par le feu et alliant l'e
l'e [255]

Dans E on lit : Au moyen de l'io
du feu par le feu, et nous allions, etc.

Divers o
du feu,[256] il

2. Ramenons le
mélange et transformé

---

254. C Gener., 1, 7 ;— Métaph., 1, 3 ;— Morale à Eudème, 7, 10 ;— Phy , 2, 3. — Platon, Timée, p. 37, D.

255. Le mercure ? Voir page 146, note 3.

256. Var. M : Dispersant le

animé ; l'être sans corps e
d'autre changement.

✴
✴✴

2.1.36 3. — 35. Le

Cet homme d'airain que tu vois dans la fontaine a changé de corps et il e
vois (transformé en) homme d'or.[257] Arro
acide ; de cette façon il devient blanc et convenable.

✴
✴✴

2.1.37 3. — 36. Lavage de la Cadmie.[258]

1. A botruitis,[259] qui re
pré
ensuite broie et pro
avec le pilon, puis délaie avec la main ; lorsque le produit e
point, laisse dé
de l'eau et ré
re
au soleil.

✴

257. C Serpent, p. 23 ; Zo
258. Ce morceau, ainsi que celui sur l'ocre, re
auteur perdu, congénère de Dio *Mat. méd.* 5, 84, vers la fin.
259. *Introd.*, p. 239.

✶✶

2.1.38 3. — 37. Sur la Teinture.

1. Si (l'on) n'a pas pratiqué convenablement la teinture noire, le travail de l'argent ne pourra plus être tempéré. Le
d'Agathodémon appellent : teinture supérieure (καταβαφή), celle que l'on exécute en délayant ainsi ; quant à la décoction, il
teinture simple (βαφή) ; car il
teinture supérieure. Il βαφή)
soit (la teinture en) argent et la teinture supérieure (καταβαφή),
(la teinture en) or. A pro
ceci : « Autre cho
et autre cho
re
le

✶
✶✶

2.1.39 3. — 38. Sur le Jaunissement.

1. « Tous ne pensaient pas, ô femme,[260] que le jaunissement suivît immédiatement le blanchiment ; or le plus souvent la compo
blanche, quand elle e
loin : « quelque
effet, laissant refroidir, il
divine jaune, pendant le nombre de jours pre
la décoction et la cuisson. » Et un peu plus loin : « Eau divine

260. Théo

rectifiée, pré
partie[261] ; on met en décoction dans un pot et on décante ; puis
on met en décoction de nouveau. C'e
pro [262] »

✶
✶✶

2.1.40 3. — 39. L'Eau Aérienne.[263]

1. « Cette compo
(morceau tiré d'Olympiodore, p. 97, premier alinéa tout entier). »

2. Au sujet de
Je commencerai par re
cause de ton incrédulité. Zo *Compte final,*
adre [264] : « Pour le roi d'Égy
ô femme, tout consistait en ce [265]
et l'art de
transformations, c'e
s'occupent de manipulations, j'entends le
fabrication (de
seul
mot

---

261. C'e
la recette 89 du Papyrus X de Leide ; *Introduction*, page

262. Lb ajoute : « je dis l'eau aérienne. » Le ms. M continue par l'article tiré d'Agatharchide (*Introd.*, p. 185).

263. Suite de fragment
de

264. C

265. Var. : « L'art de
» (astrologie ?) ; ou bien encore : « L'art de

3. C'e
mortier my
lequel l'affinité de [266]
Voici le consub
s'accomplit l'agréable et harmonieuse combinaison de
Mélangée
choeur céle

4. A la suite, entre le noircissement et le blanchiment, a lieu la macération et le lavage de
jaunissement, le traitement par fusion. De la même façon, comme intermédiaire entre le jaunissement et la teinture en violet, se place la division en deux de la compo
c'e [267]

5. 1° Dans le noircissement, on sé
cendre ;

2° Dans la macération, on sé

3° Puis vient le lavage de
dans un vase d'A er blanchiment et la disparition de la coloration en noir de

4° Le blanchiment, par le mélange avec une petite quantité d'eau blanche ou jaune, produit ce rayon de miel,[268] recherché par le manipulateurs ;

5° Le jaunissement suit ; (car) le blanchiment mène au jaunissement ;

6° Alors s'accomplit la division en deux de la compo

266. Ce mot semble ré
dans la Trinité, au temps du Concile de Nicée ; C

267. C

268. Syné

7° Celle-ci étant partagée en deux, on prend l'une de
laquelle transformée en io [269] accomplit la fixation.

6. D'autre [270] (se sont ex
la décoction et sur l'œuvre de la théorie secrète. On commence
par pro
ré [271]
lorsqu'on o
la liqueur d'or, etc.

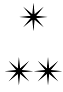
*
**

2.1.41 3. — 40. Sur le Blanchiment.

1. Il faut que vous sachiez que la cho
aprè

2. Le blanchiment ré
revivifier par le feu ; car de telle
vifient d'elle [272] ; elle
ainsi l'animal cherché par le

3. Si tu blanchis, tu teindras facilement, et si tu teins en violet
ou en cinabre, tu seras bienheureux, ô Dio
qui affranchit de la pauvreté, cette maladie incurable.[273]

269. Lb intercale : « Et l'autre partie. »
270. Addition de A seul.
271. Il semble qu'il s'agisse ici d'une coloration superficielle, obtenue par un procédé d'orfèvre. — *Introd.*, p. 56, 58.
272. Ce texte se trouve avec de
273. C

2.1.42 3. — 41. Livre Véritable de So Divin Seigneur de Livre My [274]

1. Voici la me

Agathodémon dit : « Fais cuire, extrais l'or. » On pro
cuivre. On obtient la feuille de Marie, formée de deux métaux[275] ;
on la fait cuire au feu[276] en vue de la teinture au moyen de
l'huile et du miel et on re
(régulier). Que le cuivre, amené de nouveau à l'état d'io
avec l'or, suivant la me

Marie dit : « Lorsque la compo
ou bien par le moyen de la saumure vinaigrée et qu'on a fait cuire,
délaie avec le soufre, c'e
flacon, (soit) sur une kérotakis, puis verse, ou délaie, et regarde si lu
as accompli l'œuvre. Si tu ne (l') as pas accompli avec un certain
jaune, emploie notre io
c'e
l'or ne jaunit pas. Pro
précède la teinture, ou bien délaie avec l'argent transformé : du
noir scintillant, 1 partie d'io
qui précède la teinture, afin de dissoudre une portion du cuivre.

2. Il e
faut (le) cuire, attendu qu'avant l'action du feu, il n'y a pas de
teinture. Il faut lui faire subir l'action purificatrice par le
(convenable
fondre. Si tu connais le

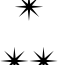
---

274. C *Origine* , p. 58. So

275. C

276. Sur la kérotakis.

crains pas d'e
je t'ai ex
Cette ex
pour but de t'engager à e
tu as tout à fait réussi. En t'appuyant sur ce
n'échoueras pas ; mais par cette méthode tu vaincras la pauvreté,
surtout si tu as le talent et l'habileté de surmonter le
Dans de
blanchi et jauni convenablement. Il n'e
diplo
par mille (moyens) ; mais il n'e
une seule voie, en devenant notre vrai cuivre ; c'e
formule. Celle e
la teinture cherchée de
autrement que de cette façon. Quel e
ce
comment le cuivre teint, et l'on y parle du plomb et de tout ce
qui e

2.1.43 3. — 42. Livre Véritable de So Divin Maitre de

1. Discours du livre véritable de So
gneur de
et deux sage
e
de

anciens. Leur génération e
rielle ; elle ne recherche rien de
o
prière et la grâce (divine). Le symbole de la chimie e
création, (aux yeux de se
divine enchaînée dans le
divin confondu avec la chair. De même qu'il existe un soleil, fleur
du feu, un soleil céle
s'il devient fleur (c'e
purification, devient alors un soleil terre
terre, comme le soleil e

2. Voici[277] le
du soleil,[278] telle
la teinture, la comaris scythique, la (teinture) parfaite (de l'argent),
celle d'I [279] celle que proclame Héron (Horus ?) ; voici l'affinage
de l'or et la liqueur d'or.

La liqueur d'argent versée sur de l'argent produit de l'argent,
lorsqu'elle e
communiquent (la couleur de) l'argent dans leurs réactions. Elle
produisent aussi le [280] et le
d'or et d'argent. Ainsi il convient de travailler par de
tificiel
tel
ferait pour de
produit de l'or véritable. Ainsi quand tu auras obtenu du cuivre

277. Je regarde le mot οὐδαμοῦ comme ajouté ici par l'erreur d'un co
moins que ce ne soit le débris d'une phrase qui a disparu.

278. C'e

279. C

280. *Introd.*, Papyrus de Leide, p. 29.

sans ombre, tu (le) blanchiras avec de
et tu le jauniras avec de
(avec) la cadmie ou le cinabre : c'e
dans le [281] Je l'ai proclamé en parlant de la
fabrication de
teinture a été caché.[282]

3. Le cuivre ayant été blanchi, noirci et jauni, tu teins l'asèm
et tu obtiens l'or, à l'aide du cuivre blanchi. En effet, c'e
cuivre que naissent toute [283] : j'entends le cinabre, la
cadmie, l'or, la sandaraque et le re
en beaucoup (de corps) et il en e
aux) couronne
temple
de
traitement
se produit de
appréciant toute

*
**

281. Il s'agit sans doute de
fort ancien et contemporain du Serment d'I
livre

282. C

283. Le cuivre e
teur de toute couleur jaune ou rouge dans le
le plomb e

2.1.44 3. — 43. Chapitre [284]

1. Sur la (pierre) été

tant que pierre été [285] et par là d'une grande utilité. En effet, dans le

l'une dans le traitement de la kérotakis, une autre dans l'o

de la fusion à l'état de liquide oléagineux : à savoir une couleur jaune et une couleur noire. La couleur jaune varie de

rougeâtre du foie, la nuance de la myrrhe, celle de la cire, ou toute celle

scintillante. Or ce qui e

pour le jaunissement. Le jaune devient aussi couleur de sang, trè stable, et finalement pareil à du safran de

deux ou trois fois avec du soufre, d'aprè

met en dige

de

initiale ayant eu lieu dans le sens du mieux et non du pire. Ce sont là le

solide

2. Sur ce que la teinture, c'e

dans l'io

effet le

noms, ainsi que le

d'un changement ou d'une décompo

avancée.

3. Sur deux autre

---

284. Ce sont le

extrait ou d'un bref commentaire.

285. *Salmasii Plinian exercitatione*, 776, *b*, *D*. Le *Lexique* (p. 6, 7, 13, 16) l'assimile à la pyrite et à la chry

de

dé

en tant que soufre, mais à cause de l'œuvre divine accomplie par

ce [286]

4. Sur ce que dans la compo

fixatrice, celle qui ré

et la seconde nous sont manife

dans l'or obtenu par teinture. Mais la solution de la que

celle-là.

5. Sur ce que dans la matrice et d'une façon invisible pour nous,

la matière fixatrice se forme avec deux (élément

le sang ; puis l'animal une fois formé ré

feu de la matrice qu'il e

une forme et une grandeur, tout (cela) dans un lieu invisible. Mais

lorsque cet être a été enfanté, il se manife

qu'il faut travailler, sans se laisser égarer par l'homonymie[287] de

écrit

6. Sur la décompo

fermentation, la transformation et la régénération ; sur l'io

l'affinage et le

Comme quoi l'io

et sanglante ; semence d'or et toute semence ; io

cuivre et eau de coupero

pré

l'adoucissement, et par suite de la ré

délétère

On ne l'a pas appelé seulement d'un nom masculin, féminin et

---

286. L'auteur joue sur le double sens du mot ϑεῖα.

287. C *passim*.

neutre ; mais encore on lui a donné une forme diminutive, telle que
la petite eau de cuivre ; d'autre
la masse, c'e
dans toute écriture, on parle d'une masse iné [288] que Moïse
obtenait d'aprè

Or ce mot, corrompu par le temps, e
D'autre
de [289]

7. Sur le bruissement du feu éteint (dans l'eau ?) ; et sur le
frémissement, c'e
souffle ; ou bien sur le souffle produit par aspiration, ou par
inspiration, et ex [290]

8. Sur ce que quelque
sincère, ne croyaient pas pouvoir travailler autrement que d'aprè
le

9. Sur ce que l'art de l'io
livre
au genre, c'e

10. Sur ce qui e
de la transformation et de l'extraction de la nature cachée, de la
régénération par le feu : tout cela s'entend du blanchiment.

---

288. Tout ce passage paraît se rapporter à la production d'un ferment métallique, indiqué précisément dans le Papyrus X de Leide sous le titre de « masse iné
» (recette 7, p. 29). — La chimie de Moïse, traité qui sera donné plus loin, e
aussi dé *maza* (v. p. 180). Ce mot même a été employé comme synonyme de la chimie (*Introduction*, p. 209, 257).

289. L'auteur joue sur le mot μαζύγιον, qu'il tire tantôt de μᾶζα, masse ; tantôt de μαζός, mamelon.

290. Le
important chez le *pagina* 1, l. 42 ; *pag.* 2, l. 1 et suiv. ; *pag.* 3, l. 2, et *passim*).

11. Sur le
de
il faut rechercher ce que dit le Philo
de
1 livre ; pè
écorce
lieu de
ou de coupero
comprise
façon de 291 Le
vulgaire
12. Sur ce qu'il faut comprendre que nous nous somme
d'un labeur terrible, en entre
commune, c'e
quoi tout discours nous a été révélé à nous-même
rechercher dans ce discours ; comme quoi l'art revient à ceci :
qu'e
13. Sur ce que toute
suivant la marche de la compo
Car si vous mettez une partie d'io
c'e
vous aurez un ré
14. Sur ce que la matière incombustible e
plus ce qui peut é
a été brûlé : il en e
(animaux), dans le
15. Sur ce que le ré

291. C'e fac secundum artem de
enfant

re

16. Sur la transmutation de
quoi non seulement le
se changent en feu, mais encore sont emportée [292] ;
car le feu s'élève ; or il ne prend pas cette image au hasard, mais
à cause de l'art et de se
d'abord terre et eau deviennent feu, et sont portée
En effet c'e
o
pas contraire à la sub
pour cette raison que le Philo
élément
intérieur la pré
élément
l'art ; et de même que le
mélange
triomphent de

*
**

2.1.45 3. — 44. Sur le

1. Comme quoi il faut chercher le
que faut-il dire au sujet de l'art de
un art ? ou bien avant de po
quelle nature e [293] ? il faut demander : pourquoi e

292. Au-de
mot feu.
293. Voir dans l'article précédent le 12.

qui touche le
tous étaient ab
difficulté indivisible.

De même que le
nombre de quatre, A, B, Γ, Δ, on forme avec elle
diverse
qu'il a été dit à pro
compo
service (du culte ?), la révélation, ou quelque autre partie de la science sacrée ... (Phrase inintelligible.)

Puis vient un long dévelo
comparaison entre se
cru utile de traduire le

5. De même que si tu divise
excellence, la matière étant ré
la (science) générale et la (science) spéciale, ainsi que le
classe
tement la philo
qu'elle contient : premièrement le noircissement, secondement le blanchiment, troisièmement le jaunissement, et quatrièmement la teinture en violet.[294] De même encore que chacune de
dite
ligne
par ordre ; de même aussi (en chimie) entre le noircissement et le blanchiment, il y a la macération et le lavage de
le blanchiment et le jaunissement, il y a la lévigation. Puis, entre le jaunissement et la teinture en violet, il y a la division par moitié de la compo

294. C

impo
sans l'union de
dans notre science ; si quelque
le jaunissement sans parler du blanchiment, il
sans parler de la macération ou du lavage de
font maintenant partie (de l'étude) du blanchiment complet.

Le 6 e

7. Le pré
sur la Chry
traite de
(?), ainsi que de
pierre
colorations en garance de
Toute
au moyen de l'art métallique.[295]

*
**

2.1.46 3. — 45. Fabrication du Mercure.

1. Prenant de la céruse et de la sandaraque par partie
délaie avec du vinaigre jusqu'à ce que la masse s'é
mettant dans un vase non étamé, recouvre avec un couvercle de cuivre ; lute tout autour et fais chauffer doucement sur de charbons. Lorsque tu pré
légèrement, et, avec une barbe de plume, enlève le mercure.[296]

---

295. Ce paragraphe e
perdu, mais dont certains extrait e partie.

296. Cette pré
sublimé, lequel reçoit ici le nom de mercure, parce qu'il blanchit le cuivre. (*Introd.*,

2. Prenant du minerai couleur d'or, pulvérise, puis évapore jusqu'à ce que le produit soit bien sec. Mélangeant alors avec du sel, fais chauffer dans le fourneau pendant un jour et une nuit. A

écoulé ; de

un peu (de temps), jusqu'à ce que la matière soit imbibée ; puis de

cela encore une fois, en pétrissant avec du vinaigre. Remet

fourneau quatre ou cinq fois, jusqu'à ce que la matière devienne comme du vermillon. Ensuite, prenant de la scorie d'asèm à poids égal, pulvérise et mélange. Puis, aprè

(en deux partie

chauffe) jusqu'à ce que ce

fait de

fragment [297]

3. Prends de la terre provenant de

qui roule de l'or, pétris-la avec un peu de son, qui provient de la (fabrication de la) fleur de farine. A

mélangé et fait une pâte, mélange de nouveau dans un vase de terre cuite, jusqu'à ce que le

confondue

re

sur une planche, fais évaporer au soleil jusqu'à ce que la matière soit bien sèche. Puis met

une marmite neuve ; ferme avec soin la marmite, place-la à une distance d'une palme du sol ; recouvre de fumier et fais du feu

---

p. 99 et 239. – Démocrite, p. 53).

297. Il semble qu'il s'agisse dans ce paragraphe d'une fabrication d'asèm, dont on o *Introd.*, *Papyrus de Leide*, p. 64.

au-de

un instrument de fer, jusqu'à ce que tu voie

et semblable à une cendre noire. Si la matière n'e

telle, agite de nouveau en suivant le même procédé ; recouvre, fais chauffer ensemble ; puis retire du feu et laisse refroidir pendant un jour. Ayant pris une poignée (de cette matière) avec le

mains, jette-la dans un vase de terre cuite ; ajoute du mercure, agite méthodiquement avec la main Ensuite, ôte de la marmite une autre poignée, ajoute une me

autre me

ce que la marmite soit vidée ; alors lave avec précaution jusqu'à ce qu'on soit parvenu au mercure. Met

avec soin jusqu'à é

partie solide. A

sur un plat neuf ; fais au milieu, en enlevant de la matière, une sorte de fo

plat de telle sorte qu'il dé

partie centrale et jusqu'à la moitié de sa largeur. Recouvre de nouveau la marmite ; et que celle-ci adhère au plat. Plaçant (la marmite) sur le

clair, avec du bois sec ou de la bouse de vache, jusqu'à ce que le fond du plat devienne brûlant. Aie de l'eau auprè

arro

ne tombe pas dans le plat. A

et, découvrant, tu trouveras ce que tu cherche [298]

*

**

298. Cette de

amalgamation.

2.1.47 3. — 46. Sur la Diversité du Cuivre Brulé.

Le premier paragraphe e

2. La vapeur sublimée e

alambic

Quant aux fixations (au moyen) de

inférieure, c'e

Tout le monde entend par là le

de

Égy [299] C'e

ration que ré

tout le my [300] ; car le

qu'il e

Si tu ne rends pas le

pas un,[301] aucun de

cho

réduite à l'état d'e

Qu'il s'agisse du molybdochalque, c'e

ment

prenant : natron, quatre partie

deux partie

vinaigre trè

ôteras l'éclat aux feuille

liqueur a été reconnue principe et fin. Lorsque tu verras que tout e [302] comprends alors que tu as bien exécuté la pré

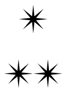
299. Olympiodore, p. 95

300. Olympiodore, p. 99.

301. Olympiodore, p. 101.

302. Olympiodore, p. 107.

sa partie soluble ; lave-la six et se
aprè
du minerai. En suivant cette marche et ce lavage, la compo
s'adoucit. A
faite, on obtient un jaunissement stable. En faisant cela, tu fais sortir au dehors la nature cachée à l'intérieur. En effet, transforme la nature, dit-il, et tu trouveras ce que tu cherche [303] La nature étant transformée perd sa couleur blanche.

2.1.48 3. — 47. Sur le

1. Voici la de
a pas fait mention, mais il a parlé seulement de
autre
relatif à la façon de régler le feu. Dans le sanctuaire antique de Memphis,[304] j'ai vu en détail un fourneau qui s'y trouvait ; j'ai reconnu qu'il n'avait pas été mis en état par le
cho

2. Un grand nombre de constructions d'appareil
par Marie ; non seulement ceux qui concernent le
(ou sulfureuse
fourneaux. Or le
néce
d'abord du récipient en verre, avec le tube en terre, le matras

303. La fin de ce paragraphe re
p.196.
304. Temple de Phta.

udcoé, le vase à col étroit, dans lequel pénètre le tube dispo
juste pro [305]

Il y a une autre manière de recueillir l'eau divine : le tube n'e
pas alors dispo *tribico*, mais placé à l'extrémité
d'un autre tube de cuivre[306] ; il e
coudée et demie. On y ajuste de la même manière un récipient
unique et, au-de
soufre apyre. A
modèle. Il faut avoir dans tous le
rafraîchir le vase tout autour avec une é

3. En ce qui touche le soufre, quelque
et de
Il
à la vapeur du soufre. En cela il
antique
été surpris (en lisant) cet écrit ; car deux my
Nous ne cherchons pas comment la combustion par le soufre, qui
e
ce produit, étant blanc en puissance et en acte, lorsqu'il e
avec un corps blanc, produit du jaune. Il fallait que le
recherchassent avant tout ce
à savoir que le mercure n'e
qu'il faut pour cela la compo

4. J'ai ri, en écoutant la lecture de ton écrit qui décrit ce
genre d'o
de soufre apyre ... » je me suis étonné de ce que, ne pouvant

305. Ce sont le *bis* et 15 de l'*Introduction*, p. 139
et 140.

306. Figure 16, p. 140 de l'*Introduction*.

supporter le
tu as blâmé à tort ce philo
a dit. Dans le
la fabrication de
cho
auteurs a parlé amplement de la distillation ; mais aucun n'a ex
la fabrication ; c'était là le my
celui qui a été tout à fait caché. Or la distillation e
nature et (s'accomplit) au moyen de tel [307] Quant à la
fabrication, c'e
dans l'ex [308]

5. Je vais décrire le tribico [309] : Fabrique, dit-il, trois tube
cuivre laminé ; dispo
du couvercle, ou un peu plus : par exemple, la moitié de l'é
d'une monnaie de cuivre. Fabrique donc trois tube
et fabrique un (gro [310] long d'une coudée, ayant une
palme de diamètre. L'ouverture du gro
convenable ; le
celle du col du petit récipient. Vis-à-vis du tube du pouce sont le
deux tube [311] ajusté

---

307. Ceux qu'il va décrire.

308. Ce

309. Fig. 15, p. 139 de l'*Introduction*.

310. On traduit ainsi le mot χαλκεῖον, qui dé
dans la fig. 16 de la page 140 de l'*Introd.* ; σωλῆνες doit être entendu de
tube βῆκος
ou βίκος e
p. 138) le chapiteau, appelé autrement φιάλη dans la fig. 11 (p. 132). Enfin
λωπάς e
du feu. Ce

311. Le ἀντίχειρος σωλήν (tube du pouce) et λιχανός σωλήν (tube de l'index),

côté
trois orifice
Ce
supérieur, celui où se rend la partie volatile.

Dans le manuscrit A, plus moderne (fig. 37, p. 161 de l'*Introd.*), λωπάς a le même sens ; mais χαλκεῖον s'applique ici au chapiteau, qui a pris une forme nouvelle et caractéristique. La de
du texte a ce
λωπάς s'e
161 de l'*Introd.*), ou plus exactement de celle du pélican, appareil distillatoire qui était encore usité au siècle dernier.

Place le gro
qui contient le soufre. A
pâte de farine, adapte aux extrémité
en verre grands et fort
la chaleur de l'eau. Porte ce qui monte dans le
Philo

6. Quant à la pré
pas de t'écrire sur ce point, ô ma prince
comprend ce qui suit[312] : l'Eau de soufre, d'arsenic, de sandaraque ;

---

sont appliqué *Introd.*) et 15 (p. 139 de l'*Introd.*). Le premier nom dé
oblique et de
tube ascendant, de direction inverse, qui e
le nom de « tube de terre cuite, » et dans la fig. 16 (p. 140), sous le nom de χαλκεῖον, ob
corre
mis en o
de
comme dans la fig. 15.

312. C

la vapeur, l'eau de lie, l'eau de chaux, l'eau de cendre de choux, l'eau d'alun, l'eau d'urine, de lait d'âne
lait de chienne, le lait de vache, et le lait de la femme mère d'un enfant mâle, suivant Agathodémon ; le vinaigre, l'eau de mer, le miel et le ricin ou *gry* (?), l'urine d'un impubère et la gomme. Leur production a lieu comme il suit. Chaque eau se pré
façon d'une saumure pro
cendre, elle se pré
décrite dans l'ex
la compo
suivante [313] savoir : une once de soufre et une once d'eau pure ; une once d'arsenic et une cotyle d'eau ... ; de la lie cuite, éteinte dans le vinaigre ; de la chaux éteinte dans une cotyle d'urine de chat ; de l'alun, une once, délayé dans une cotyle d'eau de mer ; du natron roux, même quantité. A
ensemble le
de la force, fais de
mêlant le miel et l'huile. S'il e [314] délaie
dans l'eau la terre de Chio, l'astérite, l'aphro
la terre de Samo
Mettant dans un vase l'eau devenue bleue, ajoute
(tiré) de la terre, du misy brut, et une autre partie de chaux ; on en emploie deux partie
e
fais monter l'eau et met

7. L'eau jaune se pré

---

313. C

314. Ce mot e
ainsi qu'il a été dit ailleurs, voir p. 162, 10 et note, p. 180, 4, p. 185, 4 et p. 186, 5, etc.

obtenue
de deux partie
fait cuire chacune de ce
délaie
nous voulons obtenir de l'eau jaune. Or, le
l'ocre attique, le minium du Pont, le misy cuit, la coupero
le
communément,[315] ainsi que le jaune d'oeuf, le safran de
chélidoine double. Quant aux herbe
mais seulement le
d'ordinaire, ajoute le
l'appareil. Fais monter l'eau et emploie-la, avec addition de gomme.
A
ayant perdu leur teinte pro
portion la plus pure de cette eau divine a une vertu et une nature telle que, si vous trempez l'argent dans l'eau bouillante, la teinture sera indélébile. Bonne santé !

2.1.49 3. — 48. Fabrication de l'Argent avec la Tutie.[316]

Prenant de la tutie, environ 20 hexage
ce qu'elle devienne or[317] ; (prenant) environ 5 hexage

315. C
note 2, p. 159, 4 et note 2, etc.

316. Recette surajoutée dans le manuscrit de St-Marc et plus moderne.

317. Prenne la couleur de l'or.

apyre, broyez jusqu'à ce qu'il devienne plomb.[318] Ensuite prenant
6 blanc
cuire pendant deux jours et deux nuit
la matière e
faite
environ 10 hexage
cotyle [319]

✶
✶✶

2.1.50 3. — 49. Du même Zo Fourneaux. Commentaire Ω.[320]

1. L'élément Ω e
à la se [321] dans le langage de
corporel
qui ne doit pas être révélée. Nicothée seul (la) sait, lui le personnage
caché. Or, dans le langage de
l'océan, l'origine et la semence de tous le

---

318. Prenne la couleur du plomb, en agissant sur le
la tutie.
319. C'e
320. Ce titre e
par l'une de
il roule sur une suite de jeux de mot
et à l'océan.
321. Saturne occupe le 7e de
terre pour centre commun, dans la classification de
Saturne corre Ω, dans la concordance de
astre

fondamentaux du langage de [322] Sous le nom de
ce grand et admirable élément Ω, on comprend la de
appareil
machiné
2. Zo
volonté. « (L'ex
tourner en ridicule mon livre sur le
(d'écrivains), remplis de bienveillance pour leur pro
sont moqué
le
Aucun discours ne peut leur persuader ce qui e
n'e
avaient reçu, il
de l'art et de leur pro
malheureusement dans le
que, contraint
quelque point, même au sujet de
précédemment. Mais de tel
par Dieu, ni par le
étant dé
favorisé [323] il
point, oubliant toute
dû partout obéir à la de
leurs contraire
aux être

322. Cette multiplicité de
de
dans le Papyrus W de Leide, *Introd.*, p. 18. La Cabbale re
conventions analogue
323. C'e

de
le
cortège à la de
incorporelle
justice. Mais il
corporel
pro
3. Hermè
supérieure à la de
qui vient de celle-ci. Dominant se
par le
il
voient la fin malheureuse. C'e [324]
nous pré
e
belle femme, dit-on, avec beaucoup d'argent. » Il dit qu'il ne reçoit
aucun pré
à son frère qu'il doit re
pré
4. Quant à Zoroastre, se glorifiant de la connaissance de toute
le
du langage de
e
parlant de
spirituel, celui qui se connaît lui-même, ne réussit en rien par la
magie, et ne regarde pas comme convenable de violenter la néce
Mais il laisse aller (le
d'autorité. Il a pour seul ob

324. *uvre* , vers 86.

Dieu, et de dominer la triade innommable. Il laisse la de
ce qu'elle veut, en la laissant agir sur le limon terre
sur le corps. Il s'ex
conduis convenablement, tu contempleras le fil
tout[325] en faveur de
de la région (corporelle), régie par la de
la (région) incorporelle, vois comme il e
à la fois) Dieu, ange, et homme sujet à la souffrance. En effet
pouvant tout, il devient tout ce qu'il veut ; il obéit à son père, en
pénétrant tout corps, en éclairant l'e
dans la région heureuse, là où il était avant d'avoir pris un corps.
Tu le suivras, excité et guidé par lui vers cette lumière.

5. Regarde le tableau que Cébè
grand Platon et le mille fois grand Hermè
interprète la première parole hiératique, lui le premier homme,
interprète de tous le
corporelle
le nomment Adam : ce qui signifie terre vierge, terre sanglante,
terre ignée et terre charnelle.[326] Ce
bibliothèque
ment au Sérapéum ; (elle
de [327] qui interpréta
toute la Bible hébraïque en grec et en égy

---

325. Ce mot vague e

326. Ce texte e
effet ce qui e

327. Le nom d'Hermè
de tous le Origine
de l'Alchimie, p. 39 et 40. On remarquera que l'origine de la traduction grecque
de la Bible se trouve ex

6. C'e

nous, et parmi eux, Adam ; nom donné par la voix de

le dé [328] qui

corre

se rapporte au corps.[329] En effet, la lettre A de son nom dé

l'Orient (Ἀνατολή) et l'Air (Ἀήρ). La lettre D dé

(Δύσις), qui s'abaisse à cause de sa pe

le Midi (Μεσημβρία), c'e

maturation de e zone et la zone moyenne.

Ainsi l'Adam charnel, sous sa forme apparente, e

Thoth ; mais l'homme spirituel contenu en lui (porte un nom) pro

et appellatif. Or nous ignorons jusqu'à pré

pro

savait seul ce φῶς

(lumière, feu) : c'e φῶτες

(mortel

7. Lorsqu'il était dans le Paradis sous forme de lumière (φῶς),

soumis à l'inspiration de la de

tant de son innocence et de son incapacité d'action, de revêtir[330] le

(personnage d') Adam, celui qui (était soumis à) la de

qui (ré

ne refusa pas ; et il

extérieur.

C'e [331] a parlé du lien avec lequel

Jupiter attacha Prométhée. Ensuite, aprè

un autre, (c'e

---

328. Le même mot signifie lettre et élément.

329. En tant que formé par la réunion de

330. Voir plus haut.

331. C *Théogonie*, vers 521, 618.

Prométhée et É
langage allégorique ; c'e
l'image de l'âme ; tantôt (celle) de l'e
chair, à cause de la dé
de Prométhée, son pro

Notre intelligence dit : Le fil
devient tout lorsqu'il (le) veut, se manife
Jé
mortel

8. Il apparut aux homme
devenu homme (lui-même), sujet à la souffrance et aux coups. (Cependant), ayant secrètement dé
il n'é
fouler aux pieds la mort, et la re
jusqu'à la fin du monde : tout cela en secret. Ainsi dé
apparence
leur e
et de le mettre à mort, cet homme aveugle étant amené à rivaliser
avec l'homme spirituel et lumineux : c'e
pro [332]

9. Ce *Antimimo*[333] ; jaloux d'eux et voulant le
se dit lui-même fil [334]
ni d'âme ni de corps. Mais devenus plus sensé

---

332. Ce passage, ainsi que ceux qui précèdent doivent être rapproché
de *Histoire de*
du Christianisme, t. 5, p. 421, 458, 525, etc.)

333. Contrefacteur. — Son intervention rappelle le manichéisme et le
persane

334. Comme son nom l'indique.

prise de po
abandonnent leur pro
il
avant (la création du) monde. Ainsi, avant d'accomplir ce
il envoie d'abord l'Antimimo
la Perse, lequel tient de
dirige le
sont au nombre de neuf, la diphtongue étant conservée,[335] suivant
le but que se pro
ou moins, il viendra aussi lui-même, en vertu de sa nature pro

10. Ce
par le
fil
son guide, qui se dit, par blasphème et erreur le fil
le
conseillé par son e
lui disait de ne pas acce
abusé et re
tout, et il conseille en tout ceux qui ont un entendement spirituel.
Mais ceux qui n'ont qu'un entendement corporel, appartiennent à
la de

11. Tous ceux qui (font de
(par hasard) ne disent pas autre cho
dans le grand livre sur le
non plus le Poète lorsqu'il dit :

> « Mais le
> temps aux homme

335. S'agit-il d'il d'εἱμαρμένη, qui a 9 lettre
ἀντιμίμου, qui satisfait aux même φαοσφόρος, Lucifer ?

Il

de

un seul (et même) art ; comment il

seul (et même) art ; comment il

au moyen de

ne voient pas que tel artisan e

tel autre dégénère, tel devient pire, tel ne progre

aussi que l'on rencontre dans tous le

un même art avec de

un degré différent l'intelligence et la réussite.

12. Parmi tous le

convient de considérer ce

si le patient rencontre un prêtre (habile, celui-ci agissant de sa

pro [336] réunit le

entend le craquement de

pas un tel prêtre, que le ble

mais que l'en amène de

de

de

et il continue à vivre, aprè

l'homme ne se ré

réunisse le

Au contraire, ceux-ci, le

mourir de faim, plutôt que d'apprendre à connaître et à pratiquer

la de

que, devenus bienheureux, il

maladie incurable. En voilà assez sur ce chapitre.

---

336. C'e

science écrite du médecin.

13. Quant à moi j'arrive à mon sujet, qui concerne le
Ayant reçu le
rédiger pour toi la de
voir que tu écrive
qui ne doivent pas être connue
lorsqu'il dit : « Ce
silence, parce qu'elle
écrit
pas du re
anciens, et sache que je ne pourrais pas (le
que nous entendions tout ce qui a été dit par eux, je vais t'ex
ce que je sais. Voici ce que c'e

14. Récipient de verre, tube de terre cuite de la longueur d'une coudée. Matras ou vase à étroite embouchure, dont le goulot e
pro [337] Il faut
avoir une coupe d'eau et mouiller le vase avec une é
le
vase.

On peut fixer le mercure dans le phano
reil
(le mercure) par la vapeur du soufre ; c'e
anciens écrit [338] Tu seras
surpris, au sujet de cet écrit, de ce que deux my
ont été caché
du soufre, qui blanchit (le
jaune, ni comment cela arrive lorsqu'il e

337. Il ré *Introd.* Ce passage re
fin du second alinéa du 2 de la p. 216, avec de
338. Le

comment ce mercure, étant blanc en puissance et en fait, devient jaune lorsqu'il e

15. Il fallait donc que le
cho
fixé seul, mais avec toute la compo
dans le
natif, la fixation du mercure, l'arro
sont ceux-ci.

(Suit la formule de l'Écrevisse, *Introd.*, p. 152.)

16. L'io
soumis à l'action de la sublimation ; puis on le dé
miel blanc.

17. La masse molle, jaunie par notre cuivre, agit en son lieu et place, mais moins fortement que ... : tout cela se trouve chez Agathodémon.

18. La masse molle obtenue avec le
dans le phano
afin qu'elle devienne comme du cinabre. Ensuite mettez-la dans de bocaux ou dans de

Signe [339]

19. Comme on le voit, toute
ont été mélangée
la (pierre) été
servent dans la teinture de l'argent, ainsi que le comporte sa dernière classe. Or il emploie le
se réduise en scorie, ou qu'il ne cède sa sub
et terreux, susce

339. Dans B ce

*

**

2.1.51 3. – 50. Sur le Tribico

1. Je vais te décrire le tribico
cuivre transmise traditionnellement par Marie.[340] Voici en quel
terme
d'une é
poêle en airain, à faire cuire le
coudée et demie. Fabrique donc trois tube
fabrique aussi un (gro
et une ouverture pro [341] Le
trois tube
au moyen d'une clavette, par le tube du pouce[342] ; afin que le
tube [343] Vers
l'extrémité du vase de cuivre, existent trois orifice
tube
récipient supérieur, de
le vase de cuivre au-de
le soufre. A
adapte aux extrémité
fort
entraîne la matière distillée. Voici la figure : Tube de l'index.[344]

340. Voir l'article précédent, p. 217, 5. – Il y a ici de
341. Ici χαλκεῖον paraît signifier chapiteau (voir la note 1 de la p. 218).
342. C
343. C'e
344. Ceci dé Introd.

Le 2 e

47, p. 216.

Le 3 re

variante

3. J'ai ri en écoutant ce qui e
ce
contienne une mine de soufre apyre. Et je t'ai admirée aussi en
ceci que, ne supportant pas le re
pareille
parce qu'il a o
attendu qu'elle
écrit
grasse, ou avec ce que tu voudras, et, aprè
» Or voici la figure qui se trouve dans le

Insistant dans un sentiment d'envie indomptable, tu critique
vainement le Philo
veut pas parler, comme dans le
fabrication de
la fabrication, autre cho
rien en détail sur leur mercure ; nul d'entre eux n'en ex
fabrication ; car c'était là le my
avec soin. La distillation a donc lieu au moyen de ce
ou d'autre
ceux qui ont étudié auparavant le
d'Héron et d'autre
mécanique.

4. *Sur d'autre* . — Comme la suite de notre discours a
pour sujet le

ce qui se trouve dans le
de
n'en a pas fait mention, mais seulement de
(appareil
le [345] Afin qu'il ne puisse rien manquer à te
parle
mention, en ce
kérotakis de
fais (y) de
centrale et circulaire dans le fond de la coupe, afin d'y engager à
la partie inférieure une saucière de dimension corre [346]
Dispo
coupe, retenu par elle dans sa partie supérieure ; et s'avançant
vers la kérotakis de fer. Dispo
dras, conformément à l'écrit, au-de
la kérotakis, en même temps que la coupe, de telle façon que tu
puisse
autant d'heure
suspension. Pour l'arsenic en suspension, on o
Pratique un petit trou d'aiguille au centre du vase.

5. Autre coupe de verre placée au-de
cuite sera de dimension telle qu'il s'ajuste aux partie
conforme à ce [347]

6. C'e
la partie supérieure trois trous (suçoirs), de
gro [348] Fais chauffer

345. C
346. Figure 25 de la page 149 et figure 22 de la page 146 de l'*Introduction*.
347. Figure *bis* de la page 48 de l'*Introduction*.
348. Ce sont le *Introduction*.

progre
trois jours et autant de nuit
laisse torréfier complètement dans le fourneau. Puis fais de
pendant tout un jour de l'asphalte, en y ajoutant ce que tu sais,
plus du cuivre blanc ou jaune. Or (cela) peut se faire ainsi :
l'appareil en forme de crible blanchit, jaunit, produit de l'io
légèrement, comme pour produire du fard, la teinture de
et tout ce que tu pourras imaginer. Celle e

*

**

2.1.52 3. — 51. Le Premier Livre du Compte Final de Zo

1. Ici, se trouve confirmé le livre de la Vérité.

Zo

Tout le royaume d'Égy [349] ô Femme, dé
celui de
divin, soit dans se
la plupart de
gardiens pour leur sub
cet art, mais encore pour le
le
S'il
d'aprè
de se
ne fabriquait pas (pour lui-même), car il eût été puni ; de même

349. C
notable

que le
le droit de la frapper pour eux-même
De même aussi, sous le
la cuisson et ceux qui po
n'o
d'Égy
chef
excercée dans l'art de la cuisson, non seulement en elle-même, mais
aussi en ce qui touche le
c'était une règle, chez le
écrite.

2. Quelque
suite comme à la page 98, jusqu'à la fin du paragraphe.)

3. ... Quant aux teinture
Juif
plaçaient dans le
de
diffèrent beaucoup de
la divulgation de l'art lui-même ; et ne laissaient pas le manipulateur
sans punition. Celui qui fait une fouille sans autorisation, peut
être précipité (et mis à mort) par le
la ville, chargé
n'était pas permis de mettre en oeuvre secrètement le
ou de fabriquer en secret le
trouveras personne parmi le
qui ex
Démocrite seul, parmi le
quelque cho

En effet, voici comment il débute, dans le préambule de sa

compo
seulement, au début, du mercure et du corps de la magné
autre
Il s'ex
en prend une livre ; pierre phrygienne, sori jaune, coupero
cinabre, misy cuit, misy cru. Tu fabriqueras l'androdamas, le soufre,
l'arsenic, la sandaraque. Pour ne pas énumérer tout ce qui e
le
(teinture
il a énuméré le
ré
le
coupero
subi un certain traitement, en s'attachant aux art
pourquoi ne parle-t-il pas de toute
ont été traitée
(de la magné

4. Vois comment ce qu'il pensait et ce qu'il écrivait était pré
sous forme énigmatique ; il voulait tout faire entendre par énigme
Le
cho
sachant qu'il n'y a qu'une teinture et qu'une marche, il re
celle
e
le
plusieurs teinture
e
nombre de cinquante et une. En même temps, il parle de l'o
naturelle, c'e

met en évidence le
engagé
une quantité considérable de matière, venaient à échouer dans la
fabrication de

Au temps d'Hermè
devaient être inscrite
ouvrage intitulé : *Livre de* , dédié à I [350]
Lorsqu'elle
et étaient dite
et surtout à Hermè
en secret, et de ne pas avoir fait entendre ce que c'e

5. Seul, Démocrite l'a ex
Mais eux, il
de
procédé [351] ; de telle sorte que, si
quelqu'un o
la connaissance d'une façon illicite, il ne réussît pas à comprendre
le [352] Mais le
ayant été initié
avaient été confié
Si tu découvre
détruire eux-même
ce
si tu te borne

350. Synonyme : Pété

351. Voir le texte de Clément d'Alexandrie, *Origine* , p. 41.

352. Note de A. « Il faut pénétrer le sens spirituel du caractère, et éviter le
o
lieu le *Introduction*,
p. 135).

par suite de l'envie de
homme [353] »

6. Il y avait deux genre
toile [354] qu'il
elle [355] c'e
moment voulu le
mais pour ceux qui ne le demandaient pas, il
Le
e
appartiennent à ce
pure
le
matière jaune, la noire, la verte et le
terre
e
sont surpassée
initié s'en débarrasse, il obtiendra ce qu'il cherche. »

7. Ceux qui apportaient (le
naturelle (?), étant ainsi mis de côté, conseillaient aux gens consi-
dérable
naturelle [356]
mais être supplié
retour de

353. Note de A. « Il y a beaucoup de livre
de
sont mensonge et vérité dissimulée. »
354. La teinture de *Origine*
l'Alchimie, p. 242 et suiv.).
355. Ou o
356. Comme impo

le

Ce n'était pas seulement par jalousie contre nous, mais parce qu'il

étaient soucieux de leur existence et ne voulaient pas s'ex

à être battus de verge

de recevoir le

cachèrent le

étaient d'ordre surnaturel[357] ; il

le

recours aux procédé

sédaient cette prétendue connaissance de

de fabriquer le

l'effet de la coutume, de la loi et de la crainte, leurs sacrifice

étaient trè

mensongère

et leurs sacrifice

(auprè

par de [358] et d'autre

conseil

surnaturelle

rable

cause, par l'intermédiaire de leur faux pro

étant affamé

---

357. Ce curieux passage accuse la rivalité de

et avec charlatanisme, contre ceux qui o

enlevaient leur clientèle.

358. Le

songe Introd, p. 13).

encore ton âme.[359]

8. Toi donc, ne te laisse
te l'ai ex
à divaguer en cherchant Dieu ; mais re
Dieu viendra à toi, lui qui e
lieu le plus bas, comme le [360] Re
passions, ré
douze fatalité
l'être divin, et l'être divin viendra à toi, lui qui e
part. Sans être appelée, offre de
avantageux pour ce
complaire ; mais de
tel
de Jérusalem, et principalement tel
lui-même, d'aprè
le
jusqu'à ce que tu sois devenue parfaite dans ton âme. Mais, lorsque tu reconnaîtras que tu e
(l'intervention) de
vers le Pasteur, et te plongeant dans la méditation, remonte ainsi à ton origine.

9. Quant à moi, je viendrai au secours de ton insuffisance ; mais réfléchis et rappelle-toi la cho
pas d'amoindrissement, mais qu'elle suive se

Écoute-le, quand il dit un peu plus loin : un seul produit existe,

359. Ce paragraphe montre le caractère de
polémique
186 et 187.
360. C

en lequel doivent se réunir deux oeuf [361] ; le
divers ; l'un e
produisent une oeuvre unique. Il faut entendre ici le
de l'œuf et admirer le
de l'œuf, ainsi que ceux qui précèdent, et toute
de couleurs ; comme quoi elle
(étrangère) ; aprè
elle
ex [362] ? N'e
jalousie ? Il
trouver par leur secours la voie de
dira qu'il ne s'agit pas seulement du changement de
encore de tout l'art, qui n'e
façon semblable ; il l'e
contraire. Tout cela e
qui voient le
produit telle cho
telle cho
pare

10. Quant à moi, je reviendrai à mon pro
marche
crue
fatigue ; il a be
l'a dit la divine Marie. Pour ce procédé de cuisson, il y a de
nombreuse
l'eau, tantôt avec du vin. (Parmi le

---

361. Dans ce passage, le mot œuf e
le produit d'une o

362. Note de A. « (Ainsi parle) le
et saine. »

avec de
on procède par insufflation, suivant une certaine me
d'autre
et dans d'autre
par tous ce
par exemple, pour le noir : suivant la diversité de [363] on
peut avoir le noir de
foncé, la couleur gris cendré sur le
aussi[364] de
semblablement. Quant aux autre
démonstrations comprise [365] Il faut tenir compte
de la pro
ne suppo
je tienne un langage my
difficulté
notre) recherche réussissent.

Suidas rapporte que Zo
adre
lettre

11. Ce
décompo
elle
verre, ou bien dans de
dans différent
L'é
divers perfectionnement

363. Voir la note 1 de la page précédente.
364. Sur le
365. Un peu plus loin Zo Ω (voir aussi p. 221).

feux dans la lettre Ω, ainsi que celle
Tel sera mon commencement, ô femme à la robe de pourpre.

*
**

2.1.53 3. — 52. Interprétation sur Toute et (Notamment) sur le

1. Veille à ne pas t'égarer et à jaunir non seulement le plomb et le cuivre, mais encore le
d'or, or massif [etc.],[366] le
moins. J'ai dit 78, plus ou moins, suivant que l'on emploie (ou non) le mercure. Or il faut connaître l'é
pré
faire cuire, en introduisant du fer. En effet, le
une demi-heure seulement ; d'autre
trois, et quelque

2. Tout l'art consiste dans le [367] ; fais cuire le couleurs et laisse (sur le feu) jusqu'à refroidissement ; regarde dans le
jaunit par le délaiement et par la décoction. C'e
l'eau aux deux couleurs, blanche et jaune ; on lui a donné mille dénominations.

3. Sans l'eau divine, il n'y a rien : toute la compo
plit par elle ; c'e
e

366. Ou la matière dorée.
367. Cette phrase e
M (voir *Introd.*, p. 185).

jaunie ; c'e
e
elle qu'elle e
l'eau du soufre natif et un peu de gomme, tu teindras toute sorte
de corps. Toute
incompatible
que, sans le catalogue de tous le
4. Quelque
eau, de
semblable, en o
argent, soit en or. Si tu veux teindre l'argent, fais réagir de
feuille
« Pro
parfaite d'or. Une seule liqueur e
le
levain produisant le semblable, soit avec l'argent, soit avec l'or. En effet, de même que le levain du pain, bien qu'en petite quantité, fait lever une grande quantité de pâte ; de même aussi, agit une petite quantité d'or ou d'argent, avec le concours de ce vinaigre.[368]

2.1.54 3. — 53. La Céruse.

1. ... puissance ; aprè
de l'eau de pluie et abandonnée à elle-même. Décante l'eau et tu
trouve
du plomb, aune puissance merveilleuse quand elle e

368. B « ... de même un peu d'or : la poudre sèche doit faire tout fermenter. »

vinaigre. Le plomb perd se
adouci : cette litharge devient ainsi trè
fait l'aspect de la céruse.[369]

J'admire aussi la rubrique (minium) ; (je vois) comment elle jaunit au feu. La sandaraque a aussi une puissance merveilleuse.[370]

*
**

2.1.55 3. — 54. Sur le Blanchiment.

1. Je veux que vous sachiez que le point capital en toute
c'e
le my
au moyen du vinaigre, agent de
lerai d'abord le chapitre de l'huile sulfureuse ; et je vous ex
comment on o
de l'e
l'œuvre : le plomb sert à é [371] C'e
le Philo
disant : « Si le
à l'é [372] »

369. C'e
plomb, soit sur la litharge.

370. On remarquera l'analogie établie entre la formation de la céruse, matière blanche, produite au moyen de la litharge jaune et du minium rouge, et la métamorpho
d'autre

371. Par la coupellation ?

372. En d'autre
le métal transformé ré
métal.

2. Je veux que vous sachiez d'abord que l'é
fait avec le vinaigre. En second lieu, c'e
dont le Philo
Si le
la nature du produit e

*
**

2.1.56 3. – 55. Ex

1. Je vous ex
feux, afin que votre travail soit parfait et conforme aux traditions,
de façon à ne pas échouer. En effet, le Philo
parlant de
un feu exce
Pour le
transmet
cuite
dont se servent le
que le vase de verre soit garni d'un lut céramique, de l'é
d'un demi-doigt ; afin que le vase ne casse pas sous l'influence de
la chaleur. Voici la pro
dois faire cuire légèrement le
jaune, il e
usité
veux o
fourneau pendant six heure
suffit : le

*

**

2.1.57 3. — 56. Sur le

1. On le
sub
la partie supérieure, comme il e
eaux. Ainsi on le
qu'elle
ex
goutte

On enlève le
sur elle [373] Ce
(métallique
en forme de mamelle, disant que c'était là l'io
réactions de longue durée. Il
sublimée
corps métallique — en o
sur) le [374] ou d'or. C'e
façon qu'il
sans tenir aucun compte de leur second traitement.

2. Il a dé
« Dispo
l'action de l'eau, agissant dans l'appareil. » C'e
qu'Agathodémon (dit) : « La cendre e
la décoction ou la cuisson, ou bien ce que l'on appelle le délaiement.
» Ainsi, au moyen de la décompo
de la cuisson modérée, le

---

373. C'e

374. M

Il e [375] de la
compo
délaiement e
nommèrent décoction ; la décoction et l'extraction, délaiement, de
à produire une atténuation extrême. En outre il
parce qu'il produit la chaleur, la combustion et la flamme. Le
anciens traitaient d'enfantillage et de travail de femme la recherche
de
cette raison d'effectuer l'io
pour le
pourpre fabriquée à froid. Je dis que l'ex
la vérité ; elle nous conduira à accomplir l'œuvre une et parfaite
et à (obtenir) la poudre de pro

3. A
peurs et (le
il
tinctoriale sur le
e
l'âme qui provient d'eux, et qui e
réalisent l'œuvre divine, deux élément
et étant dominé
l'e [376] et il nous instruit à rendre
la teinture ré
pense, d'aprè
de natron, l'eau de lie, l'eau fabriquée avec la cendre de
l'eau de la première distillation.

---

375. Au lieu de la fabrication, le
signe), lequel e
376. V. p. 105.

4. Il faut la rectifier comme la le [377] et recueillir le
ne se réduit jamais en vapeur, mais elle e [378] Comment donc, ô philo [379] peut-il dire que le sens de
n'e
l'extraction sur le cuivre ? et que le terme de l'art n'e
là, mais consiste dans l'appareil et dans la fixation qui y e accomplie ? D'autre
deux genre [380] A
la réunissaient à la chaux ordinaire, en délayant dans un mortier ; non pas suivant une me
sèche dé

*

**

377. Ce mot ne doit pas être pris dans le sens de la chimie moderne.

378. Par filtration.

379. Dans BA, c'e

380. Sans procéder par distillation, ou sublimation.